

Vergaderjaar 1998–1999

26 200 VIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1999

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

	blz.		blz.
Algemeen gedeelte memorie van toelichting		19. Voortgezet onderwijs	175
1. Hoofdpunten van beleid in de komende jaren	2	20. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	186
2. Primair onderwijs en voortgezet onderwijs	6	21. Hoger beroepsonderwijs	194
3. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	9	22. Wetenschappelijk onderwijs	207
4. Onderwijspersoneel en onderzoekpersoneel	12	23. Onderzoek en wetenschapsbeleid	222
5. Hoger onderwijs	15	24. Huisvesting	231
6. Kwaliteit en verantwoording	18	25. Studiefinancieringsbeleid	234
7. Studiefinanciering en onderwijsretributies	21	26. Overige programma-uitgaven	244
8. Media	23	27. Cultuur	264
9. Cultuur	25		
10. Onderzoeksbeleid en wetenschapsbeleid	28	Wetsartikel 3	
11. Financieel overzicht	30	Agentschappen	
12. Doelmatigheid en doeltreffendheid	41	1. Centrale Financiën Instellingen (Cfi)	280
		2. Rijksarchiefdienst (RAD)	286
Wetsartikelen 1 en 2			
uitgaven/verplichtingen en ontvangsten		Afkortingenlijst	297
Algemeen gedeelte per beleidsterrein		Bijlagen	
Inleiding op de beleidsterreinen	45	1. De overzichten inzake personeelsgegevens	
17. Ministerie Algemeen	49	2. De wetgevingsbijlage	
18. Primair onderwijs	52	3. Het overzicht van door de Staten-Generaal aanvaarde moties en door de bewindslieden gedane toezeggingen	
19. Voortgezet onderwijs	71	4. Overzicht van circulaires	
20. Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	85	5. Aanbevelingen van de Nationale Ombudsman	
21. Hoger beroepsonderwijs	96	6. Subsidie/projectfaciliteiten	
22. Wetenschappelijk onderwijs	108	7. Evaluatieonderzoek	
23. Onderzoek en wetenschapsbeleid	118	8. Economische en Functionele Classificaties	
25. Studiefinancieringsbeleid	125	9. Voorlichting	
26. Overige programma-uitgaven	139	10. Convenanten	
27. Cultuur	143		
Artikelswijze toelichting per beleidsterrein			
17. Ministerie Algemeen	148		
18. Primair onderwijs	161		

De begroting is ook te lezen op Internet. Het adres van OCenW is <http://www.minocw.nl>.

1. HOOFDPUNTEN VAN BELEID IN DE KOMENDE JAREN

Inleiding

We staan aan het begin van een nieuwe regeerperiode. Dat betekent ook voor onderwijs, cultuur en wetenschappen nieuwe impulsen die voortkomen uit het Regeerakkoord voor de komende vier jaren. Voor het gehele terrein van onderwijs, cultuur en wetenschappen wordt voor een bedrag oplopend tot in totaal f 2,25 miljard aan extra ruimte geboden voor het realiseren van nieuw beleid en van reeds eerder voorgenomen beleid. Daarnaast wordt in de komende regeerperiode een bedrag van in totaal circa f 800 miljoen (incidenteel) gereserveerd voor investeringen in informatie- en communicatietechnologie in de scholen, technocentra en monumentenzorg. Deze impulsen bouwen voor een deel voort op in gang gezette ontwikkelingen. Daarnaast ligt het voor de hand dat zowel gewenste en noodzakelijke veranderingen als vernieuwde inzichten de komende periode zullen kleuren. Leidraad blijft in elk geval de notie dat onderwijs, cultuur en wetenschappen voor onze samenleving, nu en in de toekomst, een vitale rol spelen. De extra uitgaven die in dit begrotingshoofdstuk aan bod komen vormen evenzovele investeringen in de Nederlandse samenleving.

Maar er is voor het veld van onderwijs, cultuur en wetenschappen niet alleen sprake van nieuwe investeringen. Voor een bedrag dat oploopt tot f 550 miljoen zullen een aantal OCenW-sectoren ook een bijdrage leveren aan de besparingen op de overheidsuitgaven waarvan het Regeerakkoord uitgaat. Bovendien zullen enkele sectoren nog bezuinigingen in maatregelen moeten omzetten die in de vorige regeerperiode in de OCenW-begroting werden verwerkt.

De overheid wil de betrokkenen op de onderscheiden beleidsterreinen – van leerling tot collegevoorzitter en van beginnend kunstenaar tot omroepdirecteur – ondersteunen en faciliteren. Dit houdt in dat het beleid van het Ministerie van OCenW in belangrijke mate vorm zal krijgen aan de hand van maatschappelijke signalen. Uitgangspunt daarbij is de verdere vergroting van de autonomie van onderwijs- cultuur- en onderzoek-instellingen langs de financiële en beleidsmatige lijnen die in het Regeerakkoord zijn uitgestippeld. De instellingen zullen op hun beurt meer dan tot nu de samenleving inzicht moeten verschaffen over de door hen geboekte resultaten en geleverde kwaliteit.

Uitgangspunten

Ons land is een kennisintensieve samenleving, met in toenemende mate de gehele wereld als context. Dat vergt een hoge scholingsgraad van de bevolking en dus flinke investeringen in de ontwikkeling van de kennisinfrastructuur, van basisschool tot wetenschappelijk topinstituut.

De vitaliteit van een samenleving wordt niet alleen bepaald door de productie en toepassing van kennis, hoezeer de economie daarvan ook afhankelijk is. Cultuur is evenzeer onmisbaar voor de continuïteit, de dynamiek en het zelfrespect van onze maatschappij. Het onderhouden van de band met het verleden, het steeds opnieuw uitdrukking geven aan wat ons beweegt, en een open oog en oor voor wat de kunst ons meedeelt – ook als die ons soms vreemd en schokkend voorkomt – helpen ons alert te blijven en vormen mede het fundament van onze beschaving.

In een maatschappij waarin informatie en kennis zo'n doorslaggevende rol spelen is de aanwezigheid en kwaliteit van massamedia van cruciale betekenis. De massamedia spelen ook een grote rol in het produceren en verspreiden van kunst- en cultuuruitingen. Uitgangspunt van beleid is

daarom een breed georiënteerde visie op de informatiesamenleving, vanuit maatschappelijke, cultuur-politieke en democratische waarden en verantwoordelijkheden.

De vitaliteit van onze economie is zeer afhankelijk van de productie en toepassing van kennis. Wetenschappelijk onderzoek is de krachtbron van onze economie. Prioriteiten voor het onderzoek en wetenschapsbeleid voor de komende jaren zijn onder andere het stimuleren van technologische innovaties, het versterken van de internet-economie en het ontwikkelen van duurzame technologische oplossingen.

Een leven lang leren

Scholing is de basis voor een verdere groei van de kennisintensieve Nederlandse economie. Een «leven lang leren» is noodzakelijk bij een steeds snellere verandering van de samenleving. Voor sommigen klinkt «leven lang leren» wellicht als een «veroordeling», maar het tegendeel is waar: «leven lang leren» staat juist voor een samenleving waarin mensen permanent kansen worden geboden om vaardigheden te (blijven) ontwikkelen. Het gaat er hierbij natuurlijk ook om dat die kansen door de burgers worden benut. Zo gezien, zal het «leven lang leren» een cultuuromslag in de samenleving teweegbrengen en het besef doen ontstaan dat hiermee een wezenlijk algemeen belang is gediend. Dit alles veronderstelt een intensieve gezamenlijke aanpak, enerzijds door onderwijsinstellingen, bedrijven en sociale partners, anderzijds ook door de overheid, zowel het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, als andere departementen en gemeenten. Een aanpak die de voorwaarden zal scheppen om te voldoen aan de «wederkerende» vraag naar onderwijs en voor de beoogde cultuuromslag.

De in gang gezette vernieuwingen in het primair en voortgezet onderwijs bereiden de leerlingen beter voor op een leven lang leren. De regionale opleidingscentra voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie worden instellingen voor onderwijs, leren en scholing in brede zin. Er zal bekeken worden of en hoe studies aan universiteiten en hogescholen en de studiefinanciering meer kunnen worden opgezet volgens het uitgangspunt van wederkerend leren.

Individuele ontplooiing

Onderwijsvernieuwing is bedoeld om iedereen zoveel mogelijk ruimte te geven voor individuele ontplooiing.

Kleinere groepen in het basisonderwijs geven de leraar de mogelijkheid om meer aandacht te geven aan de verschillende behoeften van de leerlingen.

In de basisvorming (voortgezet onderwijs) krijgen de leerlingen de kans om de kerndoelen van de vakken gedifferentieerd te bereiken. Ook de algemene vaardigheidsdoelen van de basisvorming hoeven niet door alle kinderen op het zelfde moment te worden gehaald. Bij de omvorming van mavo en vbo tot vmbo wordt, naast de leerwegen, ook het leerweg-ondersteunend onderwijs ingevoerd, zodat zoveel mogelijk leerlingen het kwalificatieniveau voor vervolgonderwijs kunnen halen. Voor die leerlingen die geen vmbo-diploma of beroepskwalificatie kunnen behalen, komt er het praktijkonderwijs dat toeleidt naar eenvoudige functies op de arbeidsmarkt. In het studiehuis in het voortgezet onderwijs komt er, naast de traditionele vormen van les geven, meer variatie en flexibiliteit.

In het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie stimuleert het «maatwerk voor de deelnemers», en in het hoger onderwijs de flexibilisering van leerwegen de individuele ontplooiing.

Bindende kracht in de samenleving

Het onderwijs is het meest effectief als het een organisch onderdeel vormt van ontwikkelingen van andere aspecten van de sociale infrastructuur. Vooral dan kan het een wezenlijke bijdrage leveren aan de sociale cohesie in de samenleving.

Onderwijsinstellingen gaan een steeds belangrijker rol spelen bij de sociale infrastructuur, het jeugdbeleid en de inburgering van immigranten. De buurtschool is vooral een plek waar kinderen kansen krijgen zich te verzekeren van een goede plaats in de samenleving. De brede school vormt de ingang voor instellingen van voor- en naschoolse opvang, jeugdzorg, gezondheidszorg, bibliotheken, etc.

De voorschoolse periode en de eerste jaren van het onderwijs zijn belangrijk voor de schoolcarrière van de kinderen. Er zal langs verschillende wegen gewerkt worden om taal- en ontwikkelingsachterstand zo vroeg mogelijk weg te werken bij kinderen die thuis niet met de Nederlandse taal opgroeien.

In principe zouden leerlingen niet van school mogen gaan zonder een startkwalificatie. Deze stelt jongeren immers in staat een baan en een inkomen te verwerven en als volwaardig burger in de samenleving te functioneren. Daarom is voorkómen dat er leerlingen zonder diploma (havo, vwo of beroepsopleiding) van school gaan, een van de belangrijkste zaken waarvoor we ons gesteld zien.

Emancipatie

Het emancipatiebeleid in de sectoren van onderwijs, cultuur en wetenschappen is er op gericht de stereotype beeldvorming over mannen, vrouwen en etniciteit tegen te gaan.

Met de Emancipatienota 1998 – 2002 «Een kristal van kansen» wordt opnieuw ingezet op emancipatie als kenmerk van kwaliteit en wordt emancipatie verankerd in kansrijke innovaties. Veel aandacht zal uitgaan naar de voorbereiding van jongeren op een toekomst waarin het combineren van arbeid en zorgtaken vanzelfsprekend is, naar de positie van allochtone jongeren en naar de positie van vrouwen in het onderwijsmanagement.

Informatie- en communicatietechnologie

De informatie- en communicatietechnologie (ict) beïnvloedt in toenemende mate het dagelijks doen en laten van mensen, het functioneren van organisaties en het werken van mensen binnen die organisaties. Het onderwijs speelt ook op dit terrein een belangrijke rol; ict op school kan een dreigende tweedeling voorkomen tussen leerlingen die thuis wel een pc hebben en hen die dat thuis missen.

Tegelijkertijd verandert het onderwijs door technologische ontwikkelingen. Technologie schept in het onderwijs nieuwe mogelijkheden. De leraar krijgt daarbij meer de rol van begeleider en van coach.

Ict in het onderwijs krijgt de komende jaren een noodzakelijke impuls. Wel is het zo dat de extra middelen die in het regeerakkoord voor ict zijn uitgetrokken niet voldoende zijn voor de plannen zoals die in de vorige regeerperiode zijn geformuleerd. Daarom komt het kabinet op korte termijn met een gewijzigd plan.

Essentieel bij de investeringen is en blijft een geïntegreerde benadering, waar bijscholing van leraren, courseware-ontwikkeling en aanschaf van hardware hand in hand gaan. Stimulering van de totstandkoming van een markt voor educatieve software blijft van groot belang. Leraren, maar ook het schoolmanagement moeten in staat worden gesteld zich «ict» eigen te

maken, zodat zij ict kunnen toepassen in de onderwijspraktijk. En «last, but not least»: ict betekent én vereist een cultuuromslag.

Internationalisering

Nederland is geen eiland, maar deel van een internationale gemeenschap. Daarom zijn internationale oriëntatie van het onderwijs en internationale samenwerking sleutelbegrippen. Het streven naar kwaliteitsverbetering in het Nederlandse onderwijs brengt de behoefte met zich mee om te weten waar wij internationaal staan. Internationale samenwerking op onderwijsterrein is van belang om over en weer van elkaar te kunnen leren.

Internationalisering van het onderwijs is dan ook een strategische keus om leerlingen en studenten voor te bereiden op het leven en werken in een internationale omgeving. In 1998 is op basis van de discussienota Onbegrensd Talent, in overleg met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het onderwijsveld, een Actieplan Onbegrensd Talent opgesteld. Dit actieplan betreft de periode 1998–2002 en wordt jaarlijks geactualiseerd. Er zijn acties opgenomen om de internationale oriëntatie in het onderwijs te versterken en de mobiliteit van leerlingen, studenten en docenten te vergroten. Leren kan dan een grenzeloze ervaring zijn.

Verantwoording

Meer dan tot nu toe het geval was, moeten onderwijsinstellingen inzicht geven in de relatie tussen de besteding van middelen en de bereikte resultaten. De onderwijsinstelling zal zich meer moeten verantwoorden tegenover de overheid, de ouders, de leerling en de student. De zeggenschap van ouders over het doen en laten van de school wordt hierbij versterkt. Een dergelijke publieke verantwoording maakt verdergaande vergroting van de autonomie van instellingen en afslanking van centrale inhoudelijke voorschriften mogelijk.

2. PRIMAIR ONDERWIJS EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Tijdens de vorige kabinetsperiode zijn er veel veranderingen in gang gezet in het primair en voortgezet onderwijs. In de nu aangebroken volgende fase komt het er op aan om de implementatie van deze veranderingen samen met het veld ter hand te nemen. Er komt ruimte, ook in financiële zin, voor verbetering van het onderwijs. Kansen voor de ontplooiing van talenten is hier het sleutelwoord. In het basisonderwijs worden de groepen kleiner, wat de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt. In het voortgezet onderwijs worden het vmbo, het studiehuis en de profielen verder geïmplementeerd. Er wordt voortgegaan met de invoering van informatie- en communicatietechnologie. Er wordt geëxperimenteerd met de brede buurtschool, die een knooppunt in de wijk kan worden, een partner voor bureaus van jeugdzorg, voorzieningen voor buitenschoolse opvang van kinderen, gezondheidszorginstellingen, bibliotheken, etc.

Primair onderwijs

De komende jaren wordt fors geïnvesteerd in kleinere klassen in het basisonderwijs. De groepsgrootte in de eerste vier leerjaren zal stapsgewijs verder worden verlaagd, na het begin dat daarmee in de vorige regeerperiode werd gemaakt.

Kleinere groepen geven scholen betere mogelijkheden om daadwerkelijk onderwijs te verzorgen dat gericht is op individuele ontplooiing. Door groepsverkleining krijgt de leraar de noodzakelijke ruimte voor verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

Scholen zijn verplicht deze uitbreiding van de formatie, samen met de eerdere middelen die toegekend zijn voor klassenverkleining, in te zetten voor verkleining van groepen. De invoering daarvan gaat gepaard met verbetering van de kwaliteit in de onderbouw.

Als voorbereiding op kleinere groepen wordt er vanaf 1999 gestart met het op niveau brengen van het aantal klaslokalen. De investeringen daarvoor zijn aan het Gemeentefonds toegevoegd. Een structurele verhoging van de materiële vergoeding maakt aanschaf van nieuwe leermiddelen en beter schoonmaken van de gebouwen en lokalen mogelijk. Deze middelen zijn verder bedoeld voor goed management, administratie, beheer en bestuur.

Het is belangrijk dat kinderen vroeg een sport beoefenen. Sport draagt bij aan de kwaliteit van de samenleving, leidt tot verbondenheid, is ontspannend, gezellig en vooral gezond. In de komende periode zal er meer aandacht voor sport gegeven worden in het basisonderwijs. Er wordt gestimuleerd dat vakleerkrachten lichamelijke opvoeding opnieuw hun intrede doen.

Voor leerlingen met een handicap zullen de scholen in het kader van het «rugzakbeleid» leerlinggebonden financiering ontvangen. Als deze kinderen naar een gewone basisschool gaan, kan met de leerlinggebonden financiering extra hulp verkregen worden van de expertisecentra. De expertisecentra worden gevormd uit de nu bestaande speciale scholen. Het ondersteuningsaanbod van de expertisecentra zal afgestemd worden met dat van de instellingen in de sociale zekerheid en in de AWBZ-sector.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs worden de ingrijpende vernieuwingen die in de vorige regeerperiode in de wetgeving zijn neergelegd, daadwerkelijk ingevoerd. Hiervoor komt de komende jaren ook extra geld beschikbaar. Dit geld zal worden ingezet om scholen beter in staat te stellen de

beoogde vernieuwingen nader inhoud en vorm te geven. De vernieuwingen in het voortgezet onderwijs beogen de volgende doelstellingen te bereiken:

- een betere balans tussen kennis en vaardigheden, gericht op het versterken van de mogelijkheden om een leven lang te leren;
- doorbreking van seksspecifieke studie- en beroepskeuze om de ontwikkelingskansen van jongens en meisjes te optimaliseren;
- uitstel van vroegtijdige keuzes, die los staan van de preferenties van leerlingen, en verbetering van studie- en beroepskeuze, om opties voor brede inzetbaarheid (employability) op de arbeidsmarkt te creëren;
- verbetering van de aansluiting op het vervolgonderwijs;
- tegengaan van voortijdig schoolverlaten.

Vanaf augustus 1998 worden de hogere leerjaren van mavo en vbo gestructureerd tot het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo). Het leerwegondersteunend onderwijs is van start gegaan. Ook kan gebruik worden gemaakt van opties om de vbo-afdelingsstructuur te versterken, zoals de herschikking van afdelingen en de invoering van intrasectorale programma's. Volgend jaar wordt het stelsel van leerwegen en sectoren van kracht.

De vernieuwingen in het havo en vwo bestaan uit de introductie van profielen en het studiehuis. De invoering gebeurt in twee tranches: een aantal scholen is per 1 augustus 1998 gestart met de vernieuwingen, de overige scholen en het vavo maken hiermee met ingang van het schooljaar 1999–2000 een begin.

In 2003 zullen de eerste leerlingen vanuit de nieuwe leerwegen in het vmbo doorstromen naar het secundair beroepsonderwijs. Op deze wijze wordt door steeds meer deelnemers een goed voorbereide start gerealiseerd. Om het onderwijs van vmbo beter af te stemmen op het secundair beroepsonderwijs zullen de vmbo-afdelingen van de scholen voor voortgezet onderwijs en de roc's nauwer samenwerken. In het komende jaar zal de aandacht zich richten op

- aansluiting van onderwijsinhoud tussen vmbo en secundair beroepsonderwijs (afstemming examen- en onderwijsprogramma's op kwalificatiestructuur beroepsonderwijs);
- vormgeving van de ministeriële regeling doorstroomvereisten;
- heldere voorlichting over de inhoudelijke vo-vernieuwingen aan de diverse actoren uit het veld voor beroepsonderwijs en volwassenen-educatie;
- uitwisseling van leerlinggegevens;
- opvang van leerlingen die extra begeleiding nodig hebben.

Bij al deze vernieuwingen hoort een adequate inventaris. Daarom wordt in de komende jaren extra geïnvesteerd in apparatuur, materiële voorzieningen en onderhoud. Ook voor administratie, beheer en bestuur komt extra geld beschikbaar.

De brede buurtschool

Hoewel de opvoeding en ontwikkeling van de meeste kinderen evenwichtig verloopt, dreigen sommigen maatschappelijk uit de boot te vallen. Door gezinsproblemen, leermoeilijkheden en onaangepast gedrag komen zij in een negatieve sociale spiraal terecht. Het jeugdbeleid, dat gericht is op de maatschappelijke ontplooiing van probleemjongeren, wordt dan ook in deze kabinetsperiode geïntensiveerd.

De «brede buurtschool» kan een belangrijke bijdrage leveren aan het doorbreken van de negatieve spiraal. De brede buurtschool is een partner bij sociale vernieuwing en opbouw van een (achterstands)wijk. Scholen plaatsen daarbij de onderwijsstaak in het perspectief van het totaal van

activiteiten die gericht zijn op de ontwikkeling van de jeugd. Scholen werken daarbij samen met andere voorzieningen in hun omgeving, leraren roepen daarvoor de hulp in van andere professionals. Experimenten met verruiming van schoolopeningstijden worden mogelijk. Zo ontstaan samenwerkingsverbanden tussen onderwijs, voorschoolse en naschoolse voorzieningen en instanties voor ouders en jonge kinderen. Speciale aandacht heeft de risico-jeugd, met name in de grote steden. Jeugdcriminaliteit is één van de meest zorgwekkende verschijnselen in onze samenleving. Preventief en curatief jeugdbeleid moet er voor zorgen dat alle kinderen in Nederland de kans krijgen zich te ontwikkelen in een aandachtsvolle, veilige omgeving, waarin problemen tijdig wordenesignaleerd en aangepakt. Uitgangspunt daarbij zijn de opvattingen en behoeften van de jongeren zelf. De functionarissen van de Bureaus Jeugdzorg, het loket voor de jeugdhulpverlening, zullen op dit gebied intensief samenwerken met scholen in de regio. Preventie van het gebruik van drugs, alcohol en roken is onderdeel van het jeugdbeleid. In het onderwijs wordt daarom onder andere de «rookvrije school» verder gestimuleerd.

De ervaringen van voorlopers van de brede buurtschool zullen goed gevolgd en verspreid moeten worden, zodat andere scholen en gemeenten hiermee hun voordeel kunnen doen bij eigen initiatieven. Ook zal in de komende jaren duidelijk worden hoe deze nieuwe ontwikkelingen zich verhouden tot landelijke regels, die opgesteld zijn in een tijd waarin nog niet zo intensief samengewerkt werd over de grenzen van de maatschappelijke voorzieningen heen. Van groot belang is het wegnemen van de verkokering in de hulpverlening en het bevorderen van samenhang in activiteiten. Scholen kunnen hieraan een steentje bijdragen door te bezien welke mogelijkheden zij hebben voor buitenschoolse opvang, zonder dat dit tot taakverzwaring voor de leraren leidt.

Voorkomen van achterstand

Een kind dat al een achterstand heeft opgelopen voordat het naar school gaat, kan die vaak heel moeilijk nog wegwerken gedurende de schoolloopbaan. Risico's voor achterstand bij de jongste kinderen kunnen wordenesignaleerd bij consultatiebureaus, kinderopvangvoorzieningen en peuterspeelzalen. Er wordt geëxperimenteerd met didactische programma's die risico's kunnen terugdringen en hun kansen verbeteren. Daarbij is het van belang dat zoveel mogelijk kinderen vanaf hun vierde jaar naar school gaan.

Ouders vervullen een cruciale rol in het opvoedings- en ontwikkelingsproces van hun kinderen. Nogal wat allochtone ouders beheersen de Nederlandse taal onvoldoende. Taalcursussen en inburgeringsprogramma's kunnen de beheersing van het Nederlands bij hen verbeteren.

Voor kinderen die thuis niet met Nederlandse taal opgroeien worden gestructureerde, intensieve onderwijsprogramma's ontwikkeld die bij de start van het onderwijs gebruikt worden. Het landelijk beleidskader gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid zal hierop worden aangepast. Allochtone leerlingen onderbreken nog wel eens het schooljaar voor een langer verblijf in het land van herkomst. Dit heeft negatieve gevolgen voor hun toekomst. De naleving van de leerplichtwet op dit punt zal daarom strenger toegepast worden.

3. BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE

De veranderingen in het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie, veroorzaakt door de Wet educatie en beroepsonderwijs, zullen de komende jaren resulteren in een breed scala van opleidingen aan jongeren en volwassenen met uiteenlopende talenten, capaciteiten en interesses. De sector is geworteld in een traditie van intensieve contacten met de directe omgeving en het bedrijfsleven. De eisen zijn hoog: de bve-sector moet een belangrijke bijdrage leveren aan een leven lang leren en de versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland, en «onderwijs op maat» verzorgen dat gericht is op een optimale aansluiting tussen het secundair beroepsonderwijs, de arbeidsmarkt en de maatschappij. Daarbij moet worden voldaan aan:

- de vraag van de arbeidsmarkt naar breed opgeleide, gespecialiseerde en innovatieve vaklieden;
- de maatschappelijke integratie van groepen met een achterstand;
- het bieden van startkwalificaties op de arbeidsmarkt aan jongeren, werkenden en werkzoekenden.

Aan de hand van signalen uit het veld zal in de komende periode steeds gekeken worden welke aanvullende maatregelen nodig zijn om het maximale rendement uit de veranderingen te halen. De opleidingen- en kwalificatiestructuur zal er voor kunnen zorgen dat de aansluiting van het secundair beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie op de arbeidsmarkt steeds beter wordt.

Zonder startkwalificatie kunnen jongeren niet goed functioneren op de arbeidsmarkt. Er zal alles aan gedaan moeten worden om te zorgen dat leerlingen mét een diploma van school komen. Bekeken wordt welke maatregelen hier effect kunnen hebben. De onderwijsinstellingen spelen ook een belangrijke rol bij de inburgering van immigranten.

Vernieuwingen in de bve-sector

Door de grote diversiteit aan deelnemers en opleidingen is «maatwerk voor deelnemers» voor de instellingen in de bve-sector een bijzondere uitdaging. Uit verschillende rapportages, van onder meer de Inspectie, is gebleken dat maatwerk nog maar ten dele is gerealiseerd, de voortijdige uitval relatief hoog is, het moeite kost de onderwijsintensiteit op het juiste niveau te houden en dat de kwaliteit van de examinering niet optimaal is. De komende jaren is extra geld beschikbaar om hierin verbetering aan te brengen. Om de onderwijsintensiteit op peil te houden zullen in de WEB voorschriften over de 1000-urennorm worden opgenomen, conform de systematiek van WVO maar passend bij het specifieke karakter van het beroepsonderwijs.

In het Regeerakkoord is extra geld uitgetrokken als bijdrage voor vernieuwing van de aanwezige apparatuur. Tevens worden de scholen beter in staat gesteld de nieuwe taken die voortvloeien uit de invoering van de WEB, te vervullen: er komt, als kwaliteitsimpuls, extra geld voor de uitvoering van de nieuwe taken. Deze kwaliteitsimpuls zal mede effect moeten hebben op het tegengaan van voortijdig schoolverlaten en het verhogen van de toegankelijkheid.

Preventie van voortijdig schoolverlaten

Het behalen van een startkwalificatie (een afgeronde opleiding praktijk-onderwijs, havo, vwo, bbl of bol) is belangrijk voor het volwaardig functioneren in de samenleving. In principe zouden geen leerlingen van school mogen gaan zonder een startkwalificatie. Het Kabinet stelt geld beschikbaar en stelt een plan op voor de vermindering van het school-

verlaten zonder diploma. Overheid (gemeenten en betrokken departementen) en onderwijsinstellingen voor voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie gaan in samenwerking met het afnemende beroepenveld een maximale inspanning aan om het aantal schoolverlaters zonder diploma terug te dringen. In het plan worden daarvoor streefcijfers geformuleerd. Belangrijke elementen in deze inspanningen zullen zijn een strenger toezicht op de leerplicht, versterking van de beroepsgerichte trajecten en afstemming tussen vmbo-afdelingen van vo-scholen en roc's. De inspanningen zullen gemonitord worden en jaarlijks zal de Inspectie in het onderwijsverslag over de resultaten rapporteren.

Degenen die toch vroegtijdig de school verlaten, moeten goed opgevangen en intensief begeleid worden, zodat zij toch nog een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt behalen en ook de noodzakelijke sociale vaardigheden onder de knie krijgen. Voor een structurele financiering vanaf 1999 van de regionale meld- en coördinatiefunctie in verband met voortijdig schoolverlaten is een wetsontwerp in voorbereiding.

Technocentra

De samenwerking tussen het technisch onderwijs en het bedrijfsleven zal worden verbeterd, onder meer door bundeling van voorzieningen in Technocentra. De innovatieve kracht van deze samenwerking is van belang voor de versterking van de kennisinfrastructuur en de aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt. Technocentra zijn het resultaat van de samenwerking in de regio tussen bedrijfsleven en instellingen voor technisch beroepsonderwijs. Ze vormen knooppunten van de afstemming tussen wat de markt vraagt en wat onderwijs en scholing kunnen leveren. De technische faciliteiten worden door belanghebbende partijen gezamenlijk geëxploiteerd.

Begin dit jaar zijn initiatieven genomen door een aantal platforms voor verbetering van de aansluiting onderwijsaanbod arbeidsmarkt, om te komen tot de oprichting van een regionaal technocentrum. In deze platforms participeren naast het bekostigde regionale technisch onderwijs onder meer centra voor vakopleidingen, bedrijven respectievelijk bedrijfsscholen en gemeenten. Dit najaar wordt een plan van aanpak naar de Staten-Generaal gezonden.

Integratie van minderheden

De integratie van minderheden is een belangrijk speerpunt in het beleid dat gericht is op de kwaliteit en de diversiteit van de samenleving. Het inburgeringsbeleid krijgt door toevoeging aan het Gemeentefonds in deze kabinetsperiode dan ook een belangrijke financiële impuls. Gemeenten hebben daarbij een regiefunctie. Onderwijs is een essentieel onderdeel van dit beleid.

Voor nieuwkomers bestaat de verplichting tot het volgen van een inburgeringsprogramma (Wet inburgering nieuwkomers). In de komende jaren zullen ook de mensen die al eerder naar Nederland kwamen inburgeringsprogramma's gaan volgen, om hun achterstandssituatie ongedaan te maken. Het gaat daarbij vooral om werklozen en opvoeders. De gemeenten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen: zij zouden ouders van allochtone leerlingen een cursus Nederlands als Tweede Taal bij de volwasseneneducatie van de roc's kunnen aanbieden.

In aansluiting op de inburgering van nieuwkomers wordt extra aandacht gegeven aan vervolgvacatures waarmee nieuwkomers een reële, volwaardige kans op de arbeidsmarkt krijgen. Voorbeelden van deze activiteiten zijn taal-werk-stages en arbeidsmarktgerichte opleidingen die

gemeenten, scholingsinstellingen van de Arbeidsvoorziening en regionale opleidingen samen vorm kunnen geven.

Centra voor leren in brede zin

De regionale opleidingscentra gaan steeds meer functioneren als centra voor leren in brede zin en kunnen daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan een leven lang leren. Om een compleet aanbod voor initieel beroepsonderwijs, volwasseneneducatie en scholing voor werkenden en werkzoekenden aan te bieden is het van belang dat roc's en de scholingsinstellingen van Arbeidsvoorziening zeer nauw gaan samenwerken. Mogelijkheden voor institutioneel samengaan zullen worden onderzocht. Op deze manier kunnen de roc's ook een belangrijke rol spelen bij de sluitende aanpak van de langdurige werkloosheid.

Sectorale werkgevers en werknemers zullen afspraken maken over een beleid dat zowel gericht is op het voorkomen van krapte op de arbeidsmarkt als op het verminderen van de aanzienlijke werkloosheid. Het beroepsonderwijs moet hier actief op inspelen. Het gaat daarbij onder andere om het opleiden van leerlingwerknemers en het kostendekkend doorscholen van zittend personeel. Daarnaast zullen overheid, werkgevers en werknemers verder gaan met de uitwerking van de afspraken uit het convenant «werkend leren is kansen creëren».

Voor leerlingen in de basisberoeps- en assistentenopleiding is het van groot belang dat er beroepspraktijkvormingsplaatsen beschikbaar zijn. Deze leerlingen zijn aangewezen op plaatsen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Hoe meer mogelijkheden zij krijgen om een adequate werkhouding aan te leren, hoe groter hun kans op regulier werk is. Werkgevers worden door fiscale maatregelen gestimuleerd praktijkvormingsplaatsen beschikbaar te stellen, waarbij zij gebruik maken van het kwalificerende aanbod van de roc's. Er zal daarbij meer ruimte gemaakt worden voor praktijkvormingsplaatsen in de zorgsector door uitbreiding van fiscale maatregelen.

Daarnaast komen er meer faciliteiten beschikbaar voor scholing. Analooq aan de scholingsaftrek voor de private sector zal een regeling voor de non-profit sector worden uitgewerkt. Daarbij ligt het accent op oudere werknemers. Voor medewerkers die in het arbeidsproces zijn ingestroomd onder de regeling Extra Werkgelegenheid Langdurig Werklozen zal de doorstroom bevorderd worden door betrokken medewerkers met behulp van scholing, opleiding en gerichte training te kwalificeren voor hoger gekwalificeerde arbeid. De voorgenomen deblokkering van het spaarloon voor onder meer studieverlof en kosten van de studie geeft meer mensen de gelegenheid om gebruik te maken van bijvoorbeeld de onderwijsvoorzieningen die de roc's bieden.

4. ONDERWIJSPERSONEEL EN ONDERZOEKPERSONEEL

Leraren zijn een belangrijke factor voor vernieuwingen in het onderwijs. Hun welzijn en welbevinden staat daarom voorop: er is veel aan gelegen om de aantrekkelijkheid van het leraarsberoep te vergroten. Van basisschool tot universiteit speelt het personeel een cruciale rol bij het realiseren van beleidsdoelstellingen voor de komende periode. De overheid schept door investeringen in het personeel en modernisering van arbeidsverhoudingen en arbeidsvoorwaarden de voorwaarden voor het goed vervullen van deze rol. Moderne arbeidsverhoudingen maken het werken in het onderwijs aantrekkelijker. Goede arbeidsvoorwaarden zorgen ervoor dat in de toenemende vraag naar onderwijspersoneel kan worden voorzien, ook bij de krappere arbeidsmarkt van de komende jaren. Het Regeerakkoord geeft daarvoor kaders en extra middelen. Dit hoofdstuk geeft een eerste aanzet voor de invulling op enkele onderdelen. De komende maanden zal er ruimte zijn voor debat en goed overleg, gericht op het tot stand brengen van een gezamenlijk draagvlak. Een beleidsnota over de employability van de leraar is in voorbereiding. De komende jaren wordt een nieuwe systematiek van loopbaan-differentiatie ingevoerd om de carrièreperspectieven van onderwijspersoneel te vergroten. Bij de personeelsbeoordelingen kunnen de prestaties van de leraren dan een rol spelen. Leeftijdsbewust personeelsbeleid motiveert de onderwijswerknemers in iedere fase van hun loopbaan en stelt hen in staat om in het onderwijs goed te kunnen functioneren.

In deze kabinetsperiode zullen de verantwoordelijkheden van de overheid, de scholen in hun rol van werkgever en de beroepsgroep van leraren voor de kwaliteitsborging van het leraarschap worden gedefinieerd en verankerd in een Wet op het leraarschap, waarin onder meer ook het register van leraren zal worden geregeld.

Een beroep met perspectief

Om kwantitatieve en kwalitatieve redenen moet de aantrekkelijkheid van het leraarsberoep worden vergroot. Daarbij gaat het natuurlijk ook om goede arbeidsvoorwaarden. In het najaar van 1998 zullen de onderhandelingen worden gestart over de nieuwe raam-CAO voor het onderwijs, die met ingang van 1 januari 1999 van kracht moet worden. Het is voor de wervingspositie van de sector onderwijs en wetenschappen op de arbeidsmarkt van belang dat de nieuwe CAO een evenwichtig samengesteld pakket arbeidsvoorwaarden bevat. Bij het overleg zal ook aandacht zijn voor de loonmaatregelen die ook voor andere overheidssectoren gelden, zoals de versoering van de tegemoetkoming voor ziektekosten van het personeel in de collectieve sector.

Goede carrièreperspectieven in het onderwijs zijn voor onderwijspersoneel essentieel: zij moeten een loopbaan kunnen doorlopen, er moeten ontplooiingskansen zijn en mogelijkheden voor mobiliteit. Om dit te bereiken zal er een systeem van loopbaanfasering worden ingevoerd dat de individuele ontplooiing en deskundigheid op tal van beroepsaspecten bevordert.

In samenhang hiermee zal, mede op basis van de rapporten van Vereniging van Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (VSLPC) en Berenschot, een begin worden gemaakt met de invoering van competentiebeloning voor leraren. Hiermee wordt op een aantal scholen in de sectoren po, vo en bve inmiddels geëxperimenteerd. De resultaten daarvan worden verwacht in juni 1999 en zullen worden meegenomen bij de invoering van het nieuwe beloningssysteem. Hiervoor zijn in het Regeerakkoord structureel extra middelen beschikbaar gesteld. De schoolleiding krijgt voldoende ruimte om bij de beloning rekening te houden met de groei in competenties van de leraren en hun prestaties.

Het belonen van (de ontwikkeling van) competenties van leraren zal het werken aan de eigen professionaliteit stimuleren.

De onderwijsarbeidsmarkt

Door de vergrijzing van het onderwijspersoneelsbestand en de geringe instroom van leraren dreigen knelpunten op de onderwijsarbeidsmarkt te ontstaan. Om deze knelpunten te voorkomen worden verschillende initiatieven genomen. In het najaar van 1997 is een campagne gestart om meer studenten te werven voor de lerarenopleiding basisonderwijs. Het aantal aanmeldingen van eerstejaarsstudenten voor het studiejaar 1998–1999 is met 20% gestegen. De campagne wordt dit jaar voortgezet. Daarnaast is dit voorjaar een campagne gevoerd om de «stille reserve» attent te maken op de mogelijkheid terug te keren als onderwijsgevende. Deze campagne heeft ongeveer 23 000 reacties opgeleverd. Ten derde worden activiteiten voorbereid om meer allochtoon personeel voor het onderwijs te werven. Bovendien is per 1 augustus 1998 de opleiding onderwijs-assistent van start gegaan.

De instroom van personeel aan de onderkant van de onderwijsarbeidsmarkt (onder de Regeling Extra Werkgelegenheid Langdurig Werklozen) is met succes gestimuleerd. Voor de komende periode komt een groot aantal nieuwe plaatsen beschikbaar. Daarnaast komen extra middelen beschikbaar voor scholing van reeds ingestroomde personeelsleden. Op die manier kunnen zij doorstromen naar andere banen in het onderwijs. En ook zo komen er plaatsen beschikbaar om de langdurige werkloosheid in de onderste lagen van de arbeidsmarkt aan te pakken.

De wervingskracht van de instellingen van hoger onderwijs lijkt af te nemen.

Bij de universitaire sector loopt de beloning voor jonge promovendi, zoals assistenten in opleiding (aio's), achter bij andere grote werkgevers in de overheidssector en het bedrijfsleven. Veel jonge talentvolle wetenschappers hebben de afgelopen jaren – vanwege gebrek aan mogelijkheden binnen de universiteit – gekozen voor een loopbaan elders. Door uitstroom van het vergrijste universitaire personeel zou binnenkort meer jong wetenschappelijk personeel kunnen doorstromen, maar het is de vraag of er onder de gegeven omstandigheden voldoende gekwalificeerde mensen de ouderen willen opvolgen.

De hogescholen, universiteiten en onderzoekinstellingen krijgen naar verwachting op korte termijn de mogelijkheid om door de decentralisatie van de arbeidsvoorwaardenvorming meer maatwerk te leveren.

In het onderwijs is leeftijdsbewust personeelsbeleid een dwingende noodzaak. Daarom is naar aanleiding van de rapportage «De jaren tellen» geïnvesteerd in personeelsbeleid. Leeftijdsbewust personeelsbeleid is beslist geen synoniem voor ouderenbeleid. Het begint al op de eerste dag van indiensttreding van de werknemer. Uitgangspunt daarbij is dat problemen niet zozeer ontstaan door het ouder worden zelf, maar vooral doordat iemand jaar in jaar uit hetzelfde werk doet. Verandering en variatie stelt de ouder wordende personeelsleden in staat om goed in het arbeidsproces te blijven participeren. Leeftijdsbewust personeelsbeleid schept ruimte voor bij- en nascholing.

Vrouwen in hogere en leidinggevende posities

Er zijn weinig vrouwen in het management en in de hogere functies binnen onderwijsinstellingen, van basisschool tot universiteit.

Begin 1997 is de Wet inzake evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in leidinggevende functies in het onderwijs (WEV) van kracht geworden die de onderwijsinstellingen verplicht een beleid te ontwikkelen om meer

vrouwen te benoemen in leidinggevende en hogere functies. Het resultaat wordt neergelegd in een document waarin de onderwijsinstellingen de getroffen maatregelen tegenover alle direct betrokkenen en de Inspectie verantwoorden. Conferenties, expertmeetings, handreikingen en voorlichting kunnen onderwijsinstellingen in alle sectoren steunen bij het concretiseren van evenredige vertegenwoordiging.

Wachtgelden

De afgelopen jaren zijn effectieve maatregelen genomen om de uitgaven voor de wachtgelden te stabiliseren. Van de extra investeringen in het onderwijs mag verwacht worden dat zij leiden tot meer werkgelegenheid, waardoor verdere daling van de wachtgelduitgaven mogelijk zou kunnen zijn. In verband daarmee gaat de regering er vanuit dat de wachtgeldbudgetten voor de sectoren po, vo en bve naar beneden kunnen worden bijgesteld. In het primair onderwijs is de arbeidsduurverkorting in samenhang met de normjaartaak ingevoerd en worden de groepen verkleind. In het voortgezet onderwijs en de bve-sector zijn in navolging van het hoger onderwijs stappen gezet tot een verdergaande decentralisatie van de verantwoordelijkheid voor de wachtgelduitgaven. Verder zijn met de personeels- en besturenorganisaties overeenkomsten gesloten over seniorenbeleid en aanpassing van het Besluit Werkloosheid Onderwijs- en Onderzoekpersoneel (BWOO).

5. HOGER ONDERWIJS

De komende jaren staat het hoger onderwijs voor een aantal belangrijke veranderingen. Enerzijds wordt verwacht dat er, gezien de behoefte op de arbeidsmarkt, steeds meer studenten worden opgeleid. Aan de andere kant wordt daarbij de eis gesteld dat het hoger onderwijs efficiënter werkt, en krijgt het op titel van de arbeidsproductiviteit, minder geld. In de komende tijd zal besproken worden hoe de bezuinigingen vorm kunnen krijgen zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van het hoger onderwijs. Het stelsel van hoger onderwijs zal zich sterker gaan richten op het uitgangspunt van wederkerend leren. Daarom zal in de komende jaren bezien worden of de flexibiliteit in de opleidingen kan worden vergroot, bijvoorbeeld door studenten tussentijds deeldiploma's te laten behalen of door een eventuele verlenging van de diplomatermijn in de studiefinanciering van (als regel) 6 jaar, dan wel een combinatie van beide.

De doorstroom van een student van het mbo naar het hbo mag geen belemmering ondervinden. Hiervoor zijn middelen uitgetrokken.

Er komt ruimte voor experimenten met alternatieve vormen van toelating tot studies met een numerus fixus.

De lerarenopleidingen (pedagogische academies, tweedegraads lerarenopleidingen en universitaire lerarenopleidingen) worden verbeterd.

Flexibiliteit in leerwegen

Bij de verdergaande flexibilisering van leerwegen zal worden aangesloten bij een aantal in gang gezette ontwikkelingen.

Om het onderwijs beter toe te snijden op de verschillende capaciteiten en behoeften van studenten bestaan er in het hoger beroepsonderwijs duale trajecten (het combineren van leren en werken) in de sectoren economisch, technisch, gezondheidszorg en pedagogisch onderwijs. In de projectorganisatie Duale Leerroutes werken de HBO-Raad en de werkgeversorganisaties samen aan verdieping en verbreding van duale trajecten. Vanaf het studiejaar 1998–1999 kunnen universiteiten op experimentele basis de opleidingen dual inrichten. Voor deze experimenten zijn extra middelen beschikbaar.

Voor bèta-opleidingen aan universiteiten wordt een uitbreiding van de studielast tot 5 jaar mogelijk (voor andere opleidingen is dit 4 jaar).

Voorwaarde is dat de opleidingen het curriculum vernieuwen: inhoudelijk verbreden en afstudeervarianten invoeren die zijn gericht op arbeidsmarkt, het leraarschap of onderzoekersopleiding. Hierover is in mei 1998 een convenant afgesloten met de universiteiten. Overigens kunnen onderwijsinstellingen voor financiering van vernieuwingsactiviteiten een beroep doen op de stichting AXIS (Nationaal platform voor natuur en techniek in onderwijs en arbeidsmarkt), die in het leven is geroepen om de aantrekkelijkheid van bèta en techniek in onderwijs en beroep te stimuleren.

Universiteiten kunnen vanaf het studiejaar 1998–1999 in opleidingen als tussenmoment een kandidaatsfase onderscheiden en «voor eigen rekening» de studielast verlengen. Een kandidaatsfase is een goed instrument om meer differentiatie binnen de opleidingen en flexibele leerwegen te bevorderen. Hiermee wordt ruimte gecreëerd voor een andere opbouw van programma's en mobiliteit. Uit initiatieven van universiteiten blijkt dat de ruimere mogelijkheden voor differentiatie aansluiten bij de behoefte.

Aansluiting secundair beroepsonderwijs – hoger beroepsonderwijs

De aansluiting van de beroepsopleidende leerweg op niveau 4 (de oude mbo-opleiding) naar het hbo is belangrijk voor studenten die via de mavo en het vbo een ho-diploma willen behalen. Uit onderzoek blijkt dat er door het inrichten van longitudinaal geprogrammeerde trajecten tijdswinst is te boeken bij de verwante doorstroom van de beroepsopleidende leerweg naar het hoger beroepsonderwijs.

Per 1 september 1998 trad de nieuwe doorstroomberegeling van de beroepsopleidende leerweg naar hbo in werking: studenten die doorstromen naar een verwante hbo-opleiding krijgen meestal 42 studiepunten vrijstelling. Hierdoor kunnen onderwijskundig verantwoorde leerwegen van 7 jaar worden gerealiseerd, zonder te kort te doen aan het dubbelkwalificerend karakter van de beroepsopleidende leerweg. Op dit moment zijn er 26 hbo-opleidingen die één of meer verwante beroepsopleidende leerwegen kennen. In het komende jaar zal worden nagegaan hoe het aantal verwante opleidingen kan toenemen.

De doorstroom vanuit de beroepsbegeleidende leerweg op niveau 4 (de oude opleidingen tertiair leerlingwezen) naar het hbo krijgt specifieke aandacht. Deze doorstroom is tot nog toe zeer gering. Enkele landelijke organen hebben een pilot ontwikkeld om de doorstroommogelijkheden te verbeteren en zo de beroepsbegeleidende leerweg verder te ontwikkelen tot een aantrekkelijk alternatief voor deelnemers beroepsonderwijs. De uitkomsten van het boven beschreven onderzoek en de pilot bepalen hoe de longitudinale trajecten kunnen worden uitgebreid naar andere opleidingen en sectoren.

Numerus fixus

De manier van toelating tot studierichtingen met een numerus fixus is zeer onbevredigend voor studenten met uitzonderlijk talent en motivatie. Daarom komen er experimenten met systemen van selectie waarbij eindexamen, inzet, motivatie en specifieke talenten meegewogen zullen worden. Een wetsvoorstel dat experimenten met selectie mogelijk maakt voor 10% van de studenten per opleiding waarvoor een numerus-fixus bestaat, is in maart 1998 ingediend bij de Tweede Kamer. Het Kabinet zal op korte termijn bezien of eventuele aanpassingen van dit wetsvoorstel nodig zijn met het oog op de mogelijkheden voor experimenten met selectieve toelating.

Lerarenopleidingen

Een goede lerarenopleiding is de basis voor goed lesgeven. Daarom is verbetering van de lerarenopleidingen belangrijk.

De pabo's zijn bezig met het vormen van regionale samenwerkingsverbanden. Er wordt hard gewerkt aan de modernisering van de curricula en er is een start gemaakt met investeringen die de lerarenopleidingen tot ict-rijke omgevingen zullen maken. De pabo is hierdoor aantrekkelijker voor aankomende studenten: de laatste jaren vertonen de studenten-aantallen een stijgende lijn.

Bij de tweedegraads lerarenopleiding komen er echter steeds minder studenten. Het opleidingsbestand is versnipperd en het rendement is laag. Dit vraagt de komende jaren om verbetering, anders moet gevreesd worden voor de continuïteit van het opleidingsbestand en de kwaliteit.

Over vernieuwing van de universitaire lerarenopleidingen (ulo's) is een convenant gesloten met de Vereniging van Samenwerkende Universiteiten (VSNU). De bedoeling van het convenant is meer studenten aan de universiteiten te interesseren voor het beroep van leraar door meer

keuzemogelijkheden in opleidingstrajecten aan te bieden. Naast de bestaande post-doctorale universitaire lerarenopleidingen worden nieuwe varianten uitgewerkt, waaronder een duale variant (werken en leren) en afstudeervarianten in de doctoraalfase. Over de vernieuwing van de ulo's zal in het najaar van 1998 overleg worden gevoerd met vertegenwoordigers uit het voortgezet onderwijs.

Voor de opleiding van meer universitair geschoolde leraren, de tijdelijke financiering van vernieuwingsprojecten en voor de begeleiding is extra geld beschikbaar gesteld. Daarnaast wordt gewerkt aan een nieuwe systematiek voor de bekostiging van de universitaire opleiding tot leraar, die waarschijnlijk in het jaar 2000 in werking treedt.

Om de lerarenopleiding beter te laten aansluiten bij de beroepspraktijk is in het basisonderwijs de afgelopen jaren geëxperimenteerd met de «leraar in opleiding». De evaluatie van dit experiment met 1000 leraren in opleiding (lio's) met een leerarbeidsovereenkomst en 1000 stage-lio's komt in het najaar 1998 beschikbaar.

Voor het primair onderwijs zijn startbekwaamheidseisen geformuleerd als basis voor de kwalificatiestructuur. Aan de Tweede Kamer zal een voorstel worden voorgelegd om deze wettelijk vast te leggen als inrichtingsvoorschriften voor de lerarenopleiding basisonderwijs.

Over de startbekwaamheidseisen voor het voortgezet onderwijs en bve-sector zal de Onderwijsraad naar verwachting in het najaar van 1998 advies uitbrengen.

6. KWALITEIT EN VERANTWOORDING

Onderwijsinstellingen hebben veel ruimte voor eigen beleid en een hoge mate van autonomie. Die ruimte hebben de scholen nodig om zich in de toekomst verder te ontwikkelen tot professionele arbeidsorganisaties die systematisch werken aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Ook hebben zij mogelijkheden om samen te gaan werken met marktpartijen.

Bij deze ontwikkeling past aandacht voor de verantwoording door de onderwijsinstellingen tegenover de ouders en de overheid. Een systeem van optimale informatievoorziening maakt de kwaliteit van onderwijs inzichtelijk voor ouders, studenten en andere belanghebbenden. De schoolgids, de kwaliteitskaart en de keuzegids hoger onderwijs zijn hulpmiddelen.

De rol van de Inspectie voor het Onderwijs speelt meer in op de toegenomen maatschappelijke behoefte aan een onafhankelijk oordeel over de kwaliteit van het onderwijs.

Autonomie en deregulering

Voor grotere autonomie van scholen is een bepaalde schoolomvang vereist. In de afgelopen jaren is ingezet op fusies en samenwerking tussen scholen. Dat beleid heeft zijn effect niet gemist; daarom zal verdere schaalvergroting niet gestimuleerd worden. Daarmee zullen ook de onderwijsvoorzieningen op het platteland op peil worden gehouden. Ook onderwijs levert daarmee een bijdrage aan de leefbaarheid van het landelijk gebied.

Er komt een studie naar de effecten van deregulering, autonomievergroting en schaalvergroting op het onderwijsbestel en op de positie van ouders, leerlingen, studenten en personeel. Daarbij staat kwaliteitsontwikkeling en kwaliteitsbewaking centraal.

Tegenover de grotere vrijheid en minder regels zal de kwaliteit van het onderwijs steeds meer worden getoetst en bewaakt. Ook zal de publieke verantwoording over de kwaliteit van het onderwijs meer aandacht krijgen. Hiermee samenhangend zal de rol van de Inspectie worden versterkt ter wille van een onafhankelijk oordeel.

Bij samenwerking tussen scholen kan het ook gaan om samenwerking in institutionele zin tussen scholen uit het bijzonder en het openbaar onderwijs. Om de bestuurlijke vormgeving van een samenwerkingsschool wettelijk te kunnen regelen zal aan de Onderwijsraad worden gevraagd zo snel mogelijk een advies uit te brengen over een mogelijke wijziging van artikel 23 van de Grondwet.

Om de beleidsdialoog over het hoger onderwijs een meer strategisch karakter te geven is in het Regeerakkoord besloten om het HOOP nog maar een maal in de vier jaar uit te brengen. Op korte termijn wordt een wetsontwerp voorbereid om de bestaande vaste cyclus van twee jaar te verlengen tot vier jaar. Het HOOP 2000 zal daarom het enige HOOP zijn dat deze kabinetsperiode verschijnt.

Ook het Wetenschapsbudget zal eens in de vier jaar verschijnen.

Ook zal verder gegaan worden met het proces van deregulering en autonomievergroting, onder voorwaarde van condities met betrekking tot verantwoording, informatie en duidelijke verantwoordelijkheids- en bevoegdheidsverdeling. De invoering van de wet Modernisering Universitaire Bestuursstructuren (MUB) heeft in het wetenschappelijk onderwijs hiervoor al een goede basis gelegd. In het hoger beroepsonderwijs bestaan er al collectieve arrangementen voor bijvoorbeeld de

wachtgelden en het zogenaamde financiële vangnet, die de hbo-instelling zelf georganiseerd hebben. De arbeidsvoorwaarden voor hbo, wo en onderzoeksinstituten zullen met ingang van 1999 worden gedecentraliseerd.

Kwaliteitsbeleid

Primair onderwijs en voortgezet onderwijs

Kwaliteit leveren en herkennen. Deze doelen bepalen het kwaliteitsbeleid van de komende jaren. Meer uitgebreid gaat het om de volgende zaken.

- De kwaliteit van het primaire proces en de bereikte resultaten: scholen streven zo hoog mogelijke resultaten na en hanteren daarbij de wettelijk vastgelegde kerndoelen. Zij maken keuzes bij de vormgeving van het onderwijs, binnen de deugdelijkheidseisen en bekostigingsvoorwaarden die door de overheid worden gesteld. De aandacht voor kwaliteit is niet nieuw; wél het besef dat kwaliteit een zaak is van alle betrokkenen;
- de kwaliteitszorg: scholen moeten – op basis van de Kwaliteitswet – kwaliteitsbeleid en kwaliteitszorg ontwikkelen. De komende jaren moeten schoolgids, schoolplan, zelfevaluatie, kwaliteitskaart, leerlingvolgsysteem, eindtoetsen en examens, samen met rapportages van de Inspectie, een goede basis gaan vormen voor het integrale kwaliteitsbeleid;
- verantwoording: het gaat hierbij niet alleen om verantwoording over de besteding van middelen, maar ook om informatie aan ouders en leerlingen over de kwaliteit van het onderwijs, opdat zij de goede school- of opleidingskeuze kunnen maken.

De minister geeft daarbij randvoorwaarden aan voor de deugdelijkheid van het onderwijs en ziet toe op de kwaliteit. Ook specifieke maatregelen, zoals de groepsverkleining, leveren een belangrijke bijdrage aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

De zeggenschap van de ouders en leerlingen over het doen en laten van de school wordt versterkt. Ouders van alle leerlingen krijgen daarbij een gelijkwaardige positie. Zij kunnen niet op grond van de identiteit van de school worden uitgesloten van bestuur of medezeggenschapsraad.

Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

In het kwaliteitszorgverslag, dat om het jaar verschijnt, legt de bve-instelling op een stelselmatige en objectieve wijze verantwoording af over de manier waarop de kwaliteit van het onderwijs wordt gehandhaafd en versterkt. Er moet in elk geval gerapporteerd worden over kwalificering, toegankelijkheid, doelmatige leerwegen en studie- en beroepskeuzevoorlichting. Het kwaliteitszorgverslag geeft ook aan op welke punten bij gebleken tekorten actie wordt ondernomen en geeft zo inzicht in het «zelfcorrigerend vermogen» van de instelling. Uit de eerste lichting van kwaliteitszorgverslagen is gebleken dat de kwaliteitszorg in de kinderschoenen staat. Over een aantal jaren moet er sprake zijn van een volwaardig kwaliteitszorgstelsel. De Inspectie levert hieraan een bijdrage door meer instellingsspecifiek te rapporteren.

Niet alleen het verslag, ook het Informatiestatuut is een belangrijk instrument voor kwaliteitszorg en verantwoording. Hierin wordt geregeld dat op systematische en samenhangende wijze uniforme gegevens voor bekostiging en beleid worden verzameld. Naar verwachting zal de Algemene Maatregel van Bestuur over het Informatiestatuut in 1999 in werking kunnen treden.

Hoger onderwijs

De derde en laatste tranche van Kwaliteit en Studeerbaarheid loopt in 1998 af. De komende jaren zullen in het teken staan van de structurele verankering in het onderwijs van een groot aantal projecten op het gebied van informatie- en communicatietechnologie, kwaliteitszorg, professionalisering van docenten, verbetering van selectie en verwijzing, curriculum-ontwikkeling en studiebegeleiding.

Ook zal de komende jaren worden gewerkt aan een betere kwaliteitszorg. De bestuurlijke hantering naar aanleiding van de resultaten van de visitaties wordt versneld, en de resultaten daarvan worden sneller openbaar. Het hbo zal de mogelijkheid krijgen om bij twee opleidingen een proef te nemen met accreditering.

In het verlengde van het HOOP '98 zullen afspraken met de instellingen worden gemaakt over verdere verbetering van het stelsel van kwaliteitszorg. Hierbij gaat het om versterking van de internationale oriëntatie, verbreding van de samenstelling van de visitatiecommissies, de meting van de studielast van opleidingen en het hanteren van managementletters en managementaudits.

Verantwoording

De rol van de Inspectie in het kwaliteitsbeleid van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs wordt versterkt. Schoolgegevens van de Inspectie worden steeds meer toegankelijk, waarbij de Inspectie er voor zorgt dat die gegevens zorgvuldig worden gepresenteerd.

In het voortgezet onderwijs zal de kwaliteitskaart worden geïntroduceerd. Deze zal twee functies vervullen: een voorlichtingsfunctie voor ouders en leerlingen (complementair aan de schoolgids en het schoolplan) en een terugkoppelingsfunctie naar de scholen.

De roc's leggen niet alleen aan het Rijk verantwoording af over de kwaliteit, maar ook aan andere relevante partijen: de deelnemers, gemeenten, arbeidsorganisaties, contractpartijen en aanpalend onderwijs. Naast het al genoemde kwaliteitszorgstelsel en het informatiestatuut, bieden de onderwijsovereenkomst en de onderwijs- en examenregeling aan deelnemers de mogelijkheid om de instelling op haar presteren aan te spreken.

De instellingen van hoger onderwijs zullen zich zowel tegenover de studenten als tegenover de overheid beter moeten verantwoorden door middel van het systeem van kwaliteitszorg en door het verstrekken van informatie. De komende periode zal in samenspraak met de instellingen de ontwikkeling van de verantwoordingsrelatie op de volgende drie terreinen meer aandacht krijgen:

- verantwoording over de besteding van middelen en de resultaten van het onderwijs en onderzoek;
- zichtbaar rekenschap geven over kwaliteit en prestaties aan vragende partijen als de studenten en werkgevers; hierbij zal ook de informatievoorziening aan aankomende studenten via de Keuzegids Hoger Onderwijs verder verbeterd moeten worden;
- het verder ontwikkelen van een duidelijke verantwoordelijkheids- en bevoegdheidsverdeling.

7. STUDIEFINANCIERING EN ONDERWIJSRETRIBUTIES

In het stelsel van studiefinanciering voldoen verschillende elementen, na de vele wijzigingen, niet meer aan hun doelstellingen en wordt er onvoldoende rekening gehouden met de groeiende variëteit in het hoger onderwijs. Daarom wordt het stelsel van studiefinanciering flexibeler, met het oog op «een leven lang leren» en wederkerend leren. In de komende periode is extra geld beschikbaar om de studiefinanciering op een aantal onderdelen te verbeteren, en om enkele aanscherpingen ongedaan te maken die het vorige Kabinet had voorgesteld.

Ook wordt er fors geïnvesteerd in de tegemoetkoming van de studiekosten.

Het les-, college- en cursusgeld worden verhoogd.

Studiefinanciering

De kwetsbare balans tijdens de studie tussen overheidsbijdrage enerzijds en eigen investering en resultaat dat behaald wordt door de student anderzijds, wordt nu meer in evenwicht gebracht. Het normbudget en de lening stijgen, de prestatienorm wordt niet verder verhoogd en in het eerste studiejaar valt de aanvullende beurs niet onder de prestatienormen.

De OV-studentenkaart blijft in zijn huidige vorm bestaan. De studenten blijven vrij in de keuze van een weekkaart of een weekendkaart, ongeacht of ze op kamers of bij hun ouders wonen. Daartegenover staat dat de OV-studentenkaart ook onder de prestatienormen gaat vallen. Voor studenten die de prestatienorm niet halen wordt de financiële tegenvaarde van de OV-studentenkaart onderdeel van de lening. Binnen een jaar komt er een notitie over de opties voor een vervoersvoorziening voor studenten op langere termijn.

De leeftijdsgrens van 27 jaar, die beëindiging van de studiefinanciering betekende voor de student, wordt afgeschaft. Bepalend wordt nu hoe oud je bent als je gaat studeren. Studenten die beginnen voordat zij 26 zijn, zullen in staat gesteld worden die studie binnen een redelijke termijn af te ronden met behoud van studiefinanciering. Ook de lengte van de studiefinanciering wordt minder uniform. Voor de technische opleidingen en bèta-opleidingen aan universiteiten wordt de studiefinanciering gerelateerd aan een studielast van 5 jaar. Verder zal de studiefinanciering worden aangepast aan de flexibiliteit in het hoger onderwijs.

Tegemoetkoming studiekosten

De regeling tegemoetkoming van de studiekosten is bedoeld voor leerlingen in vo en mbo (tot 18 jaar) van minder draagkrachtige ouders. Om van deze regeling gebruik te kunnen maken ligt momenteel de inkomensgrens op een belastbaar inkomen van f 50 000. Deze grens zal worden verlegd naar ongeveer f 60 000. De kostenstijging in het onderwijs voor de komende jaren, zoals boeken en lesmiddelen, kunnen zo ook voor hen adequaat gecompenseerd worden.

Onderwijsretributies

Bij het lesgeld is sprake van een autonome stijging op basis van de kosten van het onderwijs. Het college- en cursusgeld wordt vanaf studiejaar 1999/2000 geïndexeerd aan de algemene prijsontwikkeling. De verhogingen worden gecompenseerd in de regeling tegemoetkoming studiekosten en in de studiefinanciering. Voor studenten uit de lagere inkomensgroepen wordt de stijging gecompenseerd in de aanvullende beurs; voor

andere studenten zal het mogelijk worden een hoger bedrag te lenen in verband met de collegegeldverhoging. Op korte termijn zal hiervoor wetgeving worden voorbereid.

Het zogenaamde pro-rato lesgeld gaat niet door. Het wetsvoorstel hield in dat iemand lesgeld zou gaan betalen in het kwartaal nadat de leerling 16 jaar is geworden.

8. MEDIA

Het functioneren van een democratische samenleving is in hoge mate afhankelijk van goede en betrouwbare informatie. Een veelzijdig media-aanbod kan voorts zowel de onderlinge binding bevorderen, als bijdragen aan individuele ontplooiing. De media zijn ook voor het culturele leven van grote betekenis vanwege de ongedwongen wijze waarop zij kunst- en cultuuruitingen en informatie daarover onder grote publieksgroepen kunnen verspreiden. De publieke omroep heeft in dit geheel een essentiële plaats.

Uitvoering van de EG-richtlijn «Televisie zonder grenzen» garandeert aan iedere burger een adequate toegang tot actuele verslaggeving van evenementen van algemeen belang, voor een betaalbare prijs.

Mediabeleid

Het mediabeleid betreft zowel de publieke als de commercieel georganiseerde media en houdt zich eveneens bezig met vraagstukken van ordening van de mediamarkt en de inhoudelijke beoordeling van (nieuwe) technische ontwikkelingen. In dat kader past goede samenwerking en afstemming met aanpalende beleidsterreinen. De afbakening met de telecomunicatie loopt langs de lijn dat OCenW verantwoordelijk is voor de inhoudelijke bepaling op het mediaterrain en VenW voor het telecomunicatiebeleid. Voor het uitgiftebeleid van omroepfrequenties geldt een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

De publieke omroep

De voornemens die over de publieke omroep in het Regeerakkoord zijn vastgelegd, zullen zo spoedig mogelijk uitgevoerd worden. In dit kader zal zo spoedig mogelijk een wet worden ingediend voor de toekomstige concessieverlening aan de landelijke publieke omroep. Uitgangspunt van dit wetsvoorstel zal zijn dat de samenstellende delen van de publieke omroep tot één geheel worden aaneengesmeed, met behoud van het pluriforme karakter van het bestel. Dit zal tot uitdrukking worden gebracht door een algemene taakopdracht voor de landelijke publieke omroep te beschrijven. In het jaar 2000 moet de nieuwe concessiewet in werking treden. Dan zal aan de NOS een concessie voor tien jaar worden verleend. De omroepbijdrage zal betaalbaar moeten blijven, zonder dat er te veel reclames komen op de publieke zenders. Daarom zal een onderzoek worden gestart naar de fiscalisering van de omroepbijdragen, in relatie tot de aanvaardbaarheid van de kijk- en luistergelden. De mogelijkheid en wenselijkheid van terugbrengen van het aantal radiozenders van vijf naar vier zal worden onderzocht.

Televisie zonder grenzen

De implementatie van de in 1997 gewijzigde EG-Richtlijn «Televisie zonder Grenzen» in de Nederlandse wetgeving dient voor 1 januari 1999 gerealiseerd te zijn. Op basis van deze richtlijn zal in 1998 een lijst worden opgesteld van evenementen die beschikbaar moeten blijven voor het open net, en niet achter de decoder mogen verdwijnen. In een afzonderlijk wetsvoorstel zullen de aanscherpingen worden geïmplementeerd van de Europese regels voor het uitzenden van beelden die, door het tonen van geweld of anderszins, jeugdigen kunnen schaden. Hierbij zal nauw worden aangesloten bij de zelfreguleringsorganisatie die de audiovisuele branches in 1998 gezamenlijk tot stand zullen brengen. Vanaf 1999 kan ervaring worden opgedaan met de nieuwe aanpak. De overheid zal de effectiviteit hiervan nauwlettend in de gaten houden.

Privatisering van de NOB

De behandeling van het wetsvoorstel met betrekking tot de privatisering van het Nederlands Omroepproductie Bedrijf (NOB) is in een vergevorderd stadium. De voorbereidingen voor de verkoop van de overheidsaandelen zijn inmiddels gestart. De meeropbrengsten zullen te zijner tijd worden toegevoegd aan de omroepreserve.

9. CULTUUR

Cultuur bepaalt grotendeels de ruimte voor individuele ontplooiing en de mate van integratie van de samenleving. Cultuur bepaalt in belangrijke mate hoe wij aankijken tegen heden, verleden en toekomst. Het is een bindende factor in de samenleving. Gezien de ontwikkelingen in de samenleving is dat een waarde om op voort te bouwen.

Er zal in de komende jaren een brede impuls worden gegeven aan verschillende vormen van kunstuitingen en culturele voorzieningen. De jeugd als doelgroep van kunst- en cultuurbeleid krijgt daarbij bijzondere aandacht. Kunst en cultuur van minderheden krijgt prioriteit, omdat deze bepalend is voor de diversiteit en veelkleurigheid van de samenleving. Monumentenzorg krijgt extra geld om bij te dragen aan de ruimtelijke en economische structuurversterking van de grote steden.

Cultuurbeleid

Met de Cultuurnota wordt eens in de vier jaar het cultuurbeleid in zijn geheel ter discussie gesteld. De Cultuurnota is daarnaast óók bedoeld om culturele instellingen gedurende een aantal jaren voldoende financiële zekerheid te bieden om hun plannen uit te voeren. De bestaande systematiek van een vier-jarige Cultuurnota, de Raad voor Cultuur en de Fondsen blijft de komende jaren gehandhaafd. Daarbij wordt het proces rond de Cultuurnota geschoond en meer gericht op beleidsveranderingen. Het advies dat de Raad voor Cultuur heeft uitgebracht over de fondsenstructuur zal in het najaar een vervolg krijgen; het regeringsstandpunt over de werking van de cultuurfondsen kan de Tweede Kamer tegemoet zien in het voorjaar van 1999.

Met ingang van 1999 komt extra geld beschikbaar voor cultuur, dat een noodzakelijke kwaliteitsimpuls mogelijk maakt en ruimte biedt voor nieuw beleid. Over de aanwending van deze extra middelen komt in het najaar van 1998 een voorstel.

Cultuur en School

Het project Cultuur en School wil betere samenwerking realiseren tussen scholen en culturele instellingen om zo cultuureducatie een steviger plaats te geven in het onderwijs. Die samenwerking heeft betrekking op de inhoud van het onderwijs (zowel van de kunstvakken als van bijvoorbeeld geschiedenis, aardrijkskunde en economie), het schoolklimaat en de omgeving van de school (het wegwijzen maken van de leerlingen). Scholen beseffen dat zij hun leerlingen ook culturele bagage mee moeten geven. Van meet af aan is gekozen voor een deels centrale, deels decentrale aanpak. Voor het decentrale gedeelte is aansluiting gezocht bij de cultuurconvenanten met provincies en gemeenten. De prioriteiten liggen bij vmbo en bve, de multiculturele samenleving en het cultureel erfgoed. Sommige activiteiten en maatregelen zijn alleen op nationaal niveau goed te realiseren, zoals een proefproject met het CJP, de programma's van Teleac-NOT, landelijke inventarisaties en ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen op decentraal niveau. Verder wordt vanuit het centrale deel aangesloten bij de lopende onderwijsvernieuwingen: de herziening van de kerndoelen in het basisonderwijs en de basisvorming, de leerwegen vbo/mavo en de tweede fase havo/vwo.

De bijdrage van bve aan cultuur en school is voor een groot deel ter beschikking gesteld aan de provincies en gemeenten die via de acht zogenaamde cultuurconvenanten bij de uitvoering van dit project betrokken zijn. Naast decentrale projecten, wordt gestart met drie centrale projecten:

- de opbouw van een expertisecentrum roc Kunst & Educatie

- de uitbreiding van activiteiten van de Kunstbende naar roc's
- de financiering van het op de roc's gerichte deel van de activiteiten van het Groningse pilot-project JongerenUitBureau/CultuurSchool VOF.

Het is nog te vroeg om de balans op te maken van de resultaten. Begin 1999 zullen in een vervolgnote de eerste twee jaren van het project beoordeeld worden. Daarbij zal het gezamenlijke advies van de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur over de voortgang worden betrokken.

Cultureel erfgoed

Bij de ontwikkeling van ons land gaat het ook om het behoud van cultuurhistorische waarden. Deze geven onder meer kwaliteit aan onze leefomgeving. Het cultureel erfgoed van Nederland omvat vele terreinen. Het gaat dan om:

Aankoopfonds

In 1998 wordt de Wet tot behoud van cultuurbezit (WBC) geëvalueerd. De Tweede Kamer ontvangt in het najaar van 1998 bericht over de uitkomst van de evaluatie. Teneinde belangrijke kunstwerken voor Nederland te behouden en te verwerven, wordt een begin gemaakt met een aankoopfonds.

Digitaal Depot

Binnen de overheid vindt in toenemende mate digitalisering van informatie plaats. Om deze digitale archieven ook in de toekomst te kunnen raadplegen, moet een digitaal depot worden ontwikkeld waarin ze kunnen worden opgenomen en voor langere tijd worden bewaard.

Monumentenzorg

Monumentenzorg neemt een centrale plaats in bij de ruimtelijke herinrichting van ons land en bij de vergroting van de vitaliteit van de steden. Er wordt daarom in de komende jaren weer flink geïnvesteerd in de monumentenzorg.

Er zal een concept voor een integraal instandhoudingsbeleid voor monumenten worden opgesteld, waarbij restauratie en onderhoud in één regeling zullen zijn opgenomen. Het Besluit Rijkssubsidiëring Restauratie Monumenten (1997) wordt in 1999 uitgebreid geëvalueerd.

Cultuurhistorie en ruimtelijke ordening

Het project Belvedere richt zich op de versterking van het cultuurhistorisch element in de ruimtelijke ordening. Eind 1998 zal, samen met de ministers van VROM en LNV, een beleidsnotitie aan de Tweede Kamer worden verzonden.

Archeologie

Het verdrag van Malta (bescherming archeologisch erfgoed) regelt dat de verstoorder de kosten betaalt van archeologisch onderzoek. Een wetsvoorstel voor de gefaseerde invoering van de verdragsbepalingen is in voorbereiding.

Internationaal cultuurbeleid

In het kader van de herijking van het buitenlands beleid is vanaf 1998 jaarlijks extra geld beschikbaar voor intensivering van het buitenlands cultuurbeleid (de «HGIS-middelen», waarbij HGIS staat voor Homogene Groep Internationale Samenwerking). De infrastructuur voor de uitvoering van het buitenlands cultuurbeleid wordt verbeterd. Dit gebeurt onder meer door de culturele vertegenwoordiging in het buitenland te verbeteren, de band tussen de culturele attachés en het Ministerie van OCenW te versterken en door koepelorganisaties in het culturele veld meer in te schakelen. In dit najaar wordt dit in een brief aan de Tweede Kamer nader uitgewerkt.

De Europese ministers van Cultuur hebben de stad Rotterdam samen met Porto aangewezen als culturele hoofdstad van Europa in het jaar 2001.

Vele activiteiten en internationale aandacht liggen in het verschiet.

De uitstraling van de Nederlandse cultuur krijgt de laatste jaren ook op literair gebied steeds meer reliëf. Dit is het resultaat van de aanhoudende promotie van de Nederlandstalige literatuur in het buitenland, en de aandacht die het Nederlandse taalgebied periodiek op zich weet te vestigen tijdens grote internationale manifestaties. In 1999 zal in relatie met de London Bookfair de positie van de Nederlandstalige literatuur (in vertaling) op de Engelstalige markt worden verbeterd.

Op initiatief van het Nederlandse voorzitterschap van de EU heeft de Europese Commissie een voorstel voor een integraal beleidsprogramma 2000–2004 voorgelegd aan de Raad van ministers van Cultuur.

10. ONDERZOEKSBELEID EN WETENSCHAPSBELEID

Wetenschap verlegt grenzen en brengt de toekomst in kaart.

Technologische innovatie veroorzaakt wereldwijd verschuivingen in economie en samenleving. En ook de internationale positie van een relatief klein land als Nederland wordt steeds sterker afhankelijk van kennis. Kennis en wetenschap leveren – zo heeft het verleden bewezen – de instrumenten bij uitstek om prangende maatschappelijke vraagstukken van een passende oplossing te voorzien. Het tijdig aanboren van nieuwe kennis en het goed toepassen van bestaande kennis is dan ook van essentieel belang voor de toekomstige vormgeving van Nederland, maar roept anderzijds ook ethische vragen op. Een inspirerende uitdaging voor wetenschap en onderzoek.

De komende tijd staan drie hoofddoelen centraal: versterking van de economische structuur (kennis voor technologische innovatie en kennis voor banen), versterking van de ecologische en sociale duurzaamheid (kennis voor milieu en voor sociale cohesie) en de aansluiting op de elektronische snelweg (kennis voor communicatie en voor Nederland brainport).

Geld voor meer onderzoek kan verworven worden uit de ICES-middelen, waar mogelijk ook in joint ventures met andere belanghebbenden. Hierover zal in het najaar in ICES-verband besluitvorming plaatsvinden.

De kennisintensieve samenleving

Kennis, niet in de laatste plaats wetenschappelijke en technologische kennis, wordt steeds belangrijker als productiefactor. Onze economische concurrentiepositie wordt niet zozeer versterkt door een laag loon- en kostenniveau, maar door kwalitatief hoogwaardige geavanceerde producten en diensten op de wereldmarkt te brengen. Een hoge kennisintensiteit is daarvoor vereist: kennis schept banen.

De ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologie vereist oplossingen van nieuwe vraagstukken. Nederland moet in de voorhoede komen van de ontwikkeling naar een internet-economie, om internationaal mee te kunnen.

De omvangrijke plannen voor investeringen in de fysieke infrastructuur, niet in de laatste plaats gericht op een sterkere positie van Nederland als distributieland, vragen om een stevige onderbouwing met meer geavanceerde technologie.

De groei naar een duurzame samenleving, waarin evenwicht bestaat tussen de gewenste economische en de noodzakelijke ecologische ontwikkeling, vereist een grote inzet van wetenschap en technologie. De maatschappelijke uitdagingen voor ons land, zoals het versterken van de sociale cohesie, het instandhouden van een hoogwaardige en betaalbare gezondheidszorg en een slagvaardig stelsel van rechtshandhaving doen een appèl op de onderzoekswereld.

Het gaat er niet alleen om de uitrusting te vernieuwen, maar ook om nieuwe bundelingen in het onderzoekbestel op een fundament van hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek. Het gaat daarbij óók om nieuwe combinaties van natuur- en technische wetenschappen met maatschappij-, gedrags- en geesteswetenschappen. Zorgvuldige behandeling van de ethische vragen die de maatschappij ook aan het onderzoek stelt, is daarbij geboden.

Het is van groot belang om bij de implementatie vanaf het begin nauwe relaties tot stand te brengen tussen het onderzoekbestel en (potentiële) gebruikers. Dat geldt bijvoorbeeld voor investeringen voor en rond fundamenteel-strategisch onderzoek dat de basis moet leggen voor duurzame technologieën van de toekomst. Voor de toegankelijkheid van de elektronische snelweg voor alle burgers, de ontwikkeling naar een

informatie-maatschappij en voor de invloed van de digitale revolutie op de samenleving is de maatschappelijke discussie bepalend.

Internationale uitstraling en samenwerking

Om Nederland goed op de internationale kaart van wetenschap en technologie te zetten en te houden is het in ieder geval noodzakelijk ervoor te zorgen dat wij op verschillende terreinen zelf kunnen beschikken over internationaal toonaangevend onderzoek. Dan zijn wij een partner waarmee men graag samenwerkt. Uit het Indicatorenrapport 1998 van het Nederlands Observatorium van Wetenschap en Technologie blijkt dat bijna 30% van de Nederlandse wetenschappelijke publicaties één of meer co-auteurs kent die in het buitenland werken, wat in vergelijking met de West-Europese landen relatief hoog is. Daarbij is de samenwerking met andere EU-landen sneller toegenomen dan met niet-EU-landen. Daarom zal de komende jaren bij bi- of trilaterale samenwerking het accent worden gelegd op uitbreiding en versterking van de strategische, structurele samenwerking tussen instituten (en waar wenselijk bedrijven) in Nederland en andere landen.

Het 5e Kaderprogramma van de Europese Unie, dat in 1999 van start gaat, biedt eveneens openingen voor samenwerking binnen Europa. Het is de bedoeling om in het 6e Kaderprogramma, dat vanaf 2000 zal worden voorbereid, deze lijn door te trekken.

In het Megascience Forum van de OECD wordt gewerkt aan gezamenlijk gedragen visies als basis voor het maken van concrete afspraken over internationale samenwerking in grote faciliteiten en brede thema's («global scale issues», zoals klimaat, duurzame ontwikkeling).

Randvoorwaarden voor een hoogwaardige kennisinfrastructuur

De Nederlandse kennisinfrastructuur behoort tot de allerbeste ter wereld. Het Indicatorenrapport 1998 laat zien dat Nederlandse publicaties in internationale tijdschriften relatief veel worden geciteerd, zo'n 20% boven het mondiale gemiddelde. Nederland doet het vooral goed in de fysica, chemische technologie, aard- en omgevingswetenschappen, landbouwwetenschappen en diergeneeskunde. Het hoge niveau blijkt ook uit de visitaties van het universitaire onderzoek (recent ondersteund door internationale vergelijkingen), en komt ook tot uitdrukking in het toenevende aantal internationale opdrachten aan instituten voor toegepast onderzoek. Handhaving van dit niveau, en ook verhoging van de productiviteit van beschikbare en nog te verwerven kennis, vereist aanpassing van de infrastructuur en het bestuurlijk instrumentarium.

In de afgelopen periode zijn verschillende technologische topinstituten en toponderzoekscholen opgericht. De ambitie moet blijven om op de hoogvlakte van het Nederlandse onderzoek méér toppen tot stand te brengen. Daarom wordt nagegaan hoe een tweede ronde voor de aanwijzing van toponderzoekscholen kan worden versneld, waarbij een meer evenwichtige spreiding over de wetenschapsgebieden wordt gerealiseerd, door aanpassing van de criteria en werkwijze van de selectie.

Als waarborg voor hoge maatschappelijke relevantie en goede kwaliteit van het onderzoek zijn de verkenningen en beoordeling van onderzoek, zowel vooraf als achteraf, van groot belang. Het beleid, dat al gericht was op versterking van kwaliteit en relevantie van wetenschappelijk onderzoek, wordt met kracht voortgezet. Van belang daarbij is dat er een vierjarige beleidscyclus in het wetenschapsbeleid zal worden gehanteerd, waarbij het Wetenschapsbudget eens per vier jaar wordt uitgebracht.

11. FINANCIËEL OVERZICHT

Na jaren van bezuinigingen is er in de vorige kabinetsperiode een eerste begin gemaakt met het besteden van extra geld aan onderwijs. Met dit Regeerakkoord is de weg vrijgemaakt om krachtige impulsen te geven aan diverse geledingen van het onderwijs. Hiermee heeft het Kabinet te kennen gegeven dat onderwijs en kennis in de komende regeerperiode een hoge prioriteit hebben. Ook krijgt de sector cultuur meer financiële ruimte. Behalve de direct in deze begroting zichtbare intensiveringen is er ook elders prioriteit voor onderwijs.

Zo zijn in het Regeerakkoord omvangrijke investeringen aangekondigd in de economische infrastructuur. Deze budgetten worden de ICES-gelden genoemd. Uit de ICES-gelden zijn voor de volgende onderwerpen middelen toegekend voor de periode 1999–2002 en worden perspectieven geboden voor de periode 2003 – 2010:

- technocentra (f 40 miljoen respectievelijk f 160 miljoen)
Technocentra zijn de regionale centra met voorzieningen voor het technisch beroepsonderwijs;
- monumentenzorg (voor het OCenW-deel f 102 miljoen respectievelijk f 437 miljoen)
In het Regeerakkoord is geld beschikbaar gesteld voor monumenten. Een deel van het geld gaat naar de begroting van VROM voor de monumenten die in rijkseigendom zijn. De rest van het geld komt ten goede aan de OCenW-begroting.
- kennisinfrastructuur
Enkele posten van het Regeerakkoord worden nog verdeeld. Binnen het beleidspakket kennisinfrastructuur zijn door OCenW voorstellen ingediend voor het kennis acceleratie project, twee kenniscentra en het project Mobilisatie Privaat kapitaal. Besluitvorming vindt in het najaar plaats.

Aan OCenW zijn middelen toegekend voor ict: f 670 miljoen in de periode 1999–2002 en f 330 miljoen voor 2003–2010.

De bovengenoemde bedragen zullen in een latere fase aan de begroting worden toegevoegd.

In het Regeerakkoord is de fiscale maatregel voor scholingsfaciliteiten uitgebreid naar de collectieve sector. Scholen en instellingen zullen van deze maatregel profiteren.

Het landbouwonderwijs profiteert op evenredige wijze mee met de in het Regeerakkoord toegezegde gelden voor onderwijs. Deze worden zichtbaar op de begroting van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De hierna genoemde bedragen voor de sectoren vo en bve zijn dus exclusief het landbouwaandeel.

Daarnaast worden de gemeenten via het Gemeentefonds in staat gesteld om op efficiënte wijze te voorzien in het bouwvolume dat benodigd is voor de groepsgrootte.

De intensiveringen die ten goede komen aan de OCenW begroting zijn over de beleidsterreinen verdeeld. Echter, over een deel van de intensiveringen moet nog besluitvorming plaatsvinden. Dit betekent dat bij nadere invulling van het beleid er nog verschuivingen in de bedragen en in de fasering kunnen optreden.

Naast de intensiveringen bevat het Regeerakkoord ook ombuigingen. De ziektekostentegemoetkomingen bij de overheid zijn royaler dan in de marktsector. Hierop zal in totaal f 300 miljoen worden bezuinigd. OCenW zal in aanmerking komen voor een evenredig deel in de versoering van deze uitgaven.

In paragraaf 11.1 worden de gevolgen van het Regeerakkoord 1998 aangegeven. In paragraaf 11.2 volgt een overzicht van de overige financiële bijstellingen. Een specifieke toelichting op afzonderlijke mutaties is opgenomen in de artikelsgewijze toelichting. Paragraaf 11.3

tenslotte geeft de aansluiting tussen de meerjarencijfers behorende bij de begroting 1998 en deze ontwerpbegroting.

11.1 Regeerakkoord 1998

Intensiveringen

Op hoofdlijnen hebben de intensiveringen zoals overeengekomen in het Regeerakkoord 1998 geleid tot de volgende budgettaire consequenties voor de OCenW-begroting.

Tabel 1 Financiële gevolgen intensiveringen Regeerakkoord 1998 per beleids-terrein (bedragen x 1 miljoen)

UITGAVEN	1999	2000	2001	2002	2003
po	20,0	150,0	380,0	630,0	770,0
groeps-grootte	0,0	100,0	330,0	580,0	720,0
adm./beheer/bestuur/schoonmaak/leer-middelen	20,0	50,0	50,0	50,0	50,0
vo	93,1	148,8	124,8	244,8	124,8
achterstand onderhoud	48,0	24,0	0,0	120,0	0,0
vernieuwing	30,7	96,0	96,0	96,0	96,0
adm./beheer/bestuur	14,4	28,8	28,8	28,8	28,8
bve	69,1	96,0	96,0	153,6	96,0
inventaris	38,4	0,0	0,0	57,6	0,0
vernieuwing	30,7	96,0	96,0	96,0	96,0
sfb (relevante uitgaven)	83,9	124,5	331,3	281,6	243,0
verblijfsduur akkoord	0,0	0,0	14,0	20,0	20,0
tegemoetkoming studiekosten	50,0	125,0	175,0	250,0	250,0
afstel prestatie norm verhoging	0,0	0,0	10,0	28,0	28,0
leeftijdsgrens 25 jr.	0,0	5,0	5,0	10,0	35,0
aanvullende beurs p. regime	0,0	40,0	100,0	10,0	10,0
compensatie verhoging collegegeld	2,0	3,0	3,0	6,0	8,0
OV-contract verlengen	99,0	130,0	155,0	171,0	171,0
OV-studentenkaart in prestatiebeurs	- 42,0	- 154,0	- 109,0	- 194,0	- 258,0
weglek lesgeld indexatie	4,5	8,8	13,2	17,5	17,5
afstel pro rato lesgeld	- 29,6	- 33,3	- 34,9	- 36,9	- 38,5
sfb (niet relevante uitgaven)	76,0	205,0	111,0	266,0	334,0
afstel prestatienormverhoging	0,0	0,0	- 10,0	- 28,0	- 28,0
leeftijdsgrens 25 jaar	0,0	10,0	25,0	20,0	20,0
aanvullende beurs p. regime	0,0	- 40,0	- 100,0	- 10,0	- 10,0
compensatie verhoging collegegeld	4,0	9,0	15,0	18,0	22,0
OV-studentenkaart in prestatiebeurs	42,0	154,0	109,0	194,0	258,0
verhogen max. rentedragende lening	30,0	72,0	72,0	72,0	72,0
cultuur	15,0	30,0	40,0	60,0	60,0
leraren	78,1	161,0	161,0	209,8	209,8
ict-exploitatie	40,3	144,0	192,0	240,0	240,0
verschilreeks	11,7	- 6,3	- 7,6	- 18,7	59,3
TOTAAL UITGAVEN	487,2	1 053,0	1 428,5	2 067,1	2 136,9
minder ontvangsten pro rato lesgeld	- 57,9	- 105,6	- 109,5	- 114,6	- 120,2
TOTAAL INTENSIVERINGEN*	545,1	1 158,6	1 538,0	2 181,7	2 257,1

* Exclusief de middelen die in de inleiding van dit hoofdstuk genoemd zijn. Deze worden in een latere fase aan de begroting toegevoegd.

Primair onderwijs

Er zijn extra middelen oplopend tot f 720 miljoen structureel toegekend om de groeps grootte in de eerste vier leerjaren stapsgewijs terug te brengen tot 1 leerkracht op 20 leerlingen. Voor de aanschaf van nieuwe leermiddelen, schoonmaken en de bevordering van kwalitatief goed management is de materiële vergoeding structureel verhoogd met f 50 miljoen.

Voortgezet onderwijs

Om de onderhoudsachterstand in het voortgezet onderwijs in te lopen wordt de komende vier jaar f 192 miljoen extra geïnvesteerd. In het kader van de vernieuwingen in het voortgezet onderwijs is in 1999 f 30,7 miljoen extra beschikbaar gesteld en in verdere jaren f 96 miljoen. Het budget voor administratie, beheer en bestuur is structureel verhoogd met f 28,8 miljoen.

Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

In het beroepsonderwijs wordt in de jaren 1999 en 2002 in totaal f 96 miljoen extra geïnvesteerd in het wegwerken van de achterstand in inventarissen. Het kabinet stelt structureel extra middelen beschikbaar voor de instellingen om de nieuwe taken van de WEB beter te implementeren. Deze middelen moeten ook ten goede komen aan de aanpak van de bestrijding van het voortijdig schoolverlaten in de bve-sector.

SFB relevante uitgaven

De verwante doorstroom van de beroepsopleidende leerweg naar hbo (naar overeenkomstige opleiding) is lager dan aanvankelijk geraamd. Hierdoor vallen de uitgaven aan studiefinanciering hoger uit. Om aan deze meer-uitgaven tegemoet te komen is in het Regeerakkoord 1998 een bedrag, oplopend tot f 20 miljoen structureel, ingezet.

In het kader van de gerichte inkomensondersteuning, waarbij armoedeval-effecten zoveel mogelijk worden vermeden, wordt het budget voor de regeling Tegemoetkoming Studiekosten structureel verhoogd met f 250 miljoen. Hiermee kunnen ouders met een besteedbaar inkomen tot f 60 000,- een belangrijke(r) tegemoetkoming ontvangen bij de bestrijding van de kosten van het onderwijs.

De verhoging van de prestatienorm wordt geschrapt. Dit wetsvoorstel was in 1998 al met een jaar uitgesteld. Het afstel van de prestatienorm-verhoging leidt tot het eerder omzetten van lening in beurs, waarvoor extra middelen beschikbaar zijn gesteld.

De leeftijdsgrens van 27 jaar, die beëindiging van de studiefinanciering betekende, wordt afgeschaft. Bepalend wordt nu hoe oud je bent als je gaat studeren. Studenten die beginnen vóórdat ze 26 jaar zijn, zullen gedurende hun studie recht houden op studiefinanciering, mits ze binnen redelijke termijn hun studie afronden.

De prestatienorm voor de aanvullende beurs voor het eerste jaar wordt vanaf 1999/2000 geschrapt.

Het vorige kabinet had met de openbaar vervoerbedrijven een nieuw contract met een versobering afgesloten. Het nieuwe kabinet heeft besloten het voorzieningenniveau van het oude contract te handhaven. Dit leidt tot extra kosten voor de openbaar vervoerbedrijven en ook vervallen ingeboekte besparingen als gevolg van voornoemde versobering. De kaart wordt voor studenten in het hoger onderwijs onderdeel gemaakt van het prestatiebeursregime.

SFB niet relevante uitgaven

De mutaties in de tabel zijn de tegenhanger van de relevante en niet relevante uitgaven. Het normbudget wordt bovendien verhoogd. De studenten kunnen per maand f 100,- méér lenen.

Cultuur

Het cultuurbudget zal structureel verhoogd worden met een bedrag oplopend tot f 60 miljoen om een kwaliteitsimpuls mogelijk te maken en ruimte te bieden voor nieuw beleid. Het totaal van dit budget is nog niet verdeeld over de verschillende cultuursectoren.

Leraren

Om het werken in het onderwijs aantrekkelijker te maken is in het regeerakkoord een bedrag opgenomen oplopend tot f 209,8 miljoen structureel. Ter verbetering van de carrièreperspectieven in het onderwijs wordt een nieuwe functiedifferentiatie ingevoerd. De beschikbare middelen zijn nog niet verdeeld en staan geparkeerd op het centrale budget.

Informatie en Communicatie Technologie

Voor de ict-exploitatie is in het Regeerakkoord 1998 structureel een bijdrage oplopend tot f 240 miljoen toegekend. In de komende maanden moet nog wel een nadere planning voor de besteding van deze middelen worden opgesteld.

In 1998 zijn verplichtingen aangegaan voor het ict-traject. Een deel van deze verplichtingen leidt tot kasuitgaven in 1999. In de OCenW-begroting van 1999 is daarvoor binnen de verschillende projectbudgetten een voorlopige voorziening van f 40,6 miljoen getroffen. Bezien zal worden of deze voorziening moet worden gehandhaafd.

Verschilreeks

Deze reeks van afrondingsverschillen is nu nog geparkeerd op het centrale budget.

Ontvangsten pro rato lesgeld

Voor het wetsvoorstel pro rato lesgeld zijn oorspronkelijk meer ontvangsten begroot. Dit wetsvoorstel ging er vanuit dat de leerlingen direct lesgeld verschuldigd zijn vanaf 16 jaar in plaats van het schooljaar na het bereiken van die leeftijd. Door het ongedaan maken van deze ombuiging worden de ontvangsten weer verlaagd.

Ombuigingen

In het Regeerakkoord zijn voor OCenW ook een aantal ombuigingen opgenomen. In de hiernavolgende toelichting is weergegeven op welke wijze deze ombuigingen zijn verdeeld op de begroting.

Tabel 2 Financiële gevolgen ombuigingen Regeerakkoord 1998 (bedragen x 1 miljoen)

UITGAVEN	1999	2000	2001	2002	2003
arbeidsproductiviteit	- 42,0	- 83,6	- 125,0	- 165,8	- 165,8
Taakstellingen ministerie:					
- volume taakstelling	- 4,2	- 8,4	- 12,5	- 16,6	- 16,6
- vergroten doelmatigheid aankoop	- 4,6	- 9,3	- 13,9	- 18,5	- 18,5
- externe advisering	- 0,8	- 1,7	- 2,3	- 2,3	- 2,3
algemene indexatie collegegeld (HBO, WO)	- 18,7	- 37,4	- 56,2	- 74,9	- 74,9
algemene indexatie cursusgeld (BVE)	- 1,2	- 2,4	- 3,5	- 4,7	- 4,7
wachtgeld	- 15,6	- 31,6	- 47,3	- 63,2	- 63,2
budgettering incidenteel	- 33,2	- 65,4	- 99,0	- 152,8	- 152,8
TOTAAL UITGAVEN	- 120,3	- 239,8	- 359,7	- 498,8	- 498,8
meer ontvangsten lesgeld indexatie	13,4	26,3	39,5	52,5	52,5
TOTAAL OMBUIGINGEN	- 133,7	- 266,1	- 399,2	- 551,3	- 551,3

Arbeidsproductiviteit

De collectieve sector wordt een korting opgelegd wegens een stijging van de arbeidsproductiviteit van 0,55 % per jaar. Voor de sectoren po, vo en bve is een uitzondering gemaakt. De taakstelling voor de overige sectoren is verdeeld over de beleidsterreinen.

Taakstellingen ministerie

Behalve de hierboven genoemde korting voor een stijgende arbeidsproductiviteit zijn op het ministerie de volgende drie specifieke taakstellingen van toepassing. Omdat over de feitelijke uitwerking van deze taakstelling nog moet worden besloten, zijn deze vooralsnog geparkeerd op het artikel 17.10 Bestuurs-departement.

- volume taakstelling
Op het personeelsvolume van het ministerie is een taakstellende korting van vijf procent van toepassing. Dit moet vanaf 2002 in totaal f 16,6 miljoen opleveren.
- vergroten doelmatigheid departementale aankoop
Het aankoopproces dient efficiënter ingericht te worden. Van de taakstelling van f 18,5 miljoen is een bedrag van f 12 miljoen toegewezen aan beleidsterrein 17. De invulling van het overige deel (f 6,5 miljoen) van de taakstelling zal bij Voorjaarsnota 1999 nader worden bezien.
- externe advisering
De uitgaven voor externe advisering worden beperkt door een generieke korting van vijf procent per jaar oplopend tot vijftien procent in 2002. Met deze taakstelling wordt vanaf 2001 een besparing van f 2,3 miljoen gerealiseerd.

Algemene indexering college- en cursusgeld

In het regeerakkoord is een indexering aangekondigd van de cursus- en collegegelden voor de sectoren bve, hbo en wo. De omvang van deze verhoging is afhankelijk van de ontwikkeling van het prijspeil van de gezinsconsumptie. De verwachting is dat de indexering in 2002 structureel f 79,6 miljoen zal opleveren.

Wachtgelden

De voorgenomen intensiveringen uit het Regeerakkoord in het primair, voortgezet, en beroepsonderwijs leiden naar verwachting tot meer werkgelegenheid en daarmee tot een dalend aantal wachtgelders. De verwachte daling van de uitgaven loopt op tot f 63,2 miljoen. Bij Voorjaarsnota was het wachtgeldbudget al met structureel f 20 miljoen verlaagd als gevolg van arbeidsmarktontwikkelingen in het primair en voortgezet onderwijs en de lessentaakreductie in het voortgezet onderwijs. Over de beleidsmatige invulling van de totale korting van f 84 miljoen op het wachtgeldbudget zal met de betrokken partijen bestuurlijk overleg worden gevoerd.

Budgettering incidenteel

De incidentele looncomponent wordt taakstellend verlaagd van 0,8% naar 0,6% per jaar. Dit komt neer op een beperking van f 152,8 miljoen in 2002. Voor 2003 wordt thans 0,6% geraamd.

Ontvangsten lesgeld

In de les- en cursusgeld-wet is bepaald dat eens in de drie jaar de lesgelden worden geijkt op de kosten van het onderwijs. Het lesgeld wordt vastgesteld op 20% van de kosten. De extra investeringen in het onderwijs leveren daardoor een inverdieneffect op.

11.2 Overige financiële bijstellingen

Hierna volgt achtereenvolgens voor de uitgaven en de ontvangsten een overzicht van de overige begrotingsbijstellingen ten opzichte van de geautoriseerde begroting 1998. Het grootste gedeelte van deze bijstellingen is al gepresenteerd in de Voorjaarsnota en de daarmee samenhangende eerste suppletoire begroting.

Uitgaven

Voor de implementatie van lopende beleidsonderwerpen is het noodzakelijk gebleken de begroting van OCenW bij te stellen. De bijstellingen zijn in tabel 3 weergegeven.

Tabel 3 Bijstellingen geautoriseerde begroting 1998 (bedragen x 1 miljoen)

UITGAVEN	1999	2000	2001	2002	2003
Leerlingenvolume:					
– hoger beroepsonderwijs	0,0	23,0	55,0	52,0	49,0
– overig	23,4	14,9	23,5	51,5	40,1
Leerlingenkenmerken	74,7	83,2	– 18,3	– 11,8	– 34,5
Uitbreiding opleidingscapaciteit tandheel- en geneeskunde	0,0	7,0	10,0	13,0	16,0
Leraren in opleiding	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0
Onderwijsvernieuwing voortgezet onderwijs	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Uitstel pro rato lesgeld en prestatienorm	– 22,2	10,0	10,0	2,0	3,0
Meerkosten contract OV-studentenkaart	126,0	90,0	39,0	38,0	38,0
Gemiddelde personeelslasten	– 51,6	– 54,5	– 48,6	– 85,8	– 84,2
Intertemporele verschuiving	48,0	7,0	– 69,0	– 104,0	0,0
Wachtgeld	– 4,4	– 28,9	– 51,7	– 56,4	– 56,3
Huisvesting	131,9	131,6	131,3	130,8	130,8
Diversen	71,0	17,8	73,2	14,1	– 47,1
Totaal bijstellingen	424,8	329,1	182,4	71,4	82,8
Technische verschillen					
Studieleningen	49,1	28,9	82,0	23,3	69,3
Overige technische verschillen	550,3	581,5	593,4	636,2	636,4
Totaal technisch	599,4	610,4	675,4	659,5	705,7
TOTAAL OVERIGE BIJSTELLINGEN	1 024,2	939,5	857,8	730,9	788,5

Leerlingenkenmerken

De ontwikkeling in de leerlingen kenmerken doet zich voornamelijk voor op het beleidsterrein SF. De gerechtigden op een aanvullende beurs krijgen gemiddeld een hoger bedrag uitgekeerd. Ook de uitgaven voor tegemoetkoming studiekosten zijn hoger dan eerder was voorzien. Alleen in 2000 is er sprake van een tegengesteld effect.

Leerlingvolume

- hoger beroepsonderwijs
De hogere tellingen in het hbo leiden tot een bijstelling van de raming met 18 000 studenten meer in 2002–2003. Met deze ophoging wordt voor een deel voorzien in het opvangen van de consequenties.
- overig
De leerlingenontwikkelingen op de beleidsterreinen primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie wisselen sterk. De demografische factoren veroorzaken in het primair en voortgezet onderwijs met name vanaf 2002 meer uitgaven. Veranderingen in schoolkeuze in de onderbouw van het voortgezet onderwijs leiden in 2002 en 2003 tot een neerwaartse bijstelling van de raming van het aantal leerlingen van de beroepsopleidende leerweg.

Uitbreiding opleidingscapaciteit tandheelkunde en geneeskunde

Het vorige Kabinet heeft besloten dat vanaf het studiejaar 2000–2001 de capaciteit van de opleidingen voor tandheelkunde en geneeskunde zal worden uitgebreid vanwege de maatschappelijke behoefte. Voor geneeskunde betekent dit 63 opleidingsplaatsen en voor tandheelkunde 15 opleidingsplaatsen extra.

Leraren in opleiding

Om de experimenten met leraren in opleiding te kunnen continueren, is vanaf 1999 een bedrag van f 18 miljoen toegevoegd aan de OCenW-begroting.

Onderwijsvernieuwing

In het kader van vernieuwingsoperaties mavo/vbo en profiel tweede fase is vanaf 1999 structureel een bedrag van f 10 miljoen uit VO middelen ingezet voor de ontwikkeling van nieuwe (examen)programma's.

Uitstel pro rato en prestatienorm

In het Regeerakkoord is besloten de wetsvoorstellen pro rato lesgeld en verhoging prestatienorm niet door te laten gaan. De effecten van dit afstel zijn in het Regeerakkoord berekend ten opzichte van de situatie waarin deze maatregelen één jaar zijn uitgesteld. De besparingsverliezen van het jaar uitstel zijn bij de Voorjaarsnota 1998 op de begroting van OCenW gecompenseerd. Deze betreffen:

- uitstel pro rato lesgeld
Dit uitstel levert per saldo een besparingsverlies op van in 1999 f 49,5 miljoen. Het bedrag van – f 22,2 miljoen uit bovenstaande tabel in 1999 heeft betrekking op de lagere WTS-uitgaven. In tabel 4 staan de gevolgen van het uitstel voor de lagere lesgeldontvangsten.
- uitstel verhoging prestatienorm studenten
Het in eerste instantie met een jaar uitstellen van deze maatregel levert een besparingsverlies van in totaal f 25 miljoen over de periode 2000–2003.

Meerkosten contract OV-kaart

De meerkosten van het contract voor de OV-jaarkaart voor de periode 1998–2002 zijn aan de begroting van OCenW toegevoegd.

Gemiddelde personeelslasten

De gemiddelde personeelslast (gpl) in het primair onderwijs is gebaseerd op een nieuwe berekening van het aantal personeelsleden in de meerjarenraming en de effecten daarvan op de verdeling van het personeel over de salarisschalen en de daarmee samenhangende werkgeverslasten. Daarbij is rekening gehouden met de in de begroting aanwezige budgetten, die gevoelig zijn voor veranderingen in het personeelsbestand. Daarnaast is de gpl verlaagd ten opzichte van een eerdere raming op basis van een nacalculatie over 1997. Het betreft hier dus uitsluitend prijsbijstellingen.

Intertemporele verschuiving

Met deze intertemporele verschuiving wordt in 1998 het tekort afgedekt dat via de eindejaarsmarge 1997 naar 1998 is doorgeschoven.

Wachtgelden

De verschuiving binnen de post wachtgelden bestaat uit de volgende onderdelen:

- In de begroting 1998 waren middelen gereserveerd voor de ophoging van de wachtgeldbudgetten. Op grond van de afspraken, gemaakt naar aanleiding van het onderzoek «De Jaren Tellen», zijn de wachtgeld-

budgetten van de beleidsterreinen po, vo en bve bijgesteld. De resterende middelen zijn ingezet voor andere knelpunten binnen de begroting van OCenW;

- Op grond van de verwachte arbeidsmarktontwikkelingen is bij Voorjaarsnota rekening gehouden met een verlaging van de wachtgelduitgaven. Deze reeks is oplopend, vanaf 1999 f 10 miljoen en vanaf 2000 f 20 miljoen per jaar.
- Prioritering van middelen binnen de BVE begroting ten einde een constant budget voor wachtgelden te kunnen realiseren.

Huisvesting

Vanaf 1999 zijn de gebruikers van huisvesting huur verschuldigd aan de Rijksgebouwendienst. Voor deze decentralisatie van de rijkshuisvesting wordt structureel een bedrag van ongeveer f 130 miljoen toegevoegd aan de begroting. Deze bedragen zijn verdeeld over de beleidsterreinen ministerie algemeen (17), onderzoek en wetenschapsbeleid (23) en cultuur (27).

Diversen

Dit is het saldo van de overige mutaties die zich voordoen op de verschillende beleidsterreinen.

Studieleningen

De stijging van de uitgaven aan studieleningen wordt onder meer veroorzaakt door:

- de meeruitgaven aan de prestatiebeurs;
- meeruitgaven rentedragende lening.

Overige technische bijstellingen

De technische bijstellingen bestaan uit de loonbijstelling 1998, de prijsbijstelling 1998 en diverse overboekingen. In het kader van de Voorjaarsnota 1998 heeft het Kabinet besloten structureel te korten op de prijsbijstelling. Daardoor wordt vanaf 1998 25% van de normale prijsbijstelling toegevoegd aan de begroting van OCenW. De grootste post is de loonbijstelling 1998 van circa f 400 miljoen.

Ontvangsten

De volgende tabel laat de ontvangstenverschillen zien van de ontwerp-begroting 1999 en de geautoriseerde begroting 1998.

Tabel 4 toelichting verschillen in ontvangsten (bedragen x 1 miljoen)

ONTVANGSTEN	1999	2000	2001	2002	2003
Uitstel pro rato lesgeld (zie ook tabel 2)	- 71,7				
lesgelden	7,3	6,0	4,3	2,4	2,4
Diversen	202,3	21,3	- 19,3	- 18,8	- 60,0
Technische mutaties	82,0	61,6	47,0	69,9	70,0
TOTAAL OVERIGE BIJSTELLINGEN	219,9	88,9	32,0	53,5	12,4

Uitstel pro rato voorstel

Het uitstel van het pro rato lesgeld zou per saldo een besparingsverlies opleveren in 1999 van f 49,5 miljoen. De f 71,7 miljoen in 1999 betreffen de lagere lesgeldontvangsten als gevolg van het uitstel. Met het regeerakkoord wordt hiervoor compensatie geboden.

Lesgelden

De lesgeldontvangsten zijn afhankelijk van de kosten van het onderwijs. Deze kosten zijn meer gestegen dan verwacht, onder andere door de loonstijging in de afgesloten CAO's. Dit zorgt voor een hoger normatief lesgeldbedrag dan geraamd. De daling die optreedt na 2001 in de lesgeldontvangsten is het gevolg van een daling van het aantal lesgeldplichtigen

Diversen

Deze mutaties hebben betrekking op de ontvangsten van studie-financiering en lesgelden. Hieronder valt mede de aflossing van renteloze voorschotten, rentedragende leningen en kortlopende schulden. De ontvangsten nemen per saldo af, omdat de aantallen studenten met een renteloos voorschot afnemen. Ook de opnieuw uitgestelde verkoop van het NOB is onder deze post opgenomen. Dit is een bedrag van f 155 miljoen.

Technische mutaties

De technische verschillen bestaan uit desalderingen en diverse overboekingen.

11.3 Aansluiting geautoriseerde begroting 1998 en ontwerp-begroting 1999

Hierna wordt achtereenvolgens voor de uitgaven en ontvangsten de aansluiting getoond tussen de ontwerp-begroting 1999 en de geautoriseerde begroting 1998. Het verschil wordt verklaard door de mutaties vanuit het Regeerakkoord 1998, namelijk intensiveringen en ombuigingen en de overige wijzigingen, zoals hiervoor toegelicht.

Tabel 5 verschillen in uitgaven tussen stand ontwerp-begroting 1999 en stand geautoriseerde begroting 1998 (bedragen x 1 miljoen)

UITGAVEN	1999	2000	2001	2002	2003
Ontwerpbegroting 1999	41 005,9	41 637,3	42 083,8	42 907,7	43 463,9
Geautoriseerde begroting 1998	39 614,8	39 884,6	40 157,2	40 608,5	41 037,3
Totale verschil	1 391,1	1 752,7	1 926,6	2 299,2	2 426,6
bestaande uit					
Intensiveringen Regeerakkoord	487,2	1 053,0	1 428,5	2 067,1	2 136,9
Ombuigingen Regeerakkoord	- 120,3	- 239,8	- 359,7	- 498,8	- 498,8
Overige bijstellingen	1 024,2	939,5	857,8	730,9	788,5

Tabel 6 geeft een beeld van de verschillen tussen de ontvangsten in de ontwerp-begroting 1999 en de geautoriseerde begroting 1998.

Tabel 6 verschillen in ontvangsten tussen stand ontwerp begroting 1999 en stand geautoriseerde begroting 1998 (bedragen x 1 miljoen)

ONTVANGSTEN	1999	2000	2001	2002	2003
Ontwerpbegroting 1999	3 656,0	3 537,1	3 487,1	3 516,5	3 474,4
Geautoriseerde begroting 1998	3 480,6	3 527,5	3 525,1	3 525,1	3 529,7
Totale verschil	175,4	9,6	- 38,0	- 8,6	- 55,3
bestaande uit:					
Intensiveringen regeerakkoord	- 57,9	- 105,6	- 109,5	- 114,6	- 120,2
Ombuigingen regeerakkoord	13,4	26,3	39,5	52,5	52,5
Overige bijstellingen	219,9	88,9	32,0	53,5	12,4

12. DOELMATIGHEID EN DOELTREFFENDHEID

Algemeen

De overheid legt in toenemende mate verantwoording af over de effecten van haar beleid mede in relatie tot de daarvoor ingezette middelen, ofwel over de doeltreffendheid en doelmatigheid van dat beleid. Op diverse plaatsen in deze begroting, en in de publicatie «OCenW in Kerncijfers 1999», staan gegevens die de ontwikkelingen op de verschillende beleidsterreinen illustreren. Belangrijkste voorbeelden zijn: kosten per leerling of afgestudeerde, percentage gediplomeerden, rendement en verblijfsduur.

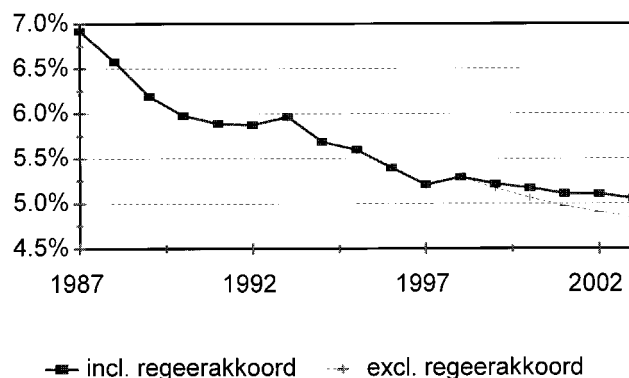
Hieronder wordt ingegaan op een aantal beleidsterreinoverstijgende effecten van onderwijsbeleid, zoals de leerprestaties, de leerwegen en opleidingsniveau van de bevolking en op het niveau van de onderwijs-uitgaven.

Een internationale vergelijking

Uit internationale vergelijking blijkt dat Nederland relatief minder aan onderwijs uitgeeft dan vergelijkbare landen. In 1998 werd in Nederland 5,2 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) aan onderwijs uitgegeven en bij ongewijzigd beleid zou het aandeel verder dalen tot 4,7 procent in 2003. Desondanks is Nederland er in de afgelopen jaren in geslaagd onderwijsprestaties te leveren die internationaal aan de maat waren. Dit duidt op een goed georganiseerde samenleving, met een goede onderwijssector, ondermeer leidend tot een hoge kosteneffectiviteit van de onderwijsuitgaven.

Door de voorgenomen extra onderwijsuitgaven in het regeerakkoord, die tot f 1,8 miljard oplopen in 2003, zal het percentage van het BBP besteed aan onderwijs minder snel gaan dalen. Voor 2003 wordt een aandeel van bijna 5 procent verwacht. Door de extra beleids-inspanning wordt dus een groter deel van de welvaart aan onderwijs besteed. Dat er in de komende regeerperiode toch sprake zal zijn van een vermindering van het onderwijs-aandeel komt doordat de verwachte groei van het BBP (ca. 8%) sterker is dan de groei van de onderwijsuitgaven (ca. 5%)

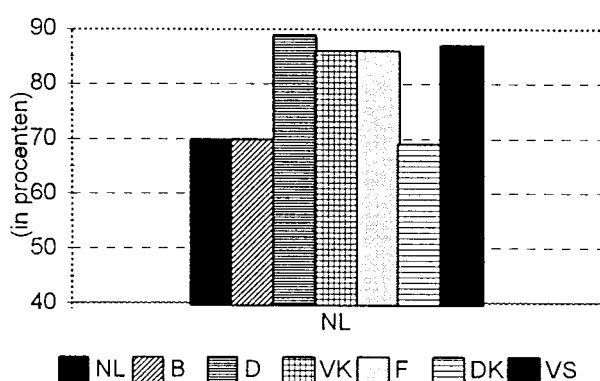
Uitgaven OCenW als % BBP

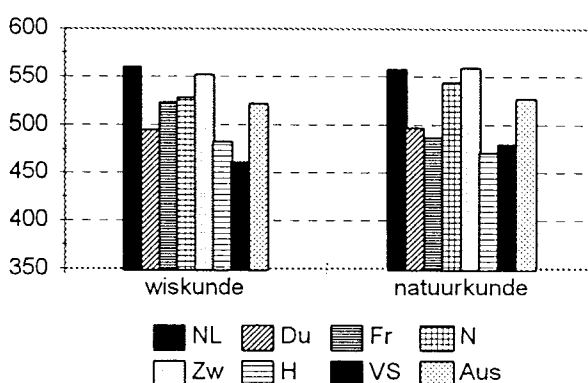
Het Nederlandse onderwijs kan niet alleen worden getypeerd als sober maar ook als doelmatig.

Een indicatie voor de kwaliteit van het Nederlandse (voortgezet) onderwijs zijn de prestaties van Nederlandse leerlingen in het laatste leerjaar van het voortgezet onderwijs in de vakken Wiskunde en Natuurwetenschappen, in vergelijking met hun leeftijdgenoten in andere OESO-landen. Nederland behoort met Zweden en Noorwegen tot koplopers binnen de OESO. In Nederland heeft 70% van de leeftijdsgroep 25–34 jaar een diploma op het niveau van «upper secondary» (tweede fase voortgezet onderwijs of iets hoger nl. mbo). Dit betekent dat 30% van deze leeftijdsgroep het onderwijs verlaat met een lagere opleiding. Nederland scoort hiermee *lager* dan landen als Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en de Verenigde Staten waar ruim 85% van de personen van 25 tot 34 jaar tenminste dat eindniveau haalt.

**25–34 jarigen met minimaal
«upper secondary» opleiding (1995)**

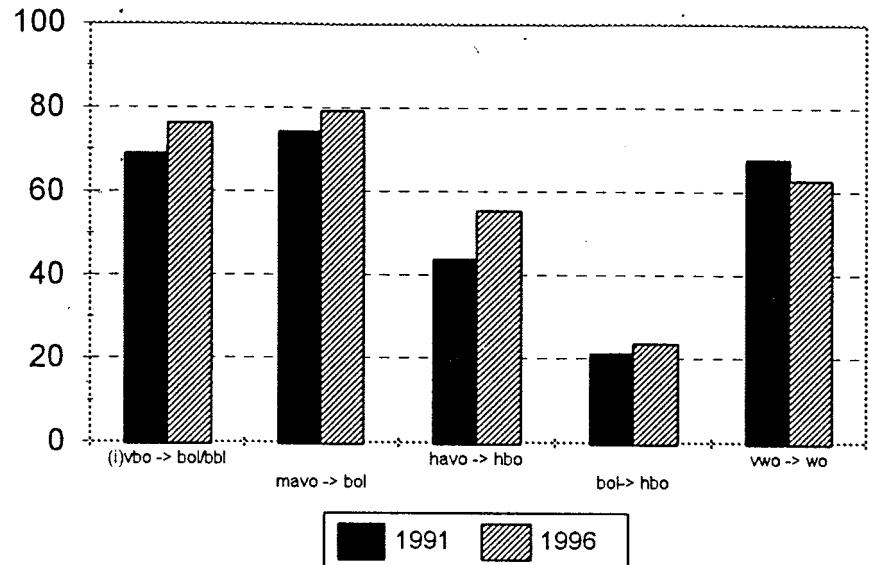
**Prestaties van leerlingen in het
laatste schooljaar vo (1995)**

Doelmatige leerwegen

Sommige leerwegen worden als doelmatig beschouwd, omdat de opleidingen direct op elkaar aansluiten, bijvoorbeeld de leerweg vwo-wo. Van een aantal van deze leerwegen is hieronder het percentage leerlingen aangegeven dat kiest voor de directe weg. Het percentage (i)vbo-ers dat direct naar een beroepsopleidende leerweg (bol, voorheen mbo) of beroepsbegeleidende leerweg (bbl, voorheen leerlingwezen) gaat, is tussen 1991 en 1996 toegenomen. Ook van de mavo is de rechtstreekse doorstroom naar het bol is relatief groter geworden. Positief is de directe stroom van havo naar hbo: deze nam in vijf jaar met bijna 10% toe. Minder havisten verlieten het onderwijs en ook de stroom richting vwo werd kleiner. Het traject vbo-mbo-hbo is een «leeromweg» die vaak wordt gebruikt door laatbloeiërs. Overigens is de toename van het percentage leerlingen met een bol-diploma dat doorgaat naar het hbo (van 13,8% naar 16,6%) een gunstig effect van het bestaande beleid.

Directe leerwegen

Van de vwo-ers ging in 1996 slechts 50% naar het wo, ruim 4% minder dan in 1991.

Meer dan 20% van de vwo-ers ging naar het hbo en een kleine 20% van de uitstroom behaalde geen vwo-diploma.

Ongediplomeerde schoolverlaters

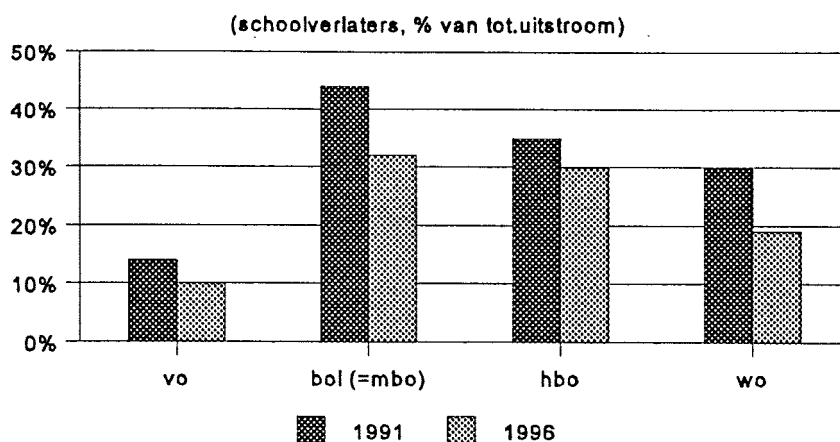
Jaarlijks stoppen ongeveer 200 000 leerlingen en studenten definitief met hun opleiding in het voltijdonderwijs.

Het aantal leerlingen dat het onderwijs verlaat zonder een mbo- of havo/vwo- diploma te behalen (ruim 60 000 in 1996) betekent dat een grote groep jongeren niet het niveau behaalt van de primaire start-kwalificatie. Het aantal studenten dat hun hbo- of universitaire opleiding zonder diploma verlaat bedraagt ruim 25 000.

Per onderwijssoort is het beeld als volgt:

Ongeveer 10% van de uitstroom uit het voortgezet onderwijs betreft jongeren die het onderwijs zonder het diploma van de laatst gevolgde opleiding verlaten. Voor het beroepsonderwijs en hoger onderwijs liggen de percentages op 20 à 25%. In de afgelopen jaren vertonen deze percentages gelukkig een dalende tendens.

Uitval per onderwijssoort

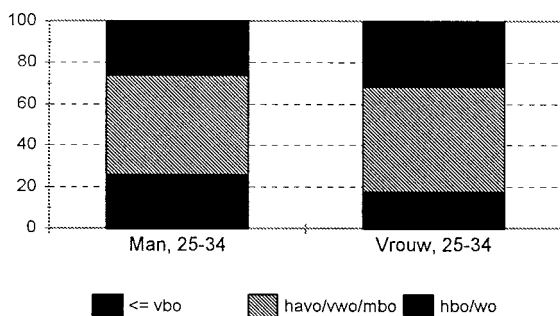

Opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking

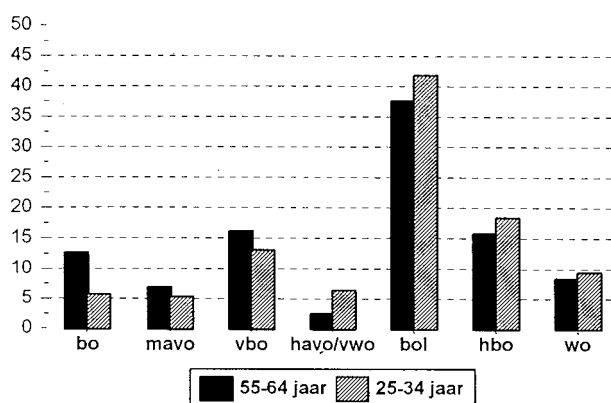
Het opleidingsniveau van de Nederlandse beroepsbevolking is de afgelopen jaren toegenomen. De leeftijdscategorie 25 tot 34-jarigen is hoger opgeleid dan de categorie 55 tot 64-jarigen. Van de oudere generatie heeft 60% een opleiding op het niveau van middelbaar beroepsonderwijs en hoger; dat aandeel ligt bij de jongere generatie op ongeveer 70%.

Binnen de leeftijdsgroep 25-34 jaar zijn de vrouwen hoger opgeleid dan de mannen. In 1996 had ruim 75% van de vrouwen en 66% van de mannen een opleiding op het niveau van mbo of hoger. In 1990 had bijna 70% van de vrouwen een opleiding op mbo-niveau of hoger, tegenover 61% van de mannen.

Opleidingsniveau van mannen en vrouwen 1996

Opleidingsniveau ouderen en jongeren (1996, in procenten)

INLEIDING OP DE BELEIDSTERREINEN

Na het algemeen deel van de memorie, spitst de toelichting zich nu toe op de beleidsterreinen van de begroting. Daarna volgt de artikelsgewijze toelichting, de agentschappen Cfi en RAD, en volgen tenslotte de bijlagen. Hieronder wordt eerst kort ingegaan op de wijziging van de artikelstructuur, het financieel beheer en het overige financiële management.

Wijziging artikelstructuur

Door ontwikkelingen in de organisatie van OCenW is de presentatie van de apparaatsuitgaven op de begroting niet meer adequaat genoeg gebleken. Oorzaken hiervan zijn met name de verzelfstandiging van de IB-Groep tot zbo en Cfi en RAD tot agentschap. Voorts waren bij de overkomst van Cultuur naar OenW in 1994 nog apparaatsuitgaven binnen de programmagelden opgenomen. Om de inzichtelijkheid in de apparaatsuitgaven van de begroting van OCenW te vergroten is de artikelstructuur voor de apparaatsuitgaven met ingang van deze begroting gewijzigd. De van de programma-uitgaven gescheiden apparaatsuitgaven worden nu op één beleidsterrein gepresenteerd.

Bij de wijziging van de artikelindeling is gekozen voor een presentatie van de artikelen in volgorde van de mate van toenemende zelfstandigheid die de betrokken onderdelen genieten. Daarom staan de uitgaven van het kerndepartement als eerste genoemd en de zelfstandige uitvoeringsorganisaties als laatste.

In onderstaande tabel is voor beleidsterrein 17 aangegeven hoe de oude artikelstructuur was en hoe de nieuwe artikelstructuur nu is opgebouwd.

oude artikelindeling		nieuwe artikelindeling	
17	Ministerie algemeen	17	Ministerie algemeen
17.06	personeel en materieel ministerie	17.10	Bestuursdepartement • kerndepartement • centrale budgetten
17.07	personeel en materieel IB-Groep	17.11	Inspecties • personeel en materieel Inspectie van het onderwijs • personeel en materieel Inspectie Cultuurbezit
17.08	personeel en materieel inspectie van het onderwijs	17.12	Cultuurstellingen (RDMZ, ROB, RABK, ICN)
17.09	personeel en materieel adviesraden	17.13	Adviesraden • Onderwijsraad • Raad voor Cultuur • Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid
		17.14	Agentschappen • RAD • Cfi
		17.15	Zelfstandige uitvoeringsorganisaties • IB-Groep • DZVO • USZO • VF

De inhoudelijke wijziging heeft betrekking op de volgende onderdelen:

- De Cultuurinstellingen – Rijksdienst voor de monumentenzorg (RDMZ), Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek (ROB), Rijksakademie van beeldende kunsten (RABK), Instituut collectie Nederland (ICN), Rijksarchiefdienst (RAD) maken deel uit van het ambtelijk apparaat. Deze zijn daarom van beleidsterrein 27 naar beleidsterrein 17 gebracht. Dit heeft verder geen gevolgen voor de artikelstructuur van beleidsterrein 27.
- Bij het artikel voor de adviesraden wordt het adviesorgaan voor het Wetenschaps- en technologiebeleid (wás onderdeel van artikel 23.01) toegevoegd aan de uitgaven voor de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur.
- Voor de agentschappen is een nieuw artikel gecreëerd, namelijk 17.14 agentschappen.
- Tot nu toe is er een separaat artikel voor de uitgaven personeel en materieel IB-groep geweest. Dit artikel wordt nu vervangen door een artikel, waar de IB-Groep en, voor dat deel dat betrekking heeft op het onderwijspersoneel en departementaal personeel, de Dienst Ziektekostenvoorziening Overheidspersoneel (DZVO), de Uitvoeringsinstelling sociale zekerheid voor overheid en onderwijs (USZO) en het Vervangingsfonds (VF) onder worden gebracht.

Financieel beheer

De stand van zaken van de administratieve organisatie en de accountantscontrole zijn beschreven in respectievelijk het financieel jaarverslag 1997 en het samenvattend accountantsrapport over 1997, waarnaar korthedshalve wordt verwezen.

- financiële informatiesystemen
In 1996 heeft OCenW besloten, mede versterkt door de invoering van de euro, om een nieuwe, sterk vereenvoudigde financiële administratie in te richten.
Onder regie van een stuurgroep zijn de werkzaamheden en gevolgen voor de vereenvoudiging van de financiële administratie in kaart gebracht en uitgewerkt. Een belangrijke voorwaarde bij de wijziging van onderdelen van de administratie is dat de continuïteit geen enkel gevaar mag lopen.
Uit het gekozen groeipad vloeit voort dat er geen uniform invoeringsmoment c.q. einddatum bestaat voor de vereenvoudigde financiële administratie; de vereenvoudigde administratie wordt de komende jaren gefaseerd ontwikkeld en in gebruik genomen.

Overig financieel management

- inzicht in prestaties en effecten via kengetallen
In deze begroting wordt de lijn voortgezet om de bedragen op de beleidsterreinen toe te lichten met kengetallen. Kengetallen hebben als doel het inzicht te vergroten en de begroting toegankelijker te maken. Met behulp van kengetallen wordt een relatie gelegd tussen de uitgaven op een beleidsterrein en de prestaties die daarvoor geleverd worden. Niet ieder beleidsterrein leent zich daarvoor. Bij terreinen als cultuur en wetenschappen is geen directe relatie tussen de uitgaven en de prestaties in het veld. Het is dan ook niet mogelijk om de bedragen op deze beleidsterreinen op zinvolle wijze toe te lichten met kengetallen.
Jaarlijks wordt bepaald welk deel van de uitgaven wel op zinvolle wijze toe te lichten is met ramings- en doelmatigheidskengetallen. Van dit toe te lichten bedrag wordt dit jaar in de begroting 99 procent daadwerkelijk met doelmatigheidskengetallen onderbouwd.

Tabel: Gecorrigeerd dekkingspercentage

1999	Bedrag (x f 1 mld)	Dekkingspercentage
Totale uitgaven	41,0	
Toe te lichten met doelmatigheids- kengetallen	26,4	
Gecorrigeerd dekkingspercentage (doelmatigheidskengetallen)	26,2	99,2%

Een uitgebreide beschrijving van de kengetallen van OCenW is te vinden in «OCenW in Kerncijfers» waarvan de tweede editie tegelijk met deze begroting verschijnt.

- **Euro**
Binnen de departementale kaders is dit jaar de voorbereiding van de invoering van de euro verder uitgewerkt en voortgezet. Op basis van een kaderstellend departementaal draaiboek zijn door departementale eenheden specifieke draaiboeken opgesteld en in uitvoering genomen. Dit jaar nog zullen de inventarisaties als onderdeel van de verkenningsfase worden afgerond. Het betreft inventarisaties op het gebied van wet- en regelgeving, automatisering, communicatie en voorlichting. Op basis hiervan kan de planningsfase worden ingericht met de verschillende (deel)projecten bij de departementale eenheden. De voorbereiding van de invoering van de euro kan, nu de toetredingsbeslissing tot de derde fase van de EMU is genomen, met kracht worden voortgezet.
- **Millennium**
Voor de millenniumproblematiek is bij OCenW een projectorganisatie ingericht. De stand van zaken van de millennium-aanpak van OCenW geeft het volgende beeld:
 - de inventarisatie-fase is voor 99% afgerond;
 - ongeveer een vierde deel van het totale aantal maatschappelijk vitale processen, producten en diensten betreft vitale systemen;
 - de analyse-fase is voor ruim driekwart voltooid (77%);
 - tegelijkertijd is voor driekwart (75%) van de geanalyseerde objecten de oplossing gestart en is 13% al gereed.

De aanpak is bij prioriteit toegepast op de meest vitale objecten bij het kerndepartement, Cfi en IB-Groep. Met betrekking tot het OCenW-veld is de aanpak met name gericht op het creëren van bewustzijn en urgentiebesef, alsook op het informeren over methoden en strategieën voor de aanpak. Dit najaar zal de feitelijke stand van zaken rond de aanpak van het millenniumprobleem door de instellingsaccountants meegenomen worden in hun reguliere review-procedure.
- **Accountability, toezicht en controle**
Het zogenaamde ATC-model (Accountability, Toezicht en Controle) dat vorig jaar binnen OCenW is vastgesteld heeft geleid tot het starten van verbetertrajecten ten aanzien van:
 - de belegging van taken en verantwoordelijkheden op het gebied van de primaire controlfuncties;
 - integrale monitoring van instellingen en beleidsterreinen op het gebied van kwaliteit, financiën, rendement en personeel;
 - het toezicht op de instellingen voor onderwijs, onderzoek en cultuur;
 - een eenduidig sanctiebeleid.

onderdelen van bovengenoemde verbetertrajecten zijn in 1998 aangevangen en zullen op grond van de eerste ervaringen zo mogelijk worden geïntensiveerd. Doel is om binnen enkele jaren enerzijds het inzicht van het departement te vergroten ten aanzien van de kwaliteit en de doelmatigheid van de onderscheiden sectoren en anderzijds de instellingen te stimuleren maatschappelijke verantwoording af te leggen over de door hun geleverde prestaties.

Europese wetgeving

Het kabinet heeft de Kamer in een brief van 13 oktober 1997 geïnformeerd over de organisatorische maatregelen die het naar aanleiding van de Securitel-problematiek op basis van het advies Kottman (Berenschot) heeft genomen ter verzekering in de toekomst van een tijdige notificatie (van technische voorschriften) aan de Europese Commissie. Deze maatregelen omvatten voor OCenW onder meer de aanwijzing van een notificatiecoördinator en een circulaire van de SG van 4 februari 1998. Deze circulaire beschrijft de nieuwe interne procedure inzake de naleving binnen OCenW van internationale notificatieverplichtingen. Het ligt overigens niet in de verwachting dat veel OCenW-regelingen notificatieplichtig zullen zijn.

Een andere maatregel van het kabinet betreft de instelling van de Interdepartementale Commissie Europees Recht (ICER), waarin de Directeur Wetgeving en Juridische Zaken is vertegenwoordigd. Deze commissie is belast met de coördinatie van de juridische advisering over de voorbereiding van Europees recht en de uitvoering van Europees recht in de Nederlandse rechtsorde.

Tot slot is voor OCenW van belang de voorgenomen maatregel om alle departementen te onderwerpen aan een «legal audit», welk onderzoek is gericht op de kwaliteit van de wetgevingsorganisatie van elk departement. OCenW behoort evenwel niet tot de eerste departementen die zullen worden doorgelicht.

Klantgerichtheid publieke dienstverlening

De klantgerichtheid van de agentschappen Cfi en RAD wordt beschreven in hun toelichtingen. Hier wordt korthedshalve naar verwezen.

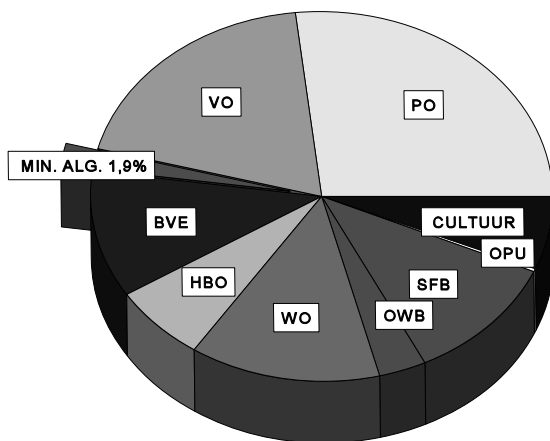
Voor de IB-Groep is het vergroten van de klantgerichtheid een van de hoofddoelstellingen. In de loop van 1998 zal de IB-Groep voor het eerst een kwaliteitshandvest publiceren waarin is vastgelegd op welk niveau van dienstverlening burgers de IB-Groep kunnen aanspreken. Hiermee legt de IB-Groep zich vrijwillig een «marktprikkel» op.

In 1998 is de IB-Groep gestart met een project dat gericht is op het zodanig herinrichten van de bedrijfsprocessen, dat «integrale klantafhandeling» tot stand komt. Dit houdt in dat een klant niet langer wordt afgehandeld door verschillende productgroepen en afdelingen daarin, maar dat de klant centraal komt te staan en dat daaromheen de bedrijfsprocessen worden gerangschikt. De planning voor het afronden van dit herontwerp van bedrijfsprocessen beslaat ongeveer 3 jaar.

Beleidssterrein 17 MINISTERIE ALGEMEEN

Ministerie algemeen t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Ministerie algemeen f 0,8 mld.

1. Algemeen

Beleidssterrein 17 omvat met ingang van deze begroting:

- het bestuursdepartement;
- de inspectie van het onderwijs en de inspectie cultuurbezit;
- de cultuurinstellingen (Rijksdienst voor de monumentenzorg, Rijksdienst voor oudheidkundig bodemonderzoek, Rijksakademie voor beeldende kunsten en het Instituut collectie Nederland);
- de adviesraden (Onderwijsraad, Raad voor cultuur en Adviesraad voor het wetenschaps- en technologiebeleid);
- de agentschappen Rijksarchiefdienst (RAD) en Centrale Financiën Instellingen (Cfi)
- de zelfstandige uitvoeringsorganisaties.

Op de IB-Groep na behoren al deze organisatieonderdelen tot het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in ruime zin. De IB-Groep is een zelfstandig bestuursorgaan dat wel nauwe relaties met het ministerie onderhoudt, maar daarvan geen onderdeel uitmaakt. Daarnaast wordt op dit beleidssterrein het aandeel van OCenW in de uitgaven van een aantal andere uitvoeringsorganisaties geraamd. Het betreft een gedeelte van de apparaatsuitgaven van de Dienst ziektekostenvoorziening overheidspersoneel (DZVO), en van de Uitvoeringsinstelling sociale zekerheid voor overheid en onderwijs (USZO). Deze diensten behoren niet tot het ministerie en hebben daar ook geen bijzondere relatie mee, maar verrichten daar wel diensten voor. Tevens worden de apparaatsuitgaven van het Vervangingsfonds inclusief de uitgaven voor het aanvullende pakket bedrijfsgezondheidszorg hier geraamd.

2. De nieuwe artikelindeling

Voor beleidsterrein 17 zal met ingang van de begroting 1999 de nieuwe artikelindeling ingaan. Door ontwikkelingen in de organisatie van OCenW bleek de presentatie van de apparaatsuitgaven namelijk niet meer adequaat. Dit werd met name veroorzaakt door de verzelfstandiging (van IB-Groep tot zelfstandig bestuursorgaan en van Cfi en RAD tot agent-schap). Verder waren bij de overkomst van Cultuur naar OenW nog apparaatsuitgaven binnen de programmagelden opgenomen (op beleidsterrein 27).

Voor een uitgebreidere uiteenzetting van de gevolgen van de nieuwe artikelindeling wordt verwezen naar de inleiding op de beleidsterreinen van de memorie van toelichting. In de artikelsgewijze toelichting van dit beleidsterrein is een aansluiting gemaakt tussen de oude en de nieuwe artikelindeling, waardoor er geen informatie verloren gaat.

3. Beleid

In het regeerakkoord zijn vier taakstellende bezuinigingen opgelegd die neerslaan op de apparaatsuitgaven van het gehele beleidsterrein, te weten een arbeidsproductiviteitskorting van 0,55% per jaar, een efficiency-verbetering in het departementale inkoopbeleid, een beperking van de uitgaven voor externe advisering en vermindering van het aantal medewerkers in rijksdienst met in totaal 5% in 2002. Deze bezuinigingen lopen op van f 12,0 miljoen in 1999 tot f 47,0 miljoen in 2002. Een nadere toedeling van deze bezuinigingen langs de lijnen van het regeerakkoord zal nog plaatsvinden om tot een verantwoorde (richting het eigen personeel maar ook richting taken en prioritering) vermindering van uitgaven te komen. Naar verwachting zal in de eerste suppletoire begroting 1999 hieraan invulling gegeven worden. Vooralsnog is het totaal van deze ombuigingen geparkeerd op het nieuwe artikel 17.10.

Per 1 januari 1999 zal de invoering van een nieuw stelsel voor de rijkshuisvesting worden geëffectueerd. Daartoe zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

OCenW voert een actief personeelsbeleid. Dit houdt in dat OCenW de kwaliteit en de betrokkenheid van medewerkers stimuleert door middel van scholing, loopbaangesprekken en mobiliteit. Naast de reguliere werving en selectie voor nieuwe werknemers, is in 1997 een groep goedgekwalificeerde, pas afgestudeerde jonge academici aangetrokken, die een uitgebreid vormingsprogramma met een duur van twee jaar doorlopen. Ook in 1998 wordt een nieuwe groep van jonge academici verwacht (CAO-rijk 1997–1999). Verder wordt er geijverd voor meer instroom van leden uit de doelgroepen allochtonen, vrouwen (in functies vanaf schaal 13) en WAGW'ers. Het topmanagement wordt op het punt van actief personeelsbeleid en management development continu getraind. De meeste van de bovengenoemde activiteiten hebben een meerjarig karakter en lopen de komende jaren door.

4. Horizontale toelichting

In de horizontale toelichting wordt een beeld gegeven van het departement, inclusief Cfi en RAD, de inspecties van het onderwijs en cultuurbezit, de adviesraden en de cultuurinstellingen.

Bedragen x f 1 mln	1999	2000	2001	2002	2003
Totale begroting OCenW	41 005,9	41 637,3	42 083,8	42 907,7	43 463,9
Apparaatsuitgaven OCenW*	563,3	550,1	539,7	527,9	527,9
Apparaatsuitgaven in %	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2

* De daling van de apparaatskosten is het gevolg van de ombuigingen in het Regeerakkoord.

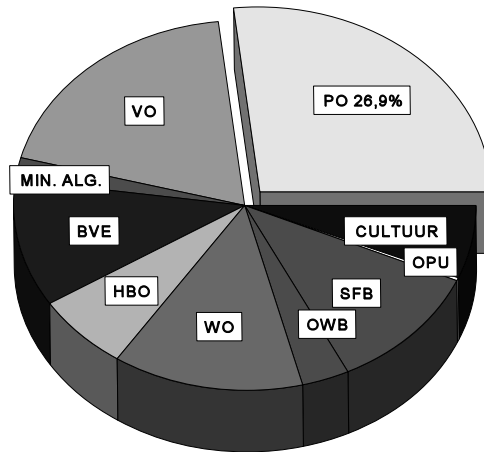
In de bijlagen van deze begroting staan twee onderdelen die van belang zijn voor dit beleidsterrein: de personeelsbijlage (bijlage 1) en de bijlage voorlichting (bijlage 9).

Voor de agentschappen Centrale Financiën Instellingen en de Rijksarchiefdienst wordt in aanvulling op artikel 17.14 agentschappen verwezen naar wetsartikel 3 van deze begroting. De toelichting op dit wetsartikel is opgenomen op blz. 286.

Beleidsterrein 18 PRIMAIR ONDERWIJS

Primair onderwijs t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Primair onderwijs f 11,0 mld.

1. Algemeen

Tot het beleidsterrein van het primair onderwijs behoren de scholen voor het basisonderwijs, scholen voor het speciaal basisonderwijs, de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en de schoolbegeleidingsdiensten. Met ingang van 1 augustus 1998 vormt de Wet op het primair onderwijs (WPO) de grondslag van de bekostiging van de (speciale) scholen voor het basisonderwijs. De WPO bevat de wettelijke vertaling van de maatregelen uit het akkoord «Weer samen naar school, de volgende fase» en enkele nieuwe bepalingen inzake de kwaliteitszorg van scholen, waaronder de verplichting tot het opstellen van een schoolplan, het uitgeven van een schoolgids en het instellen van een klachtencommissie. Ook de Wet op de expertise centra (WEC) is met ingang van diezelfde datum in werking getreden. Intussen is het wetsvoorstel leerlinggebonden financiering in procedure gebracht. Het nieuwe wettelijk kader stimuleert basisscholen om zelf leerlingen met leer- of gedragsproblemen of handicaps op te vangen en brengt belangrijke wijzigingen mee in de bekostiging van reguliere basisscholen en speciale basisscholen.

2. Beleid

Voor de komende jaren is een investeringsprogramma ontwikkeld dat er toe leidt dat met ingang van het schooljaar 2002/2003 een onderbouw-ratio van 1 leerkracht op 20 leerlingen wordt bereikt. In de schooljaren 2000/2001 en 2001/2002 zal gefaseerd naar die ratio worden toegewerkt. Budgettair vertaalt dit zich in een oplopende investeringsreeks f 100 miljoen in 2000, f 330 miljoen in 2001, f 580 miljoen in 2002 en f 720 miljoen in 2003.

De verantwoordelijkheid voor de huisvesting van de scholen ligt bij de gemeenten. Om de gemeenten in staat te stellen tijdig de noodzakelijke bouwactiviteiten te realiseren, zullen extra middelen aan het Gemeentefonds worden toegevoegd. Al in 1999 gaat het om een eerste bedrag van f 40 miljoen. Dit bedrag loopt op tot f 90 miljoen in 2000, f 130 miljoen in 2001 en f 180 miljoen in 2002. De middelentoekenning aan het Gemeentefonds loopt voor op de formatie-uitbreiding bij de scholen, zodat het mogelijk is de bouwkundige voorzieningen zoveel mogelijk voorafgaand aan de formatieve stappen in de klassenverkleining te realiseren.

Voortgangsrapportage

Al met al is er sprake van een *ambitieuze investeringsprogramma* dat de komende jaren gerealiseerd zal gaan worden. Niet voor niets heeft de Tweede Kamer dit programma aangemerkt als een groot project, waarover zij goed geïnformeerd wenst te worden. In de vorm van voortgangsrapportages wordt in de komende periode gedetailleerd ingegaan op de planning en uitvoering van het programma. In de maand oktober verschijnt de volgende voortgangsrapportage, waarin de uitgewerkte planning van activiteiten voor deze kabinetsperiode is opgenomen.

Beleidsagenda primair onderwijs

	1998	1999	2000 tm 2003
1. Versterking kwaliteit basisonderwijs			
Groepsgrootte en kwaliteit met accent op de onderbouw en op taal en rekenen: stappen	Besluitvorming over vervolgstappen	– Uitwerken en implementatie vervolgstappen – Implementatie kwalitatieve maatregelen	
– tussendoelen/leerlijnen			
– leerlingvolgsystemen			
– kwaliteit van methoden			
– professionalisering schoolleiders en leerkrachten			
Expertisecentrum Nederlands	Uitvoering		
Herziening kerndoelen	1 augustus: nieuw besluit van kracht	Gefaseerd toezicht door inspectie	
Informatietechnologie	vergoeding aan basisscholen voor aanschaf apparatuur		
Schoolplan, schoolgids, klachtenrecht	Inwerkingtreding wetgeving en installatie klachtencommissie door schoolbestuur: 1 augustus	1 januari 1999: eerste schoolplan en schoolgids gereed.	
2. Omgaan met verschillen en integratie leerlingen			
Experimenten vroegtijdige aanpak onderwijsachterstanden	Doorlopend tot 1999		
Weer samen naar school en de Wet op het primair onderwijs	1 augustus: inwerkingtreding WPO: invoeringsjaar bekostiging	1 augustus 1999: volledig in werking treden nieuwe bekostigingssystematiek	
Leerlinggebonden financiering	Start beleidsplan « Rugzak » TK-behandeling wetsvoorstel 1e fase		
3. Versterking van de (bestuurlijke) organisatie			
Decentralisatie huisvesting		evaluatie: 1 september 1999	
Gemeentelijk onderwijsachterstanden beleid (GOA)	1 augustus: volledige inwerkingtreding GOA-wet. Gemeentebesturen stellen gemeentelijk onderwijsachterstandenplan vast		AMvB specifieke uitkering aan gemeenten tegemoetkoming bestrijding onderwijsachterstanden: inwerkingtreding: 2002
Onderwijs in allochtone levende talen	1 augustus: invoering		
Schoolbegeleidingsdiensten (SBD)			Bij positieve evaluatie: vanaf 2002 toevoeging SBD-middelen aan gemeentefonds
Bestuurlijke krachtenbundeling	Stimuleringsregeling vanaf 1-8-1997 t/m 2000/2001		
Aanpassing scholenbestand	Notitie bestuurlijke invloed van ouders op de identiteit, schoolstichting en instandhouding, leerlingenvervoer		

2.1 Versterking van de kwaliteit

Met dit investeringsprogramma wordt een noodzakelijke voorwaarde vervuld om de kwaliteit van het basisonderwijs te versterken. Maar kleinere klassen leiden alleen tot beter onderwijs als de wijze waarop het onderwijs wordt gegeven door de leraar ook zo wordt ingericht dat alle leerlingen in de groep hier optimaal van kunnen profiteren. Van de scholen mag verwacht worden dat zij nu zelf maximaal investeren in een

verbetering van de inrichting van het onderwijs, in het bijzonder in de onderbouw. Scholen zullen zich op dit punt moeten verantwoorden, niet alleen tegenover de ouders maar ook tegenover de Inspectie. Schoolgids en schoolplan zijn nieuwe instrumenten die in deze verantwoording een rol zullen spelen. De Inspectie ziet erop toe dat de verbeteringen in het onderwijs ook daadwerkelijk gerealiseerd worden. Bij de versterking van de rol van de Inspectie wordt ervoor gezorgd dat de Inspectie ook effectief over de mogelijkheden tot controle beschikt. Via de versterking van de publieke verantwoording achteraf door de scholen kan het toezicht op de inzet van de middelen voor klassenverkleining effectief plaatsvinden. Daarmee kan worden voorkomen dat via complexe centrale regelgeving de inzet van de middelen vooraf gestuurd moet worden. Scholen krijgen daarmee de ruimte om de middelen in te zetten op een wijze die het beste past bij de eigen situatie. Daarmee wordt de lijn van autonomievergroting en deregulering verder doorgezet. In het kader van de eerder aangekondigde voortgangsrapportage over de klassenverkleining zal een nadere uitwerking van de verantwoordings-systematiek voor de effectieve inzet van de klassenverkleiningsmiddelen plaatsvinden.

Ondersteuning

Bij de verbetering van de inrichting van het onderwijs zullen scholen zo goed mogelijk ondersteund worden. Daarbij wordt verder gebouwd op de kwaliteitsmaatregelen die zijn aangekondigd in de nota «Groepsgrootte en kwaliteit». Hierna volgt de stand van zaken ten aanzien van deze maatregelen.

Met de hulp die scholen van de overheid ontvangen wordt voortgebouwd op de in het plan «Groepsgrootte en kwaliteit» aangekondigde maatregelen. Het accent ligt ook de komende jaren op versterking van de kwaliteit van het onderwijs in de onderbouw, met daarbinnen opnieuw veel aandacht voor de verbetering van de kwaliteit van het taal- en rekenonderwijs.

De in 1998 tot stand gekomen voorstellen voor de *kerndoelen* voor het basisonderwijs beogen de richting aan te geven voor de ontwikkeling van 4- tot 12-jarigen in de gehele breedte. De ervaringen wijzen uit dat de hanteerbaarheid van kerndoelen voor scholen aandacht vraagt. Ook blijken kerndoelen weinig sturing te geven aan het onderwijs in de onderbouw. Om die redenen staat in het plan «Groepsgrootte en kwaliteit» het voorstel om te gaan werken met tussendoelen en leerlijnen. Tussendoelen bieden duidelijker bakens voor het aanbod in de afzonderlijke leerjaren van de basisschool. Door de inbedding van tussendoelen in leerlijnen – waar bijvoorbeeld ook vakconcepten en pedagogische en organisatorische aanwijzingen deel van uitmaken – zal bovendien de hanteerbaarheid voor scholen groter worden.

Het tot stand brengen van *leerlijnen en tussendoelen* wordt intensief voortgezet. In het voorjaar van 1998 is een eerste uitwerking tot stand gekomen van tussendoelen en leerlijnen voor het rekenonderwijs. Op basis van de reacties hierop worden deze verder uitgewerkt. In de zomer van 1998 zijn ook proeven van leerlijnen en tussendoelen voor een deel van het taalonderwijs gereed gekomen.

Door het beschikbaar stellen van goede informatie over de kwaliteit van leermethoden kunnen scholen bij vervanging van een oude methode, een verantwoorde keuze maken. Een (eerste) gids met beoordelingen van het rekenonderwijs is december 1997 uitgebracht; eind december 1998 is de gids met beoordelingen van taalmethoden gereed.

Veel aandacht krijgt ook de ontwikkeling van goede *leerlingvolgsystemen* voor alle leerlingen. Aan het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS) is gevraagd om op korte termijn advies uit te brengen over de criteria waaraan zulke volgsystemen moeten voldoen. Met behulp van deze criteria kunnen scholen dan een keuze maken uit een van de bestaande systemen en kunnen ontwikkelaars nieuwe systemen opzetten. De belangrijkste criteria voor goedkeuring van een leerlingvolgsysteem worden in de regelgeving vastgelegd.

Taalbeheersing is een voorwaarde voor leerlingen om op school goed mee te kunnen doen. Bij het werken aan de kwaliteit van het onderwijs neemt het taalonderwijs dan ook een centrale positie in. Het Expertisecentrum Nederlands (ECN) van de Katholieke Universiteit Nijmegen werkt aan de verbetering en vernieuwing van onderwijsmethoden en van de opleiding en begeleiding van leerkrachten. Het expertisecentrum bundelt de (wetenschappelijke) kennis en ervaring op het gebied van taalverwerking om deze geschikt te maken voor de leraar in de klas. Gewerkt wordt aan een raamplan voor het onderwijs in de Nederlandse taal, dat de inhoudelijke basis vormt van alle andere activiteiten. Het ECN heeft diverse ontwikkelingsprojecten opgezet. Voor het verkrijgen van draagvlak worden onder meer conferenties georganiseerd en netwerken ontwikkeld. De manier waarop de producten aan de scholen beschikbaar worden gesteld zal veel aandacht krijgen. Dit om het gebruik ervan te bevorderen.

Onder regie van de projectgroep *Nederlands als tweede taal (NT2)* zijn onderwijsleermiddelen en materialen ontwikkeld. Nu is de aandacht gericht op de implementatie: het bevorderen van het gebruik door leraren om zo bij te dragen aan een grotere mate van beheersing van de Nederlandse taal bij leerlingen die van huis uit een andere taal spreken. Het Procesmanagement voor primair onderwijs (PMPO) en dat voor voortgezet onderwijs (PMVO) ontwikkelen daartoe implementatieactiviteiten. Samen met het ECN wordt gewerkt aan een verdere integratie van het NT1- en het NT2-onderwijs.

Een aantal koppels van peuterspeelzalen en basisscholen werkt op experimentele basis met taal- en ontwikkeling-stimulerende programma's. Eind 1997 is een tussenrapportage opgeleverd en in 1999 zal de eind-evaluatie beschikbaar komen. Op plaatselijk niveau is een groeiend aantal initiatieven waar te nemen als gevolg van het lokaal onderwijs-achterstandenbeleid. De verwachting is dat ook deze lokale initiatieven de komende jaren meer duidelijkheid zullen verschaffen omtrent effectieve werkwijzen.

Internationaal wordt het belang van voor- en vroegschoolse educatie steeds sterker onderkend. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) start in 1998 een *review «Early childhood education and care»* in twaalf westerse landen, waarbij Nederland als eerste land wordt bezocht.

Voor de ontwikkeling van het *reken- en wiskunde-onderwijs* is het Freudenthal Instituut aan de Universiteit van Utrecht al langere tijd actief als expertisecentrum. Dit instituut heeft het voortouw gekregen bij het ontwikkelen van leerlijnen (waaronder tussendoelen) voor het reken- en wiskunde-onderwijs. Het eerste product, de leerlijn hele getallen, is uitgewerkt tot en met groep vier. Dit wordt nu uitgebreid naar de groepen 5 t/m 8.

«InterActie» is een project dat de ontwikkeling van *methodegebonden en methodegerelateerde multimedia-software* ter hand heeft genomen. Deze ontwikkeling wordt geïntensiveerd; taal en rekenen hebben prioriteit.

Naast methodegebonden en methodegerelateerde software zal ook aandacht worden besteed aan volledig gemultimedialiseerde methoden. Tijdens de stimuleringsperiode blijft sprake van partnership tussen educatieve uitgeverij en overheid. De eerste software-pakketten zijn eind 1997, begin 1998 op de markt gekomen. Elk methodegebonden pakket bevat een gekoppeld «intelligent» monitoring- en begeleidingssysteem. Zo'n systeem begeleidt leerlingen bij oefeningen, zorgt voor terugkoppeling aan de leerling, houdt per leerling vorderingen bij voor de leraar en kan zelfs advies geven aan de leraar over de oorzaak van fouten die door de leerling worden gemaakt.

In 1998 ontvangen de directeur, de activiteitencoördinator en de interne begeleider van elke school specifieke scholing met betrekking tot de selectie en het gebruik van multimedia software voor onderwijs op maat.

Het grote belang van kwalitatief hoogwaardig basisonderwijs vereist leraren met veel kwaliteit(en), die trots zijn op hun beroep. De verdere *professionalisering van het beroep van leraar* staat centraal in het beleid dat reeds is uitgezet in het kader van de nota «Vitaal leraarschap» (1993). De eind 1997 beschikbaar gekomen zogenaamde startbekwaamheidseisen voor de leraar primair onderwijs beschrijven ten behoeve van de Pabo-opleiding de kwaliteiten waaraan de leraren die in het primair onderwijs gaan werken ten minste moeten voldoen. Deze *start-bekwaamheidseisen* zullen in regelgeving worden neergelegd.

Aan de verbetering van *het imago* van het leraarschap zal, evenals in 1998, veel aandacht worden besteed. In het primair onderwijs zal daarnaast bijzondere aandacht worden geschonken aan de nascholing van leraren in verband met de kwaliteitsverbetering van het onderwijs in de onderbouw en de versterking van het gebruik van de informatie- en communicatietechnologie.

Tenslotte zal de *werving en selectie van leraren* stevig worden uitgewerkt. De verkleining van de groepen, de vergrijzing en de arbeidsduurverkortingsmaatregelen, alsook het toenemende aantal leerlingen, vereist een structurele toename van het aantal Pabo-studenten. Het vervolg op de – door de VNU-dagbladen met een reclame-award beloonde – zogenaamde Pabo-campagne zal gericht zijn op het beschikbaar komen van voldoende leraren vanaf het schooljaar 2002/2003. In april 1998 is de zogenaamde stille reserve met groot succes aangeschreven. Hierop kwamen ruim 24 000 reacties binnen van personen die serieus geïnteresseerd zijn in een baan als leraar in het basisonderwijs. Deze reacties komen ter beschikking van een arbeidsbemiddelende instantie, die hiermee actief aan de slag gaat. Er komen opfriscursussen voor diegenen die langere tijd uit het onderwijs zijn geweest en/of behoefte hebben aan bijscholing om goed te kunnen starten.

Kwaliteitsverbetering binnen de school vraagt om een *professionele leiding*. De eerst aangewezen persoon hiervoor is de schoolleider. Als manager van een moderne arbeidsorganisatie van professionals dient hij optimaal te zijn toegerust. Voor schoolleiders bestaat sinds 1994 een Opleiding schoolleiders primair onderwijs, waar veel belangstelling voor is en waarover de cursisten tevreden zijn. De schoolleider verricht de werkzaamheden op het onderwijskundig terrein, vaak samen met de adjunctdirecteur. In het schooljaar 1998–1999 zal een pilot starten met een opleiding voor adjuncten, gekoppeld aan de bestaande Opleiding schoolleiders primair onderwijs.

De lopende CAO sector 1996–1998 is geïmplementeerd. Het onderwijspersoneel heeft naast salarisverhogingen een lagere normjaartaak gekregen (adv). Alle personeelsleden kunnen kiezen over arbeidsduur-

verkorting in de vorm van jaar- dan wel spaarverlof. Bij het vaststellen van de mate van herbezetting van de arbeidsduurverkorting is prioriteit gegeven aan de lesgevende taken. Door de cao-afspraken en de daarbij behorende middelen die door het departement beschikbaar zijn gesteld, is het voor de scholen mogelijk de arbeidsduurverkorting in te voeren en de lesgevende taken volledig te herbezetten. Hierdoor is een verlaging van de werkdruk gerealiseerd.

In het overleg met de CAO-partners is afgesproken dat een maximum van 131 uur per jaar kan worden gespaard voor het spaarverlof. De sparende personeelsleden sparen tijd. Wanneer de spaarder het verlof opneemt, ontvangt hij het volledige salaris van de school. De gespaarde middelen, eventueel aangevuld met een gerealiseerd rendement, komen ten goede aan de school die de spaarder verlof heeft verleend en dienen ertoe om de herbezetting te kunnen bekostigen. De aanwending van het rendement vindt plaats op basis van in het Decentraal Georganiseerd Overleg (DGO) gemaakte afspraken.

2.2 Omgaan met verschillen en integratie van leerlingen

Uitgangspunt voor het basisonderwijs is een ononderbroken ontwikkeling van leerlingen. Daarvoor is het nodig dat scholen kunnen omgaan met verschillen tussen leerlingen en het onderwijsaanbod kunnen differentiëren. Voor een goed resultaat is het evenzeer van belang dat het onderwijs «opbrengstbewust» is, waarmee wordt bedoeld: *doelgericht streven naar goede leerresultaten bij kinderen*. Voor iedere leerling moet de lat zo hoog liggen dat het steeds een uitdaging is om de volgende stap in het leerproces te nemen. Ook voor leerlingen die speciale zorg behoeven moet op de basisschool plaats zijn. Het Weer samen naar school-beleid dat in de WPO zijn wettelijke basis heeft gekregen, geeft hier invulling aan. Het evaluatierapport «Onderwijs op maat» van de Inspectie laat zien dat het onderwijsveld zich wel sterk heeft ontwikkeld als het gaat om de kwaliteit van zorgverbreding. Echter, de ontwikkeling is nog eenzijdig en onvolledig: met name het vermogen van scholen om het onderwijsaanbod af te stemmen op de verschillen tussen leerlingen, de «differentiatie», vraagt nog de nodige aandacht. Het eerder genoemde plan «Groepsgrootte en kwaliteit» dat betere voorwaarden schept voor basisscholen om differentiatie in het onderwijsaanbod te realiseren, geeft aan deze ontwikkelingen een impuls. Verkleining van de groepsgrootte en onderwijs op maat bieden ook de noodzakelijke ruimte om emancipatie van mensen met een handicap te realiseren. Daarvoor zijn reeds belangrijke stappen gezet op het traject van de leerlinggebonden financiering. Ook het onderwijsachterstandenbeleid is gericht op het omgaan met verschillen. Dit beleid is vastgelegd in de Wet op het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid, die in 1997 is aanvaard en per 1 augustus 1998 volledig in werking is getreden. Om het gebruik van de eerder aangekondigde didactische (taal)programma's voor jonge kinderen te stimuleren zal de wet worden aangepast.

Basisscholen moeten zoveel mogelijk alle leerlingen die zorg geven, die zij nodig hebben om een ononderbroken ontwikkelingsproces te kunnen doorlopen. *Het Weer samen naar school-traject* loopt al geruime tijd. Uit eerder onderzoek bleek, dat het bekostigingsstelsel de segregatie tussen regulier en speciaal onderwijs stimuleerde. Daarom is in het akkoord «WSNS: de volgende fase» een basis gelegd voor een nieuwe bekostigingssystematiek. In de Wet op het primair onderwijs (WPO) is deze bekostigingssystematiek uitgewerkt. De systeemscheiding tussen de basisschool en de speciale scholen voor kinderen met leer- en of ontwikkelingsmoeilijkheden (lom), voor moeilijk lerende kinderen (mlk) en speciale scholen voor in hun ontwikkeling bedreigde kinderen (iobk) is op dat punt doorbroken. De scholen en afdelingen voor lom, mlk en iobk zijn

omgezet in speciale scholen voor basisonderwijs. Basisscholen vormen met één of meer speciale scholen voor basisonderwijs een samenwerkingsverband. Per 1 augustus 1998 zijn er circa 250 samenwerkingsverbanden van start gegaan. Ieder samenwerkingsverband stelt een zorgplan op, waarin is aangegeven hoe zorg aan leerlingen met leerproblemen gegeven wordt. Samenwerkingsverbanden stellen ook een eigen permanente commissie leerlingenzorg in. Deze besluit of een kind de zorg op een speciale school voor basisonderwijs nodig heeft, of anderszins geholpen kan worden op de reguliere basisschool. Het zorgplan bevat ook de afspraken over de besteding van de middelen. De zorgmiddelen van de basisscholen komen uit het voormalige beleidstraject «Toerusting en bereikbaarheid» (ca. f 95 miljoen) en de middelen die vrijkomen door daling van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs. Uitgangspunt is een basisbekostiging voor speciaal onderwijs voor twee procent van de leerlingen in het samenwerkingsverband. Wanneer meer leerlingen naar het speciaal onderwijs verwezen worden, dragen de basisscholen voor die leerlingen zorgmiddelen over aan de speciale school in hun verband. De samenwerkingsverbanden waar een hoog percentage leerlingen aan het speciaal onderwijs deelneemt, zijn bezig dit deelnamepercentage te beperken. Sinds het schooljaar 1996/1997 is een daling van de instroom van leerlingen in het speciaal onderwijs te zien.

Na de instemming van de Tweede Kamer met de hoofdlijnen van de «Rugzak» (het beleidsplan voor het onderwijs aan leerlingen met een handicap) is in 1997 een begin gemaakt met de uitwerking van maatregelen voor de eerste fase van de leerlinggebonden financiering voor de periode 1998 – 2002. In november 1997 is de notitie Tussenstand verschenen. Daarin zijn de uitgangspunten neergelegd die de grondslag vormen van het wetsvoorstel ter invoering van leerlinggebonden financiering. Het wetsvoorstel ligt thans bij de Raad van State. In het najaar van 1998 zal het aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Het is de bedoeling dat deze wet op 1 augustus 1999 in werking treedt.

De belangrijkste uitgangspunten zijn:

1. de wettelijke regeling van de keuzevrijheid van ouders voor regulier of speciaal onderwijs;
 2. de instelling van een onafhankelijke landelijke commissie van onderzoek die vaststelt of een leerling recht heeft op de voorzieningen in het (voortgezet) speciaal onderwijs;
 3. de toekenning van een leerlinggebonden budget aan leerlingen die door de landelijke commissie zijn geïndiceerd gedurende de gehele periode waarop de leerling op deze speciale voorzieningen is aangewezen;
 4. de explicitering van onderwijsdoelen voor leerlingen met ernstige of meervoudige handicaps, waarbij deze zo veel mogelijk gerelateerd moeten zijn aan de kerndoelen in het reguliere onderwijs.
- Een en ander zal nader geregeld moeten worden bij AMvB. Deze moet tegelijk met de LGF-wet in werking treden. De uitgangspunten voor de AMvB zullen nader besproken worden met het georganiseerd onderwijsveld en de ouderorganisaties.

Leerplichtige jongeren met verstandelijke handicap

Niet voor alle kinderen is integratie in het regulier onderwijs een reëel doel. Wel blijft de doelstelling overeind dat alle leerlingen onderwijs volgen. Er zijn maatregelen in voorbereiding om te bevorderen dat leerplichtige jongeren met een ernstige verstandelijke handicap deelnemen aan het onderwijs voor zeer moeilijk lerende kinderen (zmlk). Nu blijven deze kinderen vaak verstoken van onderwijs. In voorbereiding is

een aanpassing van de (wettelijke) regeling, waardoor ook deze leerplichtige kinderen onderwijs kunnen volgen dat aansluit bij hun mogelijkheden.

Justitiële internaten

Voor jongeren in een justitiële inrichting vormen educatieve activiteiten een belangrijk onderdeel van de dagbesteding. Op advies van de commissie Etty, zijn inmiddels instrumenten ontwikkeld om in deze situatie (ook) de kwaliteit te verbeteren. In 1998 zijn de ontwikkelde instrumenten aan de betrokken instellingen gepresenteerd. De betrokken veldpartijen, Justitie en OCenW zoeken naar mogelijkheden om de educatieve en onderwijsactiviteiten in de rijksinrichtingen op een zodanige manier te regelen dat deze vergelijkbaar wordt met de situatie in de particuliere inrichtingen. Gezocht wordt voorts naar de gewenste bestuurlijke inrichting van dit onderwijs.

2.3 Versterking van de (bestuurlijke) organisatie

Huisvesting, gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOA), onderwijs in allochtone levende talen (OALT)

Met ingang van 1 januari 1997 is de verantwoordelijkheid voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs gedecentraliseerd naar de gemeenten. Vanaf 1 augustus 1998 is de Wet op het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (GOA) in werking getreden. De gemeenten zijn nu zelf verantwoordelijk voor het lokale onderwijsachterstandenbeleid. Daartoe stellen zij, na overleg met de schoolbesturen, een gemeentelijk onderwijsachterstandenplan vast. In totaal wordt voor 1998–1999 f 164 miljoen aan gemeenten beschikbaar gesteld ter bestrijding van achterstanden in het primair en voortgezet onderwijs. De gemeenten hebben per 1 augustus 1998 ook de verantwoordelijkheid gekregen voor het onderwijs in allochtone levende talen. Zij stellen, na een peiling van de behoeften onder ouders, in overleg met schoolbesturen een OALT-plan vast. De Rijksoverheid neemt het initiatief om ontwikkelingen op het terrein van onderwijsachterstanden op lokaal en landelijk niveau te evalueren. Het bedrag dat gemeenten jaarlijks gedurende de periode 1998–2002 in totaal aan OALT-middelen ontvangen, bedraagt f 128 miljoen. Dit bedrag is inclusief f 10 miljoen voor uitbreiding van het lesmateriaal voor de Nederlandse taal.

Schoolbegeleidingsdiensten

Op grond van de regeling schoolbegeleiding worden de rijksmiddelen voor schoolbegeleiding vanaf het jaar 1998 gedecentraliseerd naar de gemeenten. De gemeenten hebben nu de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de schoolbegeleidingsdiensten. Als de gemeenten hun bijdragen aan de schoolbegeleiding in de jaren 1998 t/m 2000 tenminste gelijk houden aan de rijksmiddelen voor schoolbegeleiding, worden deze met ingang van het jaar 2002 gestort in het Gemeentefonds. De scholen houden het primaat bij de concrete programmering van de schoolbegeleidingsdiensten. De gemeente kan een deel van de middelen beschikbaar stellen voor lokale prioriteiten. Wel moet de gemeente overleg voeren met de schoolbesturen over de hoogte van dit deel en de criteria waaraan scholen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor schoolbegeleiding.

Vergroting beleidsruimte en bestuurlijke krachtenbundeling

De beleidsruimte van scholen op financieel en personeelsgebied is de afgelopen jaren vergroot in het kader van «Toerusting en bereikbaarheid». Institutionele schaalvergroting wordt niet verder gestimuleerd. Dat neemt niet weg dat het wenselijk blijft, dat besturen verder gaan samenwerken of fuseren om de kwaliteit op het terrein van personeels- en kwaliteitsbeleid te waarborgen of te verbeteren.

Sinds 1997 is een stimuleringsmaatregel van kracht waarbij schoolbesturen die bestuurlijk hun krachten bundelen tot eenheden met tenminste 2000 leerlingen, 10 scholen of 80 fte's, op aanvraag jaarlijks een stimuleringsbedrag ontvangen van f 150 000,- gedurende maximaal 4 jaar (tot en met het schooljaar 2000/2001). Dit bedrag kan bijvoorbeeld ingezet worden voor management, zodat schoolleiders meer armslag krijgen om hun onderwijskundig leiderschap verder te ontwikkelen. De ontwikkelingen rond bestuurlijke krachtenbundeling worden nauwgezet gevolgd. Schoolbesturen komen door bestuurlijke krachtenbundeling beter in de positie om in dialoog met de gemeente invulling te geven aan lokaal onderwijsbeleid.

Aanpassing scholenbestand en bestuurlijke vernieuwing

Er komen meer mogelijkheden voor ouders om de identiteit van de school beter in overeenstemming te brengen met hun voorkeuren. Ouders krijgen grotere bestuurlijke zeggenschap, c.q. invloed, onder meer over de identiteit van de school. Het begrip identiteit wordt daarbij breder opgevat dan de huidige, door de overheid erkende, levensbeschouwelijke richtingen. Identiteitsbepalend kunnen bijvoorbeeld ook het onderwijsconcept en het pedagogisch concept van de school zijn. De mogelijkheden van ouders om een school te stichten die past bij hun identiteitsopvatting wordt in die zin verruimd, dat aanvragen niet meer zullen worden getoetst op het aspect inrichting. De op te richten school zal wel moeten voldoen aan de oprichtings- en instandhoudingscriteria van Toerusting en bereikbaarheid. Binnenkort komt het Kabinet met voorstellen voor een nieuwe systematiek van schoolstichting.

Het is een complexe vernieuwing, die de noodzakelijke zorgvuldigheid vergt. De medezeggenschap van ouders, alsook van het personeel, de gevolgen van de bestuurlijke schaalvergroting voor de effectiviteit van ouderinspraak, de positie van de schoolleider en onderwerpen als delegatie en mandaat hangen nauw met elkaar samen. Een notitie ten behoeve van de Tweede Kamer, waarin deze aspecten van zeggenschap en invloed integraal aan de orde komen, is in voorbereiding.

Door invoering van een klachtenregeling krijgen ouders die problemen hebben met de school een gegarandeerde ingang om hierover in gesprek met de school te treden. Scholen zijn verplicht om een klachtencommissie in te stellen.

Ook wordt de positie van ouders in het kader van het Rugzak-beleid versterkt. Ouders van leerlingen met een handicap krijgen een reële keuzemogelijkheid tussen regulier en speciaal onderwijs voor hun kinderen. Over de onderwijsaanpak dient tussen ouders en school overeenstemming te bestaan. De instemming van ouders met het handelingsplan is een voorwaarde voor bekostiging voor de school.

De Wet medezeggenschap onderwijs (WMO) is gewijzigd om ouders instemmingsrecht te geven bij de vaststelling of wijziging van de hoogte van de ouderbijdrage. Ook de aanvaarding van sponsorgelden waaraan wederprestaties zijn verbonden waarmee leerlingen worden geconfronteerd, valt nu onder het instemmingsrecht van ouders.

2.4 Implementatie van beleid

Procesmanagement primair onderwijs (PMPO)

Het PMPO zorgt voor informatie, belegt studiedagen en conferenties en draagt zorg voor afstemming tussen betrokken organisaties. Zo heeft het PMPO in 1997 de totstandkoming van de samenwerkingsverbanden «Weer samen naar school» begeleid en ondersteuning gegeven bij de vormgeving van het bestuursreglement, de inrichting en het zorgplan van de samenwerkingsverbanden.

De integratie op schoolniveau van het gemeentelijk onderwijs-achterstandenbeleid en andere lopende beleidstrajecten zoals weer samen naar school en het plan groeps grootte en kwaliteit krijgen veel aandacht. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten ondersteunt het invoeringsproces van het onderwijsachterstandenbeleid op gemeentelijk niveau. Het verbeteren van het taalbeleid op schoolniveau voor anderstalige leerlingen is daarbij een speerpunt.

3. Horizontale toelichting

Het primair onderwijs is een zogenaamde open einde sector; de bekostiging is leerlingafhankelijk en de prijs van het personeel is grotendeels declarabel. De bekostiging van het personeel vindt plaats via het Formatiebudgetsysteem (FBS), waarbij de scholen op basis van hun leerlingenaantal en een vastgestelde verdeelsleutel een bepaalde hoeveelheid formatie krijgen toegewezen. Het FBS biedt de scholen een zekere mate van vrijheid in de wijze waarop de toegekende formatie wordt ingezet. Voor de materiële instandhouding ontvangen de scholen via de zogenaamde vereenvoudigde Londosystematiek op basis van hun leerlingenaantal een lumpsum-bedrag. De huisvestingsmiddelen worden vanaf 1 januari 1997 via het gemeentefonds verdeeld.

De grootste budgettaire onzekerheden in deze sector vloeien voort uit enerzijds de aantallen leerlingen die deelnemen aan het onderwijs en het daaruit voortvloeiende personeelsvolume. Anderzijds is de gemiddelde prijs van het personeel een onzekere factor. De realisatie van de gemiddelde prijs van het personeel kan afwijken van de raming door onder meer de samenstelling van het personeel en de CAO-afspraken.

De belangrijkste trends die zich voordoen op het terrein van het primair onderwijs zijn:

- de toename van het bekostigd personeel van 1997 tot en met 2003 met ca. 18 %;
- een stijgend leerlingenaantal gedurende de gehele planperiode;
- de daling van het aantal leerlingen per groep in het basisonderwijs in 1997, 1998 (fase 1 «groeps grootte en kwaliteit») en vanaf 2000 (fase 2 «groeps grootte en kwaliteit»).

Door deze ontwikkelingen stijgen de totale uitgaven en de uitgaven per leerling.

In tabel 3.1 staan de geraamde uitgaven 1999–2003 voor het primair onderwijs, in vergelijking met de gerealiseerde uitgaven in 1997 en de verwachte realisatie in 1998.

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totale uitgaven	9 707,7	10 562,2	11 041,0	11 329,6	11 725,2	12 085,4	12 326,1
Personeel	8 348,6	9 128,3	9 599,5	9 839,1	10 206,1	10 543,5	10 764,8
<i>waarvan voor asielzoekers</i>		49,2	45,1	39,1	36,3	35,3	35,8
– Basisonderwijs (BO)	6 663,7	7 281,9	7 691,8	7 897,0	8 227,1	8 535,5	8 724,0
<i>waarvan rechtspositionele uitkeringen</i>	149,6	134,1	124,5	120,2	127,1	112,0	113,8
– (Voortgezet) Speciaal onderwijs ((V)SO)	1 685,0	1 846,4	1 907,7	1 942,1	1 979,0	2 008,0	2 040,8
<i>waarvan rechtspositionele uitkeringen</i>	37,8	33,8	33,1	33,2	33,6	33,6	34,4
Materieel	1 195,7	1 279,2	1 291,6	1 341,9	1 369,1	1 392,1	1 411,5
Basisonderwijs	985,9	1 070,0	1 079,8	1 126,3	1 149,6	1 171,1	1 188,5
– (V)SO	209,8	209,2	211,8	215,5	219,4	221,0	222,9
Onderwijsverzorging (BO)	104,5	106,5	108,7	108,2	108,2	108,0	108,0
Overig	58,9	48,1	41,3	40,4	41,8	41,8	41,8
– Basisonderwijs	47,1	38,5	33,0	32,3	33,4	33,4	33,4
– (V)SO	11,8	9,6	8,3	8,1	8,4	8,4	8,4
Totale ontvangsten	– 51,2	– 42,6	– 42,5	– 33,9	– 33,9	– 33,9	– 33,9
– Basisonderwijs	– 42,2	– 37,7	– 37,6	– 29,0	– 29,0	– 29,0	– 29,0
– (V)SO	– 9,1	– 4,9	– 4,9	– 4,9	– 4,9	– 4,9	– 4,9
Oploop in loon- en prijsbijstelling	0,0	0,0	147,3	234,3	288,7	297,5	326,2
– Basisonderwijs	0,0	0,0	117,8	177,3	224,6	231,3	252,7
– (V)SO	0,0	0,0	29,5	57,0	64,1	66,2	73,5
Gesaldeerde uitgaven in constante prijzen		10 519,6	10 851,2	11 061,4	11 402,6	11 754,1	11 966,1
Basisonderwijs		8 459,3	8 757,9	8 957,5	9 264,8	9 587,7	9 772,3
– (V)SO		2 060,3	2 093,3	2 103,9	2 137,8	2 166,4	2 193,8

De totale uitgaven op het beleidsterrein nemen toe van f 10,6 miljard in 1998 tot f 12,3 miljard in 2003. Deze toename betreft vooral een stijging van de personele uitgaven met circa f 1,6 miljard.

De toename van de personele uitgaven in de periode 1998 tot en met 2003 wordt verklaard door:

- demografische ontwikkelingen, dat wil zeggen stijgende leerlingen-aantallen als gevolg van de bevolkingsprognose en de daarin opgenomen migratie;
- de incidentele loonbijstellingen en de in de begroting opgenomen CAO-afspraken, waaronder het effect van arbeidsduurverkortung per 1 augustus 1998;
- de afspraken in het Regeerakkoord over de verdere verkleining van de groepen 1 t/m 4 in het basisonderwijs (fase 2) vanaf 1 augustus 2000.

Naast deze stijging is er ook een daling van de personele uitgaven. Dit betreft de wachtgelden. De verschillende intensiveringen zullen namelijk leiden tot meer werkgelegenheid en derhalve tot een dalend aantal wachtgelders. Voor po wordt een besparing op de wachtgelduitgaven verwacht oplopend tot f 50 mln in 2002. Over de wijze waarop deze wachtgeldbesparing kan worden gerealiseerd zal met de betrokken partijen worden overlegd.

De materiële uitgaven stijgen tussen 1998 en 2003 met ongeveer f 132,3 miljoen als gevolg van de verwachte toename van het aantal leerlingen tot en met 2003 en de afspraken in het regeerakkoord over de aanschaf van nieuwe leermiddelen, schoonmaken en management en de tweede fase van het beleid «groepsgrootte en kwaliteit».

De uitgaven worden hieronder per onderdeel toegelicht.

a. Personeel

De omvang van de personele bekostiging in het primair onderwijs is afhankelijk van het aantal personeelsleden, de samenstelling van de te bekostigen personeelsleden en de prijs van het personeel. Het aantal te bekostigen personeelsleden is afhankelijk van het aantal leerlingen, het

zogenoemde leerlinggewicht en de verhouding leerlingen en personeel, die uit de formatieregelingen voortvloeit.

In tabel 3.2 is het aantal ingeschreven leerlingen per kalenderjaar opgenomen, waarbij vanaf 1998 sprake is van een raming. De verwachting is dat het leerlingenaantal in het basisonderwijs tot en met het jaar 2003 blijft toenemen, maar deze stijging wordt wel ieder jaar minder. Volgens de huidige inzichten stabiliseert het aantal zich in het jaar 2003.

De in tabel 3.2 gepresenteerde leerlingenaantallen komen overeen met die in de Referentieraming 1998. In de aantallen per kalenderjaar zijn ook de geraamde aantallen asielzoekers verwerkt. De begrotingstotalen (tabel 3.1) zijn dan ook gebaseerd op aantallen leerlingen inclusief asielzoekers. De budgetten voor asielzoekers staan in tegenstelling tot vorig jaar niet geparkeerd op beleidsterrein 26, maar zijn opgenomen in de begroting van primair onderwijs. Alleen de extra gelden voor asielzoekers die in het Regeerakkoord zijn opgenomen staan nog centraal geparkeerd en zijn dus nog niet naar beleidsterrein verdeeld.

Tabel 3.2: Aantal ingeschreven leerlingen (x 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totaal ingeschreven leerlingen ¹	1 630,3	1 647,1	1 658,0	1 665,7	1 671,6	1 677,2	1,678.6
– basisonderwijs	1 509,3	1 524,5	1 534,2	1 540,8	1 545,7	1 550,0	1 550,3
– speciaal onderwijs	80,7	80,9	81,1	81,4	81,8	82,3	82,5
waarvan LOM, MLK, IOBK	55,4	54,7	54,5	54,3	54,3	54,2	54,0
– voortgezet speciaal onderwijs	40,3	41,6	42,7	43,5	44,1	44,8	45,7

Bron: Referentieraming 1998

¹ a. Het aantal leerlingen in het jaar t wordt als volgt bepaald: $7/12$ van de telling op 1 oktober in het jaar $t-1$ + $5/12$ van het aantal leerlingen op teldatum 1 oktober van het jaar t. Op 1 oktober 1996 waren er 1501,6 basisonderwijsleerlingen en op 1 oktober 1997 $1520,2 = 1509,3$ leerlingen in 1997.

b. Inclusief trekkende bevolking

c. Bij de leerlingontwikkeling in het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs is rekening gehouden met de leerlingen die als gevolg van de stabilisatie-inspanning van LOM-, MLK-, en IOBK-scholen/afdelingen, naar verwachting niet instromen in het speciaal onderwijs, maar in het basisonderwijs blijven.

Gelijktijdig met de maatregel «Weer samen naar school», die opgenomen is in de Wet op het primair onderwijs is een daling te constateren van het aantal leerlingen dat deelneemt aan lom/mlk/iobk onderwijs. In de andere categorieën in het speciaal onderwijs is sprake van een lichte stijging van het aantal leerlingen. In het voortgezet speciaal onderwijs zal zich naar verwachting een stijging voordoen van gemiddeld circa 2% per jaar in de periode 1997 tot en met 2003.

Het aantal leerlingen dat speciaal onderwijs volgt is circa 5% van het totaal aantal leerlingen in het basis en speciaal onderwijs.

Naast het aantal leerlingen is ook het gewicht dat aan deze leerlingen wordt toegekend, bepalend voor de toekenning van formatie. Voor elke leerling wordt bij de toelating tot een school een gewicht vastgesteld behorend bij de gezinssamenstelling, schoolopleiding ouders en/of land van herkomst. De volgende gewichten kunnen worden toegekend naar gelang de categorie waartoe de leerling behoort: 1.0, 1.25, 1.40, 1.70 of 1.90.

Tabel 3.3: leerlingen naar gewicht voor de personele bekostiging (x1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Aantal leerlingen basisonderwijs							
– met gewicht 1.00	941,3	1 012,9	1 070,8	1 082,1	1 088,2	1 091,1	1,092,9
– met gewicht 1.25	394,0	341,4	294,4	288,3	285,3	283,7	283,0
– met gewicht 1.40	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
– met gewicht 1.70	3,9	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
– met gewicht 1.90	187,0	191,0	195,9	200,7	204,4	208,0	211,4
Totaal ongewogen leerlingen ¹	1 527,7	1 550,5	1 566,3	1 576,2	1 583,0	1 588,0	1 592,5
Totaal gewogen leerlingen ²	1 797,8	1 810,9	1 819,3	1 832,0	1 841,4	1 849,3	1 856,7
Trekkende bevolking	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Aantal leerlingen SO	81,1	80,7	80,9	81,1	81,4	81,8	82,3
– waarvan LOM, MLK, IOBK	56,9	55,4	54,7	54,5	54,3	54,3	54,2
Aantal leerlingen VSO	39,0	40,3	41,6	42,7	43,5	44,1	44,8

¹ Het hier vermelde aantal leerlingen betreft de voor de personele uitgaven bekostigde leerlingen. Dit aantal leerlingen komt niet overeen met de gegevens in tabel 3.2. Het verschil wordt enerzijds veroorzaakt door de systematiek van bekostigen, waarbij het aantal ingeschreven leerlingen op 1 oktober van jaar t bepalend is voor de bekostiging in schooljaar t+1/t+2. Anderzijds is voor het berekenen van het bekostigde aantal leerlingen in deze tabel, het aantal ingeschreven leerlingen vermeerderd met het wettelijke opslagpercentage.

² Exclusief het effect van de kortingsfactor uit de gewichtenregeling.

In tabel 3.3 valt een daling van de 1.25 leerlingen op. Deze daling van de leerlingen met het gewicht 1.25 is ten eerste het gevolg van een verschuiving naar leerlingen met het gewicht 1.00 als gevolg van een stijgend opleidingsniveau van de ouders. In de tweede plaats is deze daling het gevolg van de doorwerking van effecten van de aanscherping van het gewicht 1.25 vanaf de teldatum 1 oktober 1995. De aanscherping van het gewicht 1.25 houdt in dat in plaats van het opleidingsniveau van één van de ouders, het opleidingsniveau van beide ouders in aanmerking wordt genomen bij het bepalen van het gewicht van een leerling. De effecten van de aanscherping van de criteria voor het gewicht 1.25 zijn met name zichtbaar in de jaren 1997 tot en met 1999.

Het tweede punt dat opvalt in tabel 3.3 is de stijgende trend in het aantal 1.90 leerlingen (allochtone leerlingen). Dit is in lijn met de allochtonenprognose van het CBS.

Ook als het aantal 1.90 leerlingen uitgedrukt wordt in een percentage van het totale aantal basisonderwijsleerlingen is er sprake van een lichte stijging. Deze is hieronder weergegeven.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1.90 leerlingen/totaal aantal BO leerlingen	12,2%	12,3%	12,5%	12,7%	12,9%	13,1%	13,3%

De personeelsformatie wordt bepaald aan de hand van een vaste voet en het aantal gewogen leerlingen. De totale formatie zal zich, volgens de huidige raming, ontwikkelen zoals weergegeven in tabel 3.4. Het betreft hier normatief – dat wil zeggen op basis van de personele formatieformules – berekende aantallen. Deze aantallen kunnen afwijken van de formatie die scholen inzetten, omdat zij door middel van het formatiebudgetsysteem tot een andere invulling kunnen komen dan het normatieve patroon, bijvoorbeeld door minder personeel in hogere en meer personeel in lagere salarisschalen aan te trekken.

Tabel 3.4: Personeelsaantallen (fte)¹ (x 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totaal bekostigd personeel ¹	100,8	104,7	107,6	109,5	112,9	116,6	118,7
– basisonderwijs	79,9	82,9	85,1	86,8	90,0	93,3	95,2
– (voortgezet) speciaal onderwijs	20,9	21,7	22,5	22,7	23,0	23,3	23,6
waarvan onderwijs ondersteunend	5,0	5,2	5,4	5,5	5,5	5,6	5,7
Reguliere groepsformatie ²	70,5	72,9	74,0	75,6	78,6	81,7	83,6
– basisonderwijs	59,0	61,2	62,0	63,5	66,4	69,4	71,1
– (voortgezet) speciaal onderwijs	11,5	11,7	11,9	12,1	12,2	12,3	12,5

¹ a) Cijfers betreffen toegekende formatie op basis van:

Het Formatiebesluit WBO (basisformatie, gewichtenformatie, onderbouwformatie, vakformatie, schoolleiding (=taakrealisatie), groei, aanvullend formatiebeleid, OETC/OALT, frictie, ADV, vervanging en BAPO) en eventuele formatiegaranties.

Formatiebesluit ISOVSO (onderwijzend personeel en schoolleiding, vakformatie, CuMi's, ambulante begeleiding, groei, onderwijs ondersteunend personeel, aanvullend formatiebeleid, OETC/OALT, frictie, ADV, vervanging en BAPO) en eventuele formatiegaranties.

b) Cijfers exclusief faciliteiten/projecten, formatie voor trekkende bevolking, buitenlandse scholen en schoolprofielbudget.

² Groepsformatie: ongewogen basisformatie + onderbouwformatie + vakonderwijs + frictie +/- kleine scholen toeslag.

Voor het (V)SO is hier opgenomen: onderwijzend personeel + vakformatie + frictie.

De sterke toename van het totaal bekostigd personeel basisonderwijs in de periode 1997 tot en met 1999 is met name het gevolg van de extra formatie die per 1 augustus 1997 is toegekend voor de eerste fase van de verkleining van de groeps grootte. In 1997 vloeit hier een personeels-toename van circa 1100 fte uit voort; in 1998 circa 2700 fte. In de periode 2000 tot en met 2003 neemt het bekostigde personeel verder toe als gevolg van de tweede fase van het beleid «groeps grootte en kwaliteit» dat in het Regeerakkoord is afgesproken. Als gevolg van dit beleid zal het bekostigde personeel in 2003 naar verwachting met ruim 8000 fte zijn toegenomen.

Verder wordt de toename van het aantal bekostigde personeelsleden in het primair onderwijs veroorzaakt door de extra herbezettingsformatie die per 1 augustus 1998 wordt toegekend als gevolg van de arbeidsduur-verkorting, die in de CAO 1996–1998 is afgesproken. Tenslotte draagt ook de toename van het aantal bekostigde leerlingen bij aan de toename van het aantal personeelsleden.

Bij de reguliere groepsformatie is het deel van de totaal bekostigde formatie opgenomen dat van invloed is op de groeps grootte in het onderwijs. Zo valt bijvoorbeeld de formatie in verband met arbeidsduur-verkorting, schoolleiding of vervanging buiten de reguliere groeps-formatie.

Tabel 3.5: Aantal instellingen voor het primair onderwijs per 1 oktober

	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Totaal aantal instellingen							
– basisonderwijs	7 136	7 099	7 119	7 139	7 159	7 179	7 179
– (voortgezet) speciaal onderwijs	946	925	925	925	925	925	925

Bron: Brin

Toelichting:

Het aantal instellingen basisonderwijs is exclusief nevenvestigingen

Het aantal instellingen (voortgezet) speciaal onderwijs is inclusief het effect van scholengemeenschapvorming in het SO lom/mlk. Indien hier geen rekening mee gehouden wordt is het aantal instellingen in het (V)SO: 977 voor 96/97 en 973 voor de jaren daarna.

Het aantal instellingen voor het basisonderwijs is gedaald van 7 136 op 1 oktober 1996 tot 7099 per 1 oktober 1997. Vanaf 1998 tot en met 2002 is weer uitgegaan van een netto-groei van 20 basisscholen per jaar. Deze groei hangt samen met de toename van het aantal leerlingen.

Tabel 3.6: Kengetallen

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Leerlingen BO/groepsformatie BO	25,7	25,4	25,4	24,3	23,4	22,4	22,4
Gemiddelde schoolgrootte							
– basisonderwijs	211,5	214,8	215,5	215,8	215,9	215,9	216,0
– (voortgezet) speciaal onderwijs	127,9	132,5	133,8	135,0	136,2	137,4	138,7
Personele uitgaven/personeel (x1000)							
– basisonderwijs	83,4	.	.	.	.	.	.
– (voortgezet) speciaal onderwijs	80,5	.	.	.	.	.	.

Toelichting:

De leerling/groepsformatie ratio is in aansluiting op de beleidsnotitie «groepsgrootte en kwaliteit» bepaald door het aantal leerlingen (inclusief wettelijk opslagpercentage) op 1 oktober te delen door de groepsformatie op 1 oktober van het desbetreffende jaar.

De daling van de leerlingen BO/groepsformatie BO ratio hangt samen de toename van het aantal personeelsleden ten gevolge van het beleid «groepsgrootte en kwaliteit».

Deze ratio is een gemiddelde voor de onder- en bovenbouw samen. Over het algemeen zullen de groepen, door het beleid «groepsgrootte en kwaliteit», in de onderbouw kleiner zijn dan in de bovenbouw.

Een andere reden waardoor de werkelijke groepsgrootte kan afwijken van de hier gepresenteerde ratio is dat scholen er voor kunnen kiezen gewichtenformatie in te zetten voor reductie van de groepsgrootte. Verder speelt ook de verdeling van de leerlingen over de jaargroepen een rol.

Rechtspositionele uitgaven

Vanaf 1995 zijn de uitgaven voor de rechtspositionele uitkeringen in verband met de oprichting van het Participatiefonds ondergebracht bij artikel 18.01 personele uitgaven.

De gegevens over 1997 betreffen realisatiecijfers.

Tabel 3.7: Kengetallen over wachtgeld

	1997
Totaal aantal wachtgelders (x 38 uur)	3,343.0
Totaal wachtgelduitgaven (x f 1 miljoen)	191.7
Gemiddelde uitkering per full-time wachtgelder (x f 1)	57,343.7
Aantal uitkeringsrechten (x 1)	7,500.0

Bron: Begrotingsuitvoeringsrapportage van USZO en Wachtgeld Informatie Systeem (WIS).

Toelichting: De uitgaven zijn gecorrigeerd voor algemene salarismaatregelen en uitkeringen die voor eigen rekening van het bestuur zijn. De aantallen fte's zijn de gemiddelden van de aantallen per maand. De aantallen zijn inclusief de suppletie-uitkeringen.

De omvang van het volume van het wachtgeld wordt uitgedrukt in 2 maten: het aantal personen en het aantal voltijdse eenheden (fte).

Gekozen is voor het aantal personen in plaats van het aantal uitkeringsrechten – de maat die tot dusver is gebruikt – omdat dit beter aansluit bij doorgaans gehanteerde volume-maten van de arbeidsactiviteit en -inactiviteit.

Geteld in het aantal personen komt het wachtgeldvolume op een lager niveau dan geteld in het aantal uitkeringsrechten zoals in eerdere rapportages. Dit komt omdat een persoon meerdere uitkeringsrechten kan hebben en omdat personen die niet daadwerkelijk een werkloosheidsuit-

kering ontvangen onder de BWOO niet meer meegeteld worden. Dit laatste in tegenstelling tot de situatie van voor de invoering van de BWOO, waarin personen die weer werk hadden aanvaard als «slapers» werden meegeteld.

Voor omvang in fte's maakt dit niet uit (slapers worden geteld als 0 fte). Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat in het aantal fte's het uitkeringspercentage is meegewogen.

b. Materieel

Voor de bekostiging van de materiële instandhouding is door de vereenvoudiging van het Londo-stelsel met ingang van 1 januari 1997 het aantal leerlingen de belangrijkste indicator.

De materiële uitgaven stijgen tussen 1997 en 1998 met circa f 82 miljoen. Deze stijging wordt voor f 51 miljoen veroorzaakt door de uitgaven in het kader van het project «Informatie en communicatietechnologie» (ict). De resterende stijging van de uitgaven is voornamelijk toe te schrijven aan de volledige doorwerking van de eerste fase van de groepsmaatregel (circa f 10 miljoen) en herbesteding van de opbrengst in het kader van de maatregel «Toerusting en bereikbaarheid» (circa f 9 miljoen). De investering in ict is vooralsnog alleen in 1998 aan het beleidsterrein primair onderwijs uitgedeeld. De in het Regeerakkoord beschikbaar gestelde gelden voor ict moeten nog over de beleidsterreinen worden verdeeld.

De materiële uitgaven stijgen tussen 1999 en 2003 met ongeveer f 120 miljoen als gevolg van de verwachte toename van het aantal leerlingen tot en met 2003 en de afspraken in het Regeerakkoord over de tweede fase van het beleid «groepsmaatregel en kwaliteit» en de aanschaf van nieuwe leermiddelen, schoonmaken en management.

c. Onderwijsverzorging

Onderwijsverzorging betreft de uitgaven voor de schoolbegeleidingsdiensten. De uitgaven van het jaar 1997 tot en met 2003 verlopen redelijk constant. Afwijkingen in deze reeks worden veroorzaakt door loonaanpassingen in het kader van de CAO 1996–1998.

Indien sprake is van een positieve evaluatie zullen de budgetten voor de schoolbegeleidingsdiensten vanaf het jaar 2002 overgeboekt worden naar het Gemeentefonds.

d. Overige uitgaven

Onder de overige uitgaven (artikel 18.05) vallen de zogenaamde niet-wettelijke uitgaven. Het gaat hier met name om de bekostiging van projectactiviteiten.

Het dalend verloop van de overige uitgaven in de periode 1997–2000 is het gevolg van overboekingen van uitgaven naar de wettelijke artikelen. Deze overboekingen betreffen voornamelijk de WRR-gelden en het budget voor zigeunerprojecten die naar het budget voor Gemeentelijk onderwijs achterstanden (GOA) beleid op artikel 18.01 zijn overgeboekt. Zie hiervoor ook de artikelsgewijze toelichting. Ook voor een verdere toelichting op de projecten wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting en de subsidiebijlage.

e. Ontvangsten

De ontvangsten op het beleidsterrein primair onderwijs hebben betrekking op de herrekening en afrekening van oude jaren.

De raming van de ontvangsten in 1998 is lager dan de realisatie van de ontvangsten in 1997. Een aantal ontvangsten, waaronder de ontvangsten als gevolg van de doorgevoerde korting in het kader van de tijdelijke Wet arbeidsbemiddeling onderwijs (TWA0), deed zich namelijk eenmalig in 1997 voor.

De geraamde ontvangsten voor de jaren 2000 tot en met 2003 zijn f 8,6 miljoen lager dan in 1998 en 1999, want in 1998 en 1999 is een verhoging van f 8,6 miljoen opgenomen in verband met de taakstelling «aanscherping controlebeleid».

4. Overige kerngegevens

De uitgaven en ontvangsten voor studiefinanciering in het voortgezet speciaal onderwijs, die met het beleidsterrein primair onderwijs samenhangen worden geraamd op het beleidsterrein studiefinancieringsbeleid (25).

Tabel 4.1: Met beleidsterrein 18 samenhangende uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
WSF/WTS (voortgezet speciaal onderwijs) ¹	16,4	13,9	15,4	15,8	16,3	16,8	17,2
Lesgelden (voortgezet speciaal onderwijs)	- 17,5	- 13,2	- 21,1	- 23,5	- 24,5	- 25,6	- 26,5

¹ Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versobering van de OV-studentenkaart. Inclusief de verschuiving van uitgaven voor voltijd studerenden VO en VSO van WSF naar WTS.

In tabel 4.2 worden de uitgaven per leerling weergegeven.

Tabel 4.2: Uitgaven per leerling (uitgaven x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto uitgaven per leerling (excl WSF/WTS, huisvesting) ¹							
- basisonderwijs	5,1	5,5	5,8	5,9	6,1	6,3	6,5
- (voortgezet) speciaal onderwijs	15,7	16,8	17,2	17,3	17,5	17,6	17,7
- totaal primair onderwijs	5,9	6,4	6,6	6,8	7,0	7,2	7,3
Uitgaven WSF/WTS per leerling ²							
- (voortgezet) speciaal onderwijs	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
- totaal primair onderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruto uitgaven per leerling (excl WSF/WTS, huisvesting) in constante prijzen							
- basisonderwijs	.	5,5	5,7	5,8	6,0	6,2	6,3
- (voortgezet) speciaal onderwijs	.	16,8	16,9	16,8	17,0	17,0	17,1
- totaal primair onderwijs	.	6,4	6,5	6,6	6,8	7,0	7,1

¹ Deze uitgaven zijn opgebouwd uit de gesaldeerde uitgaven op het beleidsterrein, verminderd met de lesgelden (vso). De kosten zijn gedeeld door het aantal ingeschreven leerlingen naar kalenderjaar.

² Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-kaart en maatregelen regeerakkoord.

De uitgaven per leerling stijgen van het jaar 1997 naar 1998 met circa 8% in het basisonderwijs en met circa 7% in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze stijging is onder andere het gevolg van de CAO 1996-1998 en in het basisonderwijs ook van de eerste fase van het beleid «groepsgrootteverkleining».

De uitgaven per leerling in constante prijzen nemen in het basisonderwijs

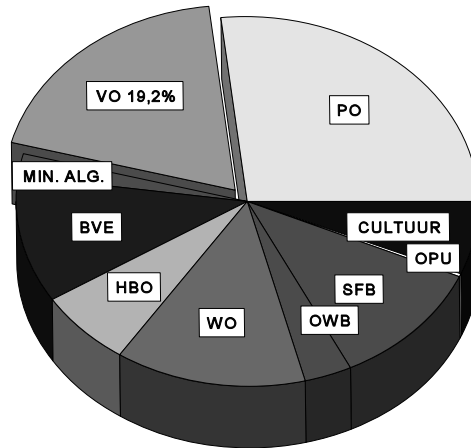
in de periode van 1998 tot en met 2003 gemiddeld met circa 3 % per jaar toe. Dit is voornamelijk het gevolg van de tweede fase «groeps-grootte-verkleining».

Voor een nadere verklaring wordt verwezen naar de toelichting bij de tabellen 3.4 en 3.6.

Beleidssterrein 19 VOORTGEZET ONDERWIJS

Voortgezet onderwijs t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Voortgezet onderwijs f 7,9 mld.

1. Algemeen

Het beleidssterrein voortgezet onderwijs omvat de scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo), voor hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo), voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (mavo, vbo) en de landelijke onderwijsondersteunende instellingen. De wettelijke regelingen hiervoor zijn neergelegd in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (WSLOA).

Delen van het speciaal voortgezet onderwijs (svo) zullen worden gebracht onder de werking van de WVO.

2. Beleid

De belangrijkste ontwikkelingen in het beleid voor het voortgezet onderwijs richten zich op het primaire proces binnen de scholen. In het Regeerakkoord is overeengekomen om een extra impuls van f 96 miljoen hiervoor in te zetten. Met de vernieuwing van het primaire proces worden drie doelstellingen nagestreefd die met elkaar samenhangen. Dat zijn een brede ontwikkeling van alle leerlingen, het bevorderen van een actieve en zelfstandige studiehouding en het recht doen aan verschillen tussen leerlingen.

Deze doelstellingen vormen de rode draad in de onderwijsinhoudelijke vernieuwingen in de basisvorming, vmbo (mavo, vbo), svo, en havo/vwo. Het bereiken van deze doelen binnen het voortgezet onderwijs moet leiden tot een betere aansluiting op het vervolgonderwijs. Daarbij krijgt de positionering van het speciaal voortgezet onderwijs (svo) in het vo bijzondere aandacht.

De benodigde wetgeving is tot stand gebracht, zodat nu alle aandacht kan worden gericht op een zorgvuldige implementatie. Deze vernieuwingen

raken het gehele beleidsterrein van het voortgezet onderwijs. Het gaat daarbij niet alleen om de hiervoor genoemde onderwijsvernieuwingen, maar ook om bijvoorbeeld de decentralisatie van het onderwijs-achterstandenbeleid naar de gemeenten, de introductie van lump-sum-bekostiging voor personele en materiële uitgaven en het verbeteren van het kwaliteitsbeleid op de scholen. Nu de «piketpaaltjes» in de vorm van regelgeving zijn geplaatst, is de vertaalslag van theorie naar praktijk aan de orde.

Het voortgezet onderwijs kampt met achterstallig onderhoud. In het kader van het Regeerakkoord is in de komende vier jaar in totaal f 192 miljoen extra beschikbaar gesteld om de achterstanden in te lopen.

De kosten voor administratie, beheer en bestuur lopen op. Om hieraan tegemoet te komen wordt vanaf 1 augustus 1999 bijna f 29 miljoen extra beschikbaar gesteld.

Voor alle overheidssectoren dus ook voor het onderwijs is de vergoeding voor de incidentele loonontwikkeling vastgesteld op 0,6% in plaats van 0,8%.

Behalve het beroep dat op de scholen zelf wordt gedaan, is een belangrijke rol bij de implementatie van de diverse onderwijsvernieuwingen weggelegd voor de onderwijs-ondersteunende instellingen. Voor het beleidsterrein van het voortgezet onderwijs zijn dat de drie landelijke pedagogische centra, het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO)¹ en het Instituut voor Toetsontwikkeling (Cito)¹. Juist vanwege het ingrijpende karakter van de vernieuwingen moet de aanwezige expertise bij deze instellingen optimaal worden gebruikt en is het voor de hand liggend de krachten op dit terrein te bundelen.

Vanaf 1999 werken zij binnen een gewijzigd wettelijk kader: de WSLAO (Stb. 1997, 290). Met ingang van 1 januari 2001 kunnen ook andere dan de nu bestaande instellingen meedingen om overheidssubsidies te krijgen voor delen van de onderwijs-ondersteuning. Bovendien wordt met ingang van 1999 gedurende een periode van drie jaar een deel van de middelen die tot nu toe aan de landelijke pedagogische centra en het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP) toegekend zijn naar de scholen en roc's overgeheveld. De scholen en roc's kunnen deze middelen naar eigen inzicht besteden.

De gewijzigde wettelijke en financiële context stelt nieuwe eisen aan het functioneren van de bestaande instellingen. Flexibiliteit van de organisatie is nodig om adequaat in te spelen op de eisen die voortkomen uit de onderwijsvernieuwingen.

Zowel over de kwalitatieve als de kwantitatieve ontwikkeling van het stelsel van voortgezet onderwijs, worden inzichten verkregen met behulp van een intensieve monitoring van scholen en leerlingen. Deze geven een antwoord op de vraag of de aanvankelijk gestelde doeleinden op landelijk niveau naderbij worden gebracht. Het laatste onderwijsverslag van de inspectie laat zien dat de effectiviteit van het stelsel als geheel zich nog steeds in positieve zin ontwikkelt.

De beleidsdoeleinden en de effecten van daarvoor in te zetten middelen worden geëvalueerd. Belangrijk moment in 1999 is de (op te leveren) evaluatie van de basisvorming, die in 1993 is ingevoerd.

Bij de grote onderwijsvernieuwingen die in 1998 en 1999 van start gaan, worden van meet af aan monitoringsinstrumenten ingezet.

Op korte termijn dient deze monitoring informatie te geven of het beleid en de instrumenten die voor dit beleid beschikbaar zijn, aansluiten bij de noodzakelijke behoeften op schoolniveau.

Op schoolniveau is de school verantwoordelijk voor de onderwijsprocessen en het bereiken van de gestelde doelen.

Als sluitstuk van dit proces fungeert het stelsel van kwaliteitsbeleid.

¹ wordt met ingang van 1 januari 1999 een stichting

Hiervoor is in het kader van de zogeheten Kwaliteitswet (Wet van 18 juni 1998, Stb. 398) een instrumentarium geboden. Dit bestaat onder andere uit een schoolplan en een schoolgids. Specifiek voor het voortgezet onderwijs is de introductie van de kwaliteitskaart van belang.

Cursief: producten voor of activiteiten van scholen

ONDERWIJSVERNIEUWINGEN

project	2e helft 1998	1999	2000	2001	2002
0 Algemeen	<i>Onbegrensd talent</i>		Evaluatie studie- en beroepskeuze-begeleiding		
Facetten en educaties	<i>Intercultureel onderwijs</i>				
1 Basisvorming		Tweede helft '99: Evaluatie door inspectie beschikbaar	Beleidsstandpunt evaluatie basisvorming		
Herziening kerndoelen basisvorming	<i>01-08 Start nieuwe generatie kerndoelen 1998-2003</i>		Start herziening kerndoelen voor de periode 2003-2008		
2 Mavo/vbo/vso (wet- en regelgeving)	01-08 Inwerkingtreding zorgdeel Publikatie AMvB's: – Inrichtings- en examenbesluit – bekostigingsbesluit				
Leerwegen	<i>Voorlichting aan ouders, leerlingen en docenten basisonderwijs</i>	<i>01-08 Invoering in leerjaar 1</i>	<i>01-08 Invoering in leerjaar 2</i>	<i>01-08 Invoering in leerjaar 3</i>	<i>01-08 Invoering in leerjaar 4</i>
Praktijk- en leerweg-ondersteunend onderwijs	<i>Start tweede ronde pilotprojecten</i> <i>Ministeriële regelingen leerweg-ondersteunend en praktijkonderwijs (voor 01-12 indienen aanvragen)</i> vso wordt speciaal voortgezet onderwijs (svo); ivbo wordt leerweg-ondersteunend onderwijs	<i>Verplichte samenwerkingsverbanden (effectief per 01-01-99)</i> <i>01-08 Mogelijkheid tot vorming van een (orthopedagogisch) zorgcentrum</i> <i>Vanaf 01-08-99 mogelijkheid tot samenvoeging svo-vo op basis van ministeriële regeling bekostiging/rechtspositie</i> <i>01-08 Regionale Verwijzingscommissies (RVC) operationeel</i>	Evaluatie tweede ronde pilotprojecten Vervolg overgangstraject	Vervolg overgangstraject	<i>01-08 Afronding positionering svo-afdelingen bij vo</i>
			Evaluatie per 01-08 (o.a. met het oog op principebesluit invoering zorgbudget per 01-08-2002)		

In een aantal gevallen is de invoering van maatregelen afhankelijk van de totstandkoming van wet- en regelgeving. Vermelding in de Beleidsagenda is dan onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring.

ONDERWIJSVERNIEUWINGEN

project	2e helft 1998	1999	2000	2001	2002
Infrastructuur	<i>01-08 Start invoeringsfase (o.a. start programma handel en verkoop)</i> Keuzerapportage	<i>Geleidelijke herschikking vbo-afdelingen</i>	<i>Geleidelijke herschikking vbo-afdelingen</i>		
3 Havo/vwo: nieuwe examen-programma's en studiehuis	<i>01-08 Invoering profielstructuur en studielastbenadering</i> ▼ <i>01-08 Invoering nieuwe examen-systematiek</i>		<i>Eerste examens havo</i>	<i>Eerste examens vwo</i>	
Havo/vwo: wetgeving	<i>1e tranche scholen</i> <i>01-08 Vak algemene natuurwetenschappen (ANW) mag worden ingevoerd</i>	<i>2e tranche scholen</i> <i>01-08 Invoering definitief profiel Cultuur en Maatschappij</i> <i>01-08 ANW verplicht</i> Publikatie wijziging Staatsexamenbesluit, vervolgwijziging eindexamenbesluit en examenregelingen			

INSTELLINGENBELEID: MENSEN EN MIDDELEN

project	2e helft 1998	1999	2000	2001	2002
1 Kwaliteitsbeleid	conferentie EU-pilot <i>01-08 Klachten-regeling operationeel</i>	<i>01-01 Schoolgids 1999-2000 gereed</i> <i>01-01 Schoolplan 1999-2003 naar inspectie</i>	3e versie kwaliteits-kaart <i>PISA-project</i>		
	Introductie kwaliteitskaart	2e versie kwaliteits-kaart			
2 Lerarenbeleid	Vaststellen start-bekwaamheidseisen Invoering gezamenlijk curriculum lerarenopleidingen	Opnemen start-bekwaamheidseisen in wet- en regelgeving			
3 Lump-sum personeel	<i>01-08 Invoering landelijke gpl</i>	Rapportage evaluatie lump-sum			
4 Lump-sum materieel		<i>01-08 Invoering nieuw stelsel materiële bekostiging (beëindiging overgangsregeling)</i>			

INSTELLINGENBELEID: MENSEN EN MIDDELEN

project	2e helft 1998	1999	2000	2001	2002
5 Arbeidsvoorwaarden en rechtspositie	<i>01-08 Verlaging normjaartaak</i> ▼ 01-08: Wijziging Kaderbesluit rechtspositie vo <i>01-08: verlaging lessentaak</i> 31-12: afloop CAO OenW 96-98				
6 Landelijke onderwijs-ondersteuning		<i>01-04 Publikatie tweede hoofdlijnen-brief</i> <i>Overheveling eerste ronde gelden Landelijke Pedagogische Centra (LPC) naar de scholen</i>	<i>01-04 Publikatie derde hoofdlijnen-brief</i> <i>Overheveling tweede ronde LPC-gelden</i> Verslag aan Tweede Kamer over eerste cyclus	<i>01-04 Publikatie vierde hoofdlijnen-brief</i> <i>Overheveling derde (en laatste) ronde LPC-gelden</i> Evaluatie beleid middelenverdeling	<i>01-04 Publikatie vijfde hoofdlijnenbrief</i>
7 Informatie- en Communicatie-technologie (ict)	Strategiebepaling vervolgtraject				

JEUGDBELEID

project	2e helft 1998	1999	2000	2001	2002
1 Decentralisatie achterstandsbeleid/ NT2/Lokaal Onderwijsbeleid	01-08 Tweede fase invoering	Monitoring gemeentelijk onderwijsachterstanden-beleid (GOA)			
2 Bestrijding voortijdig schoolverlaten; regeling RMC	<i>Tweede deel Almanak Voortijdig Schoolverlaten</i> Besluit voortzetting RMC				
3 Jeugd en veiligheid	Programma De Veilige School Geweld op straat	→	Programma De Veilige School		

3. Beleidstrajecten

De planning van de beleidstrajecten, onderverdeeld in drie hoofdrubrieken, is in het bovenstaand schema weergegeven. De hoofdrubrieken zijn:

- onderwijsvernieuwingen: vernieuwing van het primaire proces;
- instellingenbeleid: mensen en middelen beleid met betrekking tot de school als organisatie, de leraren en de ondersteuning;
- jeugdbeleid
beleid met een schooloverstijgend karakter, gericht op de optimale ontplooiing van jongeren.

3.1 Onderwijsvernieuwingen: vernieuwing van het primaire proces

In het voortgezet onderwijs maken de leerlingen de belangrijkste keuzen voor het niveau en de aard van hun verdere opleiding in het beroeps- en wetenschappelijk onderwijs.

Aansluitend op de ontwikkelingen in het basisonderwijs beogen vernieuwingen in het voortgezet onderwijs in de eerste plaats de aansluiting op het vervolgonderwijs te verbeteren.

De vernieuwingen leggen ook een basis voor een leven lang leren. Bij de vernieuwing van het primaire proces worden immers de basisvaardigheden en de basiskennis die nodig zijn voor het leren leren, en ook het inzicht in het belang van een leven lang leren, sterker benadrukt.

Basisvorming

In 1999 hebben twee zaken prioriteit: implementatie en evaluatie.

Implementatie betreft de verdere uitvoering van het beleid met name rond de vernieuwde kerndoelen. De nadruk ligt op deskundigheidsbevordering en afstemming. Deskundigheidsbevordering is erop gericht docenten en schoolorganisaties zo toe te rusten dat zij onderwijs kunnen aanbieden in overeenstemming met de gewenste innovaties.

Afstemming is erop gericht de programmatische samenhang tussen basisvorming en bovenbouw te bevorderen.

vmbo

De vernieuwing van het mavo/vbo/svo is met ingang van 1 augustus 1998 van start gegaan. Vanaf die datum wordt gewerkt aan de vormgeving van het vmbo, het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs. Vanaf 1 augustus 1999 zal een begin worden gemaakt met het invoeren van het stelsel van leerwegen in het vmbo.

Er komen vier leerwegen, namelijk

- een theoretische leerweg;
- een gemengde leerweg;
- een kaderberoepsgerichte leerweg;
- een basisberoepsgerichte leerweg.

De wettelijke structuur zal nu in nadere regelgeving worden uitgewerkt. Daarbij moet onder andere worden gedacht aan het vaststellen van nieuwe examenprogramma's. Verder zullen pilots worden gestart om de intrasectorale programma's te testen volgens een pedagogisch-didactische benadering, toegesneden op de leerlingen in de beroepsgerichte leerweg.

Het leerwegondersteunend onderwijs heeft als doel binnen het reguliere voortgezet onderwijs extra pedagogisch-didactische hulp te geven aan leerlingen die dat nodig hebben om het diploma te behalen in een van de leerwegen. Ook hiervoor geldt dat met behulp van pilotprojecten de verdere ontwikkeling ter hand wordt genomen. Samenwerking tussen scholen is essentieel voor een goede vormgeving van het leerwegondersteunend onderwijs.

Om leraren in staat te stellen zich goed voor te bereiden op de invoering van de vernieuwing, zullen aan scholen middelen worden toegekend. Daarmee kan de vervanging van de docenten die deelnemen aan deze nascholing worden bekostigd gedurende gemiddeld twee klokuren per docent per week bij een volledige betrekking.

Het derde element in de vernieuwing betreft de herziening van de infrastructuur. Dit onderdeel van het proces wordt aangestuurd door de regievoerder vbo-mavo. De herziening kan bestaan uit het herordenen of clusteren van afdelingen of uit het uitwisselen van afdelingen. Daardoor ontstaat een breed onderwijsaanbod binnen een school.

In zijn optierapportage heeft de regievoerder een landelijk overzicht gegeven van de voornemens van scholen over de herschikking en de wenselijkheid van flankerend beleid. In de komende periode maken scholen hun definitieve keuze en zal de besluitvorming plaatsvinden over de herziening van de infrastructuur. PMPV en de onderwijsondersteuningsinstellingen zullen de scholen bijstaan bij de invoering.

Havo/vwo

Het schooljaar 1998/1999 is het jaar waarin de profielstructuur wordt ingevoerd.

In het voorjaar van 1998 zijn de examenprogramma's formeel vastgesteld. Hiermee is de laatste belangrijke stap gezet in de formele regelgeving, zodat de eerste groep scholen voor vwo en havo kunnen beginnen met de invulling van profielen en studiehuis per 1 augustus 1998. Het gaat om een zeer ingrijpende operatie die zeker in het eerste jaar een grote inspanning van de scholen vergt. Zij worden daarbij onder andere ondersteund met intensieve voorlichting door het Procesmanagement voortgezet onderwijs (PMVO) en de onderwijsondersteuningsinstellingen. Het invoeren van het studiehuis is een geleidelijk proces. Met het studiehuis verdwijnen niet alle vormen van lesgeven aan leerlingen, maar er komt wel meer variatie, flexibiliteit en «onderwijs op maat». De veranderingen vragen aanpassingen van schoolleiders, docenten en leerlingen, maar ook van ouders. Met het PMVO worden goede afspraken gemaakt over het volgen van deze vernieuwing, zodat tijdig eventuele problemen wordenesignaleerd en de noodzakelijke maatregelen genomen kunnen worden.

Wat de inhoud van het onderwijs betreft zal een grotere aandacht worden geschonken aan vaardigheden en «leren leren», maar kennis en inzicht blijven een belangrijk onderdeel in de nieuwe examenprogramma's. Bij de meeste leraren bestaat veel enthousiasme voor de geactualiseerde vakinhouden. Dat blijkt onder andere uit de reacties op het rapport van de commissie geschiedenisonderwijs (de commissie De Wit) en uit de bereidheid van leraren om omscholingscursussen voor de nieuwe vakken te volgen.

Leraren en schoolleiders hebben recht op goede informatie bij het realiseren van deze vernieuwingen. Adequate voorlichting en ondersteuning vormen daarom nu de belangrijkste prioriteit. Het gaat niet meer om het ontwikkelen van beleid of het tot stand brengen van regelgeving. Het komt nu aan op de implementatie waarbij de leraren een centrale rol spelen.

3.2 Instellingenbeleid: mensen en middelen

Kwaliteitsbeleid

Het kwaliteitsbeleid voor het primair en voortgezet onderwijs heeft een wettelijke basis gekregen (zie ook het algemeen deel van de memorie van toelichting en het beleidsterrein primair onderwijs).

In het najaar van 1998 wordt een conferentie gehouden ter afronding van de Nederlandse deelname aan het EU-project «Quality evaluation in 100 secondary schools». Deze conferentie is specifiek voor het voortgezet onderwijs.

De conferentie draagt ook bouwstenen aan voor de instrumentatie om het kwaliteitsbeleid in de scholen voor voortgezet onderwijs uit te kunnen voeren.

In het kader van het kwaliteitsbeleid zullen scholen schoolgidsen gaan uitbrengen en publiceert de inspectie resultaten van scholen in de vorm van kwaliteitskaarten. De inspectie heeft voor iedere school (of vestiging) een aantal doorstroom- en examenresultaten weergegeven. Ook geeft zij een aanduiding hoe deze resultaten zich verhouden tot scholen in vergelijkbare omstandigheden en met een vergelijkbare groep leerlingen. De komende jaren wordt de kwaliteitskaart verder ontwikkeld. Ouders en leerlingen kunnen de gids en kwaliteitskaart gebruiken voor keuze van een nieuwe school maar bijvoorbeeld ook voor communicatie met de eigen school. Schoolgids en kwaliteitskaart zijn uiteraard ook instrumenten voor de scholen zelf ten behoeve van hun kwaliteitsbeleid.

De bewaking van de kwaliteit maakt deel uit van het kwaliteitsbeleid op macro-niveau. Hieronder valt het prestatieniveau van het Nederlands onderwijs in internationaal opzicht.

Nederland heeft in het verleden actief deelgenomen aan internationale assessments zoals TIMSS (Third International Mathematics and Science Study) en *comprehensive reading* (begrijpend lezen).

Op de exacte vakken (TIMSS) scoort Nederland hoog voor alle onderzochte leeftijdscategorieën. Meestal wordt dit soort onderzoek gehouden in de leeftijdsgroep die het vo bezoekt. Komende jaren neemt Nederland deel aan een versie van TIMSS voor 13-jarigen en aan een vergelijking naar cross-curriculaire vaardigheden (CCC), zoals analyseren en informatie verzamelen.

Binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) nemen bijna alle lidstaten deel aan het project Programme for International Student Assessment (PISA). Om de drie jaar worden bij 16-jarigen de vaardigheden op exacte vakken en lezen getest, voor het eerst in 2000. Met de scholen zijn afspraken nodig om te voldoen aan de hoog gestelde internationale responsnorm.

In EU-verband wordt bekeken of het mogelijk is items uit bestaande testprogramma's uit te wisselen, zoals is gebeurd bij het vak Engels (zie OCenW in Cijfers).

Lerarenbeleid

Voor een toelichting op het lerarenbeleid wordt verwezen naar het algemene deel van de memorie van toelichting.

Lump-sum personeel

Sinds 1 augustus 1998 is voor de bekostiging van scholen in het voortgezet onderwijs een landelijk gemiddelde personeelslast (gpl) per personeelscategorie van toepassing. Deze wijze van bekostiging sluit aan op het algemene beleid van dereguleren, vereenvoudigen en het vergroten van de autonomie binnen het beleidsterrein van het voortgezet onderwijs. Het beleid van de scholen zal enkele jaren met behulp van een monitor worden gevolgd.

Lump-sum materieel

Begin 1998 is het wetsvoorstel bekostigingssysteem materieel (BSM) bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. Daarmee wordt beoogd een definitieve regeling van de materiële bekostiging in het voortgezet onderwijs tot stand te brengen. Het is de bedoeling dat het nieuwe stelsel op 1 augustus 1999 in werking treedt.

Arbeidsvoorwaarden en rechtspositie

De lopende CAO sector O&W 1996–1998 is geïmplementeerd. Het onderwijspersoneel heeft naast salarisverhogingen een lagere normjaar-taak gekregen (adv). Alle personeelsleden kunnen kiezen voor arbeids-duurverkortung in de vorm van jaar-, dan wel spaarverlof. Bij het vaststel-len van de mate van herbezetting van de arbeidsduurverkortung is prioriteit gegeven aan de lesgevende taken. Dit geldt ook voor het voortgezet onderwijs.

In het voorjaar van 1998 zijn bij het voortgezet onderwijs op decentraal niveau afspraken gemaakt over taakverlichting van de onderwijsgeven-den. OCenW heeft bij het maken van de decentrale afspraken een bemiddelende rol gespeeld door een financiële bijdrage te leveren. Dat resulteerde in de afspraak in de CAO om de lessentaak te verlagen van 28 uur naar 26 uur per week.

Door de CAO-afspraken en de extra middelen die door het departement zijn verstrekt, is het voor de scholen mogelijk om de arbeidsduur-verkortung in te voeren. Hierbij is een verlaging van de werkdruk gereali-seerd.

In decentraal overleg hebben de centrales afgesproken om een maximum van 60 uren per jaar te sparen voor het spaarverlof. De sparende personeelsleden sparen tijd. Wanneer de spaarder het verlof opneemt ontvangt hij het volledige salaris van de school. De gespaarde middelen, eventueel aangevuld met een gerealiseerd rendement, komen ten goede aan de school die de spaarder verlof heeft verleend en dienen ertoe om de herbezetting te kunnen bekostigen. Over de aanwending van het rendement worden decentraal afspraken gemaakt.

Onderwijsondersteuning

In 1999 komt het aanbod van onderwijsondersteuning voor het eerst tot stand onder het nieuwe wettelijke kader van de WSLOA. In het voorjaar van 1998 is de eerste hoofdlijnenbrief uitgebracht. Hierin is het meerjaren-perspectief van de overheid over de gewenste onderwijsondersteunende processen beschreven. Op basis van deze grondslag hebben de ondersteuningsinstellingen subsidieverzoeken ingediend. In 1999 zal ook een meerjarenperspectief worden opgesteld, wederom voor een periode van twee jaar.

Informatie- en communicatietechnologie

Voor een toelichting hierop wordt verwezen naar het algemene deel van de memorie van toelichting.

3.3 Jeugdbeleid

Decentralisatie achterstandenbeleid

Voor de toelichting op het gemeentelijk onderwijs- en achterstandenbeleid verwijzen we naar het beleidsterrein primair onderwijs. Het desbetref-fende beleid heeft betrekking op zowel primair als voortgezet onderwijs.

Jeugd en veiligheid

Ook in 1999 wordt de campagne «De veilige school» voortgezet. Het PMVO vervult hierin een coördinerende rol. In de campagne van «De veilige school» wordt ook aandacht geschonken aan de preventie van seksuele intimidatie. Hieraan leveren onder andere de landelijke pedago-gische centra een bijdrage.

Een onderdeel van deze campagne is de Onderwijstelefoon: een telefonische dienstverlening, niet alleen voor veiligheidsvraagstukken, maar ook voor vragen en klachten van alle betrokkenen in de onderwijssectoren po en bve.

Jeugd en veiligheid (JenV) is een van de vijf terreinen van het grotesteden-beleid. In het actieprogramma JenV zijn de aanbevelingen van de commissie-Van Montfrans (1994) verwerkt.

In april 1998 verscheen de eerste rapportage «Vier jaar Van Montfrans» over de uitvoering van deze maatregelen. Op lokaal niveau sluiten maatregelen voor onderwijs, jeugd en veiligheid nauw op elkaar aan. Eerder (in februari 1998) verscheen van de hand van de minister van Justitie de notitie «Maatregelen ter voorkoming en bestrijding van geweld op straat». Voor OCenW zijn hierin ook acties opgenomen. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van die maatregelen die zich richten op de beleidsterreinen po, vo en bve.

Op 8 april 1998 is het wetsvoorstel ter bestrijding van seksuele intimidatie bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend.

4. Horizontale toelichting

In het voortgezet onderwijs is de lump-sum-bekostiging van kracht. De budgettaire onzekerheden beperken zich daarmee tot de ontwikkeling van het aantal leerlingen.

Tabel 4.1: Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
a. Personeel ¹	6 064,6	6 376,9	6 690,1	6 754,3	6 854,3	6 980,9	7 106,2
– waarvan voor asielzoekers ²	(29,9)	(32,7)	(34,2)	(29,6)	(27,5)	(26,7)	(26,7)
– waarvan voor rechtspositieele uitkeringen ²	(225,9)	(225,9)	(222,9)	(211,9)	(206,9)	(203,9)	(203,9)
b. Materieel	808,8	906,7	955,3	958,8	953,1	1 090,9	985,4
c. Onderwijsverzorging	107,5	114,1	119,2	109,4	103,7	100,6	100,6
d. Overig ³	56,8	67,9	97,3	159,2	159,5	156,0	156,0
Totale uitgaven	7 037,7	7 465,6	7 861,9	7 981,7	8 070,6	8 328,4	8 348,2
Totale ontvangsten	33,9	26,5	8,9	8,9	8,1	8,1	8,1
Oploop in loon- en prijsbijstelling			72,7	145,8	206,0	252,3	255,8
Gesaldeerde uitgaven in constante prijzen vanaf 1999	.	7 439,1	7 780,3	7 827,0	7 856,5	8 068,0	8 084,3

¹ De som van de personele uitgaven (a) en de materiële uitgaven (b) komt, na bijtelling van de f 96 miljoen extra middelen voor de implementatie van de vernieuwingen in het voortgezet onderwijs, overeen met de bij artikel 19.06 vermelde uitgaven.

² De tussen haakjes geplaatste bedragen zijn opgenomen in a. Personeel. Bij de rechtspositieele uitkeringen is rekening gehouden met de taakstelling Regeerakkoord.

³ De bij Regeerakkoord toegekende extra middelen voor de implementatie van de vernieuwingen in het voortgezet onderwijs zijn in bovenstaand overzicht op d. Overig geboekt.

Van 1997 naar 1998 stijgen de totale uitgaven met ruim f 400 miljoen. Deze mutatie wordt grotendeels veroorzaakt door aanpassingen in de personele sfeer (maatregelen in het kader van de CAO 1996–1998 inclusief de aanvulling hierop, de CAO voor het voortgezet onderwijs 1998/1999, het incidenteel, maatregelen rond ABP, middelen voor profiel tweede fase en extra uitgaven voor mavo/vbo), de beleidsintensivering BSM en de toevoeging van middelen voor informatie- en communicatietechnologie. Voor de jaren na 1998 nemen de uitgaven in hoofdzaak verder toe door een stijging van het aantal leerlingen en de oploop in de uitgaven voor de CAO voor het voortgezet onderwijs 1998/1999 en de 0,6% incidentele looncomponent.

Vanaf 1999 treden de effecten van de beleidsintensiveringen van het Regeerakkoord op (impuls vernieuwingen, inlopen achterstallig onderhoud en tegemoetkoming kosten administratie, beheer en bestuur). De verschillende intensiveringen zullen leiden tot meer werkgelegenheid

en derhalve tot een dalend aantal wachtgelders. Voor vo wordt een besparing op de wachtgelduitgaven verwacht oplopend tot f 22 miljoen in 2002. Over de wijze waarop deze wachtgeldbesparing kan worden gerealiseerd zal met de betrokken partijen worden overlegd. De daling van de ontvangstenraming hangt samen met de invoering van de lump-sum-bekostiging (1-8-1996). Dit leidt er toe dat de verstrekte vergoedingen achteraf vrijwel niet aangepast hoeven worden en er dus minder terugontvangsten en bijbetalingen zijn.

In bovenstaande toelichting is het meerjarig beeld voor het beleidsterrein voortgezet onderwijs globaal beschreven. In de navolgende tabellen wordt dit verder uitgewerkt.

a. Personeel

Van 1997 naar 1998 stijgen de personele uitgaven met circa f 313 miljoen. De belangrijkste oorzaken voor deze stijging zijn:

- de maatregelen in het kader van de CAO 1996/1998 (inclusief de aanvulling hierop per 1-1-1998);
- de CAO-vo 1998/1999 (verlaging lessentaak en Bapo-regeling);
- de incidentele looncomponent, doorwerking van het ABP-complex en de aanpassingen van de premies;
- de middelen voor Profiel tweede fase en de extra kosten van het vrijroosteren van leerkrachten in het kader van mavo/vbo;

In de latere jaren lopen de personele uitgaven verder op als gevolg van de doorwerking van de stijgende leerlingaantallen en de oploop in de uitgaven van de CAO 1996/1998, de CAO-vo 1998/1999 en de 0,6% incidentele looncomponent.

De personele bekostiging in het voortgezet onderwijs is afhankelijk van (de samenstelling van) het aantal te bekostigen personeelsleden en de prijs van het personeel. De hoeveelheid te bekostigen personeel is weer afhankelijk van het aantal ingeschreven leerlingen.

Tabel 4.2: Aantal ingeschreven leerlingen (x 1000),

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ingeschreven leerlingen	829,1	826,0	829,9	838,4	850,3	863,0	876,4

Bron: Referentieraming 1998

Met ingang van 1999 vertonen de prognoses een duidelijke groei van het aantal leerlingen. De nu getoonde ontwikkeling hangt nauw samen met de demografie, maar – zij het in mindere mate – ook met de verwachte stabilisatie van de verblijfsduur van de leerlingen.

Overigens moet worden opgemerkt dat de feitelijke bekostiging is gebaseerd op de leerlingaantallen per schooljaar en dat deze in de personeelsaantallen doorwerken met een vertraging van één jaar (de zogenaamde t-1 bekostiging).

Tabel 4.3: Personeelsaantallen (fte x f 1000)¹

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totaal bekostigd personeel ¹	61,7	62,1	63,6	64,1	64,8	65,8	66,9
waarvan onderwijzend ¹	49,0	49,4	50,8	51,2	51,8	52,6	53,5

¹ Deze normatieve cijfers zijn inclusief aanvullende formatie, frictie-opslag, adv, schoolprofiel en seniorenopslag.

Het betreft hier normatief – dat wil zeggen op basis van de personele formatieformules – berekende aantallen. Scholen kunnen afwijken van het normatieve patroon door meer of minder personeel in de categorie directie, onderwijzend of onderwijsondersteunend personeel aan te trekken.

De toename van de personeelsaantallen wordt veroorzaakt door de stijging van het aantal leerlingen, de extra formatie door de verlaging van de normjaartaak (onderdeel van de CAO 1996–1998) en de vermindering van de lessentaak (CAO 1998/1999).

Tabel 4.4: Kengetallen over wachtgelden.

	1997
Aantal fte	3 065
Uitgaven (bedragen x f 1 mln)	225,9
Gemiddelde uitkering per fte (bedrag x f 1 gld)	73 703
Aantal uitkeringsgerechtigden (x 1)	10 390

Bron: Begrotingsuitvoeringsrapportage van USZO en Wachtgeld Informatiesysteem (WIS).

Het aantal full-time equivalenten (fte), de gemiddelde uitkering en het aantal uitkeringsgerechtigden is afgeleid van de realisatie per ultimo december 1997.

Deze aantallen staan in bovenstaande tabel vermeld.

Tabel 4.5: Aantal instellingen en gemiddelde schoolgrootte

	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03
Totaal vo-scholen	724	691	643	625	625	625	625
Gemiddelde schoolgrootte	1 145	1 195	1 291	1 341	1 360	1 381	1 402

Bron: Basisregistratie Instellingen (BRIN) tot en met september 1997, daarna prognose conform scenario.
Integrale Leerlingtelling (ILT) 1997
Referentieraming 1998

De stabilisatie van het aantal fusies zal naar verwachting plaatsvinden omtrent 1999. De gemiddelde schoolgrootte zal in de latere jaren desalniettemin toenemen. Dit wordt veroorzaakt door de stijging van het aantal leerlingen (bij een gelijkblijvend aantal scholen).

Tabel 4.6: Uitgaven per personeelslid (x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Personele uitgaven per full-time equivalent personeel	98,3	102,7	105,3	105,6	106,0	106,4	106,7

In de bovenstaande tabel zijn de personele uitgaven gerelateerd aan de omvang van de formatie. Het verschil tussen 1997 en de latere jaren is een gevolg van de eerder genoemde ontwikkelingen, in het bijzonder die met betrekking tot de CAO (arbeidsduurverkortings- en verlaging lessentaak), algemene salarismaatregelen en het complex van maatregelen omtrent het ABP.

b. Materieel

De bekostiging van de scholen in het voortgezet onderwijs is opgebouwd uit een bedrag per school en een bedrag per leerling (uitgesplitst in een algemeen bedrag, een bedrag voor instandhouding gebouwen en een bedrag voor schoonmaakkosten).

Door de in 1997 gepleegde beleidsintensivering BSM, de loonbijstelling en het (in 1998) toevoegen van middelen voor informatie- en communicatietechnologie loopt het budget voor materieel op tot 1999. De stijging vanaf 1999 is het gevolg van een toename van het aantal leerlingen, het toevoegen van middelen in het kader van de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten en een – geringe – oploep van de middelen voor de loonbijstelling. De extra Regeerakkoordmiddelen voor administratie, beheer en bestuur worden op het onderdeel materiële uitgaven geboekt. Voor het inlopen van de achterstand in het onderhoud zijn met het Regeerakkoord bedragen beschikbaar gesteld in de jaren 1999: f 48 miljoen, in 2000: f 24 miljoen en in 2002: f 120 miljoen.

c. Onderwijsverzorging

De uitgaven lopen tot en met 1999 op, waarna zij weer dalen. De daling wordt veroorzaakt door een interne overboeking in het kader van de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten naar artikel 19.06 (personeel en materieel). Hiermee wordt de beoogde vraagfinanciering gerealiseerd.

d. Overig

Het niveau van de overige uitgaven stijgt aanzienlijk vanaf 1998 en vervolgens nogmaals vanaf 1999 (Regeerakkoord). In 1998 ontvangt het ministerie eenmalig f 6 miljoen van Financiën ten behoeve van het Joods Educatief Centrum. Het budget voor projecten in het kader van het mavo/vbo is middels een interne overboeking met ruim f 5 miljoen verhoogd. De f 96 miljoen die in het kader van het Regeerakkoord ter beschikking zijn gesteld worden, in afwachting van nader overleg met het veld over de aanwending, op het artikel overige uitgaven geboekt. Voor onderwijsvernieuwing in het Voortgezet onderwijs is vanaf 1999 structureel f 10 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van nieuwe examen(programma)'s in het kader van mavo/vbo en profiel tweede fase.

5. Overige kerngegevens

Voor het beleidsterrein voortgezet onderwijs zijn verder de volgende uitgaven en ontvangsten te geven die samenhangen met dit beleidsterrein en op een andere beleidsterrein zijn geraamd. Deze zijn ook verwerkt in de kengetallen per leerling (tabel 5.2).

Tabel 5.1: Met beleidsterrein 19 samenhangende uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
WSF/WTS	338,0	315,1	337,7	339,7	343,2	348,4	356,9
Lesgelden	293,5	209,1	317,2	347,9	361,6	379,0	393,0

Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven ov-studentenjaarkaart en de bijstelling.

De bedragen zijn exclusief de uitgaven voor leerlingen / studenten in het agrarisch onderwijs. Hiertoe zijn de bedragen met een vaste factor verlaagd.

Tabel 5.2: Uitgaven per leerling (uitgaven x f 1000)

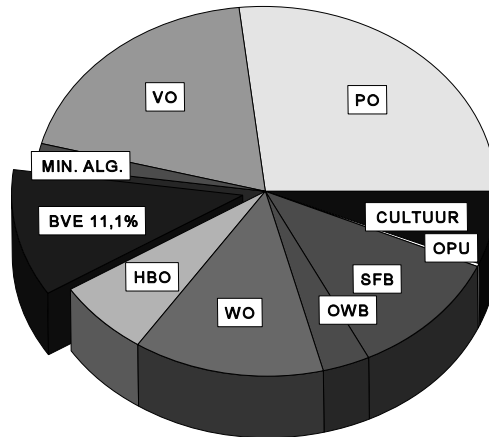
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto uitgaven per leerling, excl. WSF/WTS, huisvesting	8,4	9,0	9,5	9,5	9,5	9,6	9,5
Uitgaven WSF/WTS per leerling	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Bruto uitgaven per leerling excl. WSF/WTS, huisvesting in constante prijzen	.	9,0	9,4	9,3	9,2	9,3	9,2

In de uitgaven per leerling zit tot 1999 een oploep. Zoals hierboven, in het bijzonder in tabel 4.1 ook al is aangegeven, wordt deze oploep in grote lijnen veroorzaakt door de CAO, algemene salarismaatregelen, het ABP-complex, de vernieuwingsmiddelen en de beleidsintensivering BSM. De oploep vlakt daarna af, omdat het stijgend effect van de loonbijstellingen afneemt.

Beleidsterrein 20 BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE

Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie f 4,6 mld.

1. Algemeen

Het beleidsterrein van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve) omvat het secundair beroepsonderwijs en de educatie. Het beleidsterrein bve grenst aan een groot aantal terreinen buiten OCenW, zoals jeugd-beleid, de arbeidsvoorziening en het arbeidsmarktbeleid en het grote steden en integratiebeleid.

Binnen het secundair beroepsonderwijs worden twee leerwegen onderscheiden: de beroepsopleidende leerweg, vergelijkbaar met het voormalig voltijds middelbaar beroepsonderwijs, en de beroeps-begeleidende leerweg, welke vergelijkbaar is met het voormalige leerlingwezen. Binnen deze beide leerwegen worden vier kwalificatieniveau's onderscheiden. De instroom bestaat uit deelnemers, die nog geen startkwalificatie hebben.

Educatie omvat het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo), opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren (vergelijkbaar met de basiseducatie), Nederlands als tweede taal en opleidingen gericht op sociale redzaamheid.

Voorts behoren tot het beleidsterrein de landelijke organen voor het beroepsonderwijs, met als kerntaken het ontwikkelen en onderhouden van de landelijke kwalificatiestructuur en de zorg voor beschikbaarheid en kwaliteit van plaatsen voor beroepspraktijkvorming. Daarnaast bevat het bve-terrein een aantal ondersteunende en overkoepelende instellingen, waaronder het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP) en het Landelijk Diensten Centrum (LDC).

De wettelijke grondslag voor de instellingen is vanaf 1996 de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

2. Beleid

2.1 De WEB

2.1.1 Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)

Vanaf 1996 is het beleid van de overheid en het bve-veld gericht op de implementatie van de Wet educatie beroepsonderwijs (WEB). De WEB biedt de kaders voor het ontwikkelen van een flexibel, hoogwaardig en op de maatschappij afgestemd bve-stelsel waarbij zelfregulerende mechanismen van vraag en aanbod centraal staan. Toegankelijkheid van het stelsel voor deelnemers met diverse achtergronden en een adequate toeleiding naar de arbeidsmarkt staan hierbij voorop.

Het bve-veld staat in 1999 voor de uitdagende taak de doelstellingen van de WEB inhoudelijk verder in te vullen, deze in het primaire proces te integreren en alle deelnemers toe te leiden naar een beroepskwalificatie. In het Regeerakkoord worden de taak van de educatie en het beroepsonderwijs benadrukt en nieuwe accenten voor beleid aangegeven. In het algemene deel van de memorie van toelichting wordt het Regeerakkoord nader toegelicht en uitgewerkt.

2.1.2 Versterking primair proces onder de WEB

Beleidsagenda educatie en beroepsonderwijs 1995–1999

In de Beleidsagenda 1995–1999 heeft de minister van OCenW het flankerend vernieuwingsbeleid voor het invoeringsproces van de WEB neergelegd. Voor 1998 en 1999 geldt een gewijzigde systematiek ten opzichte van de daaraan voorafgaande jaren. De activiteiten van de instellingen zijn sterker gericht op vernieuwing van het primaire proces en op de samenhang van het vernieuwingsbeleid binnen de instellingen. Instellingen kiezen zelf vernieuwingsthema's, zodat de beoogde vernieuwing naadloos kan aansluiten op de specifieke situatie en het beleid van de individuele instelling. Dit leggen zij neer in een plan van aanpak. Vanaf 1 maart 1998 zijn de plannen van aanpak van de instellingen getoetst. Eind 1998 wordt gekeken naar de effecten van de nieuwe systematiek. In 1999 zullen de instellingen inhoudelijke en financiële voortgangsrapportages indienen. In 2000 zal de balans van de huidige vormgeving van de inzet van vernieuwingsgelden definitief worden opgemaakt.

Onderwijsondersteuning

De Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (SLOA) zorgt ervoor dat vanaf 1999 onderwijsondersteunende instellingen via gedeeltelijke vraagfinanciering worden aangestuurd. Dit moet ertoe leiden dat de inzet van de middelen voor onderwijsondersteuning wordt bepaald door de vraag van de onderwijsinstellingen. De jaren 1999 en 2000 vormen een overgangperiode. Doel van deze verandering is een zo nauw mogelijke aansluiting van de onderwijsondersteunende activiteiten bij de behoeften van de instellingen in het onderwijsveld. In 1998 is hiermee een begin gemaakt. In samenspraak met het bve-veld is de hoofdlijnenbrief 1999–2000 met de thema's voor het landelijk innovatiebeleid tot stand gekomen.

Verpleging en verzorging

Op 1 augustus 1997 zijn de ruim 100 instellingen voor het in-service onderwijs overgedragen aan roc's en aan enkele hogescholen. Tegelijkertijd is het nieuwe opleidingsstelsel verpleging en verzorging ingevoerd, conform de kwalificatiestructuur beroepsonderwijs.

In het voorjaar van 1998 is per regionaal opleidingscentrum de definitieve overgangsbekostiging tot 2000 vastgesteld. Bij de overdracht van het in-service-onderwijs ervaren enkele regionale opleidingscentra knelpunten.

Er is een adviesteam in het leven geroepen dat de knelpunten onderzoekt en de minister adviseert over mogelijke oplossingen. Daarnaast wordt er gewerkt aan het inpassen van de bekostiging van het onderwijs voor verpleging en verzorging binnen de bekostigingssystematiek zoals die vanaf 2000 voor het gehele beroepsonderwijs zal gelden. De monitoring en evaluatie van het nieuwe stelsel worden opgepakt door OCenW, de Bve-raad, het betrokken landelijk orgaan en de Onderwijsinspectie.

De apparatuursituatie

Uit een onderzoek naar de apparatuursituatie, dat in mei 1998 naar de Tweede Kamer is verzonden, is gebleken dat de in de onderwijsinstellingen aanwezige apparatuur is verouderd. Tevens bleek een achterstand in de apparatuur om te kunnen voldoen aan de onderwijskundige doelstellingen die een gevolg zijn van de invoering van de WEB. Ter ondersteuning van de vernieuwingen is in het Regeerakkoord f 100 miljoen (waarvan f 4 miljoen voor LNV) extra ter beschikking gesteld voor het wegwerken van de achterstand in de apparatuursituatie.

Nieuwe taken WEB

Uit onderzoek naar de taken van regionale opleidingscentra, dat in juni 1998 naar de Tweede Kamer is gezonden, blijkt dat de instellingen door de invoering van de WEB voor een zwaardere taak staan. Om de instellingen alle taken van de WEB goed te kunnen laten uitvoeren en de kwaliteit van het bve-onderwijs te verbeteren zet het kabinet hiervoor een extra bedrag in oplopend tot f 100 miljoen structureel (waarvan f 4 miljoen voor LNV). Deze kwaliteitsimpuls zal ook het voortijdig schoolverlaten moeten tegengaan en de toegankelijkheid in de bve-sector verder moeten bevorderen.

2.2 Bekostiging WEB

De invoering van de WEB gaat gepaard met een nieuwe wijze van bekostiging van de instellingen, de educatie en de landelijke organen beroepsonderwijs. De nieuwe bekostiging gaat in per 1 januari 2000. Gestreefd wordt naar de totstandkoming van de hiervoor benodigde algemene maatregel van bestuur (AMvB) medio 1999. In 1999 zal ook de AMvB over het informatiestatuut tot stand komen. Met het informatiestatuut worden de inhoud en frequentie van informatie uitwisseling voor bekostiging en beleid tussen instellingen, gemeenten, landelijke organen en het Ministerie van OCenW geregeld.

2.2.1 Beroepsonderwijs

De nieuwe bekostigingssystematiek van het beroepsonderwijs zal in het jaar 2000 ingaan. Voor de jaren 1998 en 1999 geldt een overgangs-bekostiging.

Het nieuwe bekostigingsmodel (dat eind april 1998 aan de Tweede Kamer is gestuurd) draagt bij aan de WEB-doelstellingen, waarmee wordt beoogd leerlingen de juiste leerweg te laten volgen, afgerond met een kwalificatie waarmee zij zowel de arbeidsmarkt kunnen betreden als een eventuele vervolgopleiding kunnen volgen. In dit bekostigingsmodel wordt rekening gehouden met een mix van input (het aantal ingeschreven deelnemers) en output (het behalen van een diploma). Verder wordt het voeren van een effectief doelgroepenbeleid door de instellingen gestimuleerd. Zo worden voor deelnemers met een beperkte vooropleiding middelen verstrekt voor voorbereidende en ondersteunende activiteiten.

2.2.2 Educatie

De bekostiging van de educatie is met ingang van 1997 verder gedecentraliseerd naar de gemeenten. De gemeenten krijgen middelen om contracten met regionale opleidingscentra af te sluiten voor een op de lokale behoefte afgestemd educatie-aanbod. De verdeling van de middelen over de gemeenten aan de hand van gelijk geldende maatstaven wordt het komend jaar verder ontwikkeld. Deze maatstaven zijn het aantal volwassen inwoners, de etnische achtergrond van de inwoners en hun opleidingsachterstand. Bij de invoering van het nieuwe bekostigingsmodel wordt rekening gehouden met herverdeeffecten. De beoogde ingangsdatum is 1 januari 2000.

Daarnaast kent de minister jaarlijks middelen toe aan gemeenten ten behoeve van educatie voor de inburgering van nieuwkomers. Het betreft het educatieve programma van het inburgeringstraject. Mede als gevolg van de Wet inburgering nieuwkomers worden met ingang van het kalenderjaar 2000 de middelen toegedeeld op basis van de prestaties van de gemeenten. Deze prestaties zijn het aantal beschikkingen omtrent een inburgeringsprogramma en het aantal nieuwkomers dat ter afsluiting van het educatief programma een toets heeft afgelegd in het jaar t-2.

2.2.3 Landelijke organen beroepsonderwijs

Het nieuwe bekostigingsmodel voor de landelijke organen omvat een verdeelmodel met een drietal outputcriteria: goedgekeurde kwalificaties, erkende leerbedrijven en beroepspraktijkvormingsplaatsen. Het nieuwe model wordt met ingang van 1998 gefaseerd ingevoerd. Met de gefaseerde invoering worden de landelijke organen in staat gesteld de herverdeeffecten tussen de landelijke organen op te vangen.

2.3 Kwaliteit

Door de grote diversiteit aan deelnemers en opleidingen is «maatwerk voor de deelnemers» voor de instellingen in de bve-sector een bijzondere uitdaging. Uit verschillende rapportages, van onder meer de Inspectie, is gebleken dat de verbetering van het maatwerk, het op het juiste niveau houden van de onderwijsintensiteit en de verbetering van kwaliteit van de examinering gerichte aandacht vergt. Nu de sector organisatorisch en bestuurlijk vorm heeft gekregen zullen deze punten de komende jaren stelselmatig moeten worden verbeterd.

De WEB bevat een aantal kwaliteitsinstrumenten die samen de versterking en borging van de kwaliteit van het onderwijs moeten garanderen. De kwalificatiestructuren educatie en beroepsonderwijs en de externe legitimering zijn vanaf augustus 1997 geleidelijk ingevoerd. Tevens rapporteren de instellingen via het kwaliteitszorgverslag elke twee jaar over de wijze waarop zij de kwaliteit van hun onderwijs handhaven en versterken.

Daarnaast overweegt het kabinet in de wetgeving voorschriften op te nemen over een 1000-urennorm in het onderwijs, conform de Wet op het voortgezet onderwijs. Deze voorschriften moeten passen bij het specifieke karakter van het beroepsonderwijs.

2.3.1 Kwalificatiestructuur beroepsonderwijs

In de komende periode zal de nadruk liggen op de versterking van de kwalificatiestructuur beroepsonderwijs. Basis hierbij wordt gevormd door het «stappenplan versterking kwalificatiestructuur», waarover eind 1997 in de Educatie en Beroepsonderwijs (EB)-Kamer overeenstemming is bereikt. Dit plan is begin 1998 aan de Tweede Kamer verzonden. De versterking

van de kwalificatiestructuur is mede gericht op een grotere employability en de versterking van het vermogen «een leven lang te leren». De partijen die bij de totstandkoming en het onderhoud van de kwalificatiestructuur betrokken zijn (landelijke organen, instellingen, de Adviescommissie voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en OCenW) zullen in overleg de verbetervoorstellen nader uitwerken. Centraal hierbij staat verbetering van de transparantie en de invoering van sleutelkwalificaties dan wel kerncompetenties in de eindtermen. Daarnaast wordt gezien hoe de kwalificatiestructuur, flexibeler dan nu reeds het geval is, kan inspelen op nieuwe opleidingsvormen en de snel wisselende arbeidsmarkt, zonder dat dit leidt tot een toevoeging van telkens nieuwe kwalificaties. Het in maart 1998 uitgebrachte advies van de Onderwijsraad zal bij deze uitwerking worden betrokken.

2.3.2 Kwalificatiestructuur educatie

De implementatie van de kwalificatiestructuur educatie is in volle gang. Daarbij ligt het primaat bij de instellingen: zij moeten werken aan de verdere vulling van de kwalificatiestructuur met eindtermen en het educatief aanbod zo vormgeven dat de deelnemers deze eindtermen kunnen halen (maatwerk) en dat de aansluiting bij het beroepsonderwijs geoptimaliseerd wordt. Tenslotte moeten de instellingen zorgdragen voor een deugdelijke en bij de educatie passende toets- en examenpraktijk. De instellingen, de Bve-raad, het Centrum voor innovatie van opleidingen en de landelijke pedagogische centra hebben zich gecommitteerd aan een implementatieplan gericht op een gezamenlijke aanpak. Het plan heeft onder meer betrekking op de vaststelling van eindtermen, herontwerp van het educatief aanbod, toetsing en examinering, deskundigheidsbevordering en voorlichting.

2.3.3 Externe legitimering

De Inspectie heeft geconstateerd dat de kwaliteit van de examens in de bve-sector onder druk staat. In de komende regeerperiode heeft dit aspect van kwaliteitszorg extra aandacht nodig. Uitgangspunt daarbij is de beschikbare instrumenten beter te benutten. De invoering van de systematiek externe legitimering en de onderwijs- en examenregeling moet leiden tot een verbetering van de kwaliteit van de examens in het beroepsonderwijs.

In de onderwijs- en examenregeling worden onder andere de onderwijs- en vormingsdoelen, waaronder de eindtermen, de onderwijsseenheden en de inhoud en inrichting van de opleiding vastgelegd. Externe legitimering houdt in dat door de minister erkende exameninstellingen waarborgen dat de inhoud en het niveau van de door de onderwijsinstelling af te nemen examens aansluiten bij de eindtermen.

In het studiejaar 1997–1998 is de implementatie van de externe legitimering en de onderwijs- en examenregeling krachtig ter hand genomen. Het komend jaar zal dit verder plaatsvinden, mede door het in gang gezette handhavingsbeleid. Dit moet uiteindelijk leiden tot een betere kwaliteit van de examens.

2.3.4. Kwaliteitszorgverslagen

De WEB schrijft voor dat instellingen een stelsel van kwaliteitszorg inrichten en onderhouden, dat voorziet in een regelmatige beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs. Over dit stelsel en over de mate waarin dit stelsel bijdraagt aan het zelfcorrigerend- en zelfregulerend vermogen van de instelling, moet de instelling om het jaar verantwoording afleggen in het kwaliteitszorgverslag. Uit de eerste tranche kwaliteitszorgverslagen is gebleken dat de kwaliteitszorg op het niveau van de instelling nog in de

kinderschoenen staat. Gesproken kan worden van een bemoedigende start, maar invoering van een goed werkend kwaliteitszorgstelsel is een zaak van lange adem, en de verplichting tot kwaliteitszorg is van betrekkelijk recente datum. Voor 1999 is in overleg met de Bve-raad een aantal verwachtingen geformuleerd voor wat betreft de staat van de kwaliteitszorg in dat jaar. Deze betreffen onder meer de formulering van inhoudelijke prioriteiten voor kwaliteitszorg, snelle ontwikkeling van een managementinformatiesysteem en operationalisering van de deelgebieden uit de kwaliteitszorgterreinen. In 1999, als alle instellingen voor de tweede maal een kwaliteitszorgverslag hebben ingediend, kan worden vastgesteld of en in hoeverre de kwaliteitszorg van de instellingen aan die verwachtingen beantwoordt.

2.3.5 Professionalisering personeel

Het nascholingsbeleid in de bve-sector op basis van de inzet van reguliere nascholingsgelden wordt voortgezet. De veranderingen in het primaire proces ten gevolge van het maatwerkconcept in de regionale opleidingscentra, de onderliggende ideeën bij «een leven lang leren», de rol van de docent als coach en het gebruik van nieuwe media, en de implementatie van het actieplan «investeren in voorsprong» hebben gevolgen voor het werk van de docent. Bijscholing van het onderwijspersoneel wordt als een belangrijk voorwaardenscheppend instrument gezien voor de invoering van nieuwe media in het bve-onderwijs. Bij- en nascholing van docenten is een van de vernieuwings thema's in de huidige beleidsagenda en blijft een belangrijk aandachtspunt binnen de regionale opleidingscentra.

Arbeidsvoorwaarden

In juli 1997 werd tussen de minister en de Bve-raad een onderhandelingsakkoord gesloten over de wachtgelden. Per 1 augustus 1998 zijn de wachtgelden in de sector bve gedecentraliseerd. Dit betekent dat de financiële verantwoordelijkheid voor de wachtgelden bij de bve-sector komt te liggen. De wachtgelders van voor 1 augustus 1998 komen voor rekening van het bve-veld als collectief. Voor de wachtgelders die ontstaan na 1 augustus 1998 geldt dat zij gedeeltelijk voor rekening van de individuele instelling en gedeeltelijk voor rekening van het collectief komen. De wachtgeldregeling blijft centraal vastgesteld. Wel vervallen door de decentralisatie voor de bve-sector de quoteringsbepalingen bij herbezetting en de herbenoemingsverplichting van eigen wachtgelders. De sector moet zelf invulling geven aan het leeftijdsbewust personeelsbeleid.

2.3.6 Innovatie

Het innovatiebeleid bve, waaronder het innovatieprogramma BVE-2000, staat sterk in het teken van de ontwikkeling en exploratie van mogelijkheden om het onderwijs te verbeteren met informatie- en communicatietechnologie. In de komende periode zal dit beleid worden gecontinueerd, onder het besef dat deze versterking ook van groot belang is in het kader van «een leven lang leren». Voor de periode vanaf 2000 zal op basis van de opgedane ervaringen de inzet van deze middelen in samenhang met het vernieuwingsbeleid van de Beleidsagenda nader worden overwogen. BVE participeert in de stichting Axis. De activiteiten van Axis zijn erop gericht, door onder andere onderwijskundige vernieuwing, de aantrekkelijkheid van het technisch beroepsonderwijs te vergroten en het imago van de technische beroepen te verbeteren. Het doel is een toename van de instroom in technische en bèta- opleidingen. Reeds eerder werd in de bve-sector een start gemaakt met de vernieuwing van het technisch beroepsonderwijs met het project «aantrekkelijkheid technisch beroepson-

derwijs». Doel hiervan was in de vier grote steden in vier verschillende technische sectoren het onderwijs (in samenwerking met het bedrijfsleven) sterk te vernieuwen.

Door de middelen die in het kader van «investeren in voorsprong» aan de instellingen worden verstrekt, wordt de noodzakelijke voedingsbodem (hardware, software en scholing) geschapen om deze toepassingen van educatieve technologie ook daadwerkelijk in het onderwijsproces te integreren, en aldus het onderwijs op moderne leest geschoeid te krijgen.

2.4 Toegankelijkheid

Toegankelijkheid van het onderwijs, goede aansluiting van leerwegen en extra ondersteuning voor diegenen die dat nodig hebben. Juist in het bve-onderwijs is er een maatschappelijk belang dat iedereen een opleiding kan volgen, die is toegesneden op de eigen mogelijkheden en behoeften. Om deelnemers op de juiste plaats te krijgen is goede voorlichting, intake, toelating, plaatsing en verwijzing van groot belang. Door de positionering van de educatie en het beroepsonderwijs onder het dak van één regionaal opleidingscentrum zijn er goede mogelijkheden om deelnemers in de educatie een extra perspectief te bieden. De erkenning van anders dan door opleiding verkregen kwalificaties zal de toegankelijkheid van het bve-onderwijs vergroten. Maar ook de bovenkant van het bouwwerk – een diploma dat zowel toeleidt naar de arbeidsmarkt als doorstroommogelijkheden biedt naar vervolgonderwijs – is voor de aantrekkelijkheid en daarmee ook voor de toegankelijkheid van groot belang. Essentieel is hier ook de beschikbaarheid van beroepspraktijkvormingsplaatsen op alle kwalificatieniveaus en de afstemming van het opleidingsaanbod op de vraag van de arbeidsmarkt.

2.4.1 Versterking beroepsbegeleidende leerweg (het voormalig leerlingwezen)

Veel inspanningen in de bve-sector zijn gericht op versterking van het leerlingwezen/de beroepsbegeleidende leerweg. Ondanks bemoedigende signalen, blijft de instroom achter bij de verwachtingen. Dit was aanleiding voor het kabinet om in juni 1998 met de Stichting van de Arbeid het hoofdlijnenakkoord «versterking werkend leren» te sluiten waarin activiteiten worden aangekondigd om de deelname aan de beroepsbegeleidende leerweg te versterken. Ook de komende kabinetsperiode zullen inspanningen noodzakelijk blijven om deze leerweg te versterken; inspanningen zowel gericht op het bedrijfsleven, als op de onderwijsinstellingen en de deelnemers.

2.4.2 Studiefinanciering

De «Harmonisatienota onderwijs retributies» is eind mei 1998 naar de Tweede en Eerste Kamer gestuurd. Deze nota bevat voorstellen om de betalingsverplichtingen voor en de consequenties van tussentijdse instroom en uitstroom voor de betaling en restitutie van les-, cursus- en collegegeld te harmoniseren. Hierdoor zal bijvoorbeeld een leerling die gedurende een lesjaar overstapt naar een ander soort onderwijs niet langer volledig cursusgeld voor beide onderwijssoorten verschuldigd zijn. Onderdeel van het Regeerakkoord vormt de indexering van de eigen bijdragen van burgers voor door de overheid te leveren diensten. Deze worden gekoppeld aan de algemene prijsontwikkeling. Dit zal de komende jaren leiden tot een verhoging van het cursusgeld en het lesgeld dat door de deelnemers aan het onderwijs wordt betaald.

De Inspectie heeft eind mei 1998 een rapport gestuurd met conclusies over de programmeringstoetsing van de 850-uren norm bij bve-instellingen. Deze 850-uren norm heeft direct invloed op het recht op

studiefinanciering van leerlingen. Het resultaat is dat alle opleidingen voldoen aan deze toetsing. In het lesjaar 1998/1999 vindt een praktijktoetsing plaats bij de bve-instellingen.

3. Horizontale toelichting

De begroting van de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie bestaat voor het grootste gedeelte uit exploitatiekosten. Deze omvatten ongeveer 88% van de volledige begrotingsomvang. De huisvestingskosten beslaan 9%. De overige- en de examenkosten komen samen uit op 3% van het begrotingstotaal.

Binnen de exploitatiekosten heeft het beroepsonderwijs het grootste aandeel. De exploitatiekosten zijn voor 80% aan dit type onderwijs toe te rekenen. Verder nemen de educatie 11%, inburgering 5% en de landelijke organen 4% van die kosten voor hun rekening. Ongeveer 4% van de exploitatiekosten is terug te leiden naar rechtspositionele uitkeringen.

tabel 3.1 Financiële kerncijfers (bedragen x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totale uitgaven	4 055,2	4 404,2	4 547,4	4 557,3	4 554,2	4 612,3	4 589,3
Exploitatie	3 518,6	3 874,9	3 993,6	4 012,2	4 018,1	4 078,6	4 058,4
<i>waarvan rechtspositionele uitkeringen</i>	(166,8)	(176,8)	(175,2)	(172,4)	(169,7)	(166,4)	(165,6)
Beroepsonderwijs	2 780,2	3 097,7	3 207,7	3 220,2	3 221,4	3 278,5	3 253,1
<i>waarvan cursusgeld ontvangsten</i>	(- 64,9)	(- 79,8)	(- 81,0)	(- 82,2)	(- 83,3)	(- 87,5)	(- 87,5)
Educatie	431,2	415,3	427,3	430,8	433,3	435,1	437,9
Inburgering	152,2	195,7	188,7	190,0	190,9	191,6	192,8
Landelijke organen	155,1	166,2	169,8	171,3	172,5	173,4	174,6
Huisvesting	378,3	383,4	383,5	383,5	383,5	383,5	383,5
Overig							
- artikel 20.01	64,0	51,9	51,3	50,2	48,9	47,7	47,7
- artikel 20.03	85,1	81,2	107,2	99,6	91,9	90,7	87,9
Examens	9,2	12,7	11,9	11,8	11,8	11,8	11,8
Totale ontvangsten	87,4	51,7	48,7	48,7	48,7	48,7	48,7
Oploop in loon- en prijsbijstelling			107,6	140,4	165,6	185,2	208,8
Gesaldeerde uitgaven in constante prijzen	.	4 352,5	4 391,1	4 368,1	4 339,8	4 378,4	4 331,8

In de meerjarenraming van de uitgaven en de ontvangsten voor de sector beroepsonderwijs en educatie is er een stijging te zien bij de exploitatie uitgaven. Deze stijging heeft meerdere oorzaken. Ten eerste is er een stijging in het beroepsonderwijs door de overheveling van het verpleging- en verzorgingsbudget van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. In het jaar 1997 was al 5/12 van het volledige budget overgeheveld; in 1998 het resterende deel van dit structurele budget. Vervolgens is er voor het beroepsonderwijs door het kabinet in 1998 f 30 miljoen structureel beschikbaar gesteld. Dit geld is bedoeld voor de implementatie van de Wet educatie en beroepsonderwijs.

Vanaf 1999 worden de impulsen van het nieuwe Kabinet voor het beroepsonderwijs zichtbaar. Deze impulsen zijn onder andere gericht op verbetering van de apparatuursituatie, facilitering van de nieuwe taken WEB en de bestrijding van voortijdig schoolverlaten. Het gaat hierbij om f 69 miljoen in 1999 en f 96 miljoen vanaf 2000. In 2002 vindt een extra impuls plaats van f 57 miljoen.

Daarnaast is uit hoofde van de intensiveringen uit het regeerakkoord een taakstelling op de wachtgelden opgenomen oplopend tot f 12 miljoen in 2002. Op de wijze waarop deze wachtgeldbesparing kan worden gerealiseerd zal met de betrokken partijen worden overlegd.

Als gevolg van het beleid gericht op indexering van de eigen bijdragen nemen de cursusgeldontvangsten bij de instellingen toe, en wordt de bekostiging met een gelijk bedrag verminderd. De cursusgeldontvangsten nemen geleidelijk toe met f 1,2 miljoen in 1999 tot f 4,7 miljoen in 2002 en volgende jaren.

Voor de inburgering heeft het Kabinet in 1998 ook f 30 miljoen structureel beschikbaar gesteld. Dit geld is bedoeld voor de uitbreiding van het aantal cursus-uren voor de inburgeraars. Hieronder is ook een eenmalige overboeking van VWS opgenomen voor de inburgering van f 11,3 miljoen. De uitgaven educatie en de ontvangsten nemen beide met f 30 miljoen af. Dit wordt veroorzaakt door de post inkoop diensten die in 1998 zowel als uitgave educatie en als ontvangst werd opgevoerd, vanwege een correctie op grond van de maatregel Inkoop Diensten uit 1991.

De rest van de stijging in de exploitatie is te verklaren door wijzigingen in de loonkostenberekening en de prijsbijstelling. Hierin is de doorwerking van het kabinetsbeleid om de incidentele loonontwikkeling te beperken tot 0,6% verwerkt. De loonkosten stijgen mede op grond van de effecten van de collectieve arbeidsovereenkomst 1996–1998 en een extra CAO verhoging op 1 januari 1998. Uit de meerjarige ontwikkeling, gecorrigeerd voor de oploop in loon- en prijsbijstelling blijkt, naast bovenstaande oorzaken, het effect van de wijzigingen in de deelname aan het beroeps-onderwijs.

De post «overig» vertoont een afname die met name wordt veroorzaakt door de daling van het budget voor de Adviesbureau's voor opleiding en beroep (AOB's). Door de overgang naar vraagfinanciering is dit budget gedaald met f 7 miljoen, terwijl het budget voor beroepsonderwijs met een zelfde bedrag is verhoogd.

4. Overige kerngegevens

In deze paragraaf worden achtereenvolgens gepresenteerd:

- de met beleidsterrein 20 samenhangende financiële kerncijfers;
- het aantal deelnemers naar kalenderjaar;
- personeelsaantallen en aantal instellingen;
- kengetallen over wachtgeld; en
- overige kengetallen.

De uitgaven samenhangend met het beroepsonderwijs die geraamd zijn op het beleidsterrein 25 studiefinanciering worden hieronder weergegeven.

Tabel 4.1 Met beleidsterrein 20 samenhangende financiële kerncijfers (x f 1 mln.)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
WSF/WTS beroepsopleidende leerweg	1 285,5	1 342,4	1 291,0	1 286,3	1 282,2	1 288,4	1 299,7
Lesgeld en beroepsopleidende leerweg	393,9	282,9	438,0	478,0	488,6	499,5	507,1

De uitgaven studiefinanciering zijn exclusief rentedragende leningen, kasschuiven ov-studentenkaart en de bijstelling.

Tabel 4.2 Aantal ingeschreven deelnemers (x 1 000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Beroepsonderwijs							
– beroepsopleidende leerweg	268,9	269,0	267,2	265,0	263,7	264,2	266,5
– beroepsbegeleidende leerweg	111,6	122,5	120,9	119,0	117,7	117,4	117,8
– overige beroepsleerwegen	38,6	36,2	34,5	33,3	32,2	31,4	30,1
Educatie	203,5	202,4	201,1	199,3	196,9	193,9	191,0

Bron: Referentieraming 1998

De toename van het aantal deelnemers in de beroepsbegeleidende leerweg in 1998 is te verklaren door de overkomst van het inservice-onderwijs. Het aantal deelnemers in de beroepsbegeleidende leerweg in 1997 dat in de begroting 1998 is genoemd, is 14 200 hoger dan de nu weergegeven 111 600 deelnemers in 1997. Dit verschil wordt veroorzaakt door een wijziging in de telssystematiek. Vanaf dit begrotingsjaar wordt het aantal deelnemers op 1 oktober van een jaar weergegeven. In de voorafgaande begrotingen werd gewerkt met een gemiddeld deelnemers-aantal gedurende het jaar. Het verschil wordt dus veroorzaakt door de instroom na 1 oktober.

De deelname ontwikkeling in de bve-sector vertoont verder een redelijk stabiel beeld.

Tabel 4.3 Personeelsaantallen(x 1000 fte)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Aantal bekostigde personeelsleden	20,8	21,1	20,9	20,7	20,6	20,6	20,8

De opgenomen personeelsaantallen zijn afgeleid uit de normatieve bekostigingsvoorschriften en volgen de ontwikkelingen in de deelnemers-aantallen.

Tabel 4.4 Aantal instellingen

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
ROC's	46	46	46	46	46	46	46
Vakinstellingen	13	13	13	13	13	13	13
Overige WEB-instellingen	6	6	6	6	6	6	6
Pre-WEB-instellingen	2	2					
totaal aantal instellingen	67	67	65	65	65	65	65

Per 1 augustus 1997 bedraagt het totaal aantal onderwijsinstellingen 67. Hiervan zijn er nog 2, die vanaf 1 augustus 1998 niet meer bekostigd zullen worden. Vanaf dat tijdstip wordt er verwacht dat er totaal nog maar 65 door OCenW-bekostigde instellingen in de bve-sector zullen zijn. In afwijking van de presentatie in de begroting 1998 zijn bij de overige WEB-instellingen nu ook de twee doveninstellingen (voornamelijk bekostigd door beleidsterrein 19) en twee hogescholen met een deel beroepsonderwijs weergegeven.

In totaal is het aantal instellingen in de bve-sector met meer dan 120 instellingen ten opzichte van 1996 gedaald. Deze daling is het resultaat van de roc-vorming en de invoering van de Wet educatie en beroepsonderwijs.

Tabel 4.5 Kengetallen over wachtgeld

	1997
Totaal aantal wachtgelders (x 38 uur)*	1 945
Totaal wachtgelduitgaven (x f 1 miljoen)**	166,8
Gemiddelde uitkering per fulltime-wachtgelder (x f 1)	85 758
Aantal personen met wachtgeld (x1)	4 600

* De aantallen fte's zijn de gemiddelden van de aantallen per maand. De aantallen zijn inclusief de suppletie-uitkeringen.

** De uitgaven zijn gecorrigeerd voor algemene salarismaatregelen en uitkeringen die voor eigen rekening van het bestuur zijn.

Bron: USZO/Wachtgeld Informatie Systeem (WIS)

De omvang van het volume van het wachtgeld wordt uitgedrukt in 2 maten: het aantal personen en het aantal voltijdse eenheden (fte). Gekozen is voor het aantal personen in plaats van het aantal uitkeringsrechten – de maat die tot dusver is gebruikt – omdat dit beter aansluit bij doorgaans gehanteerde volume-maten van de arbeidsactiviteit en -inactiviteit.

Tabel 4.6 Financiële Kengetallen (x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Bruto uitgaven per leerling beroepsonderwijs excl. WSF/WTS en huisvesting	8,3	9,1	9,6	9,7	9,7	9,9	9,8
Uitgaven huisvesting per leerling beroepsonderwijs	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Uitgaven WSF/WTS per leerling bol	4,8	5,0	4,8	4,9	4,9	4,9	4,9
Bruto uitgaven per leerling beroepsonderwijs excl. WSF/WTS en huisvesting in constante prijzen	.	9,1	9,3	9,4	9,4	9,5	9,3
Inburgering:							
Uitgaven per inburgeraar	6,9	8,7	8,9	9,0	9,0	9,0	9,0
Educatie:							
Uitgaven per volwassen inwoner (x f 1,-)	34	34	35	35	35	35	35

De uitgaven per leerling beroepsonderwijs is opgebouwd uit de uitgaven beroepsonderwijs uit tabel 3.1, vermeerderd met het aandeel beroepsonderwijs in overige uitgaven en ontvangsten. Het aandeel beroepsonderwijs in andere posten dan exploitatie, wordt bepaald op basis van het aandeel beroepsonderwijs in de totale exploitatie. Deze uitgaven zijn gedeeld door de deelnemers aan de beroepsopleidende leerweg en het voor deeltijd-deelname gecorrigeerde aantal deelnemers aan de beroepsbegeleidende leerweg en de overige beroepsleerwegen.

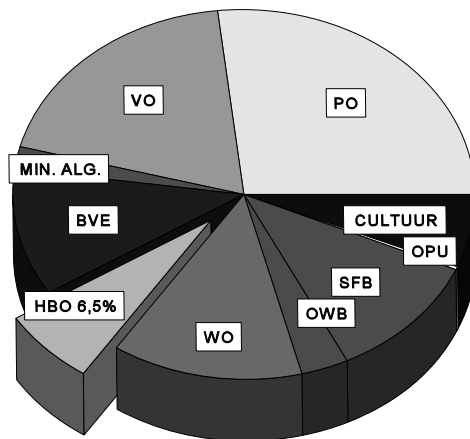
De uitgaven huisvesting per leerling beroepsonderwijs zijn opgebouwd uit het aandeel beroepsonderwijs in het totaal aan uitgaven huisvesting uit tabel 3.1, gedeeld door het aantal leerlingen. De uitgaven per volwassen inwoner in Nederland aan de educatie volgen uit de uitgaven educatie uit tabel 3.1 gedeeld door het aantal volwassen inwoners in Nederland. Voor 1998 is gerekend met 12 405 000 volwassen inwoners.

De uitgaven per inburgeraar ten laste van de OCenW begroting worden bepaald door de uitgaven inburgering uit tabel 3.1 te delen door het aantal inburgeraars. Het aantal inburgeraars voor 1998 is 22 600.

Beleidsterrein 21 HOGER BEROEPSONDERWIJS

Hoger beroepsonderwijs t.o.v. de toelate begroting OC en W

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Hoger beroepsonderwijs f 2,7 mld.

1. Algemeen

Beleidsterrein 21 betreft het hoger beroepsonderwijs. Belangrijke doelstellingen binnen dit beleidsterrein zijn het versterken van de arbeidsmarktoriëntatie van het hbo in kwantitatief en kwalitatief opzicht, de verbetering van de kwaliteit van het aanbod in het hbo, onder meer door flexibilisering van de leerwegen, en het bewaken van de toegankelijkheid van het hbo voor studenten vanuit verschillende vooropleidings-trajecten en in het bijzonder voor specifieke doelgroepen.

De begroting voor dit beleidsterrein bestaat uit de rijksbijdrage aan hogescholen voor het verzorgen van hoger beroepsonderwijs. Naast deze exploitatievergoeding voor personeel, materieel en huisvesting bevat dit beleidsterrein de rechtspositionele uitkeringen voor deze sector en de middelen voor specifieke activiteiten, zoals vernieuwing, internationalisering, verbeteren van kwaliteit, studeerbaarheid en doelgroepenbeleid.

De wettelijke grondslag voor de bekostiging ligt in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). De bekostiging vindt plaats volgens het Bekostigingsbesluit WHW en de Regeling bekostiging hoger onderwijs.

2. Beleid

Het regeerakkoord bevat een aantal algemene bezuinigingstaakstellingen die ook gelden voor het hbo-veld:

- de korting voor arbeidsproductiviteitstijging (4x 0,55%; in totaal f 49 miljoen, f 13 miljoen in 1999);
- de verlaging van de incidentele looncomponent (4x 0,2%; in totaal f 18 miljoen, f 5 miljoen in 1999);

- indexering van het collegegeld.

De bijbehorende mutaties zijn verwerkt in de artikelsgewijze toelichting. Naast deze financiële consequenties, legt het regeerakkoord drie inhoudelijke accenten bij het hoger onderwijs:

- verder gaan met autonomievergroting en deregulering;
- wederkerend leren en meer flexibiliteit in de opleidingen (bijvoorbeeld door middel van deeldiploma's);
- verantwoording door ho-instellingen zowel tegenover de studenten als tegenover de overheid over de besteding van de middelen en de bereikte resultaten.

Verdere discussie over en uitwerking van deze drie punten voor het hbo-veld zal, mede met het oog op het volgend jaar te verschijnen HOOP 2000, dit najaar gestart worden.

Hierna wordt ingegaan op andere, lopende onderwerpen die in dit begrotingsjaar hoog op de hbo-beleidsagenda staan. Deze zijn: deelname-ontwikkeling, programma Kwaliteit en studeerbaarheid, aansluiting mbo-hbo, arbeidsvoorwaarden en wachtgeld, kwaliteitszorg, doelgroepenbeleid, dualisering, verschillende onderwijssectoren (in het bijzonder de lerarenopleidingen, de kunst en de techniek).

2.1 Deelname-ontwikkeling

Het hoger beroepsonderwijs heeft de afgelopen jaren een geleidelijke groeiende instroom van studenten opgevangen (van 235 000 in 1990 naar 269 000 in 1997). Ook voor de komende jaren wordt een voortgang van die groei voorzien. Ten opzichte van de raming in de begroting 1998 wordt voor de periode 2000–2005 een stijging verwacht van 18 000 studenten, oftewel meer dan 7%. Los van de onzekerheden die elke raming met zich meebrengt, is het duidelijk dat alles er op wijst dat in de naaste toekomst rekening moet worden gehouden met een stevige toename van de studentenaantallen. Dat zal dan ook in de verdere ontwikkeling van beleid moeten worden verdisconteerd.

Bij Voorjaarsnota 1998 is het hbo-budget verhoogd met f 23 miljoen in 2000, f 55 miljoen in 2001, aflopend naar f 46 miljoen vanaf 2004. Deze budgetverhoging is een bijdrage aan de extra inspanningen die hogescholen moeten leveren. Deze verhoging houdt rekening met een onzekerheidsmarge in de studentenraming van ongeveer 1% per jaar cumulatief, waardoor de studenten-stijging in 2002 beperkt zou kunnen blijven tot 4%.

De deelname ontwikkeling wordt mede beïnvloed door het succes van de verbetering van de doorstroom mbo-hbo en door vergroting van de instroom vanuit het vwo. Een punt van zorg is dat – onder invloed van de diploma financiering – de instellingen een beleid voeren om zoveel mogelijk studenten te trekken, terwijl tegelijkertijd het rendement verbetert en de verblijfsduur verkort zou moeten worden. Dit komt de aantrekkelijkheid van het hbo niet ten goede. Voor studenten afkomstig uit het vwo en uit het mbo zijn overigens al vaak kortere leerroutes mogelijk.

Naast het opvangen van deze groei, staat het hbo in de komende periode ook nog voor een aantal andere, deels nieuwe taken. Zo moet het aantal gediplomeerden in de leraren-, techniek- en gezondheidszorgopleidingen substantieel worden vergroot, zijn er ambities geformuleerd voor de instroom van doelgroepen, moeten de duale trajecten verder worden uitgebouwd, en wordt van het hbo in toenemende mate een rol in de regionale kennisinfrastructuur verwacht.

2.2 Programma Kwaliteit en studeerbaarheid

In het studiejaar 1997/1998 is verder uitvoering gegeven aan het programma Kwaliteit en studeerbaarheid, zoals dat in 1995 is geformuleerd. Belangrijke elementen uit het werkprogramma zijn het verbeteren van de kwaliteit van opleidingen in het hoger onderwijs via projecten die mede gefinancierd worden uit het studeerbaarheidsfonds en het verbeteren van de positie van studenten in het hoger onderwijs door middel van onder andere het studentenstatuut nieuwe stijl en de verbetering van de afstudeerregelingen.

Het studeerbaarheidsfonds heeft voor het hbo een omvang van f 300 miljoen. Per 1 april 1998 hebben de hogescholen en universiteiten ten bate van de derde en laatste tranche wederom projecten ingediend. Bij de hogescholen gaat het om meer dan 300 projecten. Daarmee is een bedrag gemoeid van ongeveer f 31 miljoen. De lerarenopleidingen vormen een landelijke prioriteit binnen het studeerbaarheidsfonds. Bij de beoordeling van de projecten vervulden het Procesmanagement Lerarenopleidingen en Prommitt een belangrijke rol middels het pré-advies aan de commissie Wijnen. Na de derde tranche eindigt de aanvullende financiering voor de verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid vanuit het studeerbaarheidsfonds.

In het Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan 1998 (HOOP 1998) is reeds aangegeven dat ook na de beëindiging van het studeerbaarheidsfonds hogescholen en universiteiten verdergaande activiteiten moeten verrichten opdat doelen op het gebied van kwaliteit en studeerbaarheid niet vervagen. De Vereniging van samenwerkende Nederlandse universiteiten (VSNU), de HBO-Raad en de studentenorganisaties zullen in kaart brengen welke vervolgacties in hun visie nodig zijn en zullen hiervoor voorstellen formuleren. Daarnaast zal bezien moeten worden op welke wijze de positie van de studenten in de komende periode verder versterkt kan worden. In het HOOP is daartoe onder andere beleidsgericht onderzoek aangekondigd naar het functioneren van de opleidingscommissies en een evaluatie van het studentenstatuut nieuwe stijl.

2.3 Aansluiting mbo-hbo

De route van mbo naar hbo biedt deze groep aankomend studenten de kans om in een relatief korte tijd een beroepsgerichte leerweg te voltooien met uitstekende vooruitzichten op de arbeidsmarkt. Op dit moment zijn 26 hbo-opleidingen in genoemde doorstroomregeling opgenomen die verwant zijn aan één of meer beroepsopleidingen op niveau vier. In het komende jaar zal worden nagegaan hoe het aantal verwante mbo-hbo-combinaties verder kan toenemen. Dit gebeurt op landelijk niveau onder leiding van het platform beroepsonderwijs waarin de HBO-raad, de BVE-raad en het Centraal orgaan van de landelijke opleidingsorganen (COLO) zitting hebben. In een groot aantal werkgroepen zullen docenten uit mbo- en hbo-veld de verschillende onderwijsprogramma's analyseren en beoordelen op de mate waarin een verbetering van de aansluiting en efficiency-winst te realiseren is. Het platform beroepsonderwijs zal de minister in oktober 1998 een tussenrapportage leveren; met het platform is afgesproken dat men voortvarend, maar tevens zorgvuldig, zal opereren. Om die reden wordt prioriteit gelegd bij de opleidingen die een relatief groot volume kennen. Tevens is afgesproken dat het platform serieus nagaat of per augustus 1999 de lijst verwante opleidingen kan worden aangevuld.

Door de samenwerkende hogescholen en regionale opleidingscentra (roc's) wordt gewerkt aan de verdere afstemming van programma's, zodat deze optimaal aansluiten bij wensen en mogelijkheden van studenten. In

de komende jaren zal de voortgang van de invoering van de doorstroomregeling nauwlettend worden gevolgd en geëvalueerd.

Voor de noodzakelijke landelijke en regionale activiteiten om de aansluiting te verbeteren zijn extra middelen beschikbaar. Voor mbo en hbo samen is dit in 1999 f 7 miljoen en in 2000 f 5 miljoen. Deze middelen worden ingezet om de activiteiten die in 1997 en 1998 zijn geïnitieerd voort te zetten en te intensiveren. Het betreft in hoofdzaak de ondersteuning van regionale samenwerkingsinitiatieven tussen hogescholen en roc's, de landelijke activiteiten van het platform beroepsonderwijs en enkele pilots die tot doel hebben de doorstroommogelijkheden vanuit de beroepsbegeleidende leerweg naar het hbo te verbeteren.

2.4 Arbeidsvoorwaarden en wachtgelden

Decentralisatie arbeidsvoorwaardenvorming hoger beroepsonderwijs

Over de verdere decentralisatie van de arbeidsvoorwaardenvorming voor het hbo zijn nader uitgewerkte afspraken gemaakt. Deze zijn in februari 1998 vastgelegd in een met de HBO-raad gesloten onderhandelaarsakkoord; dit naar analogie met de convenants over de decentralisatie voor het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. De HBO-Raad heeft inmiddels ook overeenstemming bereikt met de centrales van overheids- en onderwijspersoneel over de condities waaronder de verdere decentralisatie gestalte zou moeten krijgen. De volgende stap is het nu snel afronden van het overleg tussen OCenW en de centrales, zodat op korte termijn de ondertekening van het convenant door alle partijen kan plaatsvinden. De decentralisatie kan dan nog volgens plan met ingang van 1 januari 1999 formeel zijn beslag krijgen.

Wachtgelden

De trendbreuk in de stijging van de hbo-wachtgelduitgaven, zoals die reeds in 1996 was gerealiseerd heeft zich in 1997 verder voortgezet. De taakstelling van f 175 miljoen die in het wachtgeldakkoord uit 1996 voor 1997 was afgesproken is in 1997 ruimschoots gerealiseerd. Per kwartaal vindt monitoring plaats van alle afspraken uit het akkoord. Daaruit blijkt dat de daling van de wachtgelduitgaven vooral wordt bewerkstelligd door een afname van de *instroom* in de wachtgeldregeling, en niet zozeer door een toename van de *uitstroom* uit wachtgeld. De specifieke taakstelling voor de hogescholen om gemiddeld per drie vacatures tenminste één wachtgelder te benoemen, wordt dan ook onvoldoende gehaald. In het overleg met de HBO-raad zal er op worden aangedrongen dat de hogescholen hier extra aandacht aan besteden.

2.5 Kwaliteitszorg

In het HOOP 1998 wordt aandacht besteed aan het stelsel voor kwaliteitszorg in het hoger onderwijs. Geconstateerd wordt dat het stelsel geruime tijd goed heeft gefunctioneerd en internationaal toonaangevend is. In het overleg over het HOOP zijn afspraken gemaakt over verbetering en versterking van het stelsel op een aantal punten.

Voor de financiering van de uitvoering van visitaties is per jaar f 1,8 miljoen beschikbaar, waarbij er vanuit wordt gegaan dat de HBO-raad eenzelfde bedrag daarvoor beschikbaar stelt.

2.6 Doelgroepenbeleid

Naast de zorg voor de verbetering van de toegankelijkheid in het algemeen wordt in het hbo speciaal aandacht gevestigd op de positie van allochtone studenten, de deelname van vrouwelijke studenten aan harde economische en technische opleidingen en van mannelijke studenten aan lerarenopleidingen basisonderwijs.

Allochtonen

In het HOOP 1998 is vastgelegd dat de positie van allochtone studenten structureel aandacht moet krijgen in het beleid van universiteiten en hogescholen. Naast bevordering van de instroom is vooral gerichte begeleiding nodig om uitval te voorkomen. Dit heeft geleid tot het voornemen om streefcijfers te formuleren.

De minister zal de instellingen aanspreken op het opstellen van streefcijfers. Deze streefcijfers dienen als referentiecijfers voor vermindering van uitval, in combinatie met een studentvolgsysteem. Eind 1998 zal de minister de instellingen voor hoger onderwijs hierop aanspreken. Het Expertise Centrum Allochtonen Hoger Onderwijs (ECHO) zal de instellingen desgewenst adviseren over het hanteren van realistische streefcijfers over het instrumentarium dat ingezet kan worden voor het realiseren van de streefcijfers.

Vrouwelijke/mannelijke studenten

Ook met betrekking tot vrouwelijke studenten aan harde economische en technische opleidingen en mannelijke studenten aan lerarenopleidingen basisonderwijs, is het nodig dat de hogescholen eigen streefcijfers per opleiding formuleren die realistisch en ambitieus zijn. In dit kader is het project Technova gestart. De Stichting Vrouwen en Hoger Technisch Onderwijs (VHTO) maakt hiervoor een inventarisatie van de huidige instroom en inspanningen per instelling dan wel opleiding. Tevens zal de VHTO adviseren over het instrumentarium. Op basis van de uitkomsten uit dit project zal de VHTO ook voor andere sectoren van het hoger beroepsonderwijs een streefcijfermodel ontwikkelen.

2.7 Dualisering

Eén van de hoofdpunten uit het HOOP 1998 is de interactie tussen leren en werken versterken. Gezien het karakter van het hoger beroepsonderwijs is een gedegen beroepsvorming cruciaal. Door in de opleiding te reflecteren op ervaringen in de beroepspraktijk krijgen studenten de gelegenheid zich te ontwikkelen tot innovatieve en flexibele beroepsbeoefenaars. Naast aandacht voor stages is goede ontwikkeling van duale leerwegen nodig om het hbo aan te passen aan de eisen van de arbeidsmarkt. In een duaal traject zijn studenten op basis van een onderwijs-arbeidsovereenkomst werkzaam in een voor de opleiding relevante functie binnen een arbeidsorganisatie. In de economische sector van het hbo zijn enkele jaren geleden de experimenten met «coöperatief hbo» geïnitieerd. Daarnaast is met ingang van het studiejaar 1996–1997 de zogenaamde MKB-route gestart. Met ingang van 1 augustus 1997 zijn duale varianten in de hbo-verpleegkunde en de sector onderwijs (leraren in opleiding) gestart.

Met de recente wijzigingen van de WHW en de Wet op de studiefinanciering (WSF) hebben duale trajecten een eigenstandige plaats gekregen in de wetgeving. Daarmee is de weg vrijgemaakt om het curriculum zo in te richten dat werken en leren elkaar in verschillende varianten afwisselen. Met ingang van 1 januari 1997 is een fiscale faciliteit beschikbaar gekomen die het voor werkgevers in de technisch-

commerciële sector aantrekkelijk maakt een hbo'er in een duaal traject in dienst te nemen. Vanaf 1 januari 1998 is deze faciliteit uitgebreid naar de gezondheidszorgsector. Een verdere uitbreiding van fiscale faciliteit zal nader onderzocht worden.

Met subsidie van OCenW is met ingang van 1997 het project «Duale leerroutes» gestart onder de verantwoordelijkheid van de HBO-raad en met betrokkenheid van werkgeversorganisaties. Binnen deze projectorganisatie wordt de verdieping en verbreding van duale trajecten krachtig opgepakt via onder andere voorlichting en begeleiding van hogescholen, waarborgen van de kwaliteit van opleidingen en netwerkvorming.

Met ingang van het studiejaar 1998–1999 hebben 30 hogescholen in totaal 137 opleidingen in de duale variant aangemeld. Ook voor het studiejaar 1999–2000 hebben instellingen inmiddels nieuwe opleidingen aangemeld.

2.8 Lerarenopleidingen, kunstvakonderwijs en techniek

Lerarenopleidingen

In 1998 is de vernieuwing van de lerarenopleidingen in een nieuwe fase gekomen, waarbij het gemeenschappelijk curriculum, dualisering en ict speerpunten zijn.

In het vernieuwde curriculum van de lerarenopleidingen speelt informatie- en communicatietechnologie een belangrijke rol. Daarmee kunnen de lerarenopleidingen zich ontwikkelen tot voorlopers op het gebied van onderwijs en multimedia, opdat zij de scholen in hun vernieuwing kunnen stimuleren en ondersteunen. Ook de HBO-Raad is van opvatting dat de lerarenopleidingen de ontwikkelingen in het scholenveld dienen te volgen. De implementatie van ict zal een integraal onderdeel vormen van het vernieuwingsproces bij de lerarenopleidingen. Het is van groot belang dat de lerarenopleiding zich hier actief in opstellen.

Voor informatie- en communicatietechnologie bij de lerarenopleidingen, waar ook de middelen voor kwaliteit en studeerbaarheid en de pabo-up kunnen worden ingezet, is in 1998 een bedrag van f 26 miljoen beschikbaar in het kader van «Investeren in voorsprong». Nadere besluitvorming over de vanaf 1999 beschikbare middelen moet nog plaatsvinden.

Tevens is het wenselijk dat de lerarenopleidingen post-initiële scholingsvoorzieningen aan leraren bieden. Daarmee komt de leraar in de gelegenheid zich verder te ontwikkelen, en een loopbaan in het onderwijs vorm te geven. Scholen kunnen zich voor hun specifieke scholingsvragen in het kader van hun onderwijskundig en personeelsbeleid tot de lerarenopleidingen wenden.

Eind 1998 wordt de Kamer een tussentijdse evaluatie van het experiment met de leraar in opleiding (lio) aangeboden.

Alle bovenbeschreven vernieuwingen zullen een groot beroep doen op de inzet van vele betrokkenen binnen de lerarenopleidingen, in nauwe samenwerking met de scholen. De bereidheid tot die inzet is groot, zo is gebleken uit de eerste fase van het vernieuwingsproces.

Maar de omstandigheden voor innovatie zijn niet zonder problemen. Er zijn grote problemen bij verschillende lerarenopleidingen die samenhangen met de schaal van de opleidingen en de teruglopende studenten-aantallen. Dit kan, bij een toenemende vraag naar leraren, als gevolg van de vergrijzing van het docententeam in scholen, de komende jaren tot spanningen leiden. De situatie in het noorden van Nederland is in ieder geval urgent. Bezien zal worden of extra ondersteuning noodzakelijk is via specifieke inzet van beschikbare projectenmiddelen of via een gewijzigde middelenverdeling.

In het najaar van 1998 zal een voorstel worden gedaan over de verdere implementatie van de vernieuwing van de lerarenopleidingen en de fasering ervan.

Kunstvakonderwijs

Begin 1999 zal de projectorganisatie kunstvakonderwijs conform het plan van aanpak kunstvakonderwijs van december 1997 een advies uitbrengen over een kwalificatiestelsel. In dit advies zullen onder andere aandacht krijgen de gewenste opleidingsstructuur, selectie-eisen en eindkwalificatie en gewenste omvang. In de zomer van 1999 zal een advies volgen over de bestuurlijke en organisatorische consequenties van dit kwalificatiestelsel, gericht op bekostiging, kwaliteitszorg en bestuurlijke, regionale samenwerking en herordening. De voorstellen in de adviezen zullen mede gericht moeten zijn op de aanpak van een ondoorzichtig en zeer versnipperd onderwijsaanbod, kwalitatief en kwantitatief onvoldoende aansluiting van het onderwijs op de eisen van de beroepspraktijk, en de bij veel instellingen bereikte kritische ondergrens van inhoudelijke en bedrijfsmatige doelmatigheid. Over beide adviezen zal overleg plaatsvinden met de betrokken onderwijs- en cultuurinstellingen.

In dit verband zal nog in 1998 een aantal uitspraken gedaan moeten worden over de hoofdlijnen van het nieuwe bekostigingsmodel voor het kunstvakonderwijs dat in het begrotingsjaar 2000 voor het eerst van toepassing zal zijn, gelet op de wettelijke bepaling over beëindiging van het huidige bekostigingsstelsel. Daarbij zal mede betrokken worden de verdere invulling van de bezuiniging op het kunstvakonderwijs gelet op de voorgenomen maatregelen die zijn geformuleerd in de brief aan de Tweede Kamer van 12 mei 1997.

Uiterlijk begin 1999 zal (gelet op de eerste ervaringen in 1998) een voorstel worden gedaan over de omgang met het beurzenprogramma voor niet EU- studenten en de verlaging van de rijksbijdrage voor deze groep. In 1999 zal in dit verband een voorstel tot aanpassing van het bekostigingsbesluit WHW worden gedaan.

Techniek

De aansluiting tussen technische hbo-opleidingen en de arbeidsmarkt staat onder grote druk, zowel kwalitatief als kwantitatief. Wat dit laatste betreft blijft de instroom in technische opleidingen achter bij de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Op een aantal terreinen (o.a. civiele techniek, informatica) zijn nu al grote fricties in de personeelsvoorziening. Daarnaast staat de deelname van vrouwen nog niet in verhouding tot die van mannen. Oplossing van dit vraagstuk vereist een brede aanpak, met tevens betrokkenheid van het toeleverend onderwijs en het bedrijfsleven. Tegen die achtergrond heeft de overheid (OCenW, EZ, SZW) samen met onderwijs (COLO, BVE, HBO, WO), werkgevers (MKB-NL en VNO-NCW) en Arbeidsvoorziening in juni 1998 een stichting opgericht voor de versterking van bèta/techniek in onderwijs – breder dan alleen hbo! – en beroep. Dit is de stichting Axis, het nationaal platform onderwijs en arbeidsmarkt in natuur en techniek. De overheid heeft een waarnemerszetel in het bestuur.

Voor het aanjagen van gewenste acties is vanuit de Ministeries OCenW en EZ f 40 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 1998 – 2001, op voorwaarde dat de betreffende actoren zelf een even groot bedrag als co-financiering inbrengen.

De werkzaamheden van de stichting Axis vinden plaats in het kader van een jaarwerkplan, dat jaarlijks wordt vastgesteld door het bestuur van de

stichting en vervolgens voor medefinanciering aan beide eerdergenoemde departementen wordt voorgelegd. Het jaarwerkplan voor 1999 wordt eind 1998 vastgesteld.

3. Horizontale toelichting

Het overgrote deel van de uitgaven op dit beleidsterrein (circa 90%) bestaat uit de normatief berekende rijksbijdrage voor de hogescholen. Het daarvoor beschikbare budget is opgenomen op artikel 21.01 (personele en materiële uitgaven) en artikel 21.05 (huisvesting). De verdeling van het beschikbare budget over de hogescholen vindt plaats op grond van de WHW volgens het Bekostigingsbesluit WHW en de Regeling bekostiging hoger onderwijs. De rijksbijdrage wordt als een «lumpsum» aan de hogescholen uitgekeerd. Dit betekent dat de hogeschool zelf beslist over de meest doelmatige besteding van het geld ten behoeve van personele, materiële en huisvestingsuitgaven. Vervolgens legt de hogeschool in het verslag verantwoording af over het gevoerde beleid. Het verslag bestaat uit de jaarrekening met de bijbehorende begroting, het jaarverslag en overige financiële gegevens en verschaft inzicht in hoeverre sprake is van een behoorlijke uitvoering van de werkzaamheden waarvoor de rijksbijdrage is toegekend.

De resterende uitgaven op dit beleidsterrein (circa 10%) zijn terug te vinden op de begrotingsartikelen 21.03 en 21.04. Artikel 21.02 is inmiddels komen te vervallen.

Op artikel 21.03 staan de rechtspositionele uitkeringen, ook wel de wachtgelduitgaven genoemd, en de middelen voor flankerend werkgelegenheidsbeleid. Overigens betreft dit alleen de wachtgelduitgaven aan de personen die voor 1 juli 1996 in het wachtgeld zijn ingestroomd. De nieuwe instroom in het wachtgeld wordt rechtstreeks verrekend met de rijksbijdrage van de hogescholen (artikel 21.01). Op artikel 21.04 staan de middelen die aan de hogescholen worden toegekend voor specifieke activiteiten, zoals vernieuwing, internationalisering, informatie- en communicatietechnologie en de projecten ter verbetering van de kwaliteit en studeerbaarheid.

In de navolgende tabel worden de geraamde uitgaven 1999–2003 voor het hoger beroepsonderwijs weergegeven, de gerealiseerde uitgaven in 1997 en de verwachte realisatie in 1998.

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten, uitgesplitst (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totale uitgaven	2 615,3	2 659,9	2 671,9	2 596,4	2 586,7	2 529,5	2 526,8
Rijksbijdrage	2 443,1	2 469,6	2 518,2	2 538,4	2 534,8	2 486,0	2 483,7
waarvan rechtspositionele uitkeringen*	174,3	169,6	159,5	151,5	140,3	126,2	127,6
waarvan huisvestingsvergoeding	366,2	367,8	367,8	367,8	367,8	367,8	367,8
Overig	172,2	190,3	153,7	58	51,9	43,5	43,1
Totale ontvangsten	– 4,7	– 14,7	– 5,2	– 5,2	– 5,2	– 5,2	– 5,2
Oploop in loon- en prijsbijstelling**			79,3	97,9	116,4	130,2	144,3
Gesaldeerde uitgaven in constante prijzen		2 645,2	2 587,4	2 493,3	2 465,1	2 394,1	2 377,3

* wachtgelduitgaven (excl. flankerend werkgelegenheidsbeleid) overeenkomstig het wachtgeldarrangement hbo 1996–2004, aangevuld met loonbijstellingen; deze uitgaven staan verantwoord op art. 21.03 en voor een deel op art. 21.01.

** exclusief korting voor arbeidsproductiviteitsstijging (4x 0,55%)

De totale uitgaven voor het hbo liggen in de periode 1997–2003 op een relatief constant niveau, zij het dat er wel enige fluctuaties over de jaren zijn. Deze fluctuaties worden toegelicht aan de hand van respectievelijk de ontwikkeling van de rijksbijdrage, de rechtspositionele uitkeringen, de huisvestingsvergoeding en de overige uitgaven.

De rijksbijdrage wordt vanaf het jaar 2000 verhoogd in verband met de geraamde stijging van het aantal studenten. Hiervoor is een extra budget beschikbaar van f 23 miljoen in 2000, f 55 miljoen in 2001, aflopend naar f 46 miljoen vanaf 2004. Tevens wordt de rijksbijdrage de komende jaren verhoogd in verband met algemene salarismaatregelen, waaronder de incidentele loonontwikkeling en de CAO. Daartoe is in de tabel een aparte reeks «oploop in loon- en prijsbijstellingen» gepresenteerd. Een nadere toelichting op deze salarismaatregelen is opgenomen bij artikel 21.01.

Vanaf het jaar 2001 wordt de rijksbijdrage beïnvloed door het Verblijfsduurakkoord dat in 1996 met de hogescholen is gesloten. Dit leidt tot een voorlopige vermindering van de rijksbijdrage met f 23,0 miljoen in 2001 en f 68,5 miljoen vanaf 2002, die ten goede komt aan het budget van de studiefinanciering. Als de hogescholen er in slagen de studiefinancieringsuitgaven te verminderen, dan wordt de vermindering van de rijksbijdrage evenredig gecorrigeerd.

Daarnaast is er sprake van een daling van de rijksbijdrage in verband met de bezuinigingstaakstelling in het kunstvakonderwijs, oplopend tot f 25 miljoen vanaf 2001. Hier staat een incidentele budgetreeks voor uitverdieneffecten tegenover: oplopend naar f 13,4 miljoen in 2001 en daarna aflopend naar nul in 2005; in totaal gaat het om f 50 miljoen. Tevens zijn vanaf 1999 de regeerakkoord taakstellingen verwerkt.

De totale uitgaven in 2003, het zogenoemde «extrapolatiejaar», liggen f 2,7 miljoen lager dan in 2002. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een budgetverlaging in 2003 die samenhangt met een eenmalige verhoging van de rijksbijdrage met f 11,5 miljoen in 2002, alsmede door de afloop van de budgetreeks voor studentenstijging en de reeks uitverdieneffecten kunstonderwijs. Anderzijds is het budget in 2003 verhoogd met een vergoeding van f 14,1 miljoen voor de incidentele loonstijging.

De rechtspositionele uitkeringen ondergaan een daling. Deze daling heeft tot gevolg dat er in de toekomst meer middelen beschikbaar blijven voor de exploitatie van de hogescholen. Dit komt ten goede aan de rijksbijdrage van de hogescholen.

De huisvestingsvergoedingen vertonen een constant beeld.

De overige uitgaven ondergaan fluctuaties. Deze fluctuaties zijn grotendeels het gevolg van de middelen die in de periode 1996–1999 beschikbaar zijn voor de verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid. Dit zogenoemde studeerbaarheidsfonds maakt onderdeel uit van de post «overige uitgaven» (artikel 21.04.) en bedraagt in totaal f 290,2 miljoen voor het hoger onderwijs, exclusief het agrarisch onderwijs. Het gaat achtereenvolgens om f 39,6 miljoen in 1996, f 84,0 miljoen in 1997, f 84,0 miljoen in 1998 en f 82,6 miljoen in 1999. De beëindiging van het studeerbaarheidsfonds in 1999 verklaart het lagere niveau in de «overige uitgaven» vanaf het jaar 2000.

De uitgaven aan informatie- en communicatietechnologie zijn in 1997 en 1998 incidenteel f 26 miljoen. Voor 1999 is nog geen budget beschikbaar gesteld, hetgeen leidt tot een daling van de «overige uitgaven» in 1999 ten opzichte van 1998.

De totale ontvangsten vertonen een constant beeld, met uitzondering van 1998. Dit wordt veroorzaakt door positieve saldi van projecten en door het terugstorten van teveel betaalde faop-premies.

4. Overige kerngegevens

In deze paragraaf worden achtereenvolgens gepresenteerd:

- de met beleidsterrein 21 samenhangende financiële kerncijfers;
- het aantal studenten naar kalenderjaar;
- personeelsaantallen en aantal instellingen;
- kengetallen over wachtgeld; en
- overige kengetallen

Tabel 4.1. Met beleidsterrein 21 samenhangende financiële kerncijfers (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
WSF/WTS ¹	953,7	1 001,1	747,6	614,0	751,2	1 032,5	1 064,7
Collegegelden ²	654,5	705,4	731,5	750,4	739,9	744,7	746,4

¹ Exclusief rentedragende leningen, kasschuiven OV-studentenkaart, bijstelling aanvullende beurs en de versobering van de OV-studentenkaart; inclusief prestatiebeurs.

² Het collegegeld voor studenten die studiefinanciering ontvangen is f 2 575 in 1997 en f 2 750 in 1998. De instelling bepaalt het collegegeld voor de overige studenten. Bij de raming is uitgegaan van eenzelfde collegegeld voor voltijd-studenten en van een collegegeld voor deeltijd-studenten van f 1 700. Vanaf 1999 is rekening gehouden met de indexering van het collegegeld.

Naast de rijksbijdrage verwerven de hogescholen inkomsten uit collegegelden. De collegegelden zijn sinds 1994 eigendom van de instelling. De stijging van de geraamde collegegeldinkomsten hangt samen met de verhoging respectievelijk indexering van het collegegeld en met de stijgende studentenaantallen.

De daling van de studiefinancieringsuitgaven in de eerste jaren en de sterke stijging in het laatste jaar zijn vooral het gevolg van de prestatiebeurs. In de laatste jaren wordt er een grote stijging verwacht doordat dan de eerste cohorten studenten in aanmerking komen voor het omzetten van leningen in beurzen. De ontwikkelingen worden nader toegelicht op beleidsterrein 25 (Studiefinancieringsbeleid).

Tabel 4.2. Aantal studenten naar kalenderjaar (x 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totaal ingeschreven studenten	265,2	269,9	274,2	277,7	276,6	270,3	267,8
– voltijd	223,7	227,6	231,6	234,7	231,4	223,4	222,4
– deeltijd	41,5	42,4	42,6	43,0	45,2	46,9	45,4

Bron: Referentieraming 1998

¹ Exclusief de studenten in het hoger agrarisch onderwijs; deze zijn opgenomen in de begroting van LNV.

² Voor de omrekening naar kalenderjaar t wordt een gemiddelde genomen van 2 collegejaren (2/3 x collegejaar t-1/t en 1/3 x collegejaar t/t+1)

De raming van het aantal ingeschreven studenten in het hbo is ten opzichte van vorig jaar naar boven bijgesteld. Naar verwachting zal het totaal aantal studenten in het hbo enigszins fluctueren. Na een aanvallende stijging doet zich na de eeuwwisseling een tijdelijke daling voor tot ongeveer het huidige aantal studenten in 2003, waarna het aantal deelnemers weer zal toenemen. Vanaf collegejaar 2001/2002 komen de maatregelen ter vermindering van de verblijfsduur van de nieuwe cohorten studenten in de ramingen tot uitdrukking. De verwachte stijging vanaf

2002 van de deelname aan het deeltijdse onderwijs is mede het gevolg van de afspraken met hogescholen over het stimuleren van deeltijdse en duale trajecten.

Personeelsaantallen

De daling in het aantal personeelsleden in dienst van hogescholen van de laatste jaren lijkt te zijn gestopt. Op 1 oktober 1997 waren er 20 500 personeelsleden in dienst, waarvan 12 500 onderwijzend personeel. In 1996 waren de vergelijkbare aantallen 20 000 en 12 300. Indicatief is een raming van de personeelsaantallen opgenomen op basis van de budgettaire ontwikkeling.

Tabel 4.3 Personele aantallen (x 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Aantal personeelsleden (fte)	20,2	20,5	20,0	19,3	19,1	18,5	18,4

Aantal instellingen

De dalende tendens in het aantal hogescholen zet zich nog steeds voort. Begin 1998 bedraagt het aantal hogescholen 58. Uitgaande van de door instellingen aangekondigde fusies zal dit aantal begin 1999 zijn gedaald tot 50. Door fusies in het verleden en de toename van de belangstelling voor het hbo is de gemiddelde grootte tussen 1992 en 1997 gestegen van 3400 naar 4600 studenten.

Wachtgelden

In de navolgende tabel staan de realisatiecijfers over het jaar 1997 op een rij.

Tabel 4.4 Kengetallen over wachtgelden

	1997
Totaal aantal wachtgelders ¹	1 707
Totaal wachtgelduitgaven ²	171,5
Gemiddelde uitkering per fte	100,5
Aantal personen ³	3 600

¹ De aantallen fte's zijn de gemiddelden van de aantallen per maand. De aantallen zijn inclusief de suppletie-uitkeringen.

² De uitgaven zijn gepresenteerd minus de ontvangsten (artikel 21.01 ontvangsten) en exclusief frictiepoels.

³ Aantal personen met wachtgeld, gemiddeld over 12 maanden.

Toelichting bij tabel 4.4

De omvang van het volume van het wachtgeld wordt uitgedrukt in 2 maten: het aantal personen en het aantal voltijdse eenheden (fte). Gekozen is voor het aantal personen in plaats van het aantal uitkeringsrechten – de maat die tot dusver is gebruikt – omdat dit beter aansluit bij doorgaans gehanteerde volume-maten van de arbeidsactiviteit en -inactiviteit.

Geteld in het aantal personen komt het wachtgeldvolume op een lager niveau dan geteld in het aantal uitkeringsrechten zoals in eerdere

rapportages. Dit komt omdat een persoon meerdere uitkeringsrechten kan hebben en omdat personen die niet daadwerkelijk een werkloosheidsuitkering ontvangen onder de BWOO niet meer meegeteld worden. Dit laatste in tegenstelling tot de situatie van voor de invoering van de BWOO, waarin personen die weer werk hadden aanvaard als «slapers» werden meegeteld.

Voor de omvang in fte's maakt dit niet uit (slapers worden geteld als 0 fte). Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat in het aantal fte's het uitkeringspercentage is meegewogen.

Conform de afspraken in het wachtgeldakkoord dalen de wachtgeld-uitgaven in het hbo, ook voor 1997 is het streefcijfer gehaald. De daling van uitgaven is voornamelijk het gevolg van de verminderde instroom in het wachtgeld, alsmede van de uitstroom van deelnemers aan de 50+ en 55+ regeling door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. De uitstroom naar de arbeidsmarkt haalt echter nog niet het gewenste resultaat.

Kengetallen

Met behulp van de gegevens uit de bovenstaande tabellen kunnen enkele ratio's worden berekend. Deze zijn weergegeven in tabel 4.5.

Tabel 4.5 Kengetallen (uitgaven: x f 1000, instellingsgrootte: x 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Gemiddelde instellingsgrootte	4,5	4,7	5,5	5,6	5,5	5,4	5,4
Uitgaven per student, excl. WSF/WTS, huisvesting	8,5	8,4	8,4	8,0	8,0	8,0	8,0
Uitgaven huisvesting per student	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Uitgaven WSF/WTS per student	(3,6)	(3,7)	(2,7)	(2,2)	(2,7)	(3,8)	(4,0)
Collegegelden per student (schatting)	(2,5)	(2,6)	(2,7)	(2,7)	(2,7)	(2,8)	(2,8)
Uitgaven per student, excl. WSF/WTS, huisvesting, in constante prijzen	.	8,4	8,1	7,7	7,6	7,5	7,5

De ontwikkeling van de uitgaven per student dalen beduidend van 1999 naar 2000. Dit wordt veroorzaakt door de fluctuaties in de totale uitgaven en de geraamde studentenaantallen. Deze zijn opgenomen in tabel 3.1 en tabel 4.2. In het bijzonder gaat het om de daling van de uitgaven in 2000 vanwege de beëindiging van het studeerbaarheidfonds en de verdere stijging van de studentenaantallen in dat jaar.

Overigens laten de uitgaven na 2000 ook een verdere daling zien wanneer gecorrigeerd wordt voor de oploep in loon- en prijsbijstelling.

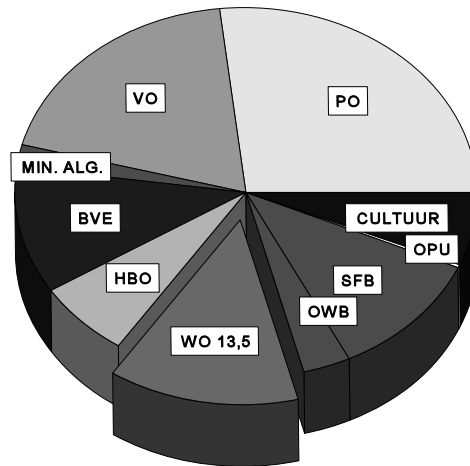
De «uitgaven per student» is een belangrijk (doelmatigheids-)kengetal. Daarnaast zijn in de bijlage «OCenW in kerncijfers» gegevens opgenomen over het rendement en de verblijfsduur in het hbo en resultaten van een onderzoek naar de mate waarin afgestudeerde hbo-ers 1,5 jaar na hun afstuderen er in geslaagd zijn een werkkring te vinden.

Reeds in het begrotingsjaar 1997 zijn twee monitors opgezet om de afspraken die gemaakt zijn in het wachtgeldakkoord en het verblijfsduurakkoord te kunnen beoordelen. De eerste resultaten van de ontwikkeling van de wachtgelduitgaven zijn bemoedigend; de beoogde kentering in de uitgaven lijkt op te treden. Het verblijfsduurakkoord is nog volop in ontwikkeling en richt zich op een vermindering van de studiefinancierings-uitgaven vanaf het collegejaar 2001/2002.

Beleidssterrein 22 WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS

Wetenschappelijk onderwijs t.o.v. de totale begroting OC en W

Uitgaven OC en W f 41,0 mld.

Uitgaven Wetenschappelijk onderwijs f 5,5 mld.

1. Algemeen

Dit beleidssterrein omvat de universiteiten en academische ziekenhuizen (artikel 22.01), de instituten van internationaal onderwijs en onderzoek (artikel 22.02) en de overige instituten van hoger onderwijs (artikel 22.03). De bekostiging en subsidiëring van deze instellingen geschiedt op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), een aantal subsidieregelingen en in een aantal gevallen op basis van aparte wetgeving.

2. Taakstelling regeerakkoord

Op het beleidssterrein wetenschappelijk onderwijs moet vanuit het Regeerakkoord 1994 en het Regeerakkoord 1998 in de komende periode een taakstelling worden ingevuld die uiteindelijk f 302,7 miljoen belooft. Deze bezuining is met uitzondering van de beperking van de incidentele looncomponent van 0,8% naar 0,6%, naar rato verdeeld over het landelijk beschikbare budget voor de universiteiten (onderdelen onderwijs, verwevenheid, onderzoek en academische ziekenhuizen) en over de overige instituten hoger onderwijs. Ook op de uitgaven van de instituten internationaal onderzoek, voorzover niet vallend onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking wordt een korting aangebracht. Naast de hiervoor genoemde taakstelling worden de collegegelden geïndexeerd. De hiermee corresponderende meerinkomsten worden in mindering gebracht op de universitaire budgetten. De maatregelen zijn nader gespecificeerd in de artikelsgewijze toelichting van het beleidssterrein wetenschappelijk onderwijs.

3. Beleid

De instellingen zullen de komende jaren invulling moeten geven aan deze financiële taakstellingen. Tegelijkertijd zullen de universiteiten tegemoet moeten blijven komen aan de eisen die worden gesteld aan hoogwaardig onderwijs en onderzoek in onze kennisintensieve economie. Dit vergt een steeds voortgaande verbetering van de kwaliteit en doelmatigheid van onderwijs en onderzoek. Daarnaast wijzen prognoses op een toenemende vraag op de arbeidsmarkt naar academisch opgeleiden, terwijl de wervingskracht van de universiteiten op de arbeidsmarkt zelf onder druk staat.

Internationale vergelijkingen wijzen uit dat de kwaliteit van het universitair onderwijs en onderzoek in het algemeen uitstekend is. Dat positieve beeld wordt ook bevestigd in het Hoger onderwijs en onderzoek plan (HOOP) 1998, dat in januari 1998 is vastgesteld. Dat neemt niet weg dat er, mede in het licht van de in het Regeerakkoord geformuleerde ambities, verdere verbeteringen gewenst zijn om:

- de toonaangevende internationale positie te handhaven en te versterken;
- in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals een leven lang leren en de toenemende vraag naar academisch opgeleiden;
- de flexibiliteit in de universitaire opleidingen te vergroten;
- de positie van de universiteiten in de nationale en regionale kennisinfrastructuur te behouden en bij te dragen aan technologische vernieuwing, duurzame economische groei en hoogwaardige werkgelegenheid;
- de kwaliteit en studeerbaarheid van het onderwijs verder in te bedden;
- de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verder te verbeteren.

In het licht van deze opgaven is het beleid op het gebied van het wetenschappelijk onderwijs gericht op de volgende speerpunten:

- a. verdere versterking van de maatschappelijke oriëntatie van universiteiten;
- b. differentiatie en voortgaande verbetering van de kwaliteit van het onderwijs;
- c. aanpassingen in de bestuurlijke relaties tussen overheid en instellingen en versterking van de bestuurlijke slagvaardigheid van de universiteiten.

Deze lijnen worden hieronder nader uitgewerkt. Daarnaast wordt ingegaan op de vernieuwing van de bekostiging van onderwijs en onderzoek, de toelating tot numerus-fixus-opleidingen en het beleid met betrekking tot academische ziekenhuizen.

3.1 Versterking van de maatschappelijke oriëntatie

De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt kan beter. Daarom wordt dualisering in het wetenschappelijk onderwijs gestimuleerd en zijn convenants gesloten om de deelname aan universitaire lerarenopleidingen te vergroten en bèta- en technische opleidingen te vernieuwen. Op deze convenants is reeds ingegaan in het algemeen deel van de memorie van toelichting.

Een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst is daarnaast de vraag hoe voorzien kan worden in de toenemende vraag naar academisch opgeleiden op de arbeidsmarkt. Volgens prognoses van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) zal de vraag naar universitair opgeleiden het aanbod aan afgestudeerden in de periode tot 2002 jaarlijks met duizenden personen overstijgen. Nu al zijn knelpunten zichtbaar in bijvoorbeeld informatica en accountancy.

3.1.1 Dualisering

Ter stimulering van experimenten met duale opleidingen is voor de periode 1998–2000 f 11,8 miljoen beschikbaar. Deze middelen worden toegekend in twee tranches. Voorstellen van universiteiten voor de eerste tranche zijn beoordeeld door een externe commissie. In deze tranche hebben negen duale opleidingen subsidie gekregen. Er is bijna f 4 miljoen toegekend. De tweede tranche volgt in 1999. In 2001 wordt het experimentenbeleid geëvalueerd, waarna de Tweede Kamer zal besluiten of duale opleidingen in het wetenschappelijk onderwijs op structurele basis worden ingevoerd.

3.1.2 Bèta-techniek

Over de vernieuwing van bèta-opleidingen is in mei 1998 een convenant met de algemene universiteiten met bèta-opleidingen gesloten. De vernieuwing en verbreding van opleidingen aan de technische universiteiten is al eerder in gang gezet in vervolg op de convenants techniek van 1991 en 1994. Verdere modernisering en verbreding van de curricula moet met kracht worden doorgezet, vooral vanwege de matige rendementscijfers en de achterblijvende instroom van nieuwe studenten. De technische universiteiten hebben inmiddels een actieplan opgesteld dat onder meer voorziet in een aantal pilot-projecten waar harde cijfers met betrekking tot rendementsverhoging zullen worden nagestreefd. Een specifiek aandachtspunt betreft de integratie van de lerarenopleiding in de vijfjarige ingenieursopleiding, conform de benadering die in het bèta-convenant is gekozen.

3.1.3 Ophoging numerus fixus

Het landelijk beschikbare budget voor universiteiten is verhoogd in verband met de uitbreiding van de capaciteit eerstejaars studenten voor geneeskunde en tandheelkunde. Deze verhoging bedraagt f 7 miljoen in 2000, oplopend tot f 19 miljoen in 2004 en latere jaren. Met behulp van deze extra middelen kan de helft van de in het HOOP 1998 beoogde uitbreiding van de onderwijscapaciteit in deze opleidingen worden gerealiseerd.

3.2 Differentiatie en kwaliteit

3.2.1 Differentiatie

Het hoger onderwijs ontwikkelt zich in de richting van meer differentiatie. Met een kandidaatsfase is een belangrijke stap gezet in de richting van de in het Regeerakkoord geformuleerde ambitie, meer flexibiliteit aan te brengen in de opleidingen aan de universiteiten. Door invoering van een kandidaatsfase wordt de doorstroom naar verschillende afstudeerrichtingen, waaronder duale varianten, of de doorstroom naar andere universiteiten, gemakkelijker gemaakt. Dat biedt ruimte voor een andere opbouw van programma's. Hiermee wordt tevens aangesloten bij internationale ontwikkelingen in de structurering van universitaire opleidingen binnen West-Europa, en bij de toename van combinaties van leren en werken. Ook nemen de mogelijkheden toe om tegemoet te komen aan de wensen van studenten.

3.2.2 Kwaliteit en studeerbaarheid

Bij de structurele verankering van de verworvenheden van het programma Kwaliteit en studeerbaarheid in het reguliere onderwijsproces zijn professionalisering van het onderwijs en informatie- en communicatietechnologie (ict) belangrijke aandachtspunten. Wat betreft professionalisering kunnen ervaringen in Engeland mede als inspiratiebron dienen. Daar wordt met het Institute for Learning and Teaching in Higher Education een begin gemaakt met verbetering van docentenscholing in het hoger onderwijs op nationaal niveau en het verzorgen van permanente nascholing. In Nederland zal het komend jaar een aantal initiatieven binnen de universitaire sector worden ondersteund, gericht op verdere professionalisering van het onderwijs. Hiermee kan ook een bijdrage worden geleverd aan het vergroten van de employability van docenten in het wetenschappelijk onderwijs. Van de projecten die zijn gefinancierd in het kader van het Studeerbaarheidsfonds heeft circa 20% betrekking op informatie en communicatietechnologie (ict). Bezien zal worden hoe ict in het wetenschappelijk onderwijs verder kan worden gestimuleerd.

3.3 Bestuurlijke verhoudingen

3.3.1 Modernisering universitaire bestuursorganisatie

Met ingang van 19 maart 1997 is de Wet modernisering universitaire bestuursorganisatie ingevoerd. Deze heeft er toe geleid dat de universitaire bestuursorganisatie meer harmoniseert met hetgeen in andere sectoren in het onderwijs gebruikelijk is. Bovendien is de bestuurskracht van het facultaire niveau aanzienlijk versterkt, onder meer door het niet meer voorschrijven van de vakgroepstructuur en het mogelijk maken van integraal management op het middenniveau van de universiteit. De commissie onder leiding van dr. C. Datema heeft op 2 juni advies uitgebracht over de implementatie van de modernisering universitaire bestuursorganisatie. Dit advies wordt meegenomen bij de rapportage van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan de Tweede Kamer over het implementatiejaar, waarbij ook de bevindingen van de inspectie worden betrokken.

3.3.2 Decentralisatie arbeidsvoorwaardenvorming

Naar verwachting zal dit najaar het proces van decentralisatie van de arbeidsvoorwaardenvorming met de Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU), de HBO-raad en de werkgeversvereniging van de onderzoekinstellingen (WVOI) alsmede met de vakorganisaties voor overheids- en onderwijspersoneel worden afgerond. Het is de bedoeling dat de decentralisatie van de arbeidsvoorwaardenvorming voor de universiteiten, hogescholen en onderzoekinstellingen wordt gerealiseerd per 1 januari 1999. Dit betekent dat vanaf die datum de arbeidsvoorwaardenvorming een zaak is van de werkgevers en de vakorganisaties voor overheids- en onderwijspersoneel in het veld van het hoger onderwijs. Met deze decentralisatie zullen de instellingen verdergaande bevoegdheden krijgen om eigenstandig specifieke primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden vast te stellen, opdat zij daarbij hun rol als werkgever beter kunnen vervullen. De overheid is dan verantwoordelijk voor het vaststellen van de financiële ruimte en het algemeen toezicht op de besteding van die ruimte door middel van monitoring en informatiebevraging.

3.3.3 Accountability, toezicht en controle

Een belangrijk aandachtspunt in de bestuurlijke relaties met de instellingen vormt het versterken van de verantwoording en de verbetering van de informatievoorziening. In het regeerakkoord is opgenomen dat waar de eigen verantwoordelijkheid wordt versterkt, instellingen zich zowel tegenover de overheid als tegenover studenten adequaat moeten verantwoorden over de besteding van middelen en bereikte resultaten. Verbetering van de kwaliteitszorg en de informatievoorziening aan aankomende studenten bij de studiekeuze behoeven daarom blijvende aandacht. Daarnaast wordt in de financiële verantwoording gestreefd naar verbetering van de accountability.

Het lumpsum-stelsel berust op twee pijlers: bestedingsvrijheid en verantwoording.

Autonomie is dus onlosmakelijk verbonden met accountability, het afleggen van verantwoording over kwaliteit en financiën. Beide invalshoeken zijn van belang en hangen samen. Verbetering van de accountability betekent dat het financieel jaarverslag de vereiste helderheid moet bieden, zodat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen beter zicht krijgt op het financieel beheer en de vermogenspositie van de universiteiten. Daarnaast moet een betere weergave van prestatiegegevens meer gestructureerd inzicht opleveren in de prestaties van universiteiten en de verhouding tussen onderwijs- en onderzoekprestaties en (belasting)middelen waarover de instelling beschikt.

3.4 Bekostiging universiteiten

3.4.1 Onderwijsbekostiging

In het HOOP 1998 zijn lijnen uitgezet voor een nieuwe bekostigingssystematiek voor het onderwijs. In de jaren 1997, 1998 en 1999 is een gestabiliseerd verdeelmodel van toepassing. Met ingang van 2000 zal het Prestatie bekostigingsmodel (PBM) van toepassing zijn. In dit model is 50% van het onderwijsdeel afhankelijk van aantallen behaalde diploma's. Het aantal ingestroomde eerstejaars per universiteit bepaalt circa 13% van de middelen. De resterende 37% wordt verdeeld volgens een vaste verdeelsleutel voor instandhouding van studentonafhankelijke onderwijs-capaciteit en als waarborg voor stabiliteit. Het verwevenheidsdeel uit de huidige bekostigingssystematiek is in PBM geïntegreerd in het onderwijsdeel. Het PBM is sterker afhankelijk van gerealiseerde output (prestaties) en van de keuzen van studenten.

3.4.2 Onderzoeksbekostiging

Voor de onderzoeksbekostiging zijn in het HOOP 1998 eveneens nieuwe beleidslijnen uitgezet. De onderzoeksbekostiging moet meer op kwaliteit worden gericht. Het beleid voor de (top)onderzoekscholen wordt voortgezet. In twee rondes wordt door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) geadviseerd over te selecteren toponderzoekscholen. Naar aanleiding van het advies van NWO heeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in april 1998 de selectie van toponderzoekscholen in de eerste ronde vastgesteld. In de begroting 1999 is een bedrag van f 10 miljoen opgenomen voor de zes geselecteerde toponderzoekscholen uit de eerste ronde. Dit bedrag loopt op tot f 50 miljoen per jaar vanaf 2002. De middelen worden gevonden door reallocatie binnen de rijksbijdrage voor de universiteiten. De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft een versnelde tweede ronde aangekondigd. Mede op basis van evaluatie van de eerste ronde zullen de criteria worden herzien, om te bevorderen dat in de tweede ronde een meer evenwichtige spreiding over wetenschapsgebieden kan

worden gerealiseerd. Bij deze evaluatie zullen ook de resultaten van gesprekken worden meegenomen over de institutionele vormgeving van stimulering van toponderzoek in alfa- en gamma-wetenschappen.

3.5 Toelating numerus fixus-opleidingen

Op 24 maart 1998 werd een wetsontwerp ingediend, dat voorstellen bevat voor aanpassingen van het systeem van selectie voor opleidingen waarvoor een toelatingsbeperking is vastgesteld. Het wetsontwerp behelst aanpassing van het huidige systeem van gewogen loting bij opleidingen met numerus fixus. De belangrijkste aanpassingen zijn:

- directe plaatsing vanaf gemiddeld eindexamencijfer 8 en een aangepast gewogen lotingssysteem voor de overige plaatsen;
- beperking van het aantal lotingskansen tot maximaal twee;
- introductie van de mogelijkheid tot vormen van selectie door instellingen van hoger onderwijs voor een beperkt deel van de plaatsen.

Op korte termijn wordt gekeken of het wetsontwerp aangepast moet worden om experimenten mogelijk te maken met selectie, zoals aangekondigd in het regeerakkoord.

3.6 Academische ziekenhuizen

3.6.1 Bestuurlijke verhoudingen

Volgens bepalingen in de WHW dienen de instellingen de samenwerking tussen medische faculteit en academisch ziekenhuis in een plandocument vast te leggen. Over de structuur en inhoud van deze afstemming hebben universiteiten en academische ziekenhuizen in 1997 afspraken gemaakt. Deze zijn vastgelegd in een gedragscode.

Inmiddels hebben alle clusters nieuwe plandocumenten opgesteld, die een beter beeld geven van de afspraken met betrekking tot ondersteuning van de faculteit door het academisch ziekenhuis. De daarbij verschaft financiële gegevens betekenen een aanzienlijke verbetering van de verantwoording van de aanwending van de rijksbijdrage. Omdat het proces nog niet is voltooid, zal hieraan ook in de komende jaren nog de nodige aandacht worden gegeven.

Geconstateerd wordt dat de intensievere samenwerking tussen universiteit, medische faculteit en academisch ziekenhuis in een aantal gevallen leidt tot vergaande bestuurlijke samenwerking. Deze positieve ontwikkelingen zullen nader worden geanalyseerd, mede in het licht van de recente wijziging van de universitaire bestuursorganisatie.

3.6.2 Bekostiging

Per 1 januari 1997 zijn nieuwe bekostigingsmodellen voor de bepaling van de budgetten per academisch ziekenhuis voor enerzijds het rijksbijdrage-deel en anderzijds het zorgbudget voor reguliere en topzorgfuncties ingevoerd. Deze moeten nog gevolgd worden door het invoeren van een bekostigingsopzet voor de bijzondere academische taken, waaronder de topreferentiefunctie. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Wanneer ook de bekostiging van deze functie is geregeld, zal het proces zijn afgesloten dat in 1993 startte met het rapport «Bepaald betaalbaar» van de Vereniging Academische Ziekenhuizen (VAZ). Het beoogde resultaat is een verheldering van de verantwoordelijkheid voor de verschillende bekostigingsstromen in relatie tot de omvang van de onderscheiden functies.

Met ingang van 1999 zal de directe financiële bijdrage ten laste van de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan het programma ontwikkelingsgeneeskunde, dat in belangrijke mate

bij de academische ziekenhuizen plaatsvindt, worden beëindigd. Het beleid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is erop gericht de rol van NWO in dit traject te versterken.

3.6.3 Huisvesting

Het beleid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is gericht op een verdere vergroting van de eigen verantwoordelijkheid van academische ziekenhuizen voor de instandhouding van de gebouwen en terreinen, analoog aan het model dat met ingang van 1 januari 1996 bij de algemene ziekenhuizen is geïntroduceerd. Bij decentralisatie geldt voor bekostiging van de lasten van rente en afschrijving, samenhangend met huisvestings-investeringen, dat deze volgens de afgesproken verhouding van 25% door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en voor 75% door de verzekeraars worden gedragen.

3.6.4 Privatisering arbeidsvoorwaarden

Na afweging van de verschillende alternatieven wordt afgezien van volledige privatisering van de arbeidsvoorwaarden. Samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de VAZ is geconstateerd dat de verschillen tussen de positie van de academische ziekenhuizen en de algemene ziekenhuizen steeds kleiner worden als gevolg van de OOW-operatie (overheidspersoneel onder de werknemersverzekeringen). Er zijn bestuurlijke afspraken gemaakt waardoor de academische ziekenhuizen ten opzichte van de algemene ziekenhuizen in een gelijkwaardige uitgangspositie op de arbeidsmarkt komen te verkeren.

4. Horizontale toelichting

Op het beleidsterrein WO wordt de komende jaren een taakstelling ingevuld, welke uiteindelijk ruim f 300 miljoen belooft. Daarenboven worden de collegegelden voortaan jaarlijks geïndexeerd; de hogere collegegeldopbrengsten worden in mindering gebracht op de universitaire budgetten. Een en ander resulteert in een na 1999 dalende budgetontwikkeling.

De mutaties in het begin van de meerjarenperiode zijn terug te voeren op loon- en prijsbijstelling, en hebben daarnaast betrekking op de instelling van het Studeerbaarheidsfonds, de middelen voor de tijdelijke stimuleringsregeling voor aankomende hoogleraren (f 10 miljoen in de jaren 1997 tot en met 2000) en de herstructureringsmiddelen wetenschappelijk onderzoek (f 15 miljoen in 2000 en f 30 miljoen in 2001).

De ramingen voor het internationaal onderwijs zijn bijgesteld in overeenstemming met het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De uitgaven voor het internationaal onderwijs zijn voor het grootste deel onderdeel van de Homogene Groep Internationale Samenwerking. Het merendeel van deze OCenW-uitgaven valt te typeren als officiële ontwikkelingshulp (official development assistance).

Daarnaast ontvangt een aantal instellingen een bijdrage op basis van internationale verdragen. De hoogte van deze bijdragen wordt vastgesteld in internationale gremia waar Nederland lid van is.

Bij de overige instellingen van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek is deels sprake van wettelijke bekostiging zonder open-einde. Daarnaast is er een aantal gesubsidieerde instellingen die onder niet-wettelijke bekostiging vallen. Bij het bepalen van de subsidie voor deze instellingen wordt rekening gehouden met de geldende subsidievoorwaarden. De uitkeringen na ontslag (wachtgelden) zijn gebudgetteerd bij de universiteiten, de academische ziekenhuizen, de Open Universiteit

Nederland en de Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking in het Hoger Onderwijs. Met ingang van de begroting 1998 zijn ook voor een zestal andere instellingen op de artikelen 22.02 en 22.03 de uitkeringen na ontslag gebudgetteerd (zie de toelichtingen aldaar en bij artikel 22.04).

Tabel 4.1 Totaal uitgaven en ontvangsten (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totale uitgaven	5 244,7	5 435,3	5 542,9	5 525,1	5 505,9	5 463,3	5 443,4
– universiteiten/academische ziekenhuizen	4 421,5	4 630,4	4 729,4	4 764,2	4 752,9	4 708,0	4 689,0
Totaal universiteiten en academische ziekenhuizen – 22.01	4 920,2	5 103,7	5 213,8	5 252,5	5 240,5	5 195,8	5 175,2
Bekostiging overige instellingen (22.02+22.03)	226,6	226,1	231,8	232,1	232,1	231,8	232,6
Rechtspositionele uitkeringen – 22.04	9,8	15,7	13,8	14,2	14,7	15,4	15,4
Overige uitgaven							
– t.b.v. universiteiten	71,6	70,5	72,4	16,8	6,5	3,0	3,0
– t.b.v. academische ziekenhuizen	2,4	7,0	3,4	3,6	4,0	6,4	6,4
– overige instellingen	14,1	12,3	7,7	5,9	8,1	10,9	10,9
Totaal overige uitgaven – 22.06	88,1	89,8	83,5	26,3	18,6	20,3	20,3
Totale ontvangsten	– 2,7	– 3,5	– 2,4	– 2,4	– 2,4	– 2,4	– 2,4
Oploop in loon- en prijs-bijstelling			115,3	153,4	195,0	221,8	267,5
Gesaldeerde uitgaven in constante prijzen	.	5 431,8	5 425,2	5 369,3	5 308,5	5 239,9	5 173,5

(1) universiteiten en academische ziekenhuizen

(2) 1997–1999 inclusief «Studeerbaarheidsfonds», 1997–2000 incl. «jonge hoogleraren»

5. Overige kerncijfers

In tabel 5.1 worden de uitgaven gepresenteerd die samenhangen met het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs en elders in deze begroting zijn opgenomen. Het gaat in het bijzonder om de uitgaven voor studie-financiering. Van de opbrengst van de collegegelden is een schatting opgenomen op basis van het geraamde aantal studenten en de hoogte van het collegegeld. De collegegelden worden sinds 1993 door de studenten rechtstreeks aan de instellingen betaald.

Tabel 5.1 Met beleidsterrein 22 samenhangende financiële kerncijfers (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
WSF ¹	689,4	572,4	442,0	372,3	249,7	33 4,4	426,4
opbrengst collegegelden (schatting)	377,0	397,5	417,5	420,4	425,2	431,1	431,1

¹ Exclusief rentedragende leningen en prestatiebeursleningen. Inclusief kasschuiven ov-studentenkaart. De bedragen zijn exclusief de financiering voor studenten in het agrarisch onderwijs. Hiertoe zijn de uitgaven aan WSF met een vaste factor verlaagd.

Tabel 5.2 toont het aantal instellingen in het wetenschappelijk onderwijs.

Tabel 5.2 Aantal instellingen in het wetenschappelijk onderwijs

Universiteiten	12
Academische ziekenhuizen	8
Theologische universiteiten, Universiteit voor Humanistiek, etc.	6
Internationale onderwijsinstellingen	4
Open Universiteit Nederland	1

Bron: OCenW

In tabel 5.3 zijn de (geraamde) studentenaantallen opgenomen. Het aantal studenten per collegejaar is hierbij omgerekend naar kalenderjaar. Voor de universiteiten zijn de gegevens over 1997 gebaseerd op de 1-december-telling van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), terwijl de rest van de reeks een prognose is. Deze prognose is gebaseerd op de Referentieraming 1998.

Het aantal eerstejaarsstudenten neemt weer toe. In 1997 is het aantal eerstejaars met 4% toegenomen ten opzichte van 1996. Op grond van de huidige stand van de aanmeldingen voor het studiejaar 1998–1999 wordt wederom een lichte stijging verwacht. De prognose is dat het aantal eerstejaars zich de komende jaren zal stabiliseren op circa 28 000 per jaar. Het totaal aantal ingeschrevenen stabiliseert zich vanaf het jaar 2000 op circa 150 000 studenten. Dit aantal ligt circa 9 000 hoger dan voorzien in de raming voor de begroting van 1998. In deze nieuwe raming is rekening gehouden met de omvang van de instroom 1997–1998 en een beperkte verlenging van de studieduur. Hiervan is sprake als gevolg van invoering van een 5-jarige cursusduur voor technische studies enkele jaren geleden, de voorgenomen verlenging van de cursusduur van bijna alle bèta-studies en de ontwikkeling van duale leerwegen waarbij werken en leren wordt gecombineerd. Dit laat overigens onverlet dat de gemiddelde verblijfsduur in het wetenschappelijk onderwijs afneemt door het beleid dat is gericht op verkorting van de studieduur en intensivering van het onderwijs.

Het aantal behaalde diploma's zal zich de komende jaren naar verwachting stabiliseren op circa 21 000. In het hoge aantal afgestudeerden in 1998 zijn de effecten zichtbaar van de afstudeerpiek die het gevolg was van het gelijktijdig afstuderen van verschillende cohorten door de verkorting van de gemiddelde studieduur.

Tabel 5.3. Aantal studenten naar kalenderjaar/studiejaar (x 1000)

Studiejaar	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04			
Eerstejaars studenten (referentieraming '98)	28,3	28,4	28,5	28,0	28,0	27,9	28,4			
Kalenderjaar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003			
Ingeschrevenen (rr'97, begroting 1998)	157,6	151,7	146,9	143,8	142,3	141,6	140,6			
Ingeschrevenen (rr'98)	158,0	154,1	152,1	150,6	149,8	149,6	149,5			
waarvan extraneï	4,7	3,1	2,7	2,6	2,5	2,5	2,4			
Kalenderjaar	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Afgestudeerden (referentieraming '98)	24,0	25,8	27,0	24,8	23,8	22,4	21,4	20,7	20,6	20,7

referentieraming '97: Referentieraming 1997, referentieraming '98: Referentieraming 1998.

Bron: voor de universiteiten het CBS (1997).

Naast nieuwe telgegevens is de raming ook gewijzigd door een aantal correcties. Voor meer informatie over de studentenramingen wordt verwezen naar de Referentieraming 1998.

In tabel 5.4 wordt de ontwikkeling van enkele berekende doelmatigheids-kengetallen weergegeven.

Tabel 5.4 Kengetallen (aantallen x 1000, uitgaven x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Gemiddelde instellingsgrootte	13,2	12,8	12,7	12,6	12,5	12,5	12,5
Onderwijsuitgaven per student, excl. WSF/WTS en huisvesting	8,1	8,7	8,9	9,0	9,0	8,9	8,8
Uitgaven huisvesting per student	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Uitgaven WSF per student	4,5	3,8	3,0	2,2	1,7	2,3	2,9
Collegegelden per student	2,5	2,6	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9
Onderwijsuitgaven per student, excl. WSF en huisvesting in constante prijzen	.	8,7	8,8	8,7	8,6	8,5	8,4

Bron: Berekening OCenW.

NB1: De «onderwijsuitgaven» zijn benaderd door uit gegevens over de onderzoeksinspanning te herleiden welk deel van de inzet van wp betrekking heeft (zou hebben) op onderwijs. Aan de hand van de rekeningen 1996 zijn met die verhouding vervolgens de uitgaven voor onderwijs berekend en uitgedrukt als percentage van de totale lasten. Dit percentage is gerelateerd aan de rijksbijdrage exclusief huisvesting en academische ziekenhuizen en vermeerderd met de «overige uitgaven ten behoeve van universiteiten». De getallen zijn illustratief bedoeld; de onzekerheidsmarge is groot, omdat de hier doorgerekende scheiding tussen onderwijs en onderzoek gegeven de lump-sum financiering kunstmatig is. De getallen houden verder geen rekening met dynamiek in de verhouding onderwijs/onderzoek. Voor de gesaldeerde onderwijsuitgaven is in de berekening voor de jaren 1997 t/m 2003 uitgegaan van de reeks (in mln.): 1335,2; 1327,2; 1319,9; 1306,6; 1300,7.

De onderwijsuitgaven per student per jaar tonen een beperkte stijging. Deze ontwikkeling moet worden gezien in samenhang met de daling van de gemiddelde studieduur en de daarvoor noodzakelijke intensivering van onderwijsprogramma's. De stijging tussen 1997 en 1998 wordt daarnaast voor een belangrijk deel verklaard door de uitvoering van de CAO. Ondanks de stijging tot het jaar 2000 is er wel degelijk sprake van efficiency-winst; dezelfde onderwijsprestatie wordt immers in een kortere periode tot stand gebracht.

Tabel 5.5 Personeelsaantallen (fte x 1000)

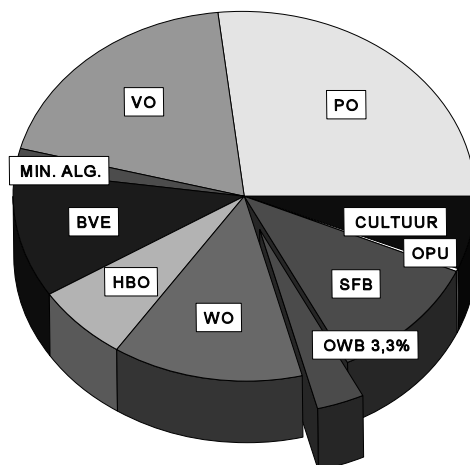
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Personeelsaantallen	39,6	40,0	40,7	41,0	40,8	40,4	40,2

Het verwachte aantal personen dat in dienst is van de gezamenlijke universiteiten is gebaseerd op de laatst bekende realisatie, gekoppeld aan de in de tabel 4.1 getoonde ontwikkeling in het budget van de universiteiten. Omdat de universiteiten zelf verantwoordelijk zijn voor het te voeren personeelsbeleid, kan de getoonde reeks in tabel 5.5 slechts als een zeer indicatieve raming worden beschouwd.

Beleidsterrein 23 ONDERZOEK EN WETENSCHAPSBELEID

Onderzoek en wetenschapsbeleid t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Onderzoek en wetenschapsbeleid f 1,4 mld.

1. Algemeen

De middelen die binnen dit beleidsterrein zijn gereserveerd betreffen allereerst (artikel 23.01 Instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening) de bekostiging op basis van wetten, zoals:

- de Wet op het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (WHW);
- de Wet op de Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek (NWO-wet);
- de Wet op de Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO-wet);
- koninklijke besluiten;
- internationale verdragen en statuten van een dertigtal grote(re) en kleinere instellingen van verschillend karakter.

Te onderscheiden zijn:

- de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW);
- de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO);
- de Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO);
- de grote technologische instituten (gti's);
- instellingen op het terrein van bibliotheekwezen en informatieverzorging, waaronder de Koninklijke Bibliotheek;
- alfa/gamma onderzoek;
- publieksvoorlichting over wetenschap en technologie;
- maatschappelijke oordeelsvorming;
- internationale onderzoekinstellingen en de Adviesraad voor Wetenschap en Technologie.

Het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie (RIOD) wordt per 1 januari 1999 ondergebracht bij de KNAW.

Met de beleidslijnen, opgenomen in opeenvolgende Wetenschapsbudgetten, wordt een kader gegeven voor de strategische plannen en de begrotingen van de instellingen. Conform het regeerakkoord wordt het Wetenschapsbudget eens in de vier jaar uitgebracht.

Naast de bekostiging van dertig instituten op artikel 23.01 worden er op artikel 23.04 (Coördinatie wetenschapsbeleid) middelen gereserveerd voor nationale en internationale coördinerende activiteiten met in totaal een omvang van f 57 miljoen. Met deze middelen geeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen invulling aan zijn rol van coördinerend minister voor het wetenschapsbeleid.

2. Beleid

Verkenningen, keuzes en prioriteiten

Een belangrijke hoofdlijn in het beleid betreft het ontwikkelen van keuzes in het wetenschappelijk onderzoek en het stellen van prioriteiten binnen deze keuzes. Het proces van verkenningen richt zich op het ontwikkelen van de basis daarvoor. Dit verkenningsproces is in handen gelegd van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT). De agenda voor de verkenningen is opgesteld en er zijn met de AWT afspraken gemaakt over de aanpak van het proces. De AWT zal advies uitbrengen inzake prioriteiten en posterioriteiten. Dat advies is gebaseerd op de uitkomsten van de lopende en nog uit te voeren verkenningen. Het AWT-advies is de input voor een vierjarige beleidscyclus voor het wetenschapsbeleid.

Nieuwe Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek-wet (NWO-wet)

Het komend jaar ligt een ontwerp voor een nieuwe NWO-wet voor behandeling bij de Tweede Kamer. De hoofdlijnen zijn met de brief van 21 april 1997 aan de Tweede Kamer medegedeeld. Daarbij wordt tevens de recent beklonken reorganisatie van NWO verwerkt en de planningssystematiek aangepast aan de vierjarige beleidscyclus van het Wetenschapsbudget.

Wetenschapsbudget 1997

In het Wetenschapsbudget 1997 zijn verschillende prioriteiten geformuleerd op basis van het verkenningenproces. Deze prioriteiten zijn enerzijds verwerkt in stimuleringsprogramma's van NWO en anderzijds in het onderzoek van de universiteiten en andere onderzoekorganisaties, waar onder TNO.

Sommige van de stimuleringsprogramma's zijn in 1998 gestart, andere zullen in 1999 volgen. Deze worden samen met andere departementen gefinancierd.

Voor het onderzoek van de universiteiten is gevraagd om «zichtbaar en meetbaar» aan te geven hoe op die prioritaire gebieden te werk kan worden gegaan. Deze lijn zal in het kader van de verantwoording door de universiteiten worden voortgezet.

Strategienota Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO-wet)

TNO werkt aan de uitvoering van plannen die neergelegd zijn in de Strategienota 1998, waarover het kabinet in april 1998 een standpunt heeft

ingenomen. De uitwerking ervan voor het basisfinancieringsonderzoek bij TNO is neergelegd in het daarvoor bestemde meerjarenplan. Dit plan zal in het najaar van 1998 uitkomen en de Minister van OCenW zal zijn oordeel aan TNO kenbaar maken. Verder zal in 1999 aandacht worden besteed aan de implementatie van het standpunt van het kabinet over het AWT-advies over de grote technologische instituten (gti's), in samenwerking met de ministeries van Economische Zaken en Verkeer en Waterstaat.

Kaderprogramma

In 1999 gaat het vijfde Europese kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling daadwerkelijk van start. Dit programma heeft een geheel nieuwe structuur gekregen. De nieuwe benadering is gericht op partnerschap en dialoog en heeft een meer multidisciplinaire aanpak gekregen. Vanuit Nederland zal grote aandacht worden besteed aan de inzet van Europese structuurfondsen voor onderzoek.

Bilaterale samenwerking

De bilaterale samenwerking met Vlaanderen, de naburige Duitse deelstaten en Duitsland, Frankrijk, Rusland, Hongarije, Indonesië en China wordt voortgezet en waar mogelijk geïntensiveerd. De bilaterale samenwerking met Singapore wordt op gang gebracht. Voor de samenwerking met Azië speelt de op human resources development gerichte Azië-faciliteit, die is opgenomen in de homogene groep internationale samenwerking, een belangrijke rol.

Doelmatigheid en doeltreffendheid van het Nederlandse Onderzoek

Financieringsstromen

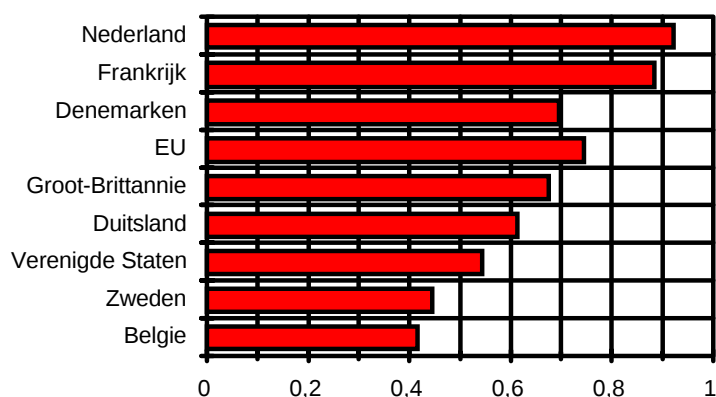
Zoals in alle landen zijn de overheid en de bedrijven in Nederland de belangrijkste financiers van het onderzoek. Op het niveau van de overheid is het ministerie van OCenW de grootste financier van wetenschappelijk onderzoek, met een aandeel van meer dan 60% van het totaal van de Rijksoverheid. Hiervan gaat het grootste deel naar de universiteiten in de vorm van de eerste geldstroom. Ook het Ministerie van Economische Zaken is een belangrijke financier, met een aandeel van ruim 15%, evenals het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met een aandeel van 9%. De overige overheidsmiddelen, ongeveer 15%, komen van de andere ministeries.

Niet alle middelen van de overheid gaan direct naar de uitvoerende onderzoekinstellingen. Een deel van het overheidsbudget wordt verdeeld via enkele intermediaire organisaties. Voor het Ministerie van OCenW zijn de belangrijkste organisaties de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW). NWO financiert het tweede geldstroomonderzoek binnen universiteiten en financiert daarnaast eigen onderzoeksinstituten. De KNAW financiert de KNAW-onderzoekers die binnen de universiteiten werkzaam zijn en heeft daarnaast een aantal eigen instituten.

Internationale vergelijking

Onderzoek wordt uitgevoerd in een viertal sectoren: de universiteiten, de (semi)publieke onderzoeksinstituten, de bedrijven en het buitenland. In de meeste landen zijn de bedrijven de belangrijkste financiers van research en development. In Nederland wordt een relatief groot deel van de uitgaven voor research en development gefinancierd door de overheid (in

1995 42%). Het aandeel van de overheidsfinanciering ligt net onder dat van bedrijven (46%). De volgende figuur geeft de verhouding aan tussen de publieke en private financiering in een aantal landen voor het jaar 1995, waarbij het getal 1 aangeeft dat het aandeel publieke financiering even groot is als het aandeel private financiering.

De initiatieven van de overheid in de afgelopen jaren zijn sterk gericht geweest op het verhogen van de inspanningen van bedrijven voor research en development (fiscale faciliteiten en diverse beleidsintensivering in het Regeerakkoord 1994). De laatste jaren is de omvang van de uitgaven voor research en development in de sector bedrijven sterk toegenomen; van f 5,4 miljard in 1992 naar f 7,5 miljard in 1996. De groei is vooral tot stand gekomen bij bedrijven van 50 tot 200 werknemers en bij bedrijven van 500 tot 1000 werknemers. De volgende tabel laat de ontwikkeling zien van de R&D-uitgaven van bedrijven naar grootteklasse.

R&D-uitgaven bedrijven, naar grootteklasse (x f 1 miljoen)

	1992	1993	1994	1995	1996
tot 200 werknemers		546	1 017	1 151	1 715
200 – 500 werknemers	732	520	497	551	5 752
500 – 1000 werknemers	246	268	621	626	
1000 en meer werknemers	4 415	4 350	4 228	4 528	
Totaal	5 393	5 684	6 363	6 856	7 467

Output

De resultaten van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland zijn voor een belangrijk deel terug te vinden in wetenschappelijke publicaties. De universiteiten, NWO en KNAW nemen het belangrijkste deel van de output voor hun rekening. In het begin van de jaren negentig is als gevolg van de instroom van assistenten in opleiding een toename te zien van het aantal wetenschappelijk publicaties. Vanaf 1994 stagneert de omvang ervan, en in internationale tijdschriften neemt de output zelfs af vanaf 1995. Het aantal dissertaties neemt bij de universiteiten ook voor het eerst af in 1996. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer voor de periode 1992–1996.

Omvang wetenschappelijke publicaties (x 1)

	1992	1993	1994	1995	1996
Universiteiten	44 808	48 500	50 607	49 050	49 930
NWO	4 197	4 302	4 105	3 852	
KNAW	755	736	827	831	785

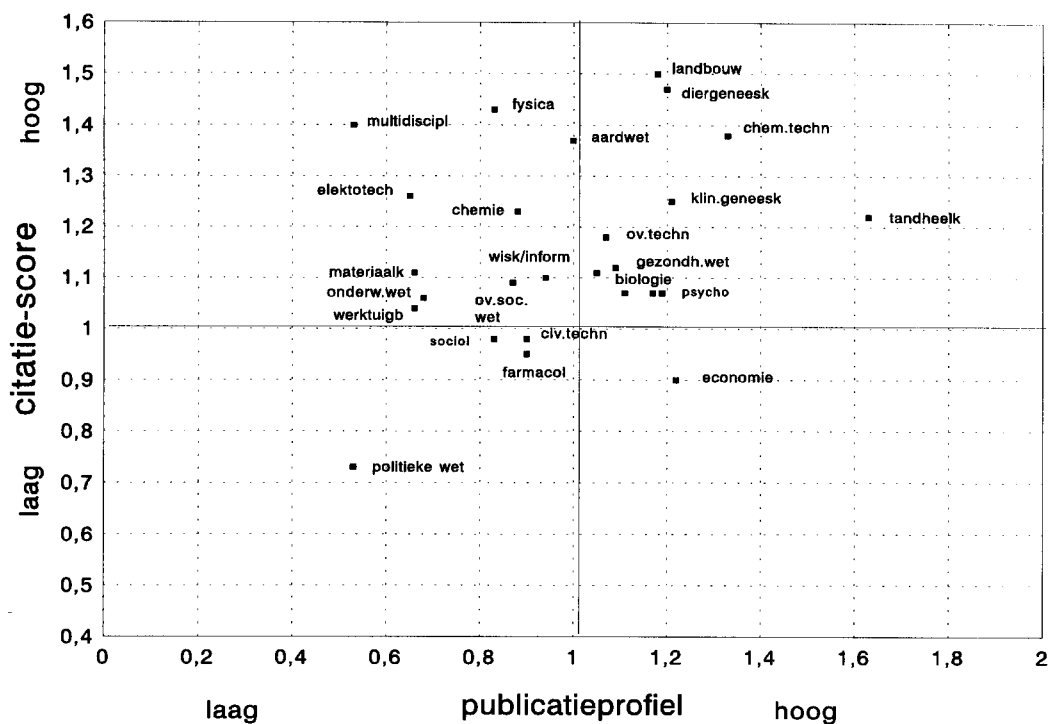
Omvang dissertaties (x 1)

	1992	1993	1994	1995	1996
Universiteiten	2 167	2 380	2 433	2 573	2 480
NWO	395	419	399	378	
KNAW	27	43	35	35	34

De productiviteit van het wetenschappelijk onderzoek in Nederland, afgemeten aan het aantal wetenschappelijke publicaties in internationale tijdschriften per wetenschappelijk onderzoeker, ligt rond het internationale gemiddelde, maar vergelijkbare landen als Zweden, België en Denemarken scoren in dit opzicht hoger. Omdat aan de publicaties een proces van (externe) beoordeling vooraf gaat, is opname in dergelijke tijdschriften een (gedeeltelijke) indicator voor kwaliteit. De invloed van alle Nederlandse publicaties in internationale tijdschriften, gemeten aan de hand van het aantal keren dat deze geciteerd worden, ligt over het algemeen zo'n 20% boven het internationale gemiddelde. Nederland doet het vooral goed op het gebied van fysica, chemische technologie, aard- en omgevingswetenschappen, landbouwwetenschappen en diergeneeskunde.

De volgende figuur laat dit op disciplineniveau zien. Daarbij is een combinatie gemaakt tussen het publicatieprofiel van het Nederlandse onderzoek en de citatiescores. Het publicatieprofiel geeft aan in welke mate Nederlandse onderzoekers meer dan wel minder dan gemiddeld in de betreffende discipline publiceren.

Publicatieprofiel en citatiescores Nederlands onderzoek

3. Horizontale toelichting

Artikel 23.01 Instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
KNAW	125,1	131,7	134,8	135,6	136,3	137,1	137,9
NWO	511,3	538,1	549,8	554,8	557,9	561,0	564,2
TNO	346,4	382,6	379,6	374,8	374,8	374,5	374,5
BPRC	5,1	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
GTI's	7,5	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9
Bibliotheken en informatieverzorging	60,6	60,9	61,8	62,1	62,4	62,7	63,0
Instellingen voor alfa/gamma onderzoek	20,9	12,0	13,4	12,2	12,1	12,2	12,3
Internationale onderzoekinstellingen	133,7	130,1	130,8	137,3	137,3	137,3	137,3
COS	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
AWT	1,2	1,3					
Publieksvoorlichting en technologisch aspecten-onderzoek	3,7	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Rechtspositionele lasten	0,9	1,8	- 2,8	- 8,2	- 13,2	- 18,0	- 19,2
Stelselwijziging rijkshuisvesting			17,3	17,3	17,3	17,3	17,3
Totaal artikel 23.01	1 217,2	1 276,9	1 303,0	1 304,2	1 303,1	1 302,3	1 305,7
Totaal artikel 23.04	59,8	66,1	57,0	53,7	53,7	51,7	55,9
Totale uitgaven	1 277,0	1 343,0	1 360,0	1 357,9	1 356,8	1 354,0	1 361,6
Totale ontvangsten	165,3	198,4	183,2	182,8	182,8	182,8	182,8

Bovenstaande tabel is gecorrigeerd voor de overheveling van de AWT naar artikel 17.13 Adviesraden namelijk f 1,3 miljoen jaarlijks vanaf 1999. Naast een bedrag van circa f 0,2 miljoen aan ontvangsten als gevolg van

het afrekenen van oude projecten, bestaan de ontvangsten uit bijdragen van andere departementen (Economische Zaken en Defensie) aan de financiering van TNO en het aandeel van OCenW in het Fonds Economische Structuurversterking (FES). Genoemde posten van TNO en FES zijn tevens onder de uitgaven van beleidsterrein 23 opgenomen.

Exclusief laatstgenoemde posten zijn de uitgaven als volgt:

Bedragen x f 1 miljoen

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Netto uitgaven beleidsterrein 23	1 144,6	1 194,2	1 192,5	1 191,5	1 188,5	1 175,4

Het verloop van de meerjarencijfers wordt onder meer verklaard door de bijstelling in de arbeidsvoorwaardenruimte en de compensatie voor de prijsontwikkeling van de materiële consumptieve overheidsuitgaven.

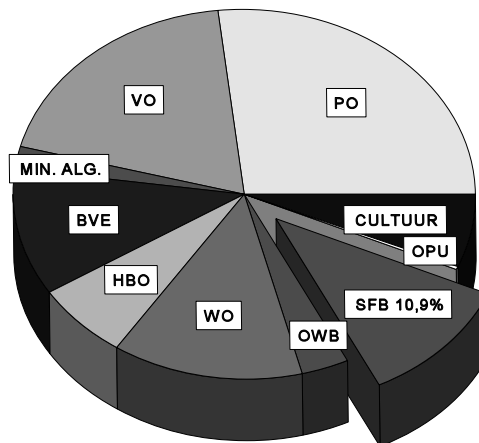
Met ingang van 1999 zijn de ombuigingen ingevolge het Regeerakkoord verwerkt ten aanzien van de arbeidsproductiviteit collectieve sector en de budgettering incidentele loonsomstijging.

Voorts zijn verhogingen opgenomen voor het programma Economie, Ecologie en Technologie, en het budget voor huisvesting van de Koninklijke Bibliotheek en Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. De reeks van de instellingen voor alfa/gamma onderzoek vertoont een daling door de opheffing van de Stichting voor onderzoek van het onderwijs en de budgettaire overdracht aan beleidsterrein 26 van de Nederlandse Taalunie. De tijdelijke daling in de jaren 1998 en 1999 voor de reeks voor internationale onderzoekinstellingen wordt verklaard uit de budgettaire overdracht voor drie jaar aan het ministerie van Economische Zaken van de bijdrage uit het ruimtevaartbudget aan het Sciamachy project

Beleidsterrein 25 STUDIEFINANCIERINGSBELEID

Studiefinancieringsbeleid t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Studiefinancieringsbeleid f 4,5 mld.

1. Algemeen

Het beleidsterrein studiefinanciering en onderwijsretributies (les- en cursusgeld) omvat de volgende wetten en regelingen:

- Wet op de studiefinanciering (WSF):
In de WSF is bepaald welke studerenden recht hebben op studiefinanciering en hoe die rechten zijn opgebouwd.
- Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS):
De WTS bevat bepalingen voor de tegemoetkoming in studiekosten voor de scholieren tot en met 17 jaar die voltijds voortgezet onderwijs of de voltijdse opleiding in de beroepsopleidende leerweg in de zin van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB, hoofdstuk II), de voltijds-studerenden van 18 jaar en ouder in het voortgezet onderwijs (hoofdstuk III) en de studerenden van 18 jaar en ouder die deeltijds-onderwijs volgen (hoofdstuk IV).
- Les- en cursusgeldwet (LCW):
In de LCW is bepaald vanaf welke leeftijd vo- en mbo-scholieren lesgeldplichtig zijn. Daarnaast staat in de LCW wanneer en op welke wijze de hoogte van het les- en cursusgeld wordt vastgesteld.

2. Beleid

In het Regeerakkoord is veel aandacht voor vernieuwingen op het terrein van studiefinanciering en tegemoetkoming studiekosten. In het algemeen deel van de memorie van toelichting is al opgemerkt dat in het stelsel van studiefinanciering verschillende elementen zijn die niet meer aan de oorspronkelijke doelstellingen voldoen. Daarnaast houdt het stelsel onvoldoende rekening met de groeiende variëteit in het hoger onderwijs.

De maatregelen die in het Regeerakkoord worden aangekondigd zijn reeds uiteengezet in het algemene deel van de memorie van toelichting. Kortheidshalve worden deze hier nog eens samengevat:

- verhoging van het normbudget met f 100 per maand via een uitbreiding van het leendeel;
- afschaffen van de prestatienorm voor de aanvullende beurs in het eerste jaar;
- de voorgenomen verhoging van de prestatienorm in het eerste jaar naar 28 studiepunten gaat niet door;
- het stelsel van studiefinanciering zal zich sterker moeten gaan richten op het uitgangspunt van wederkerend leren. Dit vraagt om het flexibiliseren van studiefinanciering;
- het wijzigen van de leeftijdsgrens voor de studiefinanciering. Wanneer men zich voor de 26e verjaardag heeft ingeschreven behoudt men – binnen de wettelijke kaders – het recht op studiefinanciering;
- de ov-studentenkaart blijft in zijn huidige vorm bestaan. Dat betekent dat studenten vrij blijven in de keuze van de week of de weekend kaart, onafhankelijk van hun woonsituatie;
- de ov-studentenkaart komt met ingang van studiejaar 1999–2000 voor studenten in het hoger onderwijs onder de werking van de prestatiebeurs;
- binnen een jaar komt er een notitie over de vervoersvoorziening op de langere termijn;
- de werking van de regeling tegemoetkoming studiekosten wordt uitgebreid naar inkomensgroepen met een besteedbaar inkomen van circa f 60 000,–. De tegemoetkoming in de overige studiekosten wordt verhoogd. Bij de vormgeving van deze maatregelen zal ook aandacht worden besteed aan de problematiek van de armoedeval;
- het collegegeld en het lesgeld worden verhoogd. Deze verhogingen worden gecompenseerd in de aanvullende beurs en in de tegemoetkoming studiekosten;
- het voorstel van het vorige kabinet om de lesgeldplicht te vervroegen, het zogenaamde pro-rato lesgeld wordt ingetrokken.

3. Horizontale toelichting

In onderstaande tabel zijn de opbouw van de begroting 1999 en de meerjarenramingen 2000–2003 weergegeven.

Tabel 3.1. Opbouw uitgaven – samenvatting (bedragen x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
WSF-relevant	2 146,7	1 699,2	1 773,2	1 612,9	1 780,0	2 098,6	2 255,9
Reisvoorziening	891,3	861,5	746,7	612,0	644,4	572,6	508,6
WTS	452,0	425,2	480,5	560,9	621,3	707,4	718,0
Overig SF	8,9	14,0	15,6	17,1	17,9	17,9	17,9
Subtotaal relevant	3 498,8	2 999,8	3 016,0	2 802,9	3 063,6	3 396,6	3 500,4
WSF-leningen	901,5	1 442,8	1 474,2	1 762,4	1 404,1	1 154,1	1 081,4
Totaal artikel 25.01	4 400,3	4 442,6	4 490,0	4 565,1	4 467,5	4 550,6	4 581,9
Garanties artikel 25.02	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

In deze tabel zijn de maatregelen uit het Regeerakkoord op totaalniveau verwerkt. In de volgende tabellen worden deze uitgesplitst.

De WSF-uitgaven kunnen in de eerste plaats worden verklaard door een dalend aantal studenten. Daarnaast is sprake van een forse daling van de uitgaven als gevolg van de invoering van de prestatiebeurs. Deze leidt bij de niet-relevante uitgaven – de uitgaven aan rentedragende leningen – tot een tegengestelde ontwikkeling. Hier is vanaf 1997 dan ook een aanzienlijke stijging zichtbaar. De oploop bij de relevante uitgaven in de jaren 2001 tot en met 2003 en de daling in die jaren bij de rentedragende leningen hangen samen met de verwachte omzetting van leningen in beurzen voor de eerste lichtingen met een prestatiebeurs.

Het budget voor de WTS-uitgaven daalt in 1998 ten opzichte van 1997. Dit komt vooral door een daling in de uitgaven voor het zogenaamde overgangsrecht voor de leerlingen van 18 jaar en ouder die voltijds voortgezet onderwijs volgen (vo18+). Verder is er sprake van een lichte daling van het aantal scholieren dat gebruik maakt van deze regeling. Vanaf het jaar 1999 stijgen de WTS-uitgaven met name door de maatregelen uit het Regeerakkoord om de werking van de WTS uit te breiden.

De uitgaven «overig SF» betreffen vergoedingen aan studerenden uit EG-landen.

De uitgaven voor in het verleden verleende garanties voor studieleningen bedragen in 1996 slechts f 47 000. Het uitstaande risico neemt jaarlijks af doordat er op de verstrekte studieleningen wordt afgelost. Voorlopig wordt meerjarig nog uitgegaan van een maximaal te betalen bedrag van f 0,1 miljoen per jaar.

Tabel 3.2 Opbouw begroting ontvangsten – samenvatting (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
SF-relevant	701,8	694,6	682,1	652,5	543,3	521,0	454,9
SF niet relevant	110,7	178,3	193,2	200,1	197,7	182,0	162,3
Totaal ontvangsten artikel 25.01	812,6	872,8	875,3	852,6	741,0	703,0	617,3
Lesgeld artikel 25.02	733,2	535,9	773,5	814,8	850,3	888,5	906,1
Totaal ontvangsten	1 545,8	1 408,8	1 648,8	1 667,3	1 591,3	1 591,5	1 523,4

De relevante ontvangsten studiefinanciering betreffen aflossingen op renteloze voorschotten, op rentedragende leningen die vóór 1992 zijn verstrekt en ontvangsten op kortlopende schulden. Na een stijging tot en met 1997 – door de instroom van de laatste cohorten die een lening van vóór 1992 hebben opgenomen – vertoont de meerjarenraming voor de relevante ontvangsten een dalende tendens. Dit verloop van de ontvangsten hangt samen met een dalende instroom van studenten met «relevante» schulden die over enkele jaren geheel stopt. Het aantal debiteuren zal dan ook gaan afnemen omdat degenen met kleine schulden een relatief korte periode hoeven af te lossen.

Vanaf 1992 zijn er uitsluitend nog leningen verstrekt die niet relevant zijn voor het beleidsmatig financieringstekort. De renteteller gaat hierdoor meteen lopen. De aflossingen op deze leningen zijn ook niet relevant voor het beleidsmatig financieringstekort. Deze ontvangsten vertonen wel een stijgende lijn. Ieder jaar komt er een nieuw cohort bij dat gaat aflossen. De eerste jaren stijgt ook de gemiddelde schuld op niet relevante leningen omdat de nu instromende cohorten steeds een jaar langer van de nieuwe rentedragende lening gebruik kunnen maken.

De lesgeldontvangsten nemen in de loop van de jaren toe met uitzondering van 1998. Deze stijging in de ontvangsten hangt samen met de

jaarlijkse aanpassing en de driejaarlijkse herijking van het lesgeld. Een keer per drie jaar vindt een herijking van de hoogte van het lesgeld plaats op de dan geldende exploitatie-uitgaven van het secundair onderwijs. Deze uitgaven hangen af van de in dat cursusjaar verwachte aantal leerlingen in het secundair onderwijs. Deze wettelijk voorgeschreven herijking vindt voor het eerst weer plaats in schooljaar 1999/2000 en is in deze begroting verwerkt.

In de tussenliggende periode kan het lesgeld jaarlijks geïndexeerd worden met de ontwikkeling van de regelingslonen voor overheidspersoneel. Het ligt in de rede om deze bijdrage te koppelen aan de algemene prijsontwikkeling. Voor het cursusjaar 1998/1999 is de indexering niet toegepast. De eenmalige daling van de ontvangsten in 1998 hangt samen met mogelijkheid het lesgeld vanaf schooljaar 1998/1999 gespreid te betalen. Als gevolg hiervan komt een deel van de ontvangsten die betrekking hebben op het jaar van aanvang van de gespreide betaling, pas in het volgende begrotingsjaar binnen.

Uitgaven WSF

Tabel 3.3 Relevante uitgaven WSF (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Basisbeurs uitwonend	1 288,9	1 258,9	1 216,0	1 162,5	1 054,5	994,9	989,3
Basisbeurs thuiswonend	329,1	349,1	362,1	363,0	352,9	350,9	350,8
Toeslagen basisbeurs	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Subtotaal basisbeurs	1 628,0	1 618,1	1 588,1	1 535,5	1 417,3	1 355,8	1 350,1
Aanvullende beurs	870,8	853,9	861,4	859,2	829,4	816,3	820,1
Effect prestatiebeurs	- 423,2	- 437,9	- 682,1	- 854,6	- 636,8	- 242,5	- 104,8
Studievoortgangscontrole	- 89,7	- 141,4	- 155,5	- 151,2	- 146,3	- 139,5	- 138,6
Bijstelling	160,9	163,1	167,5	170,5	183,2	219,5	213,1
Otterloo	0,0	79,4	91,8	105,4	101,3	115,0	115,0
Stoeb/ALR	0,0	- 436,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0
Maatregelen Regeerakkoord:							
- Aanvullende beurs p.regime	0,0	0,0	0,0	40,0	100,0	10,0	10,0
- Leeftijdsgrens 25 jaar	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	10,0	35,0
- Prestatienormverhoging	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	28,0	28,0
- Compensatie collegegeld	0,0	0,0	2,0	3,0	3,0	6,0	8,0
- Verblijfsduurakkoord	0,0	0,0	0,0	0,0	14,0	20,0	20,0
Totaal uitgaven	2 146,7	1 699,2	1 773,2	1 612,9	1 780,0	2 098,6	2 255,9

In tabel 3.3 is aangegeven wat de uitgaven aan basisbeurs en aanvullende beurs zouden zijn geweest zonder prestatiebeurs. De effecten van de prestatiebeurs zijn afzonderlijk in beeld gebracht.

Het effect van de prestatiebeurs wordt in de eerste jaren steeds groter omdat er jaarlijks een cohort studenten bijkomt dat onder de werking van de prestatiebeurs valt. Vanaf 2001 vinden omzettingen plaats van voorlopige leningen in beurzen door het verstrijken van de diploma-termijn. Dan is er ook een daling zichtbaar in het prestatiebeurseffect. Ook voor de studievoortgangscontrole is in tabel 3.3 aangegeven wat het effect zou zijn geweest zonder prestatiebeurs. De correctie voor studenten met een prestatiebeurs is onder «effect prestatiebeurs» meegenomen. Door het intrekken van de verhoging van de prestatienorm wordt het de opbrengst van de studievoortgangscontrole kleiner. Dit effect is separaat weergegeven.

In de post bijstelling zijn de uitgaven aan lesgeldvoorschotten geraamd. De ontvangsten en verrekeningen voor lesgeldvoorschotten worden met ingang van deze begroting bij de ontvangsten op kortlopende schulden gepresenteerd. Daarnaast is in de post bijstelling het effect van de ten

onrechte betaalde studiefinanciering opgenomen en is een reservering opgenomen voor korting op de bekostiging in het hoger beroepsonderwijs door het verblijfsduurakkoord. Deze laatste reservering leidt tot oplopende uitgaven vanaf 2000.

Als gevolg van de reparatie van de Wet van Otterloo nemen de uitgaven aanvullende beurs toe. Deze toename wordt enerzijds veroorzaakt door compensatie van de meeruitgaven voor een particuliere ziektekostenverzekering voor aanvullende beursgerechtigden. Anderzijds ligt de oorzaak in de verruiming van de reikwijdte van de aanvullende beurs via verlaging van het kortingspercentage en verhoging van de kortingsvrije voet. De reeks Stoeb/ALR uit het overzicht heeft betrekking op een verschuiving van relevante (beurs) naar niet-relevante (lening) uitgaven. Dit is het gevolg van het feit dat studenten in het kader van de wet «Student op eigen benen» hun kortlopende schulden om kunnen zetten in langlopende schulden. Omdat aflossingen op deze langlopende schulden als niet-relevante ontvangsten worden geboekt, worden alle daarmee samenhangende uitgaven als niet-relevant geboekt.

In deze tabel wordt tevens weergegeven wat het budgettaire effect is van de verschillende maatregelen die worden aangekondigd in het Regeerakkoord en die in het begin van deze paragraaf zijn weergegeven.

De maatregel om de aanvullende beurs in het eerste jaar niet langer als voorwaardelijke lening te verstrekken heeft als effect dat de uitgaven direct relevant zijn voor het financieringstekort. Dit incidentele effect doet zich voor in de jaren 2000 en 2001. Daarnaast heeft deze maatregel een structureel effect omdat er geen studievoortgangscontrolemeting – voorzover betrekking hebbend op de aanvullende beurs in het eerste jaar – meer plaatsvindt.

Bij de compensatie van het collegegeld gaat het in de weergegeven reeks om de *relevante* uitgaven. Omdat ook de compensatie van de indexering het prestatiebeursregime volgt heeft dit in budgettaire zin ook een niet relevant effect.

In het Regeerakkoord is aangekondigd dat de doorstroom van het mbo naar het hbo geen hinder mag ondervinden. De achtergrond hiervan wordt gevormd door het zogenaamde verblijfsduurakkoord dat in de vorige kabinetsperiode vorm heeft gekregen. Nu het aantal verwante opleidingen beperkt is dreigt een overschrijding van de studiefinancieringsuitgaven. In overleg met het veld is een traject ingezet om het aantal verwante opleidingen uit te breiden. Vooralsnog wordt de f 20 miljoen die voor de facilitering van de verwante doorstroom is uitgetrokken geboekt op dit artikel om de dreigende overschrijding op de studiefinancieringsuitgaven te compenseren.

Tabel 3.4 geeft de opsplitsing van de relevante uitgaven naar onderwijssoort weer.

Tabel 3.4 Uitgaven WSF-relevant naar onderwijssoort exclusief maatregelen Regeerakkoord (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	508,1	390,8	302,8	201,4	135,5	225,0	320,5
hbo	625,0	666,2	478,7	361,9	524,7	820,6	854,4
mbo	955,0	1 014,2	1 021,9	1 030,5	1 025,9	1 025,4	1 032,4
onverdeeld	58,6	- 372,0	- 32,2	- 28,8	- 38,1	- 46,3	- 52,4
Totaal	2 146,7	1 699,2	1 771,2	1 564,9	1 648,0	2 024,6	2 154,9

In tabel 3.4 komt helder naar voren dat de relevante uitgaven in het hoger onderwijs dalen ten opzichte van 1997 door de prestatiebeurs. In 2002

hebben de omzettingen in relevante uitgaven een dusdanig niveau bereikt dat het budgettaire effect van de prestatiebeurs dan verdwijnt. De regel «onverdeeld» in deze tabel heeft betrekking op een aantal uitgavencategorieën die niet naar schoolsoort kunnen worden toegedeeld. Het gaat dan met name om het onderdeel Stoeb/ALR en het budgettaire effect van ten onrechte uitbetaalde studiefinanciering.

De uitgaven aan (niet-relevante) leningen kunnen als volgt worden opgesplitst.

Tabel 3.5 Rentedragende leningen WSF (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
normale betalingen	398,4	427,5	450,6	441,6	407,9	403,1	400,9
studievoortgangscontrolé	89,8	141,4	165,5	161,2	148,3	142,5	141,6
prestatiebeurs	413,2	437,9	682,1	854,7	636,9	242,5	104,9
Stoeb/ALR	0,0	436,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Maatregelen Regeerakkoord:							
– prestatienorm verhoging	0,0	0,0	0,0	0,0	– 10,0	– 28,0	– 28,0
– leeftijdsgrens 25 jaar	0,0	0,0	0,0	10,0	25,0	20,0	20,0
– aanvullende beurs p-regime	0,0	0,0	0,0	– 40,0	– 100,0	– 10,0	– 10,0
– compensatie collegegeld	0,0	0,0	4,0	9,0	15,0	18,0	22,0
– OV in p-beurs	0,0	0,0	42,0	154,0	109,0	194,0	258,0
– verhogen maximale rentedr. lening	0,0	0,0	30,0	72,0	72,0	72,0	72,0
Totaal leningen	901,5	1 442,8	1 474,2	1 762,4	1 404,1	1 154,1	1 081,4

Ook in deze tabel wordt apart weergegeven wat het budgettaire effect van de verschillende maatregelen uit het Regeerakkoord is op de niet relevante uitgaven. Op het effect van het onder het prestatiebeursregime brengen van de OV-studentenkaart wordt in de volgende paragraaf teruggekomen.

Bij «studievoortgangscontrolé» is nog geen rekening gehouden met het feit dat de prestatiebeurs zorgt voor een ander budgettair effect van deze maatregel. In de eerste plaats doordat de omzettingen voor de prestatiebeursstudenten niet meer elk jaar plaatsvinden, maar na het eerste jaar en na het behalen van de diploma. In de tweede plaats komt dat doordat de omzetting in januari plaatsvindt en niet in december.

De reeks prestatiebeurs laat het effect zien van de als voorwaardelijke lening verstrekte beurzen. De stijgende lijn tot en met het jaar 2000 is het gevolg van de cohortsgewijze invoering van de prestatiebeurs. De «dip» in 1998 wordt veroorzaakt door de verwachte omzettingen in beurzen door de eerste-jaars prestatienorm voor het cohort 1996/1997. De daling in 2001 is het effect van de eerste omzettingen op basis van de diploma-norm.

De reeks Stoeb/ALR is de tegenhanger van de reeks zoals die bij de relevante uitgaven is gepresenteerd en hangt samen met een verschuiving van relevante (beurs) naar niet-relevante (lening) uitgaven.

Reisvoorziening

Tabel 3.6 Reisvoorziening WSF (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
OVSF contract 94-98	860,2	701,3	24,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Reisvoorziening overig	11,4	13,1	14,0	14,9	15,3	15,7	15,7
Reisvoorziening na 1998	0,0	136,6	608,4	580,8	545,2	542,2	542,2
OVSF kasschuiven	19,7	- 19,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prijsbijstelling	0,0	30,1	43,0	40,3	37,9	37,7	37,7
Maatregelen Regeerakkoord:							
- OV-contract verlengen	0,0	0,0	99,0	130,0	155,0	171,0	171,0
- OV in prestatiebeurs	0,0	0,0	- 42,0	- 154,0	- 109,0	- 194,0	- 258,0
Totaal uitgaven OVSF	891,3	861,5	746,7	612,0	644,4	572,6	508,6

De niet relevante uitgaven voor de reisvoorziening zijn opgenomen in tabel 3.5.

Ook in deze tabel wordt het budgettaire effect weergegeven van de maatregelen uit het Regeerakkoord. De keuzevrijheid voor studenten voor een week- of een weekendkaart leidt tot een verhoging van de uitgaven. Deze verhoging wordt enerzijds veroorzaakt door een hogere contractprijs met de ov-bedrijven. Anderzijds is er bij de ramingen vanuit gegaan dat het verplichtende karakter van het ov-contract voor een uit- of thuis-wonendenkaart ertoe zou leiden dat meer studenten thuis zouden blijven wonen. Nu dit effect niet optreedt leidt dit tot meeruitgaven. Bij de reeks «OV in prestatiebeurs» is uitgegaan van een cohortsgewijze invoering in het hoger onderwijs vanaf studiejaar 1999-2000. Het budgettaire effect van deze maatregel wordt dus groter naarmate er meer cohorten onder vallen. In het jaar 2001 wordt dit effect enigszins gemitigeerd doordat de voorwaardelijke lening voor het eerste cohort in dat jaar worden omgezet in een gift.

Verder geeft tabel 3.6 de verwachte uitgaven voor een reisvoorziening in de WSF weer.

De post «uitgaven reisvoorziening overig» heeft betrekking op specifieke groepen onder de WSF -gerechtigden, zoals studenten, die een deel van hun studie in het buitenland volgen, studenten die wonen op de Waddeneilanden en gehandicapte studenten. Verwacht wordt dat met name het aantal studerende uit eerstgenoemde groep jaarlijks toe zal nemen. De uitgaven aan reisvoorziening WSF kunnen als volgt naar onderwijssoort worden verdeeld.

Tabel 3.7 Uitgaven ov-studentenkaart naar onderwijssoort exclusief kasschuiven, exclusief maatregelen regeerakkoord (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	199,0	197,0	150,6	134,2	120,5	118,0	116,8
hbo	362,3	371,6	295,0	273,4	252,8	248,4	248,0
mbo	310,4	312,6	244,1	228,4	225,1	229,1	230,8
Totaal	871,6	881,2	689,7	636,0	598,4	595,6	595,6

Tegemoetkoming studiekosten

De uitgaven tegemoetkoming studiekosten kunnen worden onderscheiden in drie verschillende regelingen, te weten de ts17-, de vo18+ en de tsd18+.

Tabel 3.8 Tegemoetkoming studiekosten (WTS) – (bedragen x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
TS17–	287,0	278,7	311,7	322,1	332,6	341,7	351,6
VO 18+	160,8	142,2	139,6	134,0	131,1	130,9	133,2
TSD 18+	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Maatregelen Regeerakkoord:							
– afstel pro rato lesgeld	0,0	0,0	– 29,6	– 33,3	– 34,9	– 36,9	– 38,5
– intensivering WTS	0,0	0,0	50,0	125,0	175,0	250,0	250,0
– weglek les gelden	0,0	0,0	4,5	8,8	13,2	17,5	17,5
Totaal uitgaven WTS	452,0	425,2	480,5	560,9	621,3	707,4	718,0

In deze tabel komen drie van de maatregelen uit het Regeerakkoord tot uitdrukking. De reeks die wordt weergegeven in de regel afstel pro rato lesgeld heeft te maken met het feit dat met dit voorstel mensen eerder lesgeldplichtig zouden worden. Voor degenen die een WTS uitkering ontvangen zouden deze extra lesgelduitgaven worden gecompenseerd. Met het afstellen van het wetsvoorstel pro rato, vervalt ook deze compensatie.

De reeks intensiveringen WTS voorziet in het voorstel om de werking van de WTS-regeling uit te breiden naar hogere inkomensgroepen en de tegemoetkoming voor overige studiekosten te verhogen.

De reeks onder weglek van les gelden heeft te maken met het feit dat de lesgeldbedragen conform de in de LCW vastgelegde systematiek eens in de drie jaar worden geïjkt aan de kosten van het onderwijs. Door de investeringen die voorzien zijn in het Regeerakkoord stijgen deze kosten en stijgt daardoor ook het lesgeldbedrag. Ook dit wordt voor bovengenoemde inkomensgroepen in de WTS gecompenseerd.

De reguliere uitgaven WTS stijgen gestaag door de stijging van het lesgeldbedrag. De reeks tsd18+ (hoofdstuk IV WTS) betreft de deeltijd-studerenden van 18 jaar en ouder die volgens hoofdstuk IV van de WTS aanspraak hebben op een tegemoetkoming in de studiekosten. De geraamde uitgaven voor de groep vo18+ worden gedaan in het kader van hoofdstuk III – WTS. Dit betreft de 18-jarige vo-leerlingen die met ingang van 1997 niet langer onder de werking van de WSF vallen, maar in de WTS zijn ondergebracht. De daling van de uitgaven in 1998 ten opzichte van 1997 wordt met name veroorzaakt doordat in 1997 f 18 miljoen aan het zogenaamde overgangsrecht is uitgegeven, terwijl de uitgaven hiervoor in 1998 op f 5 miljoen zijn geraamd. Verder is er sprake van een beperkte daling van het aantal gerechtigden.

De tabellen 3.9, 3.10 en 3.11 geven de ontwikkelingen van de uitgaven per onderwijssoort weer per hoofdstuk van de WTS.

Tabel 3.9 Uitgaven TS17- naar onderwijssoort exclusief maatregelen Regeerakkoord (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	0,1						
hbo	0,6						
mbo	87,1	87,3	92,9	95,1	98,7	101,8	104,8
vo	192,7	187,3	213,2	221,0	227,8	233,5	240,2
(v)so	6,5	4,2	5,6	5,9	6,1	6,4	6,6
Totaal	287,0	278,9	311,7	322,0	332,6	341,7	351,6

Tabel 3.10 Uitgaven VO18+ naar onderwijssoort exclusief maatregelen Regeerakkoord (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
vo bovenbouw	131,7	117,1	115,9	111,4	108,7	108,4	110,4
overig vo	19,2	15,5	13,9	12,7	12,2	12,1	12,2
(v)so	9,9	9,6	9,8	10,0	10,2	10,4	10,6
Totaal vo18+	160,8	142,2	139,6	134,0	131,1	130,9	133,2

Tabel 3.11 Uitgaven TSD18+ naar onderwijssoort exclusief maatregelen Regeerakkoord (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
hbo	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
mbo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
vo	3,1	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
(v)so	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3

Ontvangsten WSF

De relevante ontvangsten kunnen worden onderscheiden in ontvangsten op kortlopende schulden, renteloze voorschotten en rentedragende leningen die vóór 1992 zijn uitgegeven. Hierin zijn ook de rente-ontvangsten op rentedragende leningen van na 1991 begrepen

Tabel 3.12 Ontvangsten studiefinanciering (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Kortlopende vorderingen	283,6	319,5	328,9	328,7	283,0	281,5	259,1
Renteloze voorschotten	108,0	96,5	86,0	76,0	25,1	15,0	10,0
Relevante rentedragende leningen	310,2	278,6	267,1	247,8	235,1	224,5	185,8
Totaal relevant	701,8	694,6	682,1	652,5	543,3	521,0	454,9
Niet relevante ontvangsten	110,7	178,3	193,2	200,1	197,7	182,0	162,3
Totaal ontvangsten SF	812,5	872,8	875,3	852,6	741,0	703,0	617,3

Onder ontvangsten op «kortlopende vorderingen» staan ontvangsten op schulden als ontdekt wordt dat er ten onrechte studiefinanciering is uitbetaald. Daarnaast zijn in de reeks kortlopende vorderingen de

ontvangsten en verrekeningen op de lesgeldvoorschotten opgenomen. In 1997 bleken de ontvangsten op deze schuldsoort hoger dan de raming door intensievere controle door de IB-Groep. Op grond hiervan wordt voor 1998 opnieuw een stijging van de ontvangsten verwacht.

Bij de ontvangsten op renteloze voorschotten is sprake van een aflopende reeks omdat er geen nieuwe aflossers meer bijkomen maar er wel steeds meer debiteuren zijn die hun hele schuld hebben afgelost. Vanaf het jaar 2001 zal deze afloop in versneld tempo plaatsvinden.

Voor de ontvangsten op rentedragende leningen die vóór 1992 zijn verstrekt, geldt dat na een stijging van de ontvangsten tot 1997, eveneens een aflopende reeks is voorzien. De stijgende lijn tot 1997 is het gevolg van instroom van (ex-) studerenden met een dergelijke schuld in de aflofase. In 1997 was er voor het eerst sprake van een daling van de ontvangsten op deze post. Ook relevante rentedragende leningen worden sinds 1992 niet meer verstrekt. De groep (ex-)studerenden die op deze schuldsoort aflost wordt gestaag kleiner. Daarom loopt deze raming langzaam af.

Bij de niet relevante ontvangsten (ontvangsten op schulden die ná 1992 zijn verstrekt) wordt juist een oplopende reeks verwacht omdat er ieder jaar nieuwe cohorten bijkomen die gaan aflossen. In de eerste jaren heeft ieder nieuw cohort bovendien weer een jaar langer kunnen lenen dan het voorgaande cohort zodat de gemiddelde schuldstand nog toeneemt. Vanaf het jaar 2000 stabiliseert de reeks zich vervolgens.

Ontvangsten lesgeld

In de volgende tabel zijn de lesgeldontvangsten naar onderwijssoort weergegeven.

Tabel 3.13 Ontvangsten lesgeld (x f 1 mln)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
mbo	414,7	297,8	461,0	503,2	514,3	525,7	533,8
vo	301,0	224,9	335,9	367,4	381,4	399,2	413,6
(v)so	17,5	13,2	21,1	23,5	24,5	25,6	26,5
Maatregelen Regeerakkoord:							
– afstel pro rato	0	0	– 53,9	– 101,6	– 105,5	– 110,6	– 116,2
– afstel pro rato	0	0	– 4	– 4	– 4	– 4	– 4
– lesgeld	0	0	13,4	26,3	39,5	52,5	52,5
totaal	733,2	535,9	773,5	814,8	850,2	888,5	906,1

De stijgende lijn in deze ontvangsten houdt verband met de indexering van het lesgeld die (met uitzondering van 1998/99) jaarlijks plaatsvindt en de driejaarlijkse herijking van het lesgeld.

De reden van de lager uitvallende ontvangsten in 1998 ten opzichte van 1997 is dat in dat jaar de mogelijkheid tot gespreide betaling van het lesgeld wordt geïntroduceerd. Dit leidt eenmalig tot lagere ontvangsten. Immers, een deel van de ontvangsten komt pas in het volgende begrotingsjaar binnen.

Normbedragen

In de tabellen 3.14, 3.15 en 3.16 zijn de normbedragen voor WSF en WTS weergegeven. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de in het regeerakkoord voorziene ophoging van het normbudget studie-financiering en de intensivering in de WTS.

Tabel 3.14 Normbedragen WSF per maand in guldens (peildatum 1 januari 1998)

	wo	hbo	mbo
basisbeurs	125	125	91
uitwonendentoeslag	300	300	300
aanvullende beurs	396	396	541
uitwonendentoeslag	35	35	35
lening	373	373	161
maandbudget	1 228	1 228	1 128
partnertoeslag	937	937	937
een ouder-toeslag	750	750	750

Tabel 3.15 Normbedragen WTS in guldens (schooljaar 1998/1999)

	mbo	vo	(v)so
inkomen < 40 149*			
– studiekosten	1 278	805	0
– lesgeld	1 507	1 507	1 507
inkomen < 51 168*			
– studiekosten	0	0	0
– lesgeld	1 507	1 507	1 507
inkomen > 51 168*			
– studiekosten	0	0	0
– lesgeld	0	0	0

* het betreft het belastbaar inkomen van de ouders over 1995

N.B. Lesgeldvergoeding wordt uitsluitend toegekend aan lesgeldplichtige studerenden

Tabel 3.16 Normbedragen WTS hoofdstuk 3 (VO18+) in guldens (peildatum 1 januari 1998)

	vo	(v)so
basistoelage per maand		
uitwonenden	410,92	410,92
thuiswonenden	176,25	176,25

N.B. De vergoeding voor vo18+ bestaat uit een inkomensafhankelijke toelage als vermeld in tabel 3.15 aangevuld met een basistoelage zoals hierboven vermeld

4. Toelichting op de volume-ontwikkelingen

In onderstaande tabel zijn de geraamde aantallen beursgerechtigde studerenden opgenomen. Dit betreft het aantal studenten met een beurs uitgedrukt in sf-jaarequivalenten (sf-jaren). De effecten van de studievoortgangscntrole (het omzetten van beurs in lening bij niet voldoen aan de vereiste studievoortgang) zijn hierin niet meegenomen. Verder bevat de tabel de aantallen OVSK-gerechtigden en de aantallen WTS-gerechtigden.

In deze tabellen zijn de gevolgen van de maatregelen uit het Regeerakkoord nog niet verwerkt.

Tabel 4.1 Aantallen gerechtigden

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Basisbeurs uitwonend	245 047	243 317	242 711	236 349	219 638	212 103	211 080
Basisbeurs thuiswonend	250 317	250 348	251 181	248 079	238 163	233 269	233 413
Totaal basisbeurs	495 364	493 665	493 892	484 428	457 801	445 372	444 493
Aanvullende beurs	185 937	185 608	185 997	183 153	174 653	170 574	170 492
Reisvoorziening WSF	506 609	508 184	509 744	500 100	472 828	459 593	458 235
TS17–	216 864	197 489	197 880	199 724	203 079	206 898	210 674
VO18+	45 225	43 931	43 710	42 877	41 932	41 870	42 589
TSD 18+	5 616	5 710	5 803	5 803	5 710	5 710	5 710
Lesgeldplichtigen	469 468	461 059	456 976	457 811	460 916	466 066	472 323

Het percentage uitwonenden is bepaald aan de hand van de realisatie over 1997. Over alle onderwijssoorten genomen is ongeveer 49% van degenen met een basisbeurs uitwonend. Het uitwonendenpercentage is per schoolsoort verschillend. Zo is van de gerechtigden in het wo ruim 80% uitwonend, in het hbo bijna 55% en in het mbo ongeveer 24%. In het gemiddelde percentage uitwonenden zit wel een voorzichtig dalende tendens. Dit zou te maken kunnen hebben met versnelling van studiepatronen. Omdat het percentage uitwonende ouderejaarsstudenten relatief hoog is, zou het feit dat men sneller afstudeert kunnen leiden tot een lager uitwonendenpercentage.

In de raming van de aantallen gerechtigden is rekening gehouden met de volume-effecten als gevolg van de prestatiebeurs en de beperking van de studiefinancieringsduur. De gevolgen van deze laatste maatregel op de aantallen gerechtigden wordt vanaf 2001 zichtbaar.

De aantallen rechthebbenden op een ov-studentenkaart omvatten de aantallen beursgerechtigden en degenen die uitsluitend recht hebben op integrale rentedragende lening. Vanaf 1997 heeft de groep vo18+ geen recht meer op een ov-studentenkaart.

De aantallen basisbeursgerechtigden uit tabel 4.1 zijn in de volgende tabellen nader gespecificeerd naar onderwijssoort.

Tabel 4.2 Aantal basisbeursgerechtigden

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	109 267	105 803	103 029	97 523	87 417	83 438	82 314
hbo	205 936	208 002	210 941	207 815	193 013	185 616	185 044
mbo	180 161	179 859	179 923	179 090	177 370	176 319	177 136
Totaal	495 364	493 665	493 892	484 428	457 801	445 372	444 493

Bij de aantallen wo-studerenden is een dalende tendens zichtbaar die overeenkomt met de verwachte daling van het aantal inschrijvingen in de komende jaren. Verder speelt mee dat door beleidsmaatregelen in het verleden (27+ en c+1) er steeds meer wo'ers integraal moeten gaan lenen omdat zij niet langer recht hebben op gemengde studiefinanciering. Dit geldt ook in iets mindere mate voor hbo'ers. Door de verwachte toename van het aantal inschrijvingen kunnen de aantallen hbo-gerechtigden in de eerste jaren nog iets stijgen.

Tabel 4.3 Aantallen WTS – hoofdstuk II (TS17-)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	149	0	0	0	0	0	0
hbo	1 458	0	0	0	0	0	0
mbo	41 962	38 656	38 090	37 834	38 387	39 404	40 277
vo bb	168 745	151 856	152 492	154 465	157 156	159 835	162 580
(v) so	4 550	6 977	7 297	7 425	7 537	7 658	7 817
Totaal	216 864	197 489	197 880	199 724	203 079	206 898	210 674

In de ontwikkeling van de aantallen gerechtigden met ts17- is vanaf 1998 een lichte stijging zichtbaar.

Tabel 4.4 Aantallen WTS – hoofdstuk III (vo18+)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
vo bovenbouw	37 177	36 343	36 490	35 835	34 973	34 899	35 533
overig vo	5 408	4 826	4 367	4 081	3 927	3 892	3 911
(v)so	2 640	2 762	2 853	2 961	3 032	3 079	3 145

Zoals eerder al is vermeld vallen vo-leerlingen van 18 jaar en ouder vanaf 1 januari 1997 onder de werking van hoofdstuk III van de WTS. In principe krijgt iedere vo-leerling van 18 jaar en ouder een basistoelage. Die kan worden aangevuld met een uitwonendentoelage. Het uitwonendenpercentage van deze groep ligt zo rond de 8% waardoor circa 4000 gerechtigden voor een uitwonendentoelage in aanmerking komen. De vergoeding voor het lesgeld en de directe studiekosten is afhankelijk van het inkomen van de ouders. Tot een belastbaar inkomen van circa f 50 000 per jaar bestaat recht op een lesgeldcompensatie, maar geen recht op een tegemoetkoming in de directe studiekosten. Blijft het belastbaar inkomen van de ouder beneden de f 40 000 per jaar, dan bestaat tevens recht op een tegemoetkoming in de overige studiekosten.

Tabel 4.5 Aantallen WTS – hoofdstuk IV (TSD18+)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
wo	0	0	0	0	0	0	0
hbo	1 290	1 312	1 333	1 333	1 312	1 312	1 312
mbo	0	0	0	0	0	0	0
vo	4 326	4 398	4 470	4 470	4 398	4 398	4 398
(v)so	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	5 616	5 710	5 803	5 803	5 710	5 710	5 710

Vanaf het cursusjaar 1996/97 hebben ook de deeltijdstuderenden tussen 18 en 21 jaar recht op een tegemoetkoming studiekosten mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Tabel 4.6 Aantallen lesgeldplichtigen

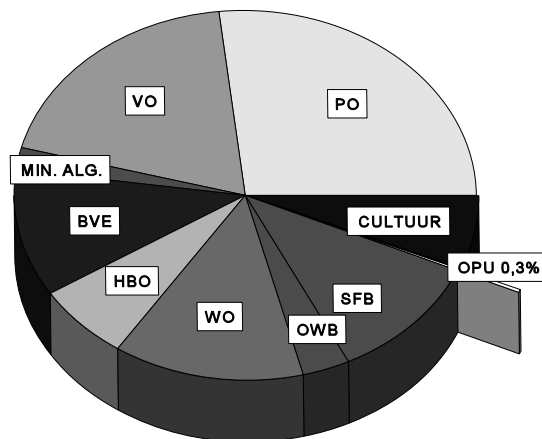
	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04
mbo	265 525	261 294	260 893	260 719	260 557	260 643	261 707
vo	192 743	188 157	184 136	184 906	187 926	192 709	197 620
(v)so	11 200	11 608	11 947	12 185	12 433	12 715	12 996
Totaal	469 468	461 059	456 976	457 811	460 916	466 066	472 323

De aantallen lesgeldplichtigen worden met name bepaald door de ontwikkeling van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs. Volgens de meest recente verwachtingen zal hierin na 1997/1998 een daling optreden die in 2001 wordt gevolgd door een stijging. De aantallen leerlingen in het mbo dalen heel licht en nemen vanaf 2002 weer iets toe. In deze tabel is geen rekening gehouden met het verwachte effect van de fiscale stimulering van het leerlingwezen waardoor een verschuiving optreedt van mbo naar leerlingwezen. Hierdoor zijn er vanaf 1998/1999 zo'n 3000 lesgeldplichtigen minder.

Beleidsterrein 26 OVERIGE PROGRAMMA-UITGAVEN

Overige programma uitgaven t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Overige programma uitgaven f 0,1 mld.

1. Algemeen

Op het beleidsterrein «Overige programma-uitgaven» worden uitgaven begroot voor veldoverstijgende beleidsprojecten of het faciliteren van beleid. Dit betreft de volgende artikelen:

- 26.01 Bemiddeling wachtgelders;
- 26.02 Overige rechtspositionele uitkeringen;
- 26.03 CASO, Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen;
- 26.05 Internationale betrekkingen.

Naast deze uitgavenartikelen vallen binnen dit beleidsterrein ook artikelen die als intermedium dienen totdat een exacte verdeling over de betrokken beleidsterreinen bekend is, zoals arbeidsvoorwaardelijke bijstellingen uit de Aanvullende post van de Rijksbegroting. Zodra de verdeling van deze middelen over de beleidsterreinen bekend is, worden ze overgeboekt naar de artikelen van die beleidsterreinen. Op deze artikelen worden dus geen feitelijke uitgaven verantwoord. Het betreft de artikelen:

- 26.06 Loonbijstelling;
- 26.07 Prijsbijstelling;
- 26.08 Centraal beheerde middelen;
- 26.09 Emancipatie-activiteiten;
- 26.10 Asielzoekers.

2. Beleid

Het beleidsterrein wordt in financieel opzicht in 1999 sterk bepaald door de extra uitgaven voor informatie- en communicatie technologie (ict) die niet aan één onderwijssector zijn toe te rekenen en de uitgaven voor het uitvoeren van de regeling Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel (zvo).

Hierna worden de artikelen van beleidsterrein 26 kort toegelicht.

Artikel 26.01 Bemiddeling wachtgelders

De geraamde budgetten op artikel 26.01 Bemiddeling wachtgelders staan ten dienste van het totaal aan activiteiten van het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt. Deze betreffen de kosten van de arbeidsvoorziening, de projectkosten als ook de kosten voor intensieve bemiddeling en eventueel scholing om wachtgelders aan een baan te helpen.

Artikel 26.02 Overige rechtspositionele uitkeringen

De budgetten voor rechtspositionele uitkeringen die niet aan een beleidsterrein zijn toegekend staan op dit artikel. Na verwerking van het akkoord over het onderzoek «De Jaren Tellen», en verwerking van de taakstellingen uit het regeerakkoord, resteren geen middelen meer op dit artikel. Voor het beleid wordt verwezen naar paragraaf 4, onderdeel wachtgelders in het algemene gedeelte van de Memorie van Toelichting.

Artikel 26.03 CASO, Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen

Op artikel 26.03 worden ondermeer de beheerskosten voor CASO geraamd. CASO beheert het systeem dat de salarisadministratie van een groot deel van de bevoegde gezagsorganen voor het onderwijsveld uitvoert. Met de privatisering van CASO in 1995 is een situatie ontstaan waarin CASO beter kan inspelen op de wensen van de marktpartijen. Als onderdeel hiervan worden stapsgewijs de vergoedingen voor de kosten van exploitatie en beheer naar de reguliere bekostiging van de instellingen overgeheveld.

Verder staan op artikel 26.03 de middelen bestemd voor apparaatskosten van USZO (Uitvoeringsinstelling sociale zekerheid voor overheid en onderwijs) voor het uitvoeren van de werkloosheidsregelingen voor de sector Onderwijs en de sector Rijk. Het verscherpt monitoren van USZO naar de uitvoering van het Besluit Werkloosheid Onderwijs- en Onderzoekspersoneel (BWO) zal worden gecontinueerd. Een optimale verhouding tussen de uitvoeringskosten en de uitvoeringskwaliteit staat hierbij centraal.

Voor het georganiseerde overleg en vakbondswerkzaamheden voor organisaties van onderwijspersoneel is op dit artikel een budget opgenomen. Verder is een budget opgenomen voor projecten op het gebied van leraartekorten, kwaliteitsbevordering en personeelsbeleid voor scholen.

Op het artikelonderdeel ict worden de uitgaven voor het ict-project verantwoord die nog niet aan de onderwijssectoren zijn toe te rekenen. Deze uitgaven hebben betrekking op de aanloop en opstartkosten van ict en de extra gelden op grond van het Regeerakkoord.

Ook het budget voor de kosten voor de regeling Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel staat op dit artikel.

Artikel 26.05 Internationale betrekkingen

Het internationale OCenW beleid wordt in toenemende mate in samenhang met ander departementen ontwikkeld. Onder regie van Buitenlandse Zaken is OCenW betrokken bij de opstelling van landen- en regio-beleidsplannen. In 1998 is met middelen uit de Homogene Groep Internationale Samenwerking in het bijzonder interdepartementaal inhoud gegeven aan het internationale cultuurbeleid en de Azië-faciliteit gericht op Human Resources Development in deze regio. De uitgaven voor dit beleid maken deel uit van Hoofdstuk V van de Rijksbegroting.

Onder het artikel 26.05 Internationale betrekkingen staan de uitgaven voor de internationale onderwijssamenwerking. De beleidsvoornemens zijn uitgewerkt in het in het *Actieplan Onbegrensd Talent*. Naast samenwerking met prioritaire regio's en landen zijn ook de volgende beleids-trajecten onderdeel van het actieplan:

- Leren in Nederland;
- Samenwerking in de grensregio's;
- Europese Unie (EU);
- Samenwerking buiten de Europese Unie.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting van 26.05 en de Memorie van Toelichting.

Artikel 26.06 Loonbijstelling

Zolang de bedragen voor de feitelijke loonontwikkeling over de beleids-terreinen nog niet vaststaan wordt de loonbijstelling op artikel 26.06 verantwoord. Voor 1999 staat er een tekort op dit artikel. Dit tekort is ontstaan doordat de CAO'96-'98 voor dit bedrag is gedekt uit de loon-ruimte 1999 die pas bij Voorjaarsnota 1999 zal worden uitgedeeld. Tevens staan de middelen uit het Regeerakkoord voor de verbetering van de carrièreperspectieven van leraren op dit artikel.

Artikel 26.07 Prijsbijstelling

Op dit artikel is de prijsbijstelling 1998 ontvangen van Financiën en uitgedeeld naar de beleidsterreinen.

Artikel 26.08 Centraal beheerde middelen

De taakstellende onderuitputting van f 59,0 miljoen is op artikel 26.08 Centraal beheerde middelen nader ingevuld. Verder wordt het herontwerp van de IB-Groep uit dit artikel gefinancierd.

Artikel 26.09 Emancipatie-activiteiten

Op artikel 26.09 Emancipatie-activiteiten wordt het geld geraamd voor stimulering van Emancipatieprojecten. Voor de uitvoering van de Emancipatienota 1998-2002 «Een Kristal van kansen» is het budget naar de artikelen van de beleidsterreinen overgeboekt.

Artikel 26.10 Asielzoekers

Vanuit dit artikel worden de onderwijsuitgaven voor de asielzoekers uitgedeeld naar de beleidsterreinen.

Artikel 26.01 Overige programma-ontvangsten

Op artikel 26.01 Overige programma-ontvangsten worden de ontvangsten verantwoord die niet aan één onderwijssoort kunnen worden toegerekend.

3. Horizontale toelichting

In meerjarig perspectief toont het beleidsterrein Overige programma-uitgaven het volgend beeld (tabel 3.1):

Tabel 3.1 Meerjarige ontwikkeling (x f 1 miljoen)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Bemiddeling wachtgelders	21,0	28,6	28,8	28,8	28,6	28,3
Overige rechtspositionele uitkeringen	1,2	0	0	0	0	0
CASO, Vakbondsfaciliteiten en Voorzieningen	151,8	192,7	212,7	336,6	384,4	431,7
Internationale betrekkingen	10,3	20,5	19,4	19,4	19,4	19,3
Loonbijstelling	0	19,0	- 205,3	- 98,3	- 99,5	- 16,9
Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0
Centraal beheerde middelen	0	68,7	34,5	12,8	46,4	26,8
Emancipatie-activiteiten	0	0	0	0	0	0
Asielzoekers	0	16,3	25,7	18,4	14,1	11,7
Totaal	184,3	345,9	115,8	317,7	393,4	533,8

De fluctuatie in het verloop van de meerjarencijfers wordt in hoge mate bepaald door de artikelen CASO, Vakbondsfaciliteiten en Voorzieningen en Loonbijstelling.

De stijging van de uitgaven in 1998 tot 2001 op het artikel CASO, Vakbondsfaciliteiten en Voorzieningen wordt veroorzaakt doordat de middelen voor informatie- en communicatietechnologie (ict) en ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel (zvo) overgeboekt zijn naar dit artikel.

Voor de exploitatielasten die het gevolg zijn van de opgebouwde ict-infrastructuur in de onderwijs is in het Regeerakkoord structureel een bedrag oplopend tot f 240 miljoen per jaar beschikbaar gesteld. Op basis van het Regeerakkoord zullen er verder ICES-middelen beschikbaar komen voor de opbouw van ict-infrastructuur in het onderwijs in de komende kabinetsperiode.

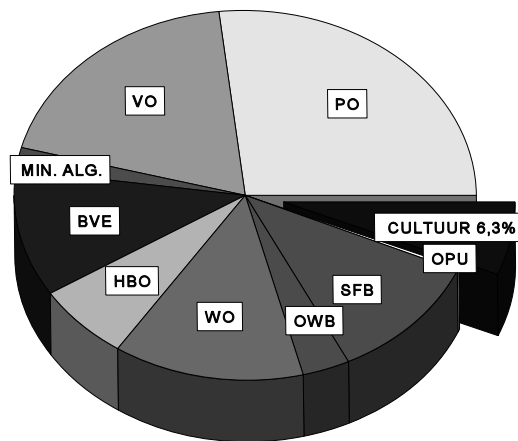
De daling van de loonbijstelling na 1998 is het gevolg van het geparkeerde tekort op dit artikel dat samenhangt met een nog structureel te dekken bedrag voor de koopkracht-reparatie in de onderwijs CAO '96-'98. Verder is op basis van het Regeerakkoord een bedrag oplopend tot f 209,8 miljoen structureel op dit artikel geparkeerd ter verbetering van de carrièreperspectieven van leraren in het onderwijs.

De cijfers bij Overige rechtspositionele uitkeringen, Prijsbijstelling en Emancipatie-activiteiten geven aan dat ten tijde van de vaststelling van de begroting deze post op nul staat. Tijdens de uitvoering van deze begroting kunnen op deze artikelen middelen voorlopig geparkeerd worden, waarna ze direct worden uitgedeeld naar de beleidsterreinen.

Beleidsterrein 27 CULTUUR

Cultuur t.o.v. de totale begroting OCenW

Uitgaven OCenW f 41,0 mld.

Uitgaven Cultuur f 2,6 mld.

1. Algemeen

Het beleidsterrein Cultuur omvat het beleid van de rijksoverheid voor:

- musea, monumenten, archieven en archeologie;
- podiumkunsten, beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving, film, amateurkunst en kunsteducatie;
- omroep, pers, nieuwe media, letteren en bibliotheken;
- internationaal cultuurbeleid.

De bekostiging van de uitgaven op dit beleidsterrein geschiedt in het algemeen op grond van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Stb. 1993, 193) en het daarop gebaseerde Bekostigingsbesluit cultuuruitingen (Stb. 1994, 473). Dit bekostigingsbesluit dient weer als basis voor twee ministeriële uitvoeringsregelingen, namelijk de Regeling subsidies en specifieke uitkeringen cultuuruitingen (Stcrt. 1995, 4) en de Regeling subsidiëring museale instellingen (Stcrt. 1994, 150).

De begrotingswet dient als basis voor de kredieten bestemd voor de rijksdiensten (Rijksarchiefdienst, Rijksakademie van beeldende kunsten, Instituut Collectie Nederland, Rijksdienst voor de Monumentenzorg en Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek). De (spoed)aankopen van bedreigd cultuurbezit ingevolge de Wet tot behoud cultuurbezit geschieden op basis van de begrotingswet. De Monumentenwet (Stb. 1988, 638) dient als basis voor de uitgaven voor restauratie en onderhoud van aangewezen monumenten, alsmede voor uitgaven bestemd voor het vergoeden van schade als gevolg van beschermings- en opgravingswerkzaamheden. De uitgaven op het terrein van de omroep en pers zijn gebaseerd op de Mediawet (Stb. 1987, 249). Het Mediabesluit (Stb. 1987, 573) dient als basis voor de subsidies mediabeleid.

2. Beleid

Het jaar 1999 is het derde jaar dat de Cultuurnota uitgevoerd wordt. De integrale afweging van het beleid en de financiën van het beleidsterrein cultuur voor de onderdelen cultureel erfgoed, kunsten, letteren en bibliotheken is vermeld in de door het kabinet vastgestelde Cultuurnota 1997–2000, «Pantser of ruggengraat». Bij de afweging van het cultuurbeleid heeft het kabinet zich tevens gebaseerd op het advies van de Raad voor cultuur over de Cultuurnota 1997–2000.

De beleidscyclus van de Cultuurnota brengt met zich mee dat eens in de vier jaar het cultuurbeleid in zijn geheel op zijn merites wordt beschouwd. De Raad voor Cultuur die de subsidieaanvragen van de instellingen beoordeelt, doet voornamelijk een kwaliteitsbeoordeling. Omdat instellingen geen rechten kunnen ontlenen aan eerder verstrekte subsidies, worden zij door de systematiek van deze cyclus gestimuleerd om aandacht te blijven schenken aan de kwaliteit van hun dienstverlening. Dit stimuleert hen tot een heldere verwoording en verantwoording van hun beleid. In de hiervoor bestemde beleidsplannen maken de instellingen steeds meer aantoonbaar hoe hun dienstverlening zich verhoudt tot de wensen van hun afnemers.

Het Regeerakkoord spreekt zich positief uit over kunst- en cultuurbeleid. De extra toegevoegde middelen (in 1999 f 15,0 miljoen, in 2000 f 30,0 miljoen, in 2001 f 40,0 miljoen, in 2002 en 2003 f 60,0 miljoen) dienen te worden ingezet voor de ontwikkeling van vernieuwende kunstvormen, podiumkunsten, de Nederlandse film en het Aankoopfonds. Tevens wordt de intensivering gebruikt om een impuls te geven aan jonge beginnende kunstenaars, cultuur en school en de noodzakelijke conservering van audiovisuele collecties. Daarnaast benoemt het Regeerakkoord twee categorieën die zeker aandacht behoeven: jongeren als doelgroep van kunst- en cultuurbeleid en kunst en cultuur van en voor minderheden.

Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars

Volgens voorlopige ramingen zullen in 1999 zo'n 5700 kunstenaars gebruik maken van de Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars (WIK). Het flankerend beleid bij deze wet heeft tot doel om die WIK-deelnemers die er niet in slagen op eigen kracht een rendabele beroepspraktijk op te bouwen, ondersteuning te bieden bij het verwerven van een zelfstandige inkomenspositie. Daarvoor is een bedrag van f 8,2 miljoen in de begroting 1999 opgenomen. Twee stichtingen zullen worden belast met de uitvoering, het Fonds Podiumkunstwerk en een tweede, nog op te richten organisatie voor flankerend beleid ten behoeve van beeldende kunstenaars in de WIK.

Rijksakademie van Beeldende Kunsten

Volgens de procedure waarlangs eerder de rijksmusea zijn verzelfstandigd, zal ook de Rijksakademie van Beeldende Kunsten (RABK) de private status krijgen met dien verstande dat in dit geval de Wet op de Rijksakademie 1870 zal moeten worden ingetrokken. Het streven is erop gericht dit per 1 januari 1999 te effectueren. De Kamer zal hierover afzonderlijk en op de gebruikelijke wijze worden geïnformeerd.

3. Horizontale toelichting

Tabel 3.1. Totaal uitgaven en ontvangsten (bedragen x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totaal uitgaven	2 506 268	2 557 715	2 591 481	2 638 640	2 670 116	2 710 946	2 733 146
27.01 Kunsten	529 093	551 680	555 726	557 697	541 688	535 149	531 349
27.02 Bibliotheken, letteren en Nederlandse Taalunie	85 824	90 937	89 499	89 252	89 131	88 808	88 808
27.03 Cultuurbeheer	393 684	393 230	362 375	366 321	366 791	372 993	372 993
27.04 Media	1 486 118	1 509 751	1 557 276	1 583 776	1 615 376	1 639 876	1 665 876
27.05 Garanties rente en aflossing lening	0	0	0	0	0	0	0
27.07 Overige uitgaven	11 549	12 117	26 605	41 594	57 130	74 120	74 120
Totaal ontvangsten	1 504 370	1 513 040	1 714 730	1 586 230	1 613 130	1 642 330	1 668 330
27.01 Cultuurbeheer	11 409	115					
27.02 Media	1 491 725	1 510 095	1 713 300	1 584 800	1 611 700	1 640 900	1 666 900
27.03 Overige ontvangsten	1 236	2 830	1 430	1 430	1 430	1 430	1 430

Uitgaven

Het uitgavenbedrag bij het onderdeel Kunsten is in 1998 f 22,6 miljoen hoger dan in het voorgaande jaar. De verhoging van het budget bestaat met name uit de bijdrage voor loon- en prijsbijstelling van f 14,0 miljoen, de bijdrage aan het project Cultuur en school van f 4,5 miljoen en de bijdrage van f 2 miljoen voor de gevolgen van de gewijzigde arbeidstijdenwet. In 1999 is voor de Wet inkomensvoorziening kunstenaars een extra bedrag van f 8,2 miljoen opgenomen.

De terugval na 2000 wordt voornamelijk veroorzaakt door het wegvallen van de middelen van het amendement Van Nieuwenhoven cs. van f 14,0 miljoen en f 4,5 miljoen voor Cultuur en school. Een deel van deze terugval (f 6 miljoen) wordt gerepareerd door een bijdrage uit het totaalbeeld. Verder dient te worden opgemerkt dat de intensiveringsmiddelen uit het Regeerakkoord voortsnog op artikel 27.07 worden geboekt. Bibliotheken, Letteren en Nederlandse Taalunie (NTU) kende in 1997 een lager uitgavenniveau dan geraamd; hiervan is f 1,9 miljoen bestemd voor de Wet behoud cultuurbezit en f 0,5 miljoen voor 't Schrijvershuis. Dit laatste bedrag komt in 1998 weer ter beschikking van Bibliotheken, Letteren en NTU alsmede een bedrag van f 0,8 miljoen voor de invulling van de motie Wolffensperger.

Vanaf 1999 worden de uitgaven voor de Inspectie cultuurbezit, RABK, ROB, RAD, RDMZ en ICN onttrokken aan Cultuurbezit en verantwoord op beleidsterrein 17. Het gaat hier om een bedrag van f 127 miljoen. Het budget neemt toe door de decentralisatie rijkshuisvesting. Hiervoor is een bijdrage beschikbaar van f 91 miljoen.

Met ingang van 1998 tot en met 2001 wordt op het artikel een bedrag van f 1,2 miljoen bijgeboekt ten behoeve van het Energie efficiency programma rijkshuisvesting. Voor de Digitale duurzaamheid bij de Rijksarchiefdienst is een structurele bijdrage van f 0,5 miljoen beschikbaar. De stijging in 2002 is vooral het gevolg van een bijstelling van f 8,0 miljoen voor de Wet behoud cultuurbezit en f 2,0 miljoen voor het oplossen van knelpunten bij de rijksdiensten.

In de ontwikkeling van de uitgaven bij Media is rekening gehouden met nulindexering voor de jaren 1997 en 1998; vanaf 1999 worden de uitgaven geïndexeerd.

Het lagere uitgavenniveau in 1997 wordt veroorzaakt door het niet beschikbaar stellen van f 15,0 miljoen voor het Bedrijfsfonds voor de Pers en lagere uitgaven van f 12,6 miljoen voor de regionale televisie.

Als gevolg van een vertraging in de uitvoering van projecten op Overige uitgaven is f 0,5 miljoen vanuit 1997 naar 1998 overgeheveld. Vanaf 1999 wordt dit artikel verhoogd als gevolg van de toevoeging van

intensiveringsgelden naar aanleiding van het Regeerakkoord. Deze gelden zullen bij de eerste gelegenheid naar de desbetreffende artikelen worden overgeboekt.

Voorts is, eveneens voortvloeiend uit het Regeerakkoord, op de artikelen 27.01, 27.02, 27.03 en 27.07 een arbeidsproductiviteitskorting van jaarlijks 0,55% (cumulatief tot en met 2002) toegepast.

Ontvangsten

Bij de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) is een desaldering verwerkt van in totaal f 1,2 miljoen (zie ook uitgavenartikel 27.03). De ontvangsten van Media vertonen in 1999 een piek als gevolg van het via een kasschuif inboeken van f 155,0 miljoen van de opbrengst van de verkoop Nederlands Omroepproductie Bedrijf (NOB). Voor het overige worden de verschillen veroorzaakt door hogere opbrengsten uit radio- en televisiereclame en uit omroepbijdragen.

De ontvangsten op artikel 27.03 Overige ontvangsten cultuur worden vanaf 1999 in overeenstemming gebracht met de werkelijk te verwachten inkomsten als gevolg van in voorgaande jaren te hoog verstrekte subsidievoorschotten.

4. Doelmatigheidsontwikkeling Cultuur

Uit de aard van de financiering van de cultuursectoren blijft het moeizaam om eenduidige relaties te leggen tussen de beschikbaar gestelde gelden voor culturele voorzieningen en de voor het cultuurterrein te kwantificeren outputgegevens. Voor de sector cultuur is vanaf dit jaar het Handboek verantwoording cultuursubsidies operationeel. De, op grond van de Cultuurnota, meerjarig gesubsidieerde instellingen op het terrein van cultuur zijn dit jaar voor het eerst verplicht om het handboek als richtlijn te hanteren bij hun jaarverslaglegging. Dit impliceert dat vanaf het verslagjaar 1997, de jaarrekeningen van de gesubsidieerden in de onderscheiden sectoren van cultuur, ook inzicht moeten kunnen bieden in geverifieerde beleidsmatige en financiële kengetallen. Bezien wordt in hoeverre resultaatsafspraken zijn gehaald en hoe deze vervolgens gekwantificeerd kunnen worden.

Het bovenstaande houdt in dat er op dit moment geen betrouwbare doelmatigheidsgetallen gegeven kunnen worden voor de onderdelen Kunsten, Cultuurbeheer en Letteren, Bibliotheken en Nederlandse Taalunie.

Voor Media zijn de volgende gegevens beschikbaar.

Tabel 4.1 Kengetallen televisie

Ledengebonden zendgemachtigden, NPS en NOS	1994	1995	1996
Uitzendduur in minuten	624 911	610 724	694 215
Baten (x f 1 mln)	717	784	937
Lasten (x f 1 mln)	771	781	932
Saldo baten en lasten	- 54	3	5
Totale baten per minuut (x f 1,-)	1 148	1 283	1 349
Totale lasten per minuut (x f 1,-)	1 234	1 278	1 342

Bron: Reyn de Blaey, Bedrijfsmatige positie omroepen 1996

Tabel 4.2 Kengetallen radio

Ledengebonden zendgemachtigden, NPS en NOS	1994	1995	1996
Uitzendduur in minuten	1 949 340	1 832 460	1 982 491
Baten (x f 1 mln)	210	167	175
Lasten (x f 1 mln)	198	188	184
Saldo baten en lasten	12	- 10	- 9
Totale baten per minuut (x f 1,-)	108	91	88
Totale lasten per minuut (x f 1,-)	102	102	93

Bron: Reyn de Blaey, Bedrijfsmatige positie omroepen 1996

Toelichting

De lagere uitzendduur (in minuten) in 1995 is te verklaren door het uittreden van Veronica uit het publieke bestel per 1 september 1995. De cijfers van Veronica over de periode 1 januari tot en met 31 augustus 1995 zijn hierdoor niet in dit overzicht opgenomen. Het gaat om circa 42 000 minuten televisie en 138 000 minuten radio. Ook de hiermee corresponderende baten en lasten zijn niet in dit overzicht verwerkt.

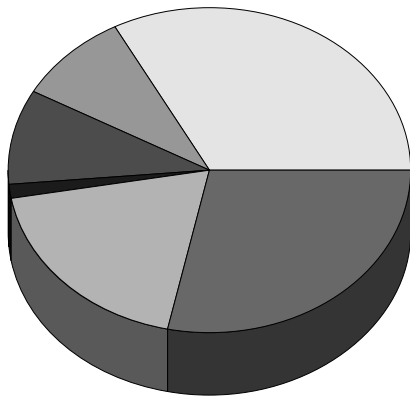
De stijging van de baten en lasten voor televisie in 1996 ten opzicht van 1995 is te verklaren door enerzijds een uitbreiding van de zendtijd en anderzijds een indexering van de vergoedingen aan de binnenlandse omroep.

Voor kengetallen op het gebied van cultuur (podiumkunsten, film, media, letteren en bibliotheken, musea en monumenten) wordt verwezen naar OCenW in kerncijfers.

Beleidsterrein 17 MINISTERIE ALGEMEEN

Artikelen binnen beleidsterrein 17 Ministerie algemeen

Uitgaven Min.alg. f 783 mln.
Ontvangsten Min.alg. f 1 mln.

- 17.10 Bestuursdepartement f 257 mln.
- 17.11 Inspecties f 74 mln.
- 17.12 Cultuurstellingen f 73 mln.
- 17.13 Adviesraden f 11 mln.
- 17.14 Agentschappen f 149 mln.
- 17.15 Zelfst. uitv. organisaties f 220 mln.

Inleiding

Op beleidsterrein 17 geldt vanaf deze begroting een nieuwe artikelindeling (17.10 tot en met 17.15). De mutaties vanaf de vorige begroting hebben echter nog op de oude artikelen plaatsgevonden. Toelichtingen op deze mutaties staan daarom dan ook bij de oude artikelen (17.06 tot en met 17.09). Deze toelichting wordt gevolgd door een toelichting op de beginstanden van de nieuwe artikelen (vanaf pagina 161 van deze toelichting).

Met deze nieuwe artikelindeling wordt de inzichtelijkheid in de apparaatskosten vergroot. De begroting van OCenW onderscheidt namelijk duidelijk apparaatsuitgaven en programma-uitgaven. De van de programma-uitgaven gescheiden apparaatsuitgaven worden nu op één beleidsterrein gepresenteerd. Door verzelfstandigingen (van IB-Groep tot zelfstandig bestuursorgaan en van Cfi en RAD tot agentschap) was de presentatie van de apparaatkosten niet meer adequaat. Daarnaast waren bij de overkomst van Cultuur naar OenW nog apparaatsuitgaven binnen de programma-gelden opgenomen (op beleidsterrein 27).

Oude artikelen

Artikel 17.06 Personeel en materieel ministerie

Algemeen

Op dit artikel werden tot nog toe de personele en materiële uitgaven geraamd van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, met inbegrip van het agentschap Centrale Financiën Instellingen (Cfi). Tevens werden op dit artikel de uitgaven geraamd voor de ontslag-uitkeringen aan oud-medewerkers van het departement.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.06	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		366 749	367 561	367 545	368 030	367 401	
Nieuwe mutaties		3 935	7 815	- 4 335	- 15 238	- 25 912	
Begrotingsstand voor conversie	358 619	370 684	375 376	363 210	352 792	341 489	341 489
overheveling naar 17.10			256 624	247 461	236 944	225 641	225 641
overheveling naar 17.12			3 035	3 035	3 035	3 035	3 035
overheveling naar 17.14			87 529	84 526	84 625	84 625	84 625
overheveling naar 17.15			28 188	28 188	28 188	28 188	28 188
Stand ontwerpbegroting 1999			0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 17.06	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	5 562	5 334	5 454	5 903	6 314
1. Bijstelling uit aanvullende posten	7 721	6 148	6 518	6 828	6 821
2. Overboekingen (extern)	- 1 308	- 557	- 557	- 418	
3. Overboekingen (intern)	- 851	- 257	- 507	- 507	- 507
2. Autonome mutaties	- 1 627				
1. Diversen	- 1 627				
3. Beleidsmatige mutaties		2 481	- 9 789	- 21 141	- 32 226
1. RA: Arbeidsproductiviteit		- 1 967	- 3 945	- 5 855	- 7 810
2. RA: Doelmatigheid aankoop		- 4 600	- 9 300	- 13 900	- 18 500
3. RA: Externe advisering		- 800	- 1 700	- 2 300	- 2 300
4. RA: Volume taakstelling		- 4 200	- 8 400	- 12 500	- 16 600
5. Stelselwijziging Rijkshuisvesting		14 048	13 556	13 414	12 984
Totaal	3 935	7 815	- 4 335	- 15 238	- 25 912

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit aanvullende posten is opgebouwd uit de loonbijstelling 1998 en de prijsbijstelling 1998.

1.2

Het betreft hier overboekingen naar het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne voor de huur van twee dependances van het hoofdgebouw in Zoetermeer. Daarnaast is een bedrag overgeboekt naar het Ministerie van Algemene Zaken als aandeel van ons ministerie voor de variabele kosten voor 1998 van de Postbus 51-infolijn.

1.3

Uit de projectgelden is f 2,4 miljoen ter beschikking gesteld aan de IB-Groep voor de uitvoeringskosten van beleidswijzigingen en f 1,0 miljoen gaat naar de Inspectie van het Onderwijs voor de introductie en verspreiding van de kwaliteitskaart van het onderwijs.

Van beleidsterrein 26 overige programmakosten wordt f 1,1 miljoen overgeboekt naar Cfi voor kosten verbonden aan de jaarlijkse integrale personeelstelling onderwijspersoneel.

Door de beëindiging van de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs zijn de daar vrijkomende onderzoeksgelden toegevoegd aan het onderzoeksbudget van het departement (f 0,5 miljoen). Van de beleids-

terreinen 19 (voortgezet onderwijs) en 22 (wetenschappelijk onderwijs) zijn bedragen overgeboekt ter grootte van f 0,8 miljoen en f 0,4 miljoen voor respectievelijk de CEVO/COB en het College van Beroep HO. Een aantal kleinere overboekingen verlagen het artikel per saldo met f 0,4 miljoen.

2.1

Er heeft een correctie van f 0,5 miljoen plaatsgevonden op een te hoog verstrekt voorschot aan het Vervangingsfonds in 1997. Daarnaast verleent het Vervangingsfonds niet langer btw-compensatie (f 1,1 miljoen) aan de scholen voor de btw-heffing op de schoolbegeleidingsdienst. De bekostiging aan de scholen wordt hiervoor nog aangepast.

3.1 t/m 3.4

In het regeerakkoord zijn vier taakstellende bezuinigingen opgelegd die neerslaan op de apparaatsuitgaven van het gehele beleidsterrein 17. De bezuinigingen zijn vooralsnog verwerkt op dit artikel, en niet doorberekend naar de overige onderdelen van het ministerie. Om tot een verantwoordte vermindering van de uitgaven te komen in de lijn van de in het regeerakkoord genoemde doelmatigheidsbesparingen zullen binnen het ministerie duidelijke keuzen worden gemaakt. Naar verwachting zal in de eerste suppletoire begroting 1999 de verdeling over de artikelen plaatsvinden.

3.5

Per 1 januari 1999 zal de invoering van een nieuw stelsel voor de rijkshuisvesting worden geëffectueerd. Daartoe zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.06	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Personeel en materieel Cfi + VF				119 938	131 352		12	04.0
Departement personeel				136 600	141 744		11	04.0
Departement overig personeel		n.v.t.		700	710		12	04.0
Departement materieel				84 181	82 378		12	04.0
Post-actieven				17 200	14 500		11	04.0
Totaal				358 619	370 684			

Met ingang van deze begroting wordt het eindbedrag van artikel 17.06 overgeboekt naar de nieuwe artikelen 17.10, 17.12, 17.14 en 17.15.

Artikel 17.07 Personeel en materieel IB-Groep

Algemeen

Op dit artikel werden tot nu toe de uitgaven geraamd die ter beschikking worden gesteld aan de Informatie Beheer Groep (IB-Groep) voor de uitoefening van haar taken. De IB-Groep behoort niet tot het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in de strikte betekenis. Het is

een zelfstandig bestuursorgaan en voert de wet- en regelgeving uit op het terrein van studiefinanciering, tegemoetkoming studiekosten en les-gelden.

In 1997 is de IB-Groep begonnen aan een ingrijpend en omvangrijk proces van herontwerp. Teneinde een substantiële verbetering van de dienstverlening mogelijk te maken worden alle processen, geautomatiseerde systemen en de organisatie van de IB-Groep volledig herontworpen. Dit project zal naar verwachting eind 2000 zijn voltooid.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.07	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		141 016	136 509	136 973	131 843	131 981	
Nieuwe mutaties		39 414	9 507	9 509	13 884	11 342	
Begrotingsstand voor conversie	186 938	180 430	146 016	146 482	145 727	143 323	143 323
overheveling naar artikel 17.15			146 016	146 482	145 727	143 323	143 323
Stand ontwerpbegroting 1999			0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 17.07	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	5 414	3 007	3 009	7 384	4 842
1. Bijstelling uit aanvullende posten	2 345	2 308	2 310	2 293	2 297
2. Overboekingen (extern)	699	699	699	5 091	2 545
3. Overboekingen (intern)	2 370				
3. Beleidsmatige mutaties	34 000	6 500	6 500	6 500	6 500
1. Deurwaarderskosten	9 000	6 500	6 500	6 500	6 500
2. Herontwerp 1e fase	25 000				
Totaal	39 414	9 507	9 509	13 884	11 342

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit aanvullende posten betreft de loon- en prijsbijstelling, en de incidentele loonbijstelling.

1.2

Het ministerie van Financiën, directie Domeinen, heeft het verschil in huurprijs en looptijd tussen het oude en nieuwe huurcontract met deze overboeking van f 0,7 miljoen verrekend.

1.3

Uit de projectgelden is f 2,4 miljoen in 1998 overgeboekt voor de invoeringskosten van beleidswijzigingen op het terrein van studiefinanciering.

3.1

De uitgaven met betrekking tot de incasso van vorderingen zijn toegevoegd aan het budget van de IB-Groep. Voorheen werden deze uitgaven in mindering gebracht op de ontvangsten.

3.2

Het hier opgenomen bedrag van f 25 miljoen in 1998 is een eerste bijdrage van het ministerie in het omvangrijke proces van herontwerp IB-Groep.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 12 respectievelijk 0.40.

Met ingang van deze begroting wordt het eindbedrag van artikel 17.07 overgeboekt naar het nieuwe artikel 17.15.

Artikel 17.08 Personeel en materieel Inspectie van het onderwijs

Algemeen

Op dit artikel werden tot nu toe de uitgaven geraamd van de apparaatskosten van de Inspectie van het onderwijs.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.08	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		66 274	66 297	66 157	66 308	66 308	
Nieuwe mutaties		2 255	6 512	6 596	6 695	6 696	
Begrotingsstand voor conversie	67 566	68 529	72 809	72 753	73 003	73 004	73 004
Overheveling naar artikel 17.11			72 809	72 753	73 003	73 004	73 004
Stand ontwerpbegroting 1999			0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 17.08	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	2 255	1 219	1 303	1 402	1 403
1. Bijstelling uit aanvullende posten	1 324	1 288	1 372	1 471	1 472
2. Overboekingen (intern)	931	- 69	- 69	- 69	- 69
3. Beleidsmatige mutaties		5 293	5 293	5 293	5 293
1. Stelselwijziging rijks huisvesting		5 293	5 293	5 293	5 293
Totaal	2 255	6 512	6 596	6 695	6 696

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit aanvullende posten betreft de loon- en prijsbijstelling, en de incidentele loonbijstelling.

1.2

Een nieuwe taak voor de Inspectie is de verzorging van de kwaliteitskaart van het onderwijs. Voor de introductiekosten is f 1,0 miljoen uit artikel 17.06 (projectgelden) in 1998 overgeboekt. Artikel 17.08 is vanaf 1999 verlaagd met de salariskosten van een medewerker die is overgegaan naar het ministerie.

3.1

Per 1 januari 1999 zal de invoering van een nieuw stelsel voor de rijkshuisvesting worden geëffectueerd. Daartoe zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

Economische en functionele codering.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.08	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Personeel Inspectie				51 321	52 546		11	04.0
Overig personeel Inspectie		n.v.t.		0	0		12	04.0
Materieel Inspectie				16 245	15 983		12	04.0
Totaal				67 566	68 529			

Met ingang van deze begroting wordt het eindbedrag van artikel 17.08 overgeboekt naar het nieuwe artikel 17.11.

Artikel 17.09 Personeel en materieel adviesraden

Algemeen

Op dit artikel werden de personele en materiële uitgaven geraamd van de Onderwijsraad en de Raad voor cultuur.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.09	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		8 389	8 389	8 362	8 362	8 362	
Nieuwe mutaties		973	1 393	1 404	1 416	1 416	
Begrotingsstand voor conversie	8 461	9 362	9 782	9 766	9 778	9 778	9 778
Overheveling naar artikel 17.10			69	69	69	69	69
Overheveling naar artikel 17.13			9 713	9 697	9 709	9 709	9 709
Stand ontwerpbegroting 1999			0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 17.09	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	973	171	182	194	194
1. Bijstelling uit aanvullende posten	176	171	182	194	194
2. Overboekingen (intern)	797				
3. Beleidsmatige mutaties		1 222	1 222	1 222	1 222
1. Stelselwijziging rijkshuisvesting		1 222	1 222	1 222	1 222
Totaal	973	1 393	1 404	1 416	1 416

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit aanvullende posten is opgebouwd uit de loonbijstelling 1998 en de prijsbijstelling 1998.

1.2

Overboeking van uitgavenartikel 27.03 in 1998 ten behoeve van eenmalige inrichtingskosten en tijdelijke tegemoetkoming in de reiskosten buitenland en een formatieplaats tot en met het jaar 2000.

1.3

Per 1 januari 1999 zal de invoering van een nieuw stelsel voor de rijkshuisvesting worden geëffectueerd. Daartoe zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.09	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Personeel adviesraden				6 100	6 668		11	04.0
Overig personeel adviesraden		n.v.t.		57	70		12	04.0
Materieel adviesraden				2 304	2 624		12	04.0
Totaal				8 461	9 362			

Met ingang van deze begroting wordt het eindbedrag van artikel 17.09 overgeboekt naar het nieuwe artikel 17.11.

Artikel 17.01 Ontvangsten van algemene aard

Op dit artikel worden de ontvangsten geraamd die corresponderen met de uitgaven van beleidsterrein 17.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 17.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		1 250	1 250	1 250	1 250	1 250	
Nieuwe mutaties		1 183	0	0	0	0	
Begrotingsstand voor conversie	2 118	2 433	1 250	1 250	1 250	1 250	1 250
Overheveling van 27.03			115	115	115	115	115
Stand ontwerpbegroting 1999			1 365	1 365	1 365	1 365	1 365

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 17.01	1998	1999	2000	2001	2002
3. Beleidsmatige mutaties	1 183				
1. Resultaat Cfi 1997	1 183				
Totaal	1 183	0	0	0	0

*Toelichting op de nieuwe mutaties***3.1**

Het voordelige resultaat van het agentschap Cfi over 1997 komt voor het opgenomen bedrag ten goede aan het ministerie in 1998.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 16 respectievelijk 04.0.

Nieuwe artikelen

Hierna wordt een toelichting gegeven op de nieuwe artikelen. De verschillende tabellen geven ook zicht op de herkomst van de budgetstanden in de ontwerpbegroting.

Artikel 17.10 Bestuursdepartement*Algemeen*

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd van het kerndepartement (decentrale budgetten, centrale budgetten, wachtgelduitgaven, flankerend beleid). Het artikel is opgebouwd uit onderdelen van het oude artikel 17.06 (personeel en materieel ministerie) en een deel van artikel 26.05 internationaal beleid (CROSS). De andere overhevelingen zijn het gevolg van de korting van de arbeidsproductiviteit, die vooralsnog op dit artikel geparkeerd staat.

Opbouw uitgaven (x f 1000)

Artikel 17.10	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Overheveling van artikel 17.06		256 624	247 461	236 944	225 641	225 641	
Overheveling van artikel 17.09		69	69	69	69	69	
Overheveling van artikel 23.01		- 9	- 19	- 28	- 38	- 38	
Overheveling van artikel 26.03		- 115	- 214	- 297	- 396	- 396	
Overheveling van artikel 26.05		620	617	613	610	610	
Overheveling van artikel 27.03		- 342	- 676	- 1 026	- 1 368	- 1 368	
Stand ontwerpbegroting 1999		256 847	247 238	236 275	224 518	224 518	

Kerngegevens personeel & materieel bestuursdepartement

- aantal fte per 31.12.97	1 416,4
- personele uitgaven 1997	f 154,3 miljoen
- personele uitgaven per fte	f 108 938,-
- materiële uitgaven 1997	f 64,4 miljoen
- materiële uitgaven per fte	f 45 467,-

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.10	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Bestuursdepartement (incl. Cross) personeel						144 193	11	04.0
Bestuursdepartement (incl. Cross) overig personeel		n.v.t.				710	12	04.0
Bestuursdepartement (incl. Cross) materieel						97 364	12	04.0
Post-actieven						12 500	11	04.0
Stelselwijziging rijkshuisvestiging						14 117	12	04.0
Taakstelling regeerakkoord						- 12 037	01	04.0
Totaal						256 847		

Artikel 17.11 Inspecties

Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd voor personeel en materieel van de Inspectie van het onderwijs en de Inspectie cultuurbezit. Dit nieuwe artikel is opgebouwd uit het oude artikel 17.08 «personeel en materieel inspectie van het onderwijs» en uit een gedeelte van artikel 27.03 «cultuurbeheer».

Opbouw uitgaven (x f 1000)

Artikel 17.11	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Overheveling van artikel 17.08			72 809	72 753	73 003	73 004	73 004
Overheveling van artikel 27.03			1 157	1 154	1 154	1 154	1 154
Stand ontwerpbegroting 1999			73 966	73 907	74 157	74 158	74 158

Kerngegevens personeel & materieel inspecties

- aantal fte per 31.12.1997	463,3
- personele uitgaven 1997	f 50,9 miljoen
- personele uitgaven per fte	f 109 819,-
- materiële uitgaven 1997	f 16.2 miljoen
- materiële uitgaven per fte	f 35 064,-

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.11	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Personeel Inspectie onderwijs						52 079	11	04.0
Materieel Inspectie onderwijs		n.v.t.				15 437	12	04.0
Personeel Inspectie Cultuurbezit						825	11	08.1
Materieel Inspectie Cultuurbezit						270	12	08.1
Stelselwijziging rijkshuisvestiging						5 355	12	13.9
Totaal						73 966		

Artikel 17.12 Cultuurinstellingen (RDMZ, ROB, RABK, ICN)

Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd voor de Rijksdienst voor de monumentenzorg, de Rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek, Rijksakademie van beeldende kunsten en het Instituut collectie Nederland. Het voornemen is om de RABK per 1 januari 1999 te privatiseren.

Opbouw uitgaven (x f 1000)

Artikel 17.12	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Overheveling van artikel 17.06			3 035	3 035	3 035	3 035	3 035
Overheveling van artikel 27.01			4 808	4 808	4 808	4 808	4 808
Overheveling van artikel 27.03			64 904	64 457	64 445	64 299	64 299
Stand ontwerpbegroting 1999			72 747	72 300	72 288	72 142	72 142

Kerngegevens personeel & materieel cultuurinstellingen

ICN

aantal fte per 31.12.97	85,9
personele uitgaven 1997	f 7,835 miljoen
personele uitgaven per fte	f 91 000
materiële uitgaven 1997	f 4,732 miljoen
materiële uitgaven per fte	f 55 000

RDMZ

aantal fte per 31.12.97	158,5
personele uitgaven 1997	f 15,268 miljoen
personele uitgaven per fte	f 96 000,-
materiële uitgaven 1997	f 5,943 miljoen
materiële uitgaven per fte	f 37 000,-

ROB

aantal fte per 31.12.97	104,7
personele uitgaven 1997	f 9,659 miljoen
personele uitgaven per fte	f 92 000,-
materiële uitgaven 1997	f 5,356 miljoen

materiële uitgaven per fte

f 51 000,-

Economische en functionele coderingen

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.12	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	
ICN-personeel						7 835	11	08.1
ICN-materieel						7 322	12	08.1
RDMZ-personeel						15 268	11	08.1
RDMZ-materieel						7 193	12	08.1
ROB-personeel		n.v.t.				9 659	11	08.1
ROB-materieel						7 506	12	08.1
RABK-personeel						3 035	11	08.1
RABK-materieel						1 875	12	08.1
Alg. salarismaatregelen onver- deeld						1 505	11	08.1
Stelselwijziging rijkshuisvesting						11 549	12	08.1
Totaal						72 747		

Artikel 17.13 Adviesraden

Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd voor de adviesraden van het ministerie. Dit zijn: de onderwijsraad, de raad voor cultuur en de adviesraad voor het wetenschaps- en technologiebeleid. Op het oude artikel 17.09 «personeel en materieel adviesraden» werden de uitgaven geraamd voor de onderwijsraad en de raad voor cultuur. Op het nieuwe artikel worden ook de uitgaven voor het adviesorgaan voor het wetenschaps- en technologiebeleid geraamd. Dit adviesorgaan was onderdeel van artikel 23.01.

Opbouw uitgaven (x f 1000)

Artikel 17.13	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Overheveling van artikel 17.09			9 713	9 697	9 709	9 709	9 709
Overheveling van artikel 23.01			1 482	1 498	1 507	1 514	1 521
Stand ontwerpbegroting 1999			11 195	11 195	11 216	11 223	11 230

Kerngegevens personeel & materieel adviesraden

Exclusief de uitgaven voor het adviesorgaan voor het wetenschaps- en technologiebeleid

– aantal fte per 31.12.97	55,1
– personele uitgaven 1997	f 6,0 miljoen
– personele uitgaven per fte	f 109 452,-
– materiële uitgaven 1997	f 2,4 miljoen

– materiële uitgaven per fte

f 43 865,-

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 17.13	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Onderwijsraad						4 289	12	04.0
Raad voor cultuur		n.v.t.				4 271	12	08.0
Adviesraad voor wetenschap en technologie						1 306	12	04.6
Stelselwijziging rijkshuisvesting						1 329	12	13.9
Totaal						11 195		

Artikel 17.14 Agentschappen

Algemeen

Op dit nieuwe artikel worden de bijdragen van het departement aan de agentschappen «Rijksarchiefdienst» en «Centrale financiën instellingen» geraamd. (zie ook wetsartikel 3 van deze begroting: Agentschappen, op pagina 286).

De uitgaven van Cfi stonden voorheen op artikel 17.06 «personeel en materieel ministerie», die van de RAD op artikel 27.03 «cultuurbeheer».

Opbouw uitgaven (x f 1000)

Artikel 17.14	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Overheveling van artikel 17.06			87 529	84 526	84 625	84 625	84 625
Overheveling van artikel 27.03			61 042	60 976	61 186	61 186	61 186
Stand ontwerpbegroting 1999			148 571	145 502	145 811	145 811	145 811

Kerngegevens personeel & materieel agentschappen

Cfi

- aantal fte per 31.12.97 536,7
- personele uitgaven 1997 f 47,7 miljoen
- personele uitgaven per fte f 88 789,-
- materiële uitgaven 1997 f 43,9 miljoen
- materiële uitgaven per fte f 81 839,-

RAD

- aantal fte per 31.12.97 333,0
- personele uitgaven 1997 f 28,113 miljoen
- personele uitgaven per fte f 84 000,-
- materiële uitgaven 1997 f 11,971 miljoen
- materiële uitgaven per fte f 36 000,-

*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 17.14	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Cfi-personeel en materieel		n.v.t.				87 529	12	04.0
RAD-personeel en materieel						40 084	12	08.1
Stelselwijziging rijkshuisvesting						20 958	12	13.9
Totaal						148 571		

Artikel 17.15 zelfstandige uitvoeringsorganisaties*Algemeen*

Op dit artikel worden de begrote bijdragen van OCenW aan de apparaats-uitgaven van de Informatie Beheergroep (IB-Groep), Dienst ziektekostenvoorziening overheidspersoneel (DZVO), Uitvoeringsinstelling sociale zekerheid voor overheid en onderwijs (USZO) en het Vervangingsfonds (VF) verantwoord.

De budgetten van de IB-Groep stonden eerst op artikel 17.07. Het budget VF stond op artikel 17.06. De uitgaven voor DZVO en USZO waren geraamd op artikel 26.03

Opbouw uitgaven (x f 1000)

Artikel 17.15	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Overheveling van artikel 17.06			28 188	28 188	28 188	28 188	28 188
Overheveling van artikel 17.07			146 016	146 482	145 727	143 323	143 323
Overheveling van artikel 26.03			45 913	42 867	39 822	39 822	39 822
Stand ontwerpbegroting 1999			220 117	217 537	213 737	211 333	211 333

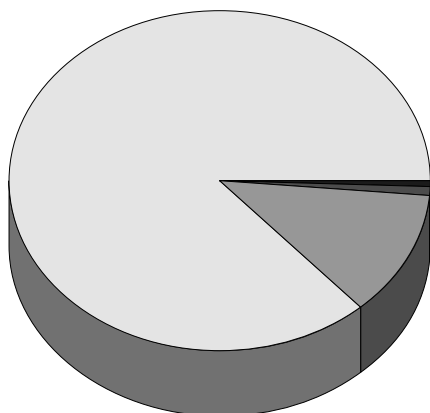
*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 17.15	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
IBG						146 016	12	04.0
USZO						42 633	12	01.1
DZVO		n.v.t.				3 280	12	01.1
VF						28 188	12	04.0
Totaal						220 117		

Beleidsterrein 18 PRIMAIR ONDERWIJS

Artikelen binnen beleidsterrein 18 Primair onderwijs

Uitgaven po f 11.041 mln.
Ontvangsten po f 42 mln.

	18.01 Personele uitgaven f 9.599 mln.
	18.02 Materiële uitgaven f 1.292 mln.
	18.03 Onderwijsverzorging f 109 mln.
	18.05 Overige uitgaven f 41 mln.

Artikel 18.01 Personele uitgaven

Algemeen

Dit artikel is opgebouwd uit vier onderdelen:

1. De wettelijk verplichte formatie
2. Het aanvullend formatiebeleid
3. Vervanging/Bedrijfsgezondheidszorg
4. Rechtspositionele uitkeringen

Ad 1.

De wettelijk verplichte formatie voor het primair onderwijs is gebaseerd op de Wet op het primair onderwijs (WPO) en de Wet op de expertisecentra (WEC), formatiebesluiten die op deze wetten zijn gebaseerd en het rechtspositiebesluit onderwijspersoneel. Op 1 augustus 1998 zijn deze wetten in de plaats gekomen van de Wet op het basisonderwijs (WBO) en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs (ISOVSO).

Het basisonderwijs en het onderwijs op de speciale scholen voor basisonderwijs (het speciaal onderwijs categorie 1¹) is geregeld in de WPO. Het voortgezet speciaal onderwijs categorie 1 (voorheen: vso lom en mlk) is ondergebracht in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO). Het overige (voortgezet) speciaal onderwijs wordt in de WEC ondergebracht.

Onder de WPO vallen tevens de personele uitgaven voor het Nederlands onderwijs in het buitenland en voor scholen voor trekkende bevolking.

¹ Speciaal onderwijs categorie 1 omvat onderwijs aan leerlingen met leer en opvoedingsmoeilijkheden (LOM), moeilijk lerende kinderen (MLK) en de daaraan verbonden afdelingen voor in hun ontwikkeling bedreigde kleuters (IOBK).

Ad 2.

Het aanvullend formatiebeleid betreft de jaarlijkse uitvoering van de artikelen 120 derde lid van de WPO en artikel 93a, vierde lid van de WEC. Deze artikelen bieden de mogelijkheid op grond van bijzondere omstan-

digheden goed te keuren, dat er meer formatie aan een school verbonden is dan de formatie toegekend krachtens het formatiebesluit. Een van deze bijzondere omstandigheden is bijvoorbeeld de aanwezigheid van gehandicapte leerlingen in het basisonderwijs.

Ad 3.

In het kader van het Formatiebudgetsysteem wordt de vervanging vanaf 1 augustus 1992 in een zelfstandig fonds, het Vervangingsfonds, geregeld. Hiermee samenhangend is gelijktijdig een stelsel van bedrijfsgezondheidszorg ingevoerd.

Ad 4.

Vanaf 1995 zijn de budgetten voor rechtspositionele uitkeringen overgeboekt van artikel 18.04 naar artikel 18.01. Deze overboeking houdt verband met de oprichting van het Participatiefonds.

De projecten en beleidsprogramma's die op dit artikel betrekking hebben zijn:

- Groepsgrootte en kwaliteit basisonderwijs;
- Weer samen naar school.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		8 934 870	9 304 195	9 436 675	9 519 433	9 620 330	
Nieuwe mutaties		193 470	295 287	402 459	686 658	923 178	
Stand ontwerpbegroting 1999	8 348 631	9 128 340	9 599 482	9 839 134	10 206 091	10 543 508	10 764 838

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 18.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	236 286	348 047	397 880	452 321	457 186
1. Bijstelling uit aanvullende posten	251 817	344 507	396 490	452 830	453 416
2. Overboekingen (extern)	– 6 000				
3. Desalderingen	– 900	– 900	– 900	– 900	– 900
4. Overboekingen (intern)	– 8 631	4 440	2 290	391	4 670
2. Autonome mutaties	– 42 816	– 42 960	– 64 421	– 36 763	– 9 108
1. Diversen	16 315	– 26 208	– 48 597	– 16 892	– 6 692
2. Formatie	– 27 015	85	4 323	4 726	11 201
3. Gemiddelde personeelslasten	– 47 742	– 48 040	– 57 726	– 69 395	– 83 127
4. Leerlingenvolume	15 626	31 203	37 579	44 798	69 510
3. Beleidsmatige mutaties	0	– 9 800	69 000	271 100	475 100
1. Herbesteding 1.25	– 15 162	– 16 444	– 16 490	– 16 519	– 16 602
3. Leerlingenvolume	15 162	16 444	16 490	16 519	16 602
4. RA: bijstelling incidenteel					– 18 900
5. RA: groepsgrootte			94 000	311 000	544 000
6. RA : wachtgelden		– 9 800	– 25 000	– 39 900	– 50 000
Totaal	193 470	295 287	402 459	686 658	923 178

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten van f 344,5 miljoen heeft voornamelijk betrekking op loonbijstellingen in verband met:

- de doorwerking in latere jaren van salarisverhogingen in 1998 in het kader van de CAO 1996–1998 f 62,7 miljoen;

- Vervangingsfonds f 31,9 miljoen;
- seniorenbeleid f 33,5 miljoen;
- premies ouderdomspensioen/nabestaandenpensioen (op/np) van – f 2,9 miljoen;
- onder andere de Premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (PEMBA) en wijzigingen in de pseudo premies en de overhevelingstoeslag f 154,2 miljoen;
- een uitdeling voor de incidentele loonsomstijging van f 9 miljoen;
- de intensiveringen op de onderwijsbegroting zullen leiden tot meer werkgelegenheid en derhalve tot een dalend aantal wachtgelden. Voor het beleidsterrein po leidt dit tot een besparing oplopend tot f 50 mln in 2002.

Verder heeft de bijstelling uit de aanvullende post voor f 11 miljoen betrekking op wachtgelden als gevolg van nieuwe voedingsafspraken met het Participatiefonds. Daarnaast zijn onder de noemer «leerlingenvolume asielzoekers» de beschikbare budgetten voor asielzoekers verdeeld over de desbetreffende artikelen (f 45,1 miljoen in 1999).

Een nadere toelichting staat bij beleidsterrein 26.

1.2

De externe overboeking in 1998 is een bedrag dat naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken is overgeboekt voor de uitvoering van het beleid «Jeugd en Veiligheid».

1.3

Met het Vervangingsfonds zijn afspraken gemaakt over het omleggen van de claims inzake ongevallen ambtenaren, die door het bureau Schadeafwikkeling van het Ministerie van Financiën zijn verhaald. Tot nu toe worden deze claims ontvangen door OCenW. In het kader van de premiedifferentiatie-regeling van het Vervangingsfonds is het logischer deze claims te laten ontvangen door het Vervangingsfonds, zodat het VF bij de uitvoering van de premiedifferentiatie-regeling hiermee rekening kan houden. Voor de desbetreffende scholen wordt zodoende een prikkel ingebouwd die ontbreekt als OCenW de gelden ontvangt. Teneinde de aanpassing budgettair neutraal te laten verlopen is afgesproken dat het vervangingsbudget overeenkomstig wordt verlaagd. Hiervoor is een desaldering tussen uitgaven en ontvangsten van f 0,9 miljoen opgenomen. (Zie ook het ontvangstenartikel 18.01 punt 1.3)

1.4

Onder de noemer «overboekingen intern» hebben zich de volgende mutaties voorgedaan met andere beleidsterreinen:

- van beleidsterrein 19 (voortgezet onderwijs) heeft een overboeking plaatsgevonden van f 0,1 miljoen. Dit geld is toegevoegd aan het budget voor studie- en beroepskeuzebegeleiding op scholen voor voortgezet speciaal onderwijs. Hiermee krijgen de vso-scholen compensatie voor de btw-effecten. Zie voor een verdere toelichting beleidsterrein 19;
- eveneens van beleidsterrein 19 (voortgezet onderwijs) is f 0,05 miljoen overgeboekt, waardoor het budget voor de onderwijsvoorzieningen voor Nederlandse taal en cultuur (ntc) voor voortgezet onderwijs in het buitenland wordt verhoogd van f 0,55 naar f 0,6 miljoen. De reden hiervoor is dat het aantal leerlingen ntc-vo aanzienlijk hoger blijkt te zijn dan waarvan bij de vaststelling van het budget was uitgegaan;
- Op grond van besluitvorming in de 2e suppletoire begroting 1995 en de begroting 1996 komt de dekking voor de vergoedingsregeling voor stages uit de bijdragen van de betrokken c.q. belanghebbende beleidsterreinen. De stagevergoeding wordt vervolgens via de hogescholen weer specifiek beschikbaar gesteld aan de scholen voor primair, voortgezet en beroepsonderwijs die daadwerkelijk stagiaires

opnemen. Ten opzichte van de raming in 1995 liggen de uitgaven in 1999 hoger dan geraamd. Als dekking voor de gestegen uitgaven wordt f 0,3 miljoen overgeboekt van artikel 18.01 naar 21.04 (hbo).

Daarnaast heeft zich binnen beleidsterrein 18 een aantal verschuivingen voorgedaan tussen de onderdelen personeel, materieel, verzorgingsinstellingen en overige uitgaven:

- het budget voor Onderwijs in eigen taal en cultuur (OETC) van f 3,0 miljoen op artikel 18.02 maakt deel uit van het totale budget voor Onderwijs in allochtone levende talen (OALT) en is derhalve overgeboekt naar artikel 18.01 waar de uitputting plaatsvindt;
- het budget voor «eerste opvang asielzoekers» binnen artikel 18.02 maakt deel uit van het totale budget voor het Gemeentelijk onderwijs achterstandenbeleid (GOA) (f 0,4 miljoen). Eveneens onderdeel van het GOA-budget zijn de op artikel 18.05 geraamde WRR-gelden en zigeunerprojecten (f 19,6 miljoen). Uitputting van dit budget vindt plaats op artikel 18.01. Derhalve zijn de budgetten overgeboekt;
- het weer samen naar school (wsns) beleid heeft een opbrengst op de materiële uitgaven gegenereerd, omdat het aantal leerlingen in het so-lom/mlk/iobk is gedaald. Conform de gemaakte afspraken in het wsns-akkoord wordt deze opbrengst weer herbested. Derhalve is deze opbrengst overgeboekt van artikel 18.02 naar artikel 18.01 van waaruit de uitgaven voor het wsns-beleid worden gedaan (f 0,5 miljoen);
- voor de voeding van het Participatiefonds zijn middelen uitgedeeld op artikel 18.01. Een juiste verdeling van deze middelen over de artikelen van primair onderwijs leidt tot een overboeking van artikel 18.01 naar artikel 18.03 (– f 2,2 miljoen);
- in het kader van de eerste stap van de groepsgrootte-verkleining is het totale budget op artikel 18.01 geboekt. Het aandeel van de materiële uitgaven hierin wordt overgeboekt van artikel 18.01 naar artikel 18.02 (– f 16,9 miljoen).

2.1

Onder de noemer «diversen» hebben zich de volgende mutaties voorgedaan:

- uitgaande van een bijgesteld verwacht beroep op de regeling bestuurlijke krachtenbundeling voor de komende schooljaren (vanaf 1998) heeft een herschikking van het budget over de jaren 1998 en verder plaatsgevonden. Het budget voor 1999 is zodoende met f 3 miljoen verhoogd.
- het budget voor studie en beroepskeuzebegeleiding voor het beleidssterrein primair onderwijs is op basis van uitvoeringsgegevens bijgesteld (f 0,2 miljoen).
- het budget voor regionale verwijzigingscommissies (rvc's) is grotendeels overgeboekt naar beleidsterrein 19 (voortgezet onderwijs). Dit budget is voor de rvc's die per 1 augustus 1998 in het voortgezet onderwijs starten (– f 7 miljoen).
- In de jaren 1999 en 2000 doet zich een meevaller voor op de begroting van primair onderwijs onder diversen waarvan het incidentele dan wel structurele karakter nog niet geheel kan worden ingeschat. Bij Najaarsnota zal hierover meer duidelijkheid bestaan.

2.2

De mutatie formatie van f 0,1 miljoen heeft betrekking op:

- Groepsgrootte f 1,1 miljoen

Voor de uitgaven die samenhangen met het beleid om de groepsgrootte in de onderbouw te verkleinen is met ingang van 1 augustus 1997 een structureel bedrag van f 270 miljoen uitgetrokken. Dit bedrag is meerjarig een constante reeks, terwijl de uitgaven van de groepsgrootteverkleining langzaam oplopen (ten gevolge van een stijgend leerlingaantal). Deze

mutatie maakt deel uit van een kasritmeverschuiving tussen de jaren 1997 tot en met 2002 en zorgt er voor dat het beschikbare budget en de uitgaven per jaar met elkaar in evenwicht komen.

– **Formatie basisonderwijs en speciaal onderwijs – f 6,7 miljoen**
Deze mutatie wordt veroorzaakt doordat realisatiegegevens voor de formatie in 1997 tot enkele bijstellingen in 1998 en volgende jaren leiden. Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs betreft het een bijstelling van f 4,3 miljoen. Voor het basisonderwijs betreft het een mutatie van – f 11 miljoen, die voornamelijk betrekking heeft op een ramingstechnische bijstelling als gevolg van een meer nauwkeurige bepaling van de directieformatie. Deze was in de begroting 1997 gebaseerd op realisatiegegevens van voorgaande jaren uit het systeem van CASO. Thans is de raming van de directieformatie gebaseerd op het aantal toekenningen dat door het ministerie van OCenW is afgegeven.

– **Ratio's en vacatureruimte f 5,2 miljoen**
Realisatiecijfers over 1997 duiden op een grotere vacatureruimte dan geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een wijziging in het declaratiegedrag van de scholen. De doorwerking naar latere jaren heeft geleid tot een mutatie van – f 16 miljoen in 1999.

Verder is er binnen de totalen van de onderwijsdeelname jaarlijks sprake van (leerling-)bewegingen, bijvoorbeeld door verhuizing, die bij ongewijzigd beleid leiden tot autonome budgettaire effecten (f 22 miljoen). Dat zich budgettaire effecten voordoen, hangt onder andere samen met de niet-lineaire systematiek voor formatietoekenning in het basisonderwijs. Een basisschool kan bij wijze van spreken door één extra leerling nét in een volgende schaal terechtkomen, terwijl de school waar deze leerling vandaan kwam daardoor niet in een lagere schaal terecht komt. Onderdelen waar dit speelt zijn de benodigde personeelsratio's in het basisonderwijs en het aan de scholen jaarlijks toe te kennen schoolprofielbudget.

– **Adv/bapo en Participatiefonds (PF) f 0,5 miljoen**
Het akkoord over de benodigde beleidsmaatregelen in reactie op het rapport «De jaren tellen» heeft onder meer geleid tot:

- 1) een ophoging van de budgetten voor het PF (op basis van de middenvariant van het NIDI),
- 2) het vervangen van de voorwaardelijke herbezettingsregeling adv/bapo door een stimuleringsregeling en
- 3) het verlagen van de eigen bijdrage voor de regeling «Bevorderen arbeidsparticipatie ouderen (bapo)

Het budget voor het Participatiefonds was al in een eerder stadium verhoogd.

Ter dekking van de meerkosten als gevolg van de wijziging van de adv/bapo-regeling is het budget voor seniorenbeleid aangewend dat in het kader van de CAO 1996–1998 beschikbaar was gesteld (zie ook de toelichting van de mutaties onder aanvullende posten 1.1). Per saldo is f 0,5 miljoen gemuteerd.

2.3

De neerwaartse bijstelling van de gemiddelde personeelslasten met f 48,0 miljoen is gebaseerd op nieuwe inzichten met betrekking tot het benodigde budget voor de incidentele loonsomcomponent (ilc) en een nieuwe berekening van het aantal personeelsleden in de meerjarenraming en de effecten daarvan op de verdeling van het personeel over de salarisschalen en de daarmee samenhangende werkgeverslasten. Daarbij is rekening gehouden met de in de begroting aanwezige budgetten, die gevoelig zijn voor veranderingen in het personeelsbestand.

2.4

Op grond van de ontwikkeling van het aantal leerlingen is aan de begroting voor 1999 f 31,2 miljoen toegevoegd. Dit is exclusief de toevoeging voor asielzoekers via de aanvullende post (zie hiervoor de toelichting bij 1.1). Een toelichting op de ontwikkeling van het aantal leerlingen is gegeven in paragraaf 3 horizontale toelichting op het beleidsterrein (tabel 3.2 en 3.3).

3.1

Ter dekking van de mutatie «leerlingenvolume aanvullend formatiebeleid basisonderwijs» (zie ook 3.3), wordt f 16,4 miljoen uit de herbesteding van de opbrengst van de maatregel «aanscherping gewicht 1.25» aangewend.

3.3

Een toename van de instroom van gehandicapte leerlingen in het basisonderwijs heeft een toename in de vraag naar personeel op basis van de regeling Aanvullend formatiebeleid tot gevolg en derhalve een overschrijding van dit budget. Dekking wordt geleverd uit de herbesteding van de opbrengst uit de maatregel «aanscherping gewicht 1.25» (zie ook 3.1).

3.4

De bijstelling van de incidentele loonsomcomponent (ilc) in 2002 is het gevolg van afspraken in het regeerakkoord, waarbij het budget voor ilc op 0,6% wordt geraamd.

3.5

Voor de verdere verkleining van de groepsgrootte in de onderbouw van het basisonderwijs is in het regeerakkoord geld beschikbaar gesteld. Met deze mutatie wordt het budget dat betrekking heeft op de personele componenten aan artikel 18.01 toegevoegd. Meer informatie over de groepsgrootteverkleining staat in de beleidsterreingewijze toelichting van primair onderwijs (met name in paragraaf 2.1).

3.6

De intensiveringen uit het regeerakkoord zullen leiden tot meer werkgelegenheid en derhalve tot een dalend aantal wachtgelders. Voor het beleidsterrein po leidt dit tot een besparing oplopend tot f 50 mln in 2002.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 18.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
BO gemeentelijk				2 214 294	2 419 501	2 555 705	43C	04.2
BO bijzonder lonen onderwijzend personeel				4 392 764	4 839 001	5 111 409	43A	04.2
BO bijzonder lonen overig				35 825	0	0	43A	04.2
BO Ned. onderwijs in het buitenland		n.v.t.		20 784	23 411	24 685	43G	04.0
(V)SO gemeentelijk				561 655	615 476	635 894	43C	04.36
(V)SO bijzonder lonen onderwijzend personeel				898 647	984 761	1 017 431	43A	04.36
(V)SO bijzonder lonen overig				224 662	246 190	254 358	43A	04.36
Totaal	0	0	0	8 348 631	9 128 340	9 599 482		

Artikel 18.02 Materiële uitgaven

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de uitgaven die op grond van de artikelen 113 tot en met 119 en 100 van de Wet op het primair onderwijs en de artikelen 88j, 88k, 89, 90 en 97 van de Interimwet speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (ISOVSO), die overgenomen worden in de Wet op de expertisecentra (WEC), worden gedaan aan gemeenten en schoolbesturen.

Dit artikel omvat de uitgaven, die nodig zijn voor de exploitatie (materiële instandhouding en andere voorzieningen) van een gebouw. Te denken valt aan verlichting, verwarming, schoonhouden. Dit artikel omvat tevens de uitgaven voor het verzorgen van het onderwijs zoals meubilair, leermiddelen etc.

Ontvangsten als gevolg van afwikkeling van oude dienstjaren worden geboekt op het ontvangsten-artikel 18.01. Nabetalingen oude jaren worden ten laste van het uitgavenartikel van het lopende jaar gebracht.

De projecten en beleidsprogramma's die op dit artikel betrekking hebben zijn:

- Groepsgrootte en kwaliteit basisonderwijs;
- Weer samen naar school (WSNS).

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		1 201 199	1 248 827	1 260 712	1 271 214	1 277 284	
Nieuwe mutaties		77 974	42 765	81 156	97 854	114 811	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 195 687	1 279 173	1 291 592	1 341 868	1 369 068	1 392 095	1 411 470

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 18.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	69 764	20 335	22 036	23 673	19 243
1. Bijstelling uit aanvullende posten	3 995	7 442	6 988	6 773	6 702
2. Overboekingen (intern)	65 769	12 893	15 048	16 900	12 541
2. Autonome mutaties	8 210	2 430	3 120	5 181	9 568
1. Leerlingenvolume	4 210	2 430	3 120	5 181	9 568
2. Materiële kenmerken	4 000				
3. Beleidsmatige mutaties	0	20 000	56 000	69 000	86 000
1. RA: groepsgrootte			6 000	19 000	36 000
2. RA: managem./leermid/schoonm.		20 000	50 000	50 000	50 000
Totaal	77 974	42 765	81 156	97 854	114 811

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit aanvullende posten heeft betrekking op:

- de doorwerking naar 1999 van de prijsbijstelling 1998 (f 4,2 miljoen);
- toename van het leerlingenvolume door instroom van asielzoekers (f 3,3 miljoen).

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar beleidsterrein 26.

1.2

De interne overboekingen hebben betrekking op:

- groeps grootte f 16,9 miljoen;
Dit betreft het aandeel van de materiële instandhouding in het totale budget dat op artikel 18.01 beschikbaar is gesteld voor de groeps grootte-verkleining in het basisonderwijs. Dit deel is derhalve overgeboekt van artikel 18.01 naar artikel 18.02.
- onderwijs in eigen taal (OET) – f 3,0 miljoen;
Dit budget maakt deel uit van het totale OALT-budget en is derhalve overgeboekt naar artikel 18.01 waar de uitputting plaatsvindt.
- eerste opvang asielzoekers – f 0,4 miljoen;
Dit budget maakt deel uit van het totale GOA-budget en is derhalve overgeboekt naar artikel 18.01 waar de uitputting plaatsvindt.
- weer samen naar school – f 0,5 miljoen;
Het wsns-beleid heeft een opbrengst op de materiële uitgaven gegenereerd, omdat het aantal leerlingen so-lom/mlk/iobk is gedaald. Conform de afspraken in het wsns-akkoord wordt deze opbrengst weer herbested. Daartoe is dit budget overgeboekt naar 18.01 waar de uitputting plaatsvindt.
- buitenlandse scholen – f 23 000;
De materiële uitgaven voor de buitenlandse scholen worden op artikel 18.01 gedaan. Voor de prijscompensatie wordt een budget overgeboekt naar 18.01.

2.1

Op grond van de ontwikkeling van het aantal leerlingen is aan de begroting voor 1999 f 2,4 miljoen toegevoegd. Dit is exclusief de toevoeging voor asielzoekers via de aanvullende post (zie hiervoor de toelichting bij 1.1).

Een toelichting op de ontwikkeling van het aantal leerlingen is gegeven in paragraaf 3 van de horizontale toelichting op het beleidsterrein (tabel 3.2 en 3.3).

2.2

De mutatie van f 4,0 miljoen in 1998 onder materiële kenmerken betreft een bedrag dat van 1997 naar 1998 is doorgeschoven voor de gewenningsregeling in verband met de invoering van de bekostigings-systematiek voor de materiële instandhouding met het vereenvoudigd Londostelsel.

3.1

Voor de verdere verkleining van de groeps grootte in de onderbouw van het basisonderwijs is in het regeerakkoord geld beschikbaar gesteld. Met deze mutatie wordt het budget dat betrekking heeft op de materiële componenten aan artikel 18.02 toegevoegd. Meer informatie over de groeps grootteverkleining staat in de beleidsterreingewijze toelichting van primair onderwijs (met name in paragraaf 2.1).

3.2

Deze mutatie is op basis van het regeerakkoord tot stand gekomen. Dit budget is beschikbaar gesteld om de materiële voorzieningen voor management, leermiddelen en schoonmaak te kunnen verbeteren.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 18.02	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
BO gemeentelijk				314 042	340 578	343 645	43C	04.2
BO bijzonder				676 050	729 561	736 133	43A	04.2
BO Ned. onderwijs in het buitenland		n.v.t.		0	0	0	43G	04.0
(V)SO gemeentelijk				55 133	55 049	55 781	43C	04.36
(V)SO bijzonder				150 462	153 985	156 033	43A	04.36
Totaal				1 195 687	1 279 173	1 291 592		

De verdeling gemeentelijk/bijzonder is gebaseerd op het aantal leerlingen dat op de peildatum 1 oktober 1995 ingeschreven was bij openbare en bijzondere scholen.

Artikel 18.03 Onderwijsverzorging*Algemeen*

Bij het artikel 18.03 zijn de uitgaven ondergebracht die het gevolg zijn van de Wet op de onderwijsverzorging. Via dit artikel worden de schoolbegeleidingsdiensten bekostigd.

Vanaf 1 januari 1998 worden de schoolbegeleidingsdiensten niet meer rechtstreeks via het Rijk bekostigd, maar ontvangen de gemeenten een specifieke uitkering ten laste van de onderwijsbegroting. Als na vier jaar bij evaluatie blijkt dat een adequaat aanbod aan schoolbegeleiding in stand blijft, gaan de middelen daarna naar het Gemeentefonds.

De ontvangsten die met dit artikel verband houden worden geboekt op het ontvangstenartikel 18.01.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		104 341	106 467	106 010	106 023	106 023	
Nieuwe mutaties		2 197	2 197	2 197	2 197	2 021	
Stand ontwerpbegroting 1999	104 505	106 538	108 664	108 207	108 220	108 044	108 044

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 18.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	2 197	2 197	2 197	2 197	2 197
1. Overboekingen (intern)	2 197	2 197	2 197	2 197	2 197
3. Beleidsmatige mutaties					- 176
1. RA bijstelling incidenteel					- 176
Totaal	2 197	2 197	2 197	2 197	2 021

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Voor de voeding van het Participatiefonds zijn middelen uitgedeeld op artikel 18.01. Een juiste verdeling van deze middelen over de artikelen van primair onderwijs leidt tot een overboeking van f 2,2 miljoen van artikel 18.01 naar artikel 18.03.

3.1

De bijstelling van de incidentele loonsomcomponent (ilc) in 2002 is het gevolg van afspraken in het regeerakkoord, waarbij het budget voor ilc op 0,6% wordt geraamd.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43C respectievelijk 04.5.

Artikel 18.05 Overige uitgaven

Algemeen

Artikel 18.05 heeft betrekking op de volgende projectactiviteiten in het primair onderwijs:

Versterking van kwaliteit in het basisonderwijs (f 11,0 miljoen)

Ook in 1999 vindt uitvoering plaats van de in de beleidsnotitie «Een impuls voor het basisonderwijs» aangekondigde maatregelen. In het plan «Groepsgrootte en kwaliteit» zijn deze maatregelen verder beschreven en uitgewerkt. Het accent ligt ook het komende jaar op de onderbouw en op het taal- en rekenonderwijs. Het gaat om de uitwerking van leerlijnen en tussendoelen, kwalitatief goede leerlingvolgsystemen, de kwaliteit van leermethoden, opleiding en begeleiding van leerkrachten en het benutten van informatie- en communicatietechnologie.

Het expertisecentrum Nederlands werkt aan een geïntegreerde aanpak van het taalonderwijs en functioneert als motor voor het doen ontwikkelen van goede onderwijsmethoden. Het stimuleert als kenniscentrum tevens de verbetering van opleiding en begeleiding van leraren. Het gebruik van de ontwikkelde visies, de methoden en materialen in en door scholen krijgt de volle aandacht.

Het Freudenthal Instituut functioneert als expertisecentrum voor het reken- en wiskundeonderwijs en gaat door met de ontwikkeling van leerlijnen en tussendoelen voor dit onderwijs.

In 1998 is een gids verschenen met de beoordeling van een aantal rekenen-/wiskundemethoden. Met deze handreiking kunnen scholen een verantwoorde keuze maken voor een nieuwe methode. In het komende jaar zal een tweede gids verschijnen met de beoordeling van methoden voor Nederlands.

Het Procesmanagement Primair Onderwijs heeft onder andere tot taak maatregelen uit «Groepsgrootte en kwaliteit» te implementeren en ondersteuning te bieden aan scholen.

Het Procesmanagement Primair Onderwijs begeleidt sinds 1 januari 1997 ook de implementatie van het Weer samen naar school-proces. Ook de besturen-, vak- en ouderorganisaties, die samenwerken met het PMPO, ontvangen een bijdrage voor hun werk tijdens het implementatieproces wsns. Centraal staat in 1999 de begeleiding van samenwerkingsverbanden bij het ontwikkelen van de zorgstructuur en het zorgplan, zodat de scholen een goede start maken bij de in werking treding van de Wet op het primair onderwijs.

Ouderorganisaties (f 2,8 miljoen)

De vier grote ouderorganisaties LOBO, NKO, Ouders en COO en VOO ontvangen jaarlijks subsidie, waarmee zij in staat worden gesteld de deskundigheid van ouders op het gebied van de medezeggenschap te bevorderen. De subsidie per organisatie bestaat uit een vast bedrag en een bedrag per leerling naar rato van het aantal leerlingen met een denominatieve of openbare achtergrond.

Leerlinggebonden financiering (f 4,4 miljoen)

Ter voorbereiding en ondersteuning van de implementatie van de leerlinggebonden financiering voor gehandicapte leerlingen in het basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs, de zogenaamde eerste fase, wordt het in 1997 verschenen meerjarige beleidsplan «Rugzak» ook in 1999 uitgevoerd.

Nederlandse gebarentaal (f 1,5 miljoen)

Met de doveninstituten/belangenorganisaties voor doven is in juni 1998 een convenant afgesloten om op termijn te komen tot de standaardisatie van de Nederlandse Gebarentaal en de invoering van tweetalig onderwijs. Hiertoe zal in de periode tot 2001 een aantal stimuleringsactiviteiten worden gefinancierd.

De ontvangsten die met dit artikel verband houden, worden geboekt op het ontvangstenartikel 18.01.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		46 533	54 293	56 419	57 288	54 955	
Nieuwe mutaties		- 746	- 24 515	- 24 913	- 20 009	- 18 816	
Stand ontwerpbegroting 1999	52 247	45 787	29 778	31 506	37 279	36 139	36 114

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		56 995	59 325	58 601	58 607	58 607	
Nieuwe mutaties		- 8 849	- 18 047	- 18 231	- 16 836	- 16 828	
Stand ontwerpbegroting 1999	58 877	48 146	41 278	40 370	41 771	41 779	41 779

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 18.05	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 8 849	- 18 047	- 18 231	- 16 836	- 16 731
1. Bijstelling uit aanvullende posten	524	1 258	1 049	944	1 049
2. Overboekingen (extern)		204	204	204	204
3. Overboekingen (intern)	- 9 373	- 19 509	- 19 484	- 17 984	- 17 984
3. Beleidsmatige mutaties					- 97
1. RA bijstelling incidenteel					- 97
Totaal	- 8 849	- 18 047	- 18 231	- 16 836	- 16 828

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Uit de aanvullende post is f 1,3 miljoen overgeboekt voor uitvoering van het «Prick»-experiment ofwel het project professionalisering van het takenpakket van het onderwijspersoneel. Het project heeft tot doel na te gaan in welke mate de aanstelling van meer onderwijsondersteunend personeel de werkdruk van de huidige leraren kan verminderen. Het project kent twee varianten:

1. toekenning van middelen om extra onderwijsondersteunend personeel in te zetten en
2. toekenning van middelen om aan 52+ leraren extra adv toe te kennen (en voor die leraren vervangend personeel aan te stellen).

De scholen die meedoen aan het experiment werken met één van beide varianten.

1.2

Dit betreft een overboeking van f 0,2 miljoen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om de subsidie van de Landelijke Stichting Educatie Molukkers (LSEM) centraal vanuit het primair onderwijs te coördineren.

1.3

Dit betreft de volgende overboekingen naar artikel 18.05:

- de overheveling van het op artikel 17.06 (personeel en materieel ministerie) staande budget van f 0,1 miljoen voor de scholenbouwprijs;
- een overboeking van f 0,5 miljoen van artikel 19.05 (voortgezet onderwijs) om de subsidie van de Landelijke Stichting Educatie Molukkers (LSEM) centraal vanuit het primair onderwijs te coördineren;
- ter uitvoering van de beleidsnota «kristal van kansen» is f 0,8 miljoen overgeboekt van artikel 26.09 (emancipatie-activiteiten);
- voor onderzoek door de Stichting voor Onderwijsonderzoek is f 0,5 miljoen overgeboekt van beleidsterrein 23 (onderzoek en wetenschapsbeleid).

en de volgende overboekingen van artikel 18.05:

- de projectmiddelen voor Cultuur en school van f 1,5 miljoen (t/m 2000) zijn overgeboekt naar artikel 27.01 (kunsten) van het beleidsterrein cultuur;
- de middelen voor internationale activiteiten voor Suriname, Marokko en Turkije van f 0,4 miljoen zijn overgeboekt naar artikel 26.05 (internationale betrekkingen);
- voor een 3-jarige samenwerkingsovereenkomst tussen een school in Rotterdam en op Saba heeft een overboeking plaatsgevonden van f 25 000,- naar artikel 26.05 (internationale betrekkingen);
- de op artikel 18.05 staande budgetten voor WRR-gelden en zigeunerprojecten (f 19,6 miljoen) maken deel uit van het budget voor de Wet op het Gemeentelijk Onderwijs Achterstandenbeleid (GOA). Uitputting van dit GOA-budget vindt plaats op artikel 18.01 (personeel). Derhalve zijn deze budgetten overgeboekt.

Toelichting op de verplichtingenmutaties

De nieuwe mutaties bij de verplichtingen betreffen de mutaties die bij de uitgaven zijn toegelicht en enkele extra mutaties:

De verplichtingenstand van artikel 18.05 is met f 6,9 miljoen verlaagd zonder kaseffecten. Er heeft een verschuiving van een deel van het verplichtingenbudget van 1999 en latere jaren naar 1998 plaatsgevonden.

Deze latere jaren zijn in totaal met een vergelijkbaar bedrag verlaagd ten opzichte van de verhoging in 1998. De grootste mutaties worden hier toegelicht:

- voor de voorbereiding, implementatie en ondersteuning van de eerste fase van de leerlinggebonden financiering is f 3,4 miljoen gereserveerd voor 1999 en is de verplichtingenstand 1999 verlaagd;
- voor de ontwikkeling en invoering van de Nederlandse gebarentaal in het (doven)onderwijs is f 1,6 miljoen gereserveerd voor 1999 en is de verplichtingenstand 1999 verlaagd;
- de installatie en de financiering van de Stuurgroep Beleidsgericht Onderzoek Primair Onderwijs (BOPO) vergt voor de periode 1998 t/m 2000 f 2,0 miljoen per jaar. De verplichtingenstand 1999 en 2000 is hierdoor met f 2,0 miljoen per jaar verlaagd.
- bijdrage aan de uitvoeringskosten van de cursus Nederlandse taal voor zittende OALT-leraren in de jaren 1998/1999 en 1999/2000.
- een aantal kleinere verplichtingen van in totaal f 0,9 miljoen die voor 1998 waren gepland worden in 1999 aangegaan.

3.1

De bijstelling van de incidentele loonsomcomponent (ilc) in 2002 is het gevolg van afspraken in het regeerakkoord, waarbij het budget voor ilc op 0,6% wordt geraamd.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 18.05	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Overige uitgaven BO	41 798	36 630	23 822	47 102	38 517	33 022	43A	04.2
Overige uitgaven (V)SO	10 449	9 157	5 956	11 775	9 629	8 256	43A	04.36
Totaal	52 247	45 787	29 778	58 877	48 146	41 278		

Artikel 18.01 Ontvangsten primair onderwijs

Algemeen

Op dit artikel worden de ontvangsten geboekt die verband houden met de uitgavenartikelen 18.01 tot en met 18.05.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 18.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		43 468	43 368	34 768	34 768	34 768	
Nieuwe mutaties		– 900	– 900	– 900	– 900	– 900	
Stand ontwerpbegroting 1999	51 213	42 568	42 468	33 868	33 868	33 868	33 868

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 18.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 900	- 900	- 900	- 900	- 900
1. Desalderingen	- 900	- 900	- 900	- 900	- 900
Totaal	- 900	- 900	- 900	- 900	- 900

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Met het Vervangingsfonds zijn afspraken gemaakt over het omleggen van de claims inzake ongevallen ambtenaren, die door het bureau Schadeafwikkeling van het Ministerie van Financiën zijn verhaald. Tot nu toe worden deze claims ontvangen door OCenW. In het kader van de premiedifferentiatie (pd)-regeling van het Vervangingsfonds is het logischer deze claims te laten ontvangen door het Vervangingsfonds, zodat deze bij de uitvoering van de pd-regeling hiermee rekening kan houden. Voor de desbetreffende scholen wordt zodoende een prikkel ingebouwd die ontbrak zolang OCenW de gelden ontvangt. Teneinde de aanpassing budgettair neutraal te laten verlopen is afgesproken dat het vervangingsbudget overeenkomstig wordt verlaagd. Hiervoor is een desaldering tussen uitgaven en ontvangsten van f 0,9 miljoen opgenomen. (zie ook artikel u18.01 punt 1.3)

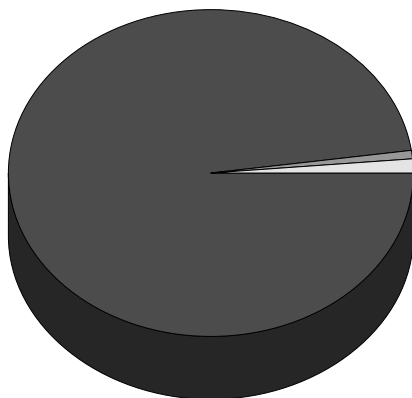
*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 18.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
BO teveel betaalde voorschotten p+m gemeentelijk	11 964	8 492	8 492	43C	04.2
BO teveel betaalde voorschotten p+m bijzonder	25 755	18 191	18 191	43A	04.2
Overige ontvangsten BO (niet wettelijk)	2 783	9 035	8 935	43A	04.2
Ontvangsten onderwijsverzorging	1 653	2000	2000	43A	04.5
(V)SO teveel betaalde voorschotten p+m gemeentelijk	2 429	1 277	1 277	43C	04.36
(V)SO teveel betaalde voorschotten p+m bijzonder	6 629	3 573	3 573	43A	04.36
Totaal	51 213	42 568	42 468		

Beleidssterrein 19 VOORTGEZET ONDERWIJS

Artikelen binnen beleidssterrein 19 Voortgezet onderwijs

Uitgaven vo f 7.861 mln.
Ontvangsten vo f 9 mln.

- 19.03 Onderwijs verzorging f 119 mln.
- 19.05 Overige uitgaven f 67 mln.
- 19.06 Pers. & mat. uitgaven f 7.676 mln.

Artikel 19.01 Personele uitgaven

Met ingang van de begroting voor 1998 is dit artikel onderdeel van artikel 19.06 Personele en materiële uitgaven.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 19.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
MAVO gemeentelijk	12 863			12 736			43C	04.33
MAVO bijzonder	137 818			136 454			43A	04.33
SG AVO gemeentelijk	386 503			382 677			43C	04.35
SG AVO bijzonder	1 134 396			1 123 166			43A	04.35
SG AVO/VBO gemeentelijk	1 244 038			1 231 723			43C	04.35
SG AVO/VBO bijzonder	2 943 182			2 914 047			43A	04.35
VBO gemeentelijk	13 476			13 341			43C	04.34
VBO bijzonder	197 233			195 281			43A	04.34
VBO aan verticale scholen- gemeenschappen gem.	30 014			29 717			43C	04.34
VBO aan verticale scholen- gemeenschappen bijz.	25 726			25 471			43A	04.34
Totaal	6 125 249	0	0	6 064 613	0	0		

Artikel 19.02 Materiële uitgaven

Met ingang van de begroting voor 1998 is dit artikel onderdeel van artikel 19.06 Personele en materiële uitgaven.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 19.02	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
MAVO gemeentelijk	1 448			1 375			43C	04.33
MAVO bijzonder	19 760			18 766			43A	04.33
SG AVO gemeentelijk	47 185			44 811			43C	04.35
SG AVO bijzonder	128 525			122 058			43A	04.35
SG AVO/VBO gemeentelijk	180 821			171 722			43C	04.35
SG AVO/VBO bijzonder	426 203			404 756			43A	04.35
VBO gemeentelijk	2 640			2 507			43C	04.34
VBO bijzonder	35 602			33 811			43A	04.34
VBO aan verticale scholen- gemeenschappen gem.	5 110			4 853			43C	04.34
VBO aan verticale scholen- gemeenschappen bijz.	4 429			4 206			43A	04.34
Totaal	851 723	0	0	808 865	0	0		

Artikel 19.03 Onderwijsverzorging

Algemeen

Op dit artikel zijn de budgetten ondergebracht voor de ramingen van de uitgaven voor de activiteiten zoals vermeld in de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (WSLOA). De ontvangsten voor de instellingen die onder dit uitgavenartikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de aanpassing van de budgetten als gevolg van de prijs- en loon-bijstelling en de wijziging van het premiebeeld 1998;
- een aanpassing in het kader van «De jaren tellen».

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		111 218	116 134	106 427	100 653	97 623	
Nieuwe mutaties		2 864	3 031	2 996	3 014	3 011	
Stand ontwerpbegroting 1999	107 462	114 082	119 165	109 423	103 667	100 634	100 634

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 19.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	2 864	3 031	2 996	3 014	3 011
1. Bijstelling uit aanvullende posten	2 864	3 031	2 996	3 014	3 011
Totaal	2 864	3 031	2 996	3 014	3 011

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit een bijstelling als gevolg van algemene salarismaatregelen en het gewijzigde premiebeeld 1998 (f 1,6 miljoen structureel vanaf 1998) en de prijsbijstelling 1998 (f 0,1 miljoen structureel vanaf 1998). In het kader van «De jaren tellen» zijn budgetten voor wachtgelden, samenwerkingsverbanden en senioren-beleid centraal geparkeerd. Uit deze budgetten zijn bedragen naar dit artikel overgeboekt. Deze bedragen zijn bestemd voor het aandeel van de instellingen voor onderwijsverzorging (in 1998 f 1,1 miljoen en vanaf 1999 structureel f 1,3 miljoen).

*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 19.03	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Instellingen leerplanontwikkeling				27 918	29 505	0	43A	04.5
Instellingen toetsontwikkeling		n.v.t.		28 842	30 123	0	43A	04.5
Landelijke pedagogische centra				48 973	51 848	0	43A	04.5
Instellingen voor nabetalingen				1 729	2 606	2 606	43A	04.5
Activiteiten i.h.k.v. artikel 2 WSLOA				0	0	116 559	43A	04.5
Totaal	0	0	0	107 462	114 082	119 165		

Artikel 19.05 Overige uitgaven*Algemeen*

Op dit artikel zijn de ramingen opgenomen van de uitgaven voor diverse vernieuwingsen ontwikkelingsprojecten van het voortgezet onderwijs. Met deze vernieuwingsbudgetten wordt de implementatie van een aantal grote onderwijsvernieuwingsoperaties, zoals *mavo/vbo* en profiel tweede fase, binnen het voortgezet onderwijs ondersteund. De belangrijkste ontwikkelingen binnen het voortgezet onderwijs zijn hieronder nader toegelicht.

De ontvangsten voor de scholen en instellingen die onder dit uitgaven-artikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

Minderhedenbeleid/overige doelgroepen

Met ingang van 1 augustus 1998 is de Wet gemeentelijk onderwijs-achterstandenbeleid (GOA) in werking getreden. Deze wet legt de basis om maatwerk te leveren op lokaal niveau. De middelen voor het bestrijden van onderwijsachterstanden zijn overgeheveld van de rijksoverheid naar de gemeenten in de vorm van een specifieke uitkering. Samen en in overleg met de scholen heeft de gemeente een vierjarig plan gemaakt voor het bestrijden van achterstanden op basis waarvan de beschikbare middelen worden ingezet.

Intercultureel onderwijs

Binnen het kader van het intercultureel onderwijs (ICO) zijn er, in nauwe samenwerking met de projectgroep ICO, activiteiten in gang gezet om intercultureel onderwijs bij de scholen te bevorderen. De speerpunten van de projectgroep waren hierbij materiaalontwikkeling, intercultureel leren in de klas en school en omgeving. In 1998 zullen de activiteiten zich met name richten op school en omgeving. Eind 1998 zal de projectgroep haar activiteiten overdragen aan de reguliere intermediaire organisaties binnen het onderwijs. Een startconferentie daarvoor heeft in juni 1998 plaatsgevonden. Op basis van concept-overdrachtsplannen wordt nu met deze organisaties overleg gevoerd ter voorbereiding op de officiële overdrachtsconferentie in november 1998.

Nederlands als tweede taal (NT2)

Met ingang van 1998 is de procesvoering van NT2-beleid voor het voortgezet onderwijs opgedragen aan het Procesmanagement voortgezet onderwijs (PMVO). Voor de periode 1998 tot en met 2001 is er door het PMVO een plan van aanpak opgesteld. In dit plan is uiteengezet dat de implementatie van ontwikkelde NT2-materialen en -methoden een speerpunt is. Uit onderzoek van de inspectie is namelijk gebleken dat de implementatie van materialen de afgelopen jaren nog een punt van veel zorg was. Ter uitvoering van het plan van aanpak stelt het PMVO jaarlijks in samenwerking met het Katholiek Pedagogisch Centrum te 's-Hertogenbosch een uitvoeringsplan op. Het uitvoeringsplan voor 1999 wordt in het najaar van 1998 opgesteld.

Basisvorming

In 1999 ligt de nadruk bij deze onderwijsvernieuwing op de uitvoering van het beleid rondom kerndoelen en toetsen, in het bijzonder op deskundigheidsbevordering en afstemming. In 1999 komt ook de evaluatie van de basisvorming beschikbaar. Deze evaluatie voert de Inspectie uit.

Mavo/vbo

Per 1 augustus 1999 zal een begin worden gemaakt met de invoering van de vier leerwegen in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. De vormgeving van het leerwegondersteunend onderwijs en het praktijk-onderwijs zal verder worden uitgewerkt. Daartoe dienen onder andere pilotprojecten, samenwerkingsverbanden en nascholingstrajecten. Tevens zullen examenprogramma's worden ontwikkeld en zal besluitvorming plaatsvinden over de infrastructurele aspecten bij de vernieuwing van het mavo/vbo/vso.

Profiel tweede fase

In 1999 zullen de profielen in de tweede fase van havo/vwo en het studiehuis algemeen worden ingevoerd. In 1998 heeft een eerste groep scholen daarmee al een begin gemaakt.

Examens

Onder dit budget zijn de middelen gereserveerd voor schoolexamens vbo voor de beroepsgerichte vakken en de verdere ontwikkeling van examenprogramma's, beide in relatie tot de beleidsontwikkelingen rond mavo/vbo en profiel tweede fase.

Internationalisering

De internationalisering van scholen zal zich onder invloed van de invoering van het Europese programma Socrates kwantitatief, maar vooral ook kwalitatief ontwikkelen. In het voortgezet onderwijs en ook in het primair onderwijs moet de komende jaren een infrastructuur tot stand komen voor de internationale samenwerking, waardoor internationalisering een vanzelfsprekend onderdeel van de schoolpraktijk zal worden. Naast de uitwisselingsprogramma's (voor docenten) wordt in de Europese programma's veel aandacht besteed aan de bevordering van de kennis van moderne vreemde talen. Voor de uitvoering van deze programma's is voor de periode 1998 tot en met 2001 jaarlijks een bedrag beschikbaar van circa f 10 miljoen.

Emancipatie

In de emancipatienota «Een kristal van kansen» wordt het onderwijs-emancipatiebeleid voor de komende vier jaar (1998–2002) beschreven. Centraal staat het verankeren van emancipatie in kansrijke innovaties in het voortgezet onderwijs. Emancipatie moet steeds meer een kenmerk van kwaliteit worden. Daartoe zullen activiteiten ontplooid worden die tot doel hebben diversiteit niet alleen in sekse, maar ook in leeftijd, etniciteit, seksuele voorkeur, religie en sociaal-economische achtergrond (kortom, de waarde van verschillen tussen mensen) te benutten. Daarnaast worden er activiteiten ontplooid voor de preventie van seksuele intimidatie.

Overige uitgaven

Ten aanzien van de overige onder dit artikel gereserveerde middelen wordt korthedshalve verwezen naar de subsidiebijlage (bijlage 6) bij deze begroting.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		52 204	46 589	47 210	46 846	45 712	
Nieuwe mutaties		12 414	15 945	15 410	16 645	14 271	
Stand ontwerpbegroting 1999	52 790	64 618	62 534	62 620	63 491	59 983	59 983

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		55 519	50 630	47 798	46 846	45 712	
Nieuwe mutaties		12 414	15 945	15 410	16 645	14 271	
Stand ontwerpbegroting 1999	56 775	67 933	66 575	63 208	63 491	59 983	59 983

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 19.05	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	12 414	5 945	5 410	6 645	4 271
1. Bijstelling uit aanvullende posten	3 062	4 895	4 360	4 095	1 721
2. Overboekingen (extern)	4 000				
3. Overboekingen (intern)	5 352	1 050	1 050	2 550	2 550
3. Beleidsmatige mutaties		10 000	10 000	10 000	10 000
1. Onderwijsvernieuwing vo		10 000	10 000	10 000	10 000
Totaal	12 414	15 945	15 410	16 645	14 271

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit:

- loon- en prijsbijstellingen f 1,7 miljoen structureel vanaf 1998;
- budget voor zogenaamde «Prick»-experimenten in het kader van het seniorenbeleid f 1,3 miljoen in 1998, f 3,1 miljoen in 1999, f 2,6 miljoen in 2000 en f 2,4 miljoen in 2001. Bij dit experiment kunnen leraren vanaf 52 jaar voor 10% van hun taak worden vrijgesteld, waarvoor onderwijs ondersteunend personeel kan worden aangesteld.

1.2

Naar het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is f 2,0 miljoen overgeboekt voor natuur- en milieu-educatie.

Het Ministerie van Financiën heeft f 6,0 miljoen overgeboekt voor het Joods Educatief Centrum.

1.3

Het betreft hier de volgende overboekingen:

- een budget van f 5,3 miljoen dat op het reguliere artikel 19.06 voor mavo/vbo was gereserveerd, is overgeboekt naar artikel 19.05 (projectenartikel) voor projectmatige activiteiten in het mavo/vbo. In verband met deze aanwending is een overboeking noodzakelijk;
- van beleidsterrein 23 (owb) f 1,6 miljoen structureel vanaf 1998 voor veldonderzoek. Het betreft hier de voormalige onderzoeksmiddelen van het per 31 december 1996 opgeheven instituut SVO, die in het kader van herstructurering gerealloceerd worden;
- naar beleidsterrein 17 (po) f 0,5 miljoen structureel vanaf 1999 voor het landelijk steunpunt educatie molukkers;
- naar beleidsterrein 27 (cultuur) f 1,5 miljoen in 1998, 1999 en 2000 voor het project «Cultuur en school»;
- van beleidsterrein 26 (overige programma uitgaven) f 1,5 miljoen structureel vanaf 1999 voor de uitvoering van de emancipatienota «Kristal van kansen».

3.1

Voor onderwijsvernieuwing in het voortgezet onderwijs is vanaf 1999 structureel f 10 miljoen extra beschikbaar voor de ontwikkeling van nieuwe examen(programma's) in het kader van mavo/vbo en profiel tweede fase.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.30.

Artikel 19.06 Personele en materiële uitgaven

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte personele en materiële uitgaven geraamd voor de volgende scholen:

- de categorale scholen voor vbo;
- de categorale scholen voor mavo;
- de categorale scholen voor havo;
- de categorale scholen voor vwo;
- vbo aan scholengemeenschappen voor vo/bve;
- de scholengemeenschappen voor avo/vwo/vbo;
- de scholengemeenschappen voor havo en vwo (al dan niet met een school voor mavo).

De ontvangsten voor de scholen die onder dit uitgavenartikel vallen, worden geraamd op het ontvangstenartikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs.

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

- de aanpassing van de budgetten aan de nieuwe leerlingenraming;
- de aanpassing van de budgetten door aanvullende afspraken op de CAO 1996–1998;
- toevoeging van budgetten in het kader van «De jaren tellen»;
- toevoeging van een budget voor het vrijroosteren van leerkrachten in het mavo/vbo/vso;
- toevoeging van de budgetten voor de voorhoede scholen en omscholing in het kader van ict;
- aanpassing van de budgetten in verband met verlaging van de lessentaak en een wijziging van de Bapo-regeling;
- alle mutaties voortvloeiend uit het Regeerakkoord.

Met ingang van de begroting 1998 vervangt dit artikel de voormalige artikelen 19.01 (personele uitgaven) en 19.02 (materiële uitgaven).

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.06	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		7 257 357	7 331 351	7 480 177	7 636 142	7 758 706	
Nieuwe mutaties		232 543	414 526	416 260	377 681	493 252	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	7 489 900	7 458 877	7 896 437	8 013 823	8 251 958	8 270 792

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.06	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		7 079 057	7 261 585	7 392 810	7 525 729	7 674 518	
Nieuwe mutaties		204 563	414 526	416 260	377 681	493 252	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	7 283 620	7 676 111	7 809 070	7 903 410	8 167 770	8 187 598

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 19.06	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	219 381	331 287	310 054	309 794	313 267
1. Bijstelling uit aanvullende posten	202 007	331 206	309 978	309 671	313 053
2. Overboekingen (extern)	- 12 264	- 65	- 65	- 65	- 54
3. Overboekingen (intern)	29 638	146	141	188	268
2. Autonome mutaties	- 34 818	- 23 672	- 5 369	2 145	11 658
1. Diversen	- 15 973	4 359	10 025	13 779	17 632
2. Formatie	- 18 386	- 24 173	- 12 957	- 14 327	- 15 391
3. Leerlingenkenmerken	1 200	1 100	1 900	1 000	500
4. Leerlingenvolume	- 1 659	- 4 958	- 4 337	1 693	8 917
3. Beleidsmatige mutaties	20 000	106 911	111 575	65 742	168 327
1. Mavo/Vbo	20 000	30 000			
2. RA: achterstand onderhoud		48 000	24 000		120 000
3. RA: administratie/beheer/bestuur		14 400	28 800	28 800	28 800
4. RA: budgettering incidenteel		- 13 189	- 26 225	- 40 058	- 54 473
5. RA: vernieuwing		30 700	96 000	96 000	96 000
6. RA : wachtgelden		- 3 000	- 11 000	- 19 000	- 22 000
Totaal	204 563	414 526	416 260	377 681	493 252

Toelichting op de nieuwe mutaties
1.1

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit de volgende onderdelen:

- Loon- en prijsbijstelling:
 - loon- en prijsbijstelling (f 110,3 miljoen in 1998 tot f 124,1 miljoen in 2002).
Het betreft hier algemene salarismaatregelen, gewijzigd premie-beeld en aanvullende afspraken op de CAO 1996-1998;
 - In een allonge bij het Voedingsrapport zijn met het Vervangings-fonds meerjarige afspraken gemaakt (f 10,5 in 1998 en vanaf 1999 structureel f 5,1 miljoen);
 - In het kader van «De jaren tellen» zijn centraal geparkeerde budgetten voor wachtgelden, samenwerkingsverbanden en seniorenbeleid overgeboekt naar dit artikel (f 48,8 miljoen in 1998 en circa f 79,5 miljoen in 1999, 2000, 2001 en f 82,2 miljoen in 2002);
 - CAO/VO 1998/1999 (verlaging lessentaak en aanpassing Bapo-regeling): f 26,4 miljoen in 1998, f 90,6 miljoen in 1999 en vanaf 2000 structureel f 75 miljoen;
 - De intensiveringen op de onderwijsbegroting zullen leiden tot meer werkgelegenheid en derhalve tot een daling aan wachtgelders.
Voor het beleidsterrein voortgezet onderwijs leidt dit tot een besparing oplopend tot f 22 mln in 2002.
- Een bijstelling in verband met het aantal asielzoekers (f 6,0 miljoen in 1998, f 34,2 miljoen in 1999, f 29,5 miljoen in 2000 en vanaf 2001 structureel circa f 27 miljoen).
Voor een toelichting op de bijstelling uit aanvullende posten wordt korthedshalve verwezen naar beleidsterrein 26.

1.2

Naar het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne is voor de huisvesting van de CEVO/COB te Utrecht in 1998 f 0,3 miljoen en van 1999 tot en met 2002 f 65 000,- overgeboekt. Naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken is voor het project «Jeugd en veiligheid» in 1998 een bedrag van f 12,0 miljoen overgeboekt.

1.3

Een budget van f 5,3 miljoen dat op dit artikel voor mavo/vbo was gereserveerd, is overgeboekt naar artikel 19.05 (projectenartikel) voor projectmatige activiteiten in het mavo/vbo. In verband met deze aanwending is een overboeking noodzakelijk. Naar beleidsterrein 17 is in 1998 f 0,8 miljoen overgeboekt voor apparaatskosten CEVO/COB en naar beleidsterrein 21 f 0,2 miljoen structureel vanaf 1998 voor stagevergoeding. Verder is van beleidsterrein 26 f 36,0 miljoen naar dit artikel overgeboekt. Dit bedrag is bestemd voor de voorhoedescholen en omscholing in het kader van ict.

2.1

Deze post bestaat voornamelijk uit de toevoeging van het budget voor de Regionale Verwijzingscommissie (f 4 miljoen in 1998, f 15 miljoen in 1999 t/m 2001, f 14 miljoen in 2002) en een meevaller op de loonbijstelling als gevolg van het toepassen van het kasritme lumpsum (f 19,0 miljoen in 1998).

Daarnaast heeft er een ramings-technische wijziging op de loonbijstellingsbudgetten plaatsgevonden. In de tijd gezien is het saldo hierop nihil.

2.2

Deze mutatie bestaat uit de volgende onderdelen:

- een meevaller op cumi-uitgaven (–f 9,0 miljoen structureel vanaf 1998);
- een verlaging van de uitgaven voor aanvullende formatie (–f 9,4 miljoen in 1998, –f 15,1 miljoen in 1999, –f 3,9 miljoen in 2000, –f 5,3 miljoen in 2001 en –f 6,4 miljoen in 2002).

2.3

Op grond van de meest recente ontwikkelingen is het fusiescenario bijgesteld (691, 643 en 625 scholen respectievelijk per 1 augustus 1997, 1998 en 1999). Er verschuiven meer leerlingen naar brede scholengemeenschappen dan aanvankelijk is geraamd. Voor deze scholengemeenschappen geldt een iets hogere bekostigingsformule. Dit leidt tot een beperkte wijziging.

2.4

Het gaat hier om het effect van de meest recente leerlingtelling en de daaruit voortvloeiende wijziging in de leerlingprognose. Dit leidt ten opzichte van de vorige begroting tot de hierboven vermelde mutatie.

3.1

Bij de behandeling van het wetsontwerp mavo/vbo/vso in het najaar van 1997 is aan de Kamer toegezegd dat een soortgelijke voorziening voor docenten zal worden getroffen als bij het beleidstraject voor het profiel tweede fase. In dat kader wordt voor het vrijroosteren van leerkrachten, zodat zij zich kunnen voorbereiden op de invoering van leerwegen f 50,0 miljoen beschikbaar gesteld. Hiervan wordt in 1998 f 20,0 miljoen betaald. Het restant zal in 1999 worden betaald.

3.2

In het kader van het Regeerakkoord is voor het achterstallig onderhoud f 192,0 miljoen in vier jaar beschikbaar gesteld.

3.3

Voorts is voor de kosten van administratie, beheer en bestuur vanaf 1 augustus 1999 structureel f 28,8 miljoen extra beschikbaar gesteld.

3.4

Ten opzichte van de in de begroting opgenomen post voor incidenteel is op basis van het Regeerakkoord jaarlijks 0,2% afgeboekt.

3.5

In het Regeerakkoord is overeengekomen dat voor vernieuwingen in het voortgezet onderwijs een extra impuls van f 96,0 miljoen wordt ingezet.

3.6

Tevens is in het Regeerakkoord overeengekomen dat de voorgenomen intensiveringen in het onderwijs leiden tot een dalend aantal wachtgelders en lagere uitgaven. Voor het beleidsterrein VO leidt dit tot een besparing oplopend tot f 22 mln in 2002.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 19.06	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
MAVO gemeentelijk	0	14 980	15 492	0	14 567	15 352	43C	04.33
MAVO bijzonder	0	169 272	175 057	0	164 610	173 480	43A	04.33
SG AVO gemeentelijk	0	465 872	481 794	0	453 041	477 454	43C	04.35
SG AVO bijzonder	0	1 355 672	1 402 004	0	1 318 335	1 389 376	43A	04.35
SG AVO/VBO gemeentelijk	0	1 529 437	1 581 708	0	1 487 315	1 567 462	43C	04.35
SG AVO/VBO bijzonder	0	3 617 620	3 741 258	0	3 517 989	3 707 562	43A	04.35
VBO gemeentelijk	0	17 227	17 816	0	16 752	17 655	43C	04.34
VBO bijzonder	0	250 163	258 712	0	243 273	256 382	43A	04.34
VBO aan verticale scholen-gemeenschappen gem.	0	37 450	38 729	0	36 418	38 381	43C	04.34
VBO aan verticale scholen-gemeenschappen bijz.	0	32 207	33 307	0	31 320	33 007	43A	04.34
Totaal	0	7 489 900	7 745 877	0	7 283 620	7 676 111		

Artikel 19.01 Ontvangsten voortgezet onderwijs

Algemeen

De uitgaven voor de scholen en instellingen die onder dit ontvangsten-artikel vallen, worden geraamd op de uitgavenartikelen 19.03 Onderwijs-verzorging, 19.05 Overige uitgaven en 19.06 Personele en materiële uitgaven.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 19.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		18 450	8 900	8 900	8 100	8 100	
Nieuwe mutaties		8 000	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 1999	33 913	26 450	8 900	8 900	8 100	8 100	8 100

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 19.01	1998	1999	2000	2001	2002
2. Autonome mutaties	8 000				
1. Afrekeningen	8 000				
Totaal	8 000	0	0	0	0

*Toelichting op de nieuwe mutaties***2.1**

Bij controle door de Accountantsdienst is gebleken dat een deel van de aanvragen in het kader van de regeling «tegemoetkoming lumpsum» met onjuiste gegevens zijn berekend. De teveel verstrekte voorschotten worden in 1998 verrekend. Dit leidt tot een bijstelling van de ontvangstenraming met f 8,0 miljoen.

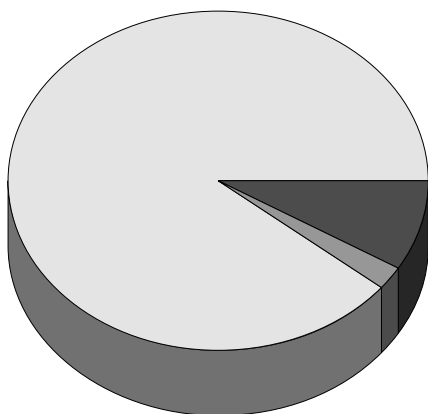
*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 19.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Teveel betaalde voorschotten					
– MAVO gemeentelijk	58	48	13	43C	04.33
– MAVO bijzonder	660	540	149	43A	04.33
– AVO/VWO gemeentelijk	1 816	1 487	411	43C	04.35
– AVO/VWO bijzonder	5 284	4 326	1 195	43A	04.35
– AVO/VWO/VBO gem.	5 961	4 880	1 348	43C	04.35
– AVO/VWO/VBO bijzonder	14 098	11 544	3 187	43A	04.35
– VBO gemeentelijk	213	174	48	43C	04.35
– VBO bijzonder	1 101	901	249	43A	04.35
– Overige ontvangsten	4 722	2 550	2 300	43C	04.34
Totaal	33 913	26 450	8 900		

Beleidsterrein 20 BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE

Artikelen binnen beleidsterrein 20 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Uitgaven bve f 4.547 mln.
Ontvangsten bve f 49 mln.

- 20.01 Personele uitgaven f 4.057 mln.
- 20.02 Overige uitgaven f 107 mln.
- 20.04 Huisvesting f 383 mln.

Artikel 20.01 Personele en materiële uitgaven

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de scholen voor beroepsonderwijs en educatie. Vanaf 1997 vallen onder het beroepsonderwijs de beroepsopleidende leerweg (voornamelijk het oude mbo), en de beroepsbegeleidende leerweg (voornamelijk het voormalig leerlingwezen). De educatie betreft het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs, de basiseducatie en de inburgeringstrajecten.

Daarnaast bevat dit artikel de uitgaven voor de landelijke organen voor beroepsonderwijs, het Koninklijk Onderwijs Fonds voor de scheepvaart, de nautische opleidingsschepen en de nautische internaten. Eveneens zijn de uitgaven voor school- en staatsexamens opgenomen, voorzover het de logistieke ondersteuning door de Informatie Beheer Groep te Groningen betreft. Verder zijn op dit artikel gelden opgenomen voor afrekeningen en correcties op in voorgaande jaren verstrekte bestemmingsbedragen. Tevens zijn met ingang van 1998 de gelden voor de Beleidsagenda Educatie en Beroepsonderwijs op dit artikel opgenomen. Op het ontvangstenartikel 20.01 staan de met dit artikel samenhangende ontvangsten.

De onder dit artikel ressorterende instellingen vinden vanaf 1 januari 1996 hun juridische grondslag in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

De belangrijkste ontwikkelingen op artikel 20.01 vormen de intensivering uit het regeerakkoord voor het beroepsonderwijs vanaf 1999, de aanpassing van de budgetten aan de nieuwe leerlingenraming, de overdracht in-service onderwijs (waarvan reeds 5/12 in 1997) en extra

middelen voor inburgering en beroepsonderwijs vanaf 1998 van ieder f 30 miljoen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		3 725 377	3 826 356	3 843 037	3 876 224	3 906 964	
Nota van wijziging		60 000	60 000	60 000	60 000	60 000	
Geautoriseerd totaal		3 785 377	3 886 356	3 903 037	3 936 224	3 966 964	
Nieuwe mutaties		154 154	170 403	171 179	142 560	171 189	
Stand ontwerpbegroting 1999	3 591 873	3 939 531	4 056 759	4 074 216	4 078 784	4 138 153	4 117 909

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 20.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	110 621	97 404	90 329	84 879	80 095
1. Bijstelling uit aanvullende posten	102 402	123 114	116 989	112 839	109 255
2. Overboekingen (extern)	10 255	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
3. Desalderingen	- 19 500	- 19 500	- 19 500	- 19 500	- 19 500
4. Overboekingen (intern)	17 464	- 5 210	- 6 160	- 7 460	- 8 660
2. Autonome mutaties	20 533	14 799	5 891	- 6 655	- 20 028
1. Leerlingenvolume	20 533	14 799	3 777	- 8 775	- 22 149
2. Verschil prijsbijstelling			2 114	2 120	2 121
3. Beleidsmatige mutaties	23 000	58 200	74 959	64 336	111 122
1. Intertemporele compensatie	23 000				
2. RA: budgettering incidenteel		- 6 700	- 12 641	- 19 164	- 25 778
3. RA: indexatie cursusgeld		- 1 200	- 2 400	- 3 500	- 4 700
4. RA: inventaris		38 400			57 600
5. RA : vernieuwing/implementatie WEB		30 700	96 000	96 000	96 000
6. RA: wachtgelden		- 3 000	- 6 000	- 9 000	- 12 000
Totaal	154 154	170 403	171 179	142 560	171 189

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten bestaat uit de loonbijstelling in het kader van de aanvullende afspraken op de CAO 1996-1998, en de CAO 1998. Het budget is tevens verhoogd voor asielzoekers, seniorenbeleid en is de verdeling van de prijsbijstelling op deze post opgenomen.

1.2

Voor de implementatie van de Wet inburgering nieuwkomers is f 1,0 miljoen overgeboekt naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

1.3

Deze desaldering betreft de maatregel Inkoop Diensten uit de begroting van 1991. Deze maatregel hield in dat de educatie-instellingen de inkomsten voor scholingsactiviteiten verricht voor derden (f 30,0 miljoen) moesten afdragen aan OCenW. In 1991 is aan de maatregel geen vorm gegeven door de uitgaven aan de educatie-instellingen met dit bedrag te verlagen, maar door de ontvangsten te verhogen. In de praktijk betekende deze maatregel echter een betaling van bve aan bve en daarom vindt er een correctie plaats. Zie voor deze post tevens het ontvangstenartikel.

Daarnaast is er een desaldering van f 10,5 miljoen aan cursusgelden. Deelnemers die een vavo opleiding volgen, die voldoet aan de 850-urennorm, hoeven geen cursusgeld meer te betalen, maar betalen lesgeld. Lesgeld komt in tegenstelling tot cursusgeld niet binnen bij de instelling. Om het verlies aan inkomsten voor de instelling te compenseren is de raming van het budget navenant verhoogd. Een verhoging van de ontvangstenraming is opgenomen bij beleidsterrein 25 (Studiefinancieringsbeleid).

1.4

In 1998 is f 23 miljoen overgeboekt van beleidsterrein 26 (overige programma uitgaven) voor de ict-impuls. Tevens is structureel f 9 miljoen overgeboekt naar beleidsterrein 21 (hoger beroepsonderwijs) ten behoeve van de integratie van het onderwijs voor verpleging en verzorging. Van artikel 20.03 is de btw-gewenningsregeling overgeboekt (f 3,7 miljoen in 1998). Zie hiervoor ook de toelichting bij artikel 20.03. De overige overboekingen naar diverse beleidsterreinen hebben betrekking op enkele kleine activiteiten, zoals een overboeking van f 0,3 miljoen naar beleidsterrein 17 (ministerie algemeen) voor ondersteuning bij de uitvoering van projecten.

2.1

De mutatie voor leerlingvolume betreft een toename in het aantal deelnemers ten opzichte van eerdere ramingen in het beroepsonderwijs.

2.2

De prijsbijstelling voor de jaren 2000 en verder betekent een correctie van nadelige effecten die voortvloeien uit wijzigingen in de berekenings-systematiek voor de prijscompensatie.

3.1

Door deze intertemporele compensatie zijn de resterende middelen van f 23 miljoen voor versterking van de financiële positie van bve-instellingen in 1998 beschikbaar.

3.2

Deze mutatie betreft de doorwerking van het kabinetsbeleid om de incidentele loonontwikkeling te beperken tot 0,6%.

3.3

Onderdeel van het kabinetsbeleid is indexering van de eigen bijdragen van burgers voor door de overheid te leveren diensten. Dit leidt tot een verhoging van de cursusgeldontvangsten bij de instellingen oplopend tot f 4,7 mln in 2002. Deze verhoging wordt in mindering gebracht op de bekostiging van de instellingen.

3.4

Het kabinet stelt extra middelen beschikbaar ter verbetering van de apparatuursituatie in de bve-sector. Het aandeel voor het landbouwonderwijs staat op de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

3.5

Het kabinet stelt extra middelen (f 96 mln) beschikbaar voor de instellingen om de nieuwe taken van de Wet educatie beroepsonderwijs beter te implementeren. Deze middelen moeten ook ten goede komen aan de aanpak van de bestrijding van het voortijdig schoolverlaten in de bve-sector. Het aandeel voor het landbouwonderwijs staat op de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

3.6

De intensiveringen uit het regeerakkoord zullen leiden tot meer werkgelegenheid en derhalve tot een dalend aantal wachtgelders. Voor het beleidsterrein bve leidt dit tot een besparing oplopend tot f 12 miljoen in 2002.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 20.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Beroepsonderwijs				2 795 962	3 113 044	3 223 017	43A	04.34
Educatie				415 421	399 964	412 034	43C	04.5
Landelijke organen				155 084	166 186	169 841	43A	04.37
Overkoepelende en ondersteunende organisaties		n.v.t.		64 032	51 944	51 305	43A	04.37
Inburgering				152 164	195 732	188 702	43C	04.5
Examens				9 210	12 661	11 860	12	04.30
Totaal				3 591 873	3 939 531	4 056 759		

Artikel 20.03 Overige uitgaven

Algemeen

Op dit artikel worden overige uitgaven geraamd conform artikel 2.2.3. van de Wet educatie beroepsonderwijs (WEB) en artikel 4 van de Wet overige OCenW-subsidies. De uitgaven betreffen:

1. Primair proces met accent op innovatie van leermiddelen en methoden (BVE-2000).
2. Clusterprogrammering Rijksoverheid voor de beleidsuitvoering van Kennis en beweging (waaronder het project Aantrekkelijk technisch beroepsonderwijs) en Veiligheid op school.
3. Overige uitgaven, geraamd voor projecten en regelingen op het gebied van examenontwikkeling, internationale activiteiten, onderzoek en beleidsevaluatie en scholing voor bevoegdheidscursussen leraren beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

Voorzover subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage opgenomen. De gelden voor de beleidsagenda zijn met ingang van 1998 volledig opgenomen in artikel 20.01.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		105 394	107 259	106 915	99 932	95 932	
Nieuwe mutaties		- 23 313	- 11 084	- 9 198	- 8 062	- 5 196	
Stand ontwerpbegroting 1999	77 257	82 081	96 175	97 717	91 870	90 736	82 911

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		104 821	117 379	108 755	99 932	95 932	
Nieuwe mutaties		- 23 590	- 10 184	- 9 158	- 8 002	- 5 196	
Stand ontwerpbegroting 1999	85 078	81 231	107 195	99 597	91 930	90 736	87 911

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 20.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 26 590	- 9 984	- 8 788	- 7 492	- 4 544
1. Bijstelling uit aanvullende posten	51	57	53	49	47
2. Overboekingen (extern)	- 12 000				
3. Overboekingen (intern)	- 14 641	- 10 041	- 8 841	- 7 541	- 4 591
3. Beleidsmatige mutaties	3 000	- 200	- 370	- 510	- 652
1. Intertemporele compensatie	3 000				
2. Budgettering incidenteel		- 200	- 370	- 510	- 652
Totaal	- 23 590	- 10 184	- 9 158	- 8 002	- 5 196

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit de aanvullende post bestaat uit de verdeling van de prijsbijstelling 1998.

1.2

Deze overboeking betreft middelen voor «Veiligheid op school» die zijn overgeboekt naar het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

1.3

De overboekingen betreffen grotendeels de aanvullende impuls ten behoeve van de huisvesting (artikel 20.04) voor een bedrag van f 9,3 miljoen in 1998 en f 6,4 miljoen in de jaren 1999 en verder. Deze impuls hangt samen met de OKF-operatie.

Daarnaast is het bedrag voor de btw-gewenningsregeling van f 3,7 miljoen in 1998, aflopend tot nihil in 2002 ten onrechte op dit artikel in de stand miljoenennota opgenomen en daarom overgeboekt naar artikel 20.01. Het betreft een tijdelijke compensatie aan de onderwijsinstellingen, omdat de adviesbureaus voor ondersteuning en beroep onder het btw-regime vallen.

Tevens zijn ten behoeve van het overgangstraject stagevergoeding leraar in opleiding, verlenging contract Maritiem Simulator Trainings Centrum Terschelling en het project financiering Bèta-techniek gelden overgeboekt naar beleidsterrein 21 (hoger beroepsonderwijs) voor in totaal f 2,2 miljoen.

Ten behoeve van kortlopend onderzoek is van beleidsterrein 23 (owb) een bedrag van f 0,5 miljoen overgeboekt. Tevens is een bedrag f 1,7 miljoen overgeboekt van beleidsterrein 26 ten behoeve van emancipatie-activiteiten.

3.1

Deze intertemporele compensatie betreft de bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken voor de regionale meld- en coördinatiefunctie. Deze bijdrage was reeds in 1997 overgeboekt en is nu beschikbaar voor 1998.

3.2

Deze mutatie betreft de doorwerking van het kabinetsbeleid om de incidentele loonontwikkeling te beperken tot 0,6%.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.30.

Artikel 20.04 Huisvesting

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de uitgaven voor voorzieningen in de huisvesting voor de bve-sector. Deze uitgaven zijn onder andere bestemd voor investeringen, diverse huisvestingsvergoedingen, annuïteiten, rente en aflossing (inclusief garantie), tijdelijke voorzieningen in gebouwen of terreinen waaronder huur en erfpacht. Voorts omvat dit artikel de uitgaven voor verzekeringspremies.

De bekostiging van de huisvesting is nader uitgewerkt in het huisvestingsbesluit WVO/WCBO, Regeling huisvesting vo-bve. Met ingang van 1 juli 1997 is de regeling bekostiging huisvesting bve-sector in werking getreden. De huisvestingsmiddelen maken deel uit van de lumpsum.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		372 429	375 330	375 330	375 330	375 330	
Nieuwe mutaties		11 009	8 125	8 125	8 125	8 125	
Stand ontwerpbegroting 1999	378 288	383 438	383 455	383 455	383 455	383 455	383 455

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 20.04	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	11 009	8 125	8 125	8 125	8 125
1. Bijstelling uit aanvullende posten	2 049	2 065	2 065	2 065	2 065
2. Overboekingen (intern)	8 960	6 060	6 060	6 060	6 060
Totaal	11 009	8 125	8 125	8 125	8 125

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende posten bestaat uit de verdeling van de prijsbijstelling 1998.

1.2

De overboeking betreft de aanvullende impuls ten behoeve van de huisvesting voor een bedrag van f 9,3 miljoen in 1998 en f 6,4 miljoen in de jaren 1999 en verder. Deze impuls hangt samen met de OKF-operatie. Daarnaast is een gering bedrag overgeboekt naar artikel 20.01 ten behoeve van twee kleine instellingen. De huisvestingsmiddelen van f 0,4 miljoen voor deze instellingen worden toegevoegd aan hun lumpsum voor personele en materiële exploitatie.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.30.

Artikel 20.01 Ontvangsten beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Algemeen

Op dit artikel worden onder meer de ontvangsten geraamd voor afrekeningen van in voorgaande jaren verstrekte voorschotten en correcties op in voorgaande jaren verstrekte bestemmingsbedragen. Daarnaast zijn op dit artikel de te ontvangen examengelden voor voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, alsmede het hoger beroepsonderwijs opgenomen, voorzover dit staatsexamens betreffen. Verder worden op dit artikel de te ontvangen subsidies van het Europees Sociaal Fonds voor onder meer het project «bestrijding voortijdig schoolverlaten» verantwoord.

De uitgaven met betrekking tot dit ontvangstenartikel worden geraamd op de uitgavenartikelen 20.01, 20.03 en 20.04.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 20.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		81 707	78 707	78 707	78 707	78 707	
Nieuwe mutaties		- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000	
Stand ontwerpbegroting 1999	87 377	51 707	48 707	48 707	48 707	48 707	48 707

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 20.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000
1. Desalderingen	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000
Totaal	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000	- 30 000

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Deze desaldering betreft de maatregel Inkoop Diensten uit de begroting van 1991. Zie voor deze post tevens het uitgaven artikel 20.01.

Economische en functionele codering

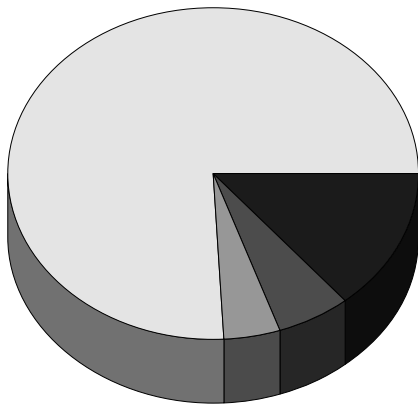
De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 20.01	uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Teveel betaalde voorschotten beroepsonderwijs	13 047	14 504	11 504	43A	04.34
Teveel betaalde voorschotten educatie	31 559	1 375	1 375	43C	04.5
Teveel betaalde voorschotten landelijke organen	198	175	175	43A	04.37
Examengelden	3 435	1 653	1 653	16	04.30
Ontvangsten Europees Sociaal Fonds	39 138	34 000	34 000	43A	04.30
Totaal	87 377	51 707	48 707		

Beleidsterrein 21 HOGER BEROEPSONDERWIJS

Artikelen binnen beleidsterrein 21 Hoger beroepsonderwijs

Uitgaven hbo f 2.672 mln.
Ontvangsten hbo f 5 mln.

	21.01 Pers. & mat. uitgaven f 2.031 mln.
	21.03 Rechtpos. uitkeringen f 119 mln.
	21.04 Overige uitgaven f 154 mln.
	21.05 Huisvesting f 368 mln.

Artikel 21.01 Personele en materiële uitgaven

Algemeen

Dit artikel omvat de rijksbijdragen die de hogescholen ontvangen voor de exploitatie van de initiële opleidingen, de voortgezette opleidingen en de opleidingen op grond van de overgangsbepalingen van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Deze exploitatievergoeding heeft betrekking op de personele en materiële uitgaven van de hogescholen. De vergoeding voor de huisvestingslasten is opgenomen in artikel 21.05.

De kosten voor de nieuwe instroom in het wachtgeld komen rechtstreeks ten laste van dit artikel. In de toelichting bij artikel 21.03 wordt ingegaan op de wachtgelders die zijn ingestroomd voor 1 juli 1996.

Ook de aanvullende vergoeding voor de opleidingen tot leraar basisonderwijs (de zogenoemde pabo-up middelen) vormen onderdeel van dit artikel.

De berekeningswijze op grond waarvan de rijksbijdrage aan de hogescholen wordt bepaald, is volgens artikel 2.6, eerste lid, van de WHW, vastgelegd in hoofdstuk 3 van het Bekostigingsbesluit WHW.

De toekenning voor de aanvullende vergoeding voor de opleidingen tot leraar basisonderwijs (de «pabo-up») vindt vanaf 1998 plaats op basis van de Regeling aanvullende vergoeding opleidingen leraar basisonderwijs. Dit betekent dat de pabo-up niet meer automatisch wordt toegekend, maar verbonden is aan voorwaarden. In 1998 is minimaal een kwart van de pabo-up bestemd voor goedgekeurde projecten op het gebied van informatie- en communicatietechnologie; voor de daaropvolgende jaren is dit minimaal de helft. De resterende pabo-up is bestemd voor activiteiten ten behoeve van de algemene vernieuwing van het curriculum, deskundigheidsbevordering en samenwerking.

De raming van de pabo-up in 1999 bedraagt f 27 miljoen.

De bekostiging van de post-conservatoriale opleidingen voor het behalen van de aantekeningen begeleiden en kamermuziek en de pedagogisch-didactische aantekeningen op het diploma uitvoerend musicus in het muziekvakonderwijs is tot en met 1998 gecontinueerd. Met ingang van 1999 wordt het totaal van de hiervoor beschikbare middelen ingezet ten behoeve van de voortgezette opleidingen muziek. Wijzigingen in de structuur van het muziekvakonderwijs leiden per 1 januari 1999 tot een aangepaste Regeling bekostiging hoger onderwijs, waarin ook de inzet van de hiervoor bedoelde middelen is verwerkt.

Het inservice-onderwijs alsmede een aantal paramedische opleidingen zijn in 1996 en 1997 overgedragen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Voor het inservice-onderwijs is een budget van f 9 miljoen toegevoegd aan artikel 21.01. De beschikbare middelen worden via een subsidieregeling gedurende een korte overgangsfase met het oog op de overname van (delen van) de oude door het Ministerie van VWS bekostigde opleidingen specifiek ingezet. Voor de paramedische opleidingen is een budget van f 14,2 miljoen toegevoegd aan artikel 21.01. Het voornemen is om de bekostiging van deze opleidingen op budgettair neutrale wijze onder te brengen in de reguliere bekostiging van de hogescholen. Tot die tijd vindt de bekostiging plaats op basis van de reeds eerder vastgestelde opleidingsbudgetten.

Binnen het totale budget van f 2 031,3 miljoen in 1999 is een bedrag van f 40 miljoen geraamd voor wachtgelduitgaven en een bedrag van f 7,8 miljoen voor flankerend beleid kunstvakonderwijs. Het resterende budget is bestemd voor rijksbijdragen aan hogescholen. Dit is inclusief de aanvullende vergoeding voor de lerarenopleidingen basisonderwijs, de rijksbijdrage voor de voortgezette opleidingen kunstvakonderwijs, de overgangsregeling voor het inservice-onderwijs en de paramedische opleidingen, alsmede eventuele nabetalingen op eerdere rijksbijdragen.

In het beschikbare meerjarenbudget zijn de ombuigingsmaatregelen uit het Regeerakkoord verwerkt. Dit betreft de indexering van het collegegeld, de korting voor arbeidsproductiviteitsstijging en de verlaging van de compensatie voor incidentele loonsomstijging. Deze maatregelen worden bij de mutaties toegelicht.

In het beschikbare budget is tevens de meerjarige doorwerking van eerdere loonbijstellingen verwerkt. In 1999 leidt dit tot hogere uitgaven omdat een deel van deze bijstellingen pas in de loop van 1998 zijn ingegaan. Deze eerdere loonbijstellingen betreffen de maatregelen behorende bij de CAO 1996–1998 (salarisstijging, eindejaarsuitkering, kwaliteitsbeleid en arbeidsduurverkorting), alsmede de oploop van de werkgeverspremie voor de pensioenen (het zogenoemde ABP-complex) en de aanpassing van de tegemoetkoming ziektekosten (izk). Tevens is in het meerjarenbudget de resterende vergoeding voor incidentele loonsomstijging 1999 tot en met 2003 verwerkt. Nieuwe loonbijstellingen in 1999, alsmede de prijscompensatie voor 1999, zijn nog niet in de begroting verwerkt.

In voorgaande begrotingen is als gevolg van de afspraken over de verblijfsduur in het hbo reeds melding gemaakt van een vermindering van de normatieve exploitatievergoeding in het jaar 2001 ten gunste van het budget voor de studiefinanciering van f 23,0 miljoen. Deze afspraken over de verblijfsduur leiden mogelijk tot een besparingsverlies op de studiefinancieringsuitgaven. Dit eventuele besparingsverlies wordt op voorhand in mindering gebracht op het hbo-budget. Vanaf het

jaar 2002 bedraagt de vermindering f 68,5 miljoen per jaar. De besparing in de studiefinanciering die het directe gevolg is van inspanningen gericht op een verkorting van de gemiddelde verblijfsduur, wordt in mindering gebracht op deze vermindering van het hbo-budget. Daarnaast is in de begroting 1997 een oplopende bezuiniging op het kunstvakonderwijs opgenomen (oplopend van f 4 miljoen in 1998 tot f 25 miljoen vanaf 2001). In de memorie van toelichting bij beleidsterrein 21 is hier nader op ingegaan.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		1 921 738	1 996 234	2 033 555	2 040 181	2 028 169	
Nieuwe mutaties		34 800	35 018	30 944	31 852	9 309	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 905 019	1 956 538	2 031 252	2 064 499	2 072 033	2 037 478	2 047 205

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 21.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	34 800	59 144	61 021	62 402	59 054
1. Bijstelling uit aanvullende posten	42 990	56 789	58 290	59 564	54 330
2. Overboekingen (intern)	-8 190	2 355	2 731	2 838	4 724
2. Autonome mutaties		0	23 000	55 000	52 000
1. Leerlingen volume		0	23 000	55 000	52 000
3. Beleidsmatige mutaties		-24 126	-53 077	-85 550	-101 745
1. Besparingsverliezen		4 000	4 000		
2. Compensatie rijksbijdrage 1997					11 500
3. RA: arbeidsproductiviteit		-11 963	-24 329	-36 338	-48 303
4. RA: budgettering incidenteel		-4 363	-8 848	-13 212	-17 542
5. RA: indexatie collegegeld		-11 800	-23 900	-36 000	-47 400
Totaal	34 800	35 018	30 944	31 852	9 309

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling van f 56,8 miljoen uit de aanvullende post heeft betrekking op de doorwerking van salarismaatregelen uit 1997, de wijziging van de franchise ouderdoms- en nabestaandenpensioen (op/np), de faop-premies en het seniorenbeleid. Daarnaast betreft de bijstelling vanaf 1998 de Pemba-operatie, de wijziging van de overhevelingstoelage en pseudo-premies, de wijziging van de ABP-premies en de tegemoetkoming ziektekosten (zkoo), alsmede de prijsbijstelling 1998. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar artikel 26.06.

In deze mutatie zijn ook de uitverdieneffecten opgenomen in verband met de bezuinigingsmaatregelen voor het kunstvakonderwijs. Dit betreft een reeks van in totaal f 50 miljoen verspreid over de periode tot en met 2004.

1.2

De interne overboeking bestaat uit de volgende mutaties:

- een overboeking van artikel 20.01 van f 9 miljoen ten behoeve van de hbo-opleidingen verpleging en verzorging, die door het Ministerie van VWS zijn overgedragen. Bij de overdracht was in eerste instantie het volledige budget geboekt ten gunste van beleidsterrein 20.
- een overboeking naar artikel 21.04 van f 3,5 miljoen voor de compensatie van het budget voor overige uitgaven. Daarnaast is in 1998 voor

de financiering van de curriculumvernieuwing van de opleidingen hbo-verpleegkunde een bedrag van f 0,4 miljoen overgeboekt naar genoemd artikel.

- een overboeking naar artikel 21.03 van f 1,3 miljoen in 1998 aflopend naar f 0,7 miljoen in 2003. Dit betreft een correctieboeking op loonbijstellingen die eerder volledig ten gunste van artikel 21.01 zijn geboekt.
- een overboeking naar artikel 21.04 van f 1,8 miljoen voor de (mede)-financiering van het project bèta/techniek in de jaren 1998 tot en met 2001.
- een overboeking in 1998 van artikel 21.04 van f 1 miljoen ten laste van het budget internationalisering ter dekking van een besparingsverlies van die omvang op de bezuiniging kunstvakonderwijs (zie artikel 21.04).
- een overboeking van f 11 miljoen in 1998 naar artikel 21.03 ter compensatie van het wachtgeldbudget (zie artikel 21.03).
- een overboeking naar artikel 21.04 van f 0,3 miljoen voor elk van de jaren 1998 en 1999 voor de uitvoering van het beurzenprogramma kunstvakonderwijs door de Nuffic (Netherlands Universities Foundation for International Cooperation).

2.1

De hogere studentenramingen in het hbo leiden tot een verhoging van het macro-budget, zoals reeds is aangegeven in de Voorjaarsnota 1998. In 2003 bedraagt de verhoging f 49 miljoen, vanaf 2004 f 46 miljoen. Of en de mate waarin deze middelen worden ingezet voor specifieke financiële knelpunten in het hbo, zoals de lerarenopleidingen, zal worden bepaald na inventariserend overleg met de hogescholen.

3.1

In overleg met de Tweede Kamer is de korting op de rijksbijdrage voor niet EU-studenten kunstvakonderwijs beperkt tot f 3 000,- en wordt een beurzenprogramma ingesteld. Ten opzichte van de oorspronkelijk geraamde bezuiniging ontstaat een besparingsverlies van f 4 miljoen in 1999 en 2000 die is opgevangen binnen de OCenW-begroting.

3.2

In verband met de late en onvolledige vaststelling van de rijksbijdrage 1997 vindt in 1998 een herberekening plaats aan de hand van de definitieve aantallen onderwijsvragende studenten. Tevens ontvangen de hogescholen een tegemoetkoming van f 11,5 miljoen naar rato van deze herberekende rijksbijdrage. In de huidige meerjarenraming is voorzien dat deze vordering van de hogescholen niet eerder dan in 2002 kan worden uitbetaald.

3.3

Bij de overheid is – net als in de marksector – sprake van een jaarlijkse stijging van de arbeidsproductiviteit. Deze productiviteitsstijging zal, ingevolge het Regeerakkoord, jaarlijks voor 0,55% worden afgeroomd. Deze korting op de rijksbijdrage bedraagt in het jaar 2002 dus 2,2%.

3.4

De vergoeding voor incidentele loonontwikkeling wordt in deze kabinetsperiode vastgesteld op 0,6%. In de voorgaande meerjarenbegroting was reeds een vergoeding voor incidentele loonontwikkeling verwerkt van 0,8% voor de periode 1999 tot en met 2002. Dit betekent dat de vergoeding met 0,2% per jaar wordt verlaagd.

3.5

In het Regeerakkoord is een algemene indexatie opgenomen van de eigen bijdragen van burgers voor door de overheid te leveren diensten. De collegegelden waren tot nu toe niet gekoppeld aan de algemene prijsontwikkeling maar werden stapsgewijs verhoogd, laatstelijk met f 500,- in drie stappen tot 1998. Vanaf 1999 is geen verdere collegegeldverhoging voorzien anders dan de verhoging die samenhangt met de algemene prijsontwikkeling.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.44.

Artikel 21.03 Rechtspositionele uitkeringen

Algemeen

De wachtgelduitgaven zijn sinds 1993 gebudgetteerd, hetgeen betekent dat de gerealiseerde wachtgelduitgaven betaald worden uit de budgetten behorende tot het beleidsterrein hbo. Het wachtgeldbudget is complementair aan het exploitatiebudget, wat inhoudt dat eventuele over- of onderschrijdingen van het wachtgeldbudget in een begrotingsjaar verrekend worden met het exploitatiebudget (artikel 21.01).

Met ingang van 1 juli 1996 geldt voor de instroom in het wachtgeld een nieuwe verrekeningsmethodiek. De kosten voor de nieuwe instroom in het wachtgeld komen rechtstreeks ten laste van de rijksbijdragen van de hogescholen (artikel 21.01). Daarbij wordt onderscheid gemaakt in enerzijds wettelijke en anderzijds bovenwettelijke uitkeringskosten, die ontstaan naar aanleiding van een ontslag. De hogescholen dragen in dit systeem zelf de bovenwettelijke uitkeringskosten van de ontslagen die zij veroorzaken, terwijl de wettelijke uitkeringskosten gezamenlijk door het collectief van de hogescholen worden gedragen.

Aangezien de kosten voor de nieuwe instroom in het wachtgeld rechtstreeks ten laste komen van de rijksbijdrage, maken deze kosten onderdeel uit van begrotingsartikel 21.01. Op artikel 21.03 zijn alleen nog de (aflopende) kosten opgenomen van het wachtgeldbestand dat vóór 1 juli 1996 is ingestroomd.

De uitkeringen vinden plaats op grond van het Besluit werkloosheid onderwijs- en onderzoekspersoneel.

Daarnaast omvat het artikel een bedrag van f 16 miljoen voor flankerend arbeidsmarktbeleid gericht op het voorkomen en terugdringen van wachtgelduitgaven.

Deze middelen worden besteed op basis van het plan van aanpak dat werkgevers en werknemers binnen de vastgestelde kaders overeenkomen. Dit is vastgelegd in het zogenaamde Convenant II uit 1993.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		133 000	118 000	105 000	94 000	80 000	
Nieuwe mutaties		12 290	1 145	1 019	912	776	
Stand ontwerpbegroting 1999	171 980	145 290	119 145	106 019	94 912	80 776	68 660

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 21.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	12 290	1 145	1 019	912	776
1. Overboekingen (intern)	12 290	1 145	1 019	912	776
Totaal	12 290	1 145	1 019	912	776

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Begin 1998 heeft er ten laste van dit artikel een betaling plaatsgevonden van f 8 miljoen aan het mobiliteitsfonds ten behoeve van de financiering van de frictiepoels. In diezelfde periode is ook een bedrag van f 3 miljoen ingezet voor het lopende pilot-project bij een hogeschool om dreigende ontslagen met langdurige wachtgeldgevolgen zoveel mogelijk te voorkomen. Deze betaling betreft de tweede tranche van het overeengekomen overbruggingsarrangement.

Gelet op het beschikbare budget en het geraamde uitgavenniveau van ruim f 134 miljoen voor wachtgelders die zijn ingestroomd vóór 1 juli 1996, moet er op grond van de budgetafspraken in het wachtgeldakkoord een bedrag van f 11 miljoen worden gecompenseerd ten laste van de exploitatievergoeding (zie artikel 21.01).

Indien in de loop van 1998 een tweede betaling aan het Mobiliteitsfonds noodzakelijk is, dan zal dit op dezelfde wijze worden gemuteerd.

Naast deze mutatie van f 11 miljoen in 1998 heeft er ten laste van artikel 21.01 een correctieboeking plaatsgevonden voor de loonbijstelling van f 1,3 miljoen in 1998 aflopend naar f 0,8 miljoen in 2002. Eerder was de totale loonbijstelling uit de aanvullende post bijgeboekt bij artikel 21.01.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.9.

Artikel 21.04 Overige uitgaven*Algemeen*

Dit artikel omvat de middelen die aan de instellingen voor hoger beroepsonderwijs worden toegekend ten behoeve van specifieke activiteiten, zoals onder meer middelen voor vernieuwing en internationalisering, techniek, samenwerkingsprojecten mbo-hbo, emancipatieactiviteiten en allochtonenbeleid. Tevens omvat dit artikel de middelen voor de stagevergoeding voor de lerarenopleidingen (f 9,1 miljoen), commissies en overige uitgaven. Voorts zijn in dit artikel opgenomen de middelen voor buitengewone uitgaven voor specifieke instellingen (f 7,1 miljoen), het Maritiem Simulator Trainings Centrum op Terschelling (f 3,6 miljoen per jaar) en de (terugbetaling van de) projectgelden HBO-Raad (f 14,1 miljoen).

De belangrijkste ontwikkelingen op dit artikel zijn:

Kwaliteit en studeerbaarheid

In 1998 hebben de hogescholen en universiteiten, voor de derde en laatste tranche van het studeerbaarheidsfonds, opnieuw projectvoorstellen ingediend. De betaling vindt deels plaats in 1999; hiervoor is f 82,8 miljoen beschikbaar. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf «beleidsterrein hbo».

Informatie- en communicatietechnologie

In het kader van het beleidsplan «Investeren in voorsprong» zijn in 1997 en 1998 activiteiten gestart voor de integratie van informatie- en communicatietechnologie in de lerarenopleidingen. Meer in het bijzonder gaat het om de uitvoering van het door de adviescommissie COMMITT voorgestelde actieprogramma «Teaching and learning for the future». In 1997 en 1998 is hiervoor 26 miljoen per jaar beschikbaar gesteld. Over de voortzetting van de activiteiten in 1999 en de daarvoor beschikbare middelen moet nog besluitvorming plaatsvinden.

Doelgroepenbeleid

Naast de zorg voor de verbetering van de toegankelijkheid in het algemeen wordt in het hbo speciaal aandacht gevestigd op de positie van allochtone studenten, de deelname van vrouwelijke studenten aan harde economische en technische opleidingen en van mannelijke studenten aan lerarenopleidingen basisonderwijs.

Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf «beleidsterrein hbo».

Vernieuwing HBO

Uit het vernieuwingsfonds worden bijdragen aan projecten gefinancierd op het grensvlak van onderwijs en arbeid, die direct of indirect bijdragen aan de vernieuwing van het primaire proces in het hbo. Een daartoe ingestelde commissie vernieuwingsfonds adviseert de minister over de toekenning van de bijdragen. Het huidige arrangement loopt tot en met 1998. Over de voortzetting van het vernieuwingsfonds vanaf 1999, danwel een alternatieve wijze van ondersteuning van vernieuwingsactiviteiten, vindt nadere besluitvorming plaats. Daarbij zal in ieder geval het sectorbeleid, waaronder de lerarenopleidingen, een belangrijk aandachtspunt zijn. De komende jaren is hier gemiddeld f 7 miljoen per jaar voor gereserveerd.

Samenwerkingsprojecten mbo-hbo

Het verbeteren van de aansluiting mbo-hbo en het bevorderen van verwante doorstroomtrajecten is een belangrijke ontwikkeling in de komende jaren. In de paragraaf «beleidsterrein hbo» wordt hier nader op ingegaan. Voor de noodzakelijke landelijke en regionale activiteiten om de aansluiting te verbeteren zijn extra middelen beschikbaar. Voor mbo en hbo samen is dit f 7 miljoen in 1999, waarvan de helft is opgenomen op beleidsterrein 20 (bve) en de helft op beleidsterrein 21 (hbo).

Techniek

Voor de verbetering van de aansluiting tussen technische opleidingen en de arbeidsmarkt, zowel kwalitatief als kwantitatief, wordt door de onlangs opgerichte stichting Axis een actieplan opgesteld en uitgevoerd. In de

paragraaf «beleidsterrein hbo» is dit toegelicht. Het jaarwerkplan voor 1999 wordt eind 1998 vastgesteld. De bijdrage van OCenW in 1999 is geraamd op f 5,3 miljoen.

Internationalisering

In 1999 zal verdere uitvoering worden gegeven aan de onderscheiden activiteiten in het Activiteitenprogramma onbegrensd talent, waaronder de uitvoering van enkele regelingen over de samenwerking in de EU en de samenwerking met Indonesië.

Projectgelden HBO-Raad

Bij tweede suppletoire begroting 1996 is tijdelijk een bedrag van f 31 miljoen aan liquide middelen bij de HBO-Raad onttrokken en grotendeels toegevoegd aan de exploitatievergoeding ter demping van de wachtgeld-uitgaven (zie ontvangsten- en uitgavenartikel 21.01). De liquide middelen zullen in de jaren na 1996 weer ter beschikking worden gesteld aan deze Raad voor de uitvoering van de projecten. Voor 1999 zal dit een bedrag zijn van f 14,1 miljoen.

Stagevergoeding

Vergoeding voor lerarenopleidingen om deze in staat te stellen een stagevergoeding uit te keren aan scholen voor basis-, voortgezet en beroepsonderwijs. Bedrag per onderwijsvragende in totaal over 4 jaar f 1 000,-. Het voorbudget 1999 is f 9,1 miljoen.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		107 518	139 049	24 507	29 100	74 776	
Nieuwe mutaties		- 15 372	- 73 638	9 023	9 945	4 490	
Stand ontwerpbegroting 1999	269 170	92 146	65 411	33 530	39 045	79 266	32 090

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		142 612	143 127	47 501	41 594	38 594	
Nieuwe mutaties		47 661	10 577	10 526	10 320	4 865	
Stand ontwerpbegroting 1999	172 183	190 273	153 704	58 027	51 914	43 459	43 084

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 21.04	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	42 161	11 458	11 145	11 142	5 890
1. Bijstelling uit aanvullende posten	79	79	16	13	11
2. Desalderingen	6 700				
3. Overboekingen (intern)	35 382	11 379	11 129	11 129	5 879
2. Autonome mutaties	5 500				
1. Diversen	5 500				
3. Beleidsmatige mutaties					
1. RA: arbeidsproductiviteit		- 881	- 619	- 822	- 1 025
		- 646	- 454	- 603	- 752
2. RA: budgettering incidenteel		- 235	- 165	- 219	- 273
Totaal	47 661	10 577	10 526	10 320	4 865

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De totale bijstelling uit de aanvullende post heeft betrekking op de prijsbijstelling 1998. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar artikel 26.06.

1.2

De desaldering in 1998 van f 6,7 miljoen (zie het ontvangstenartikel 21.01) heeft betrekking op de voorlopige afrekening van een aantal afgeronde projecten die de HBO-Raad in opdracht van het Ministerie van OCenW heeft uitgevoerd. Als belangrijkste worden genoemd stimulering internationalisering, plankader innovatieprojecten en nieuwe taken. De middelen zullen dit begrotingsjaar worden aangewend ter dekking van de overige uitgaven, de stagevergoeding, onderwijsmancipatie en commissies.

1.3

De interne overboeking van f 35,4 miljoen in 1998 bestaat uit de volgende mutaties:

- een overboeking van f 26 miljoen in 1998 van artikel 26.03. In het kader van «Investeren in voorsprong» is evenals vorig begrotingsjaar f 26 miljoen beschikbaar gesteld voor informatie- en communicatie-technologie lerarenopleidingen;
- een overboeking naar artikel 22.06 vanaf 1998 van f 0,1 miljoen in verband met de medefinanciering van de Landelijke Studentenvakbond;
- een structurele overboeking van de artikelen 18.01 (f 0,3 miljoen), 19.05 (f 0,2 miljoen), 20.03 (f 0,1 miljoen) en 22.03 (f 0,9 miljoen) als bijdrage in de dekking van de kosten voor de stagevergoeding aan lerarenopleidingen;
- een overboeking van artikel 20.03 voor de jaren 1998 tot en met 2002 van f 0,4 miljoen als bijdrage in de exploitatiekosten van het Maritiem Simulatortrainingscentrum in Terschelling;
- een overboeking van artikel 21.01 van f 3,5 miljoen. Gelet op onder meer de in de jaren tot en met 1997 aangegane (meerjarige) verplichtingen dient de omvang van de onverplichte ruimte van het budget voor overige uitgaven – binnen het gelijknamige artikel – op een adequaat niveau te worden gebracht. Derhalve is een bedrag van f 3,5 miljoen gecompenseerd ten laste van de normatieve exploitatievergoeding. Daarnaast is in 1998 een bedrag van f 0,4 miljoen geboekt

ten laste van artikel 21.01 (zie de toelichting bij artikel 21.01) voor curriculumvernieuwing hbo-verpleegkunde; dit bedrag was in 1997 toegevoegd aan artikel 21.01;

- een overboeking van artikel 20.03, 21.01 en 22.06 van elk f 1,8 miljoen voor de medefinanciering van het project bèta/techniek gedurende de jaren 1998 tot en met 2001;
- een overboeking naar artikel 21.01 van f 1 miljoen in 1998 ten laste van het budget voor internationalisering ter dekking van een besparingsverlies van die omvang op de bezuiniging kunstvakonderwijs;
- een overboeking van artikel 21.01 van f 0,3 miljoen voor elk van de jaren 1998 en 1999 voor de uitvoering van het beurzenprogramma kunstvakonderwijs door de Nuffic;
- een overboeking naar artikel 22.06 van f 54 000 in 1998 en f 28 000,– vanaf 1999 als bijdrage in de financiering van het Informatiecentrum Richtlijnen Algemeen Stelsel;
- een overboeking in 1998 van f 0,6 miljoen naar artikel 22.03 als bijdrage in de dekking van de toenemende kosten van het Universitair Asielfonds;
- een overboeking naar beleidsterrein 21 van f 0,7 miljoen vanaf 1998 uit de centrale middelen voor emancipatie.

2.1

In de slotwet 1997 is een autonome verlaging verwerkt van f 5,5 miljoen omdat in dat uitvoeringsjaar een aantal projecten in het kader van internationale structurele samenwerking, export hoger onderwijs en grenslanden (totaal f 4,3 miljoen) enerzijds en projecten voor de leraar-in-opleiding (totaal f 1,2 miljoen) anderzijds niet is toegekend. Om deze projecten in het begrotingsjaar 1998 alsnog te kunnen toekennen, is voor het begrotingsjaar 1998 een verhoging van eveneens f 5,5 miljoen opgenomen.

3.1 en 3.2

De jaarlijkse stijging van de arbeidsproductiviteit zal, ingevolge het Regeerakkoord, jaarlijks met 0,55% worden afgeroomd. Tevens zal de vergoeding voor de incidentele looncomponent beperkt worden tot 0,6%. Beide uitgavenbeperkingen uit het regeerakkoord zijn toegelicht bij artikel 21.01.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 21.04	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Overige uitgaven	267 970	90 946	64 211	170 983	189 073	152 504	43A	04.44
Internationale samenwerking	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200	43A	01.5
Totaal	269 170	92 146	65 411	172 183	190 273	153 704		

Artikel 21.05 Huisvesting

Algemeen

Dit artikel omvat de huisvestingsvergoeding voor de hogescholen. Deze vergoeding is complementair aan de vergoeding voor personele en materiële lasten (zie artikel 21.01). De huisvestingsvergoeding is een

uitvloeisel van de decentralisatie van de huisvestings- en bestedingsbeslissingen naar de hogescholen per 1 januari 1994. Vanaf deze datum ontvangen de hogescholen, net als voor de personele en materiële lasten, een normatieve vergoeding voor de huisvestingslasten.

De wettelijke grondslag van dit artikel is het Bekostigingsbesluit WHW.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		366 182	366 182	366 182	366 182	366 182	
Nieuwe mutaties		1 645	1 645	1 645	1 645	1 645	
Stand ontwerpbegroting 1999	366 165	367 827	367 827	367 827	367 827	367 827	367 827

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 21.05	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	1 645	1 645	1 645	1 645	1 645
1. Bijstelling uit aanvullende posten	1 645	1 645	1 645	1 645	1 645
Totaal	1 645	1 645	1 645	1 645	1 645

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De bijstelling uit de aanvullende post betreft de prijscompensatie 1998.

Tezamen met de decentralisatie van de huisvesting zijn de uitstaande bouwleningen aan de betreffende hogescholen overgedragen. In de gevallen waarin deze leningen onder rijksgarantie waren afgesloten, blijft deze garantie gedurende de resterende looptijd van kracht (zie onderstaand overzicht). Op nieuw aan te gane leningen wordt geen rijksgarantie verstrekt.

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantieovereenkomsten van het Rijk (x f 1 000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	41 867	35 544	30 515	26 482	23 053	19 930	16 931
Vervallen of te vervallen garanties	- 6 323	- 5 029	- 4 033	- 3 429	- 3 123	- 2 999	- 2 907
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	35 544	30 515	26 482	23 053	19 930	16 931	14 024

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.44.

Artikel 21.01 Ontvangsten hoger beroepsonderwijs

Algemeen

Dit artikel betreft de ontvangsten voor het beleidsterrein hoger beroepsonderwijs. Een gering deel heeft betrekking op de geraamde ontvangsten als gevolg van de afwikkeling van de jaarrekeningen van hogescholen. Het restant (ruim f 5 miljoen) betreft de raming van ontvangsten voor teveel betaalde uitkeringen.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 21.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		6 004	5 204	5 204	5 204	5 204	
Nieuwe mutaties		8 700					
Stand ontwerpbegroting 1999	4 688	14 704	5 204	5 204	5 204	5 204	5 204

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 21.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	6 700				
1. Desalderingen	6 700				
2. Autonome mutaties	2 000				
1. Afrekeningen	2 000				
Totaal	8 700				

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De desaldering van f 6,7 miljoen heeft betrekking op de voorlopige afrekening van een aantal afgeronde projecten die de HBO-Raad in opdracht van het ministerie van OCenW heeft uitgevoerd. Deze middelen zullen in het begrotingsjaar 1998 opnieuw worden ingezet ter financiering van diverse projecten (zie uitgavenartikel 21.04).

2.1

Deze mutatie heeft betrekking op een verrekening van een te hoog berekende premie voor invaliditeitsuitkeringen, waarvan de financiering per 1 januari 1995 is ondergebracht bij het Fonds Arbeidsongeschiktheidsverzekering Overheidspersoneel.

Economische en functionele codering

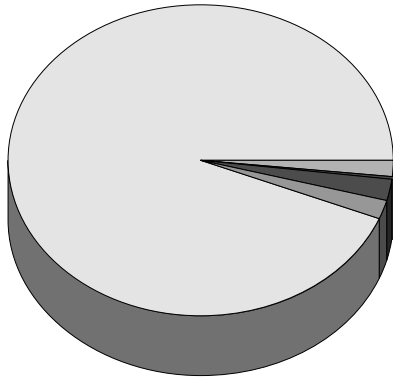
De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 21.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Ontvangsten jaarrekeningen hogescholen	1 874	838	38	43A	04.44
Overige ontvangsten	2 814	13 866	5 166	43A	04.9
Ontvangsten internationale samenwerking	0	0	0	43A	01.5
Totaal	4 688	14 704	5 204		

Beleidsterrein 22 WETENSCHAPPELIJK ONDERWIJS

Artikelen binnen beleidsterrein 22 Wetenschappelijk onderwijs

Uitgaven wo f 5.543 mln.
Ontvangsten wo f 2 mln.

	22.01 Universiteiten f 5.214 mln.
	22.02 Inst.inter.onderw./onderz. f 101 mln
	22.03 Ov. inst. hoger onderwijs f 131 mln.
	22.04 Rechtspos. uitkeringen f 14 mln.
	22.05 Overige uitgaven f 84 mln.

Artikel 22.01 Universiteiten

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor de universiteiten en academische ziekenhuizen als bedoeld in de onderdelen a, b en i van de bijlage behorende bij de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), uitgezonderd de openbare universiteit te Wageningen.

Universiteiten

Volgens artikel 1.3 van de WHW hebben de universiteiten tot taak het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Op grond van de WHW hebben de universiteiten aanspraak op bekostiging door de overheid.

De berekeningswijze op grond waarvan de rijksbijdrage aan de universiteiten wordt bepaald, is volgens artikel 2.6, eerste lid, van de WHW, vastgelegd in hoofdstuk 2 van het Bekostigingsbesluit WHW.

In het landelijk beschikbare budget voor universiteiten zijn verhogingen begrepen in verband met de uitbreiding van de capaciteit eerstejaars studenten voor geneeskunde en tandheelkunde en voor het met de Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) gesloten convenant om de deelname aan de universitaire lerarenopleidingen (ulo) te vergroten. Voor de uitvoering van het ulo-convenant wordt in de periode tot 2005 – in relatie tot het aantal opgeleide leraren – f 6,4 miljoen extra gereserveerd.

De op het beleidsterrein in te vullen taakstellingen hebben gevolgen voor het landelijk beschikbare budget voor de universiteiten. Deze bezuinigingen worden naar evenredigheid over de Rijksbijdrage aan de universitei-

ten (onderwijs-, verwevenheids- en onderzoeksdeel, deel academische ziekenhuizen) en de overige instituten hoger onderwijs verdeeld, met uitzondering van de taakstelling op de incidentele looncomponent, die niet aan het deel academische ziekenhuizen wordt toegekend. Daarnaast hebben de universiteiten extra inkomsten als gevolg van de jaarlijkse indexering van de collegegelden. Deze lopen op van f 6,9 miljoen in 1999 tot f 27,7 miljoen structureel. Deze extra inkomsten worden in mindering gebracht op de rijksbijdrage aan de universiteiten.

In het landelijk beschikbare budget is de meerjarige doorwerking van eerdere loonbijstellingen verwerkt. In 1999 leidt dit tot hogere uitgaven omdat een deel van deze bijstellingen pas in de loop van 1998 zijn ingegaan. Deze eerdere bijstellingen betreffen de maatregelen uit hoofde van de CAO sector O&W 1996–1998 (salarisverhoging, eindejaarsuitkering, kwaliteitsbeleid en arbeidsduurverkorting) alsmede de oploop van de werkgeverspremie voor de pensioenen (het zogeheten ABP-complex) en de aanpassing van de tegemoetkoming in de ziektekosten (ZKOO). Tevens is in het meerjarenbudget de resterende vergoeding voor incidentele loonsomstijging 1999 tot en met 2003 verwerkt.

Academische ziekenhuizen

Het budget «academische ziekenhuizen» maakt onderdeel uit van de rijksbijdrage van de universiteiten, en is conform de in de WHW (artikel 1.4) verankerde taak bedoeld voor het wetenschappelijk geneeskundig onderwijs en onderzoek aan de universiteiten waaraan zij zijn verbonden.

Overig

Op artikel 22.01 zijn naast de hiervoor genoemde bedragen onder meer middelen geraamd voor liquiditeitsbijstelling, technische bijstellingen op het gebied van de arbeidsvoorwaarden en herstructureringsmiddelen wetenschappelijk onderzoek.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		5 018 974	5 146 826	5 209 524	5 227 113	5 211 373	
Nieuwe mutaties		84 725	66 947	42 925	13 402	– 15 476	
Stand ontwerp-begroting 1999	4 920 181	5 103 699	5 213 773	5 252 449	5 240 515	5 195 897	5 175 172

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 22.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	84 725	100 043	101 049	100 719	100 541
1. Bijstelling uit aanvullende posten	91 047	106 240	104 758	104 434	104 267
2. Overboekingen (intern)	– 6 322	– 6 197	– 3 709	– 3 715	– 3 726
2. Autonome mutaties		– 800	– 800	– 800	– 800
1. Diversen		– 800	– 800	– 800	– 800
3. Beleidsmatige mutaties		– 32 296	– 57 324	– 86 517	– 115 217
1. Ophoging numerus fixus			7 000	10 000	13 000
2. RA: arbeidsproductiviteit		– 18 653	– 37 329	– 56 055	– 73 988
3. RA: budgettering incidenteel		– 6 743	– 13 495	– 20 262	– 26 729
4. RA: indexatie collegegeld		– 6 900	– 13 500	– 20 200	– 27 500
Totaal	84 725	66 947	42 925	13 402	– 15 476

Toelichting op de nieuwe mutaties:

1.1

Deze reeks betreft de bijstelling als gevolg van salarismaatregelen 1998, waaronder de CAO sector O&W 1996–1998 en de prijsmaatregelen 1998.

1.2

De interne overboekingen hebben betrekking op:

- overboekingen binnen beleidsterrein 22 als gevolg van ontvangen middelen voor salarismaatregelen (CAO sector O&W 1996–1998);
- een overboeking naar artikel 22.06 ter compensatie voor de ophoging in 1998 en 1999 van het budget «Stimulering internationalisering».

2.1

Verlaging uitgavenartikel 22.01 ter compensatie van de lagere ontvangstenraming.

3.1

Bijstelling van de meerjarenraming als gevolg van de verhoging van de capaciteit eerstejaars studenten voor geneeskunde en tandheelkunde.

3.2.

Bij de overheid is – net als in de marktsector – sprake van een jaarlijkse stijging van de arbeidsproductiviteit. Deze productiviteitsstijging zal, ingevolge het Regeerakkoord, jaarlijks voor 0,55% worden afgeroomd. Deze korting op de rijksbijdrage bedraagt in het jaar 2002 dus 2,2%.

3.3.

De vergoeding voor incidentele loonontwikkeling wordt in deze kabinetsperiode vastgesteld op 0,6%. In de voorgaande meerjarenbegroting was reeds een vergoeding voor incidentele loonontwikkeling verwerkt van 0,8% in de periode 1999 tot en met 2002. Dit betekent dat de vergoeding met 0,2% per jaar wordt verlaagd.

3.4.

In het Regeerakkoord is een algemene indexatie opgenomen van de eigen bijdragen van burgers voor door de overheid te leveren diensten. De collegegelden waren tot nu toe niet gekoppeld aan de algemene prijsontwikkeling, maar werden stapsgewijs verhoogd, laatstelijk met f 500,- in drie stappen tot 1998. Vanaf 1999 is geen verdere collegegeldverhoging voorzien anders dan de verhoging die samenhangt met de algemene prijsontwikkeling.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 22.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Universiteiten		nvt		4 112 129	4 244 236	4 328 482	43A	04.43
Academische ziekenhuizen				808 052	859 463	885 291	43A	04.6
Totaal	0	0	0	4 920 181	5 103 699	5 213 773		

Artikel 22.02 Instituten internationaal onderwijs en onderzoek

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor de instituten voor internationaal onderwijs en onderzoek:

- Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC);
- International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE);
- Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS);
- Stichting Maastricht School of Management (RVB/MSM);
- Institute of Social Studies (ISS);
- Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtekaartering en Aardkunde (ITC);
- Stichting Afrika Studiecentrum (ASC);
- United Nations University Maastricht (UNU).

Op de uitgaven voor 1999 van de instituten voor internationaal onderwijs en onderzoek zijn subsidievoorwaarden van toepassing.

In 1997 was voor de NUFFIC als eerste instelling onder dit artikel een budgettrek aan de subsidie toegevoegd op het gebied van uitkeringen na ontslag. Met ingang van 1 januari 1998 zijn eveneens budgettrekken op dit gebied aan de subsidies van het IHE, het ISS, het ITC en het ASC toegevoegd (zie ook de toelichting bij artikel 22.04).

In mei 1998 vond de evaluatie plaats van de in 1994 in gang gezette samenwerking tussen de vijf instituten voor internationaal onderwijs en onderzoek (IHE, IHS, RVB/MSM, ISS en ITC) en de Landbouwniversiteit Wageningen, genaamd SAIL (Samenwerkingsverband Instituten internationaal onderwijs en LUW). Tegelijkertijd was de financiering van programma's en instituten op het gebied van internationaal onderwijs onderwerp van interdepartementaal beleidsonderzoek onder regie van het ministerie van Financiën. De resultaten van de onderzoeksrapporten zijn inmiddels aan het Kabinet voorgelegd. Dit zal in 1999 niet tot wijziging van de budgetten leiden. Op het artikel zal, voor de uitgaven die niet worden toegerekend aan de Homogene Groep Internationale Samenwerking, een korting worden aangebracht als uitvloeisel van de taakstellingen uit het Regeerakkoord. Deze taakstelling, die structureel f 0,8 miljoen bedraagt en naar ratio over de instellingen wordt verdeeld, zal bij Voorjaarsnota 1999 worden geëffectueerd.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		95 809	95 105	95 392	95 563	95 563	
Nieuwe mutaties		1 739	5 651	5 266	4 873	4 173	
Stand ontwerp-begroting 1999	100 647	97 548	100 756	100 658	100 436	99 736	99 736

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 22.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	1 739	5 651	5 266	4 873	4 173
1. Bijstelling uit aanvullende posten	13	13	13	13	13
2. Overboekingen (extern)	1 654	1 667	1 682	1 690	1 690
3. Overboekingen (intern)	72	3 971	3 571	3 170	2 470
Totaal	1 739	5 651	5 266	4 873	4 173

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Deze reeks betreft de prijsbijstelling 1998.

1.2

Dit is een overboeking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken door bijstellingen van de subsidies als gevolg van salarismaatregelen, incidentele looncomponent en prijsbijstelling 1997.

1.3

Dit is het saldo van diverse mutaties binnen beleidsterrein 22, waaronder de toevoeging van budgetreeksen op het gebied van uitkeringen na ontslag ten laste van artikel 22.04.

*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 22.02	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Nederlandse Organisatie voor Internationale samenwerking in het Hoger Onderwijs (NUFFIC)				17 791	14 310	13 316	43A	04.43
International Institute for Infrastructural, Hydraulic and Environmental Engineering (IHE)				14 256	14 292	14 740	43A	04.43
Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS)				4 321	4 332	4 348	43A	04.43
Stichting Maastricht School of Management (RVB/MSM)		nvt		3 922	3 933	3 949	43A	04.43
Institute of Social Studies (ISS)				15 918	15 967	17 029	43A	04.43
Internationaal Instituut voor Lucht- en Ruimtevaartering en Aardkunde (ITC)				38 545	38 646	40 982	43A	04.43
Stichting Afrika Studiecentrum (ASC)				4 614	4 629	4 947	43A	04.43
United Nations University				1 280	1 285	1 290	43A	04.43
Overige					154	155	43A	04.43
Totaal¹				100 647	97 548	100 756		

¹ Hierin is begrepen voor Internationale Samenwerking:

87 121 87 378 87 717

Artikel 22.03 Overige instituten hoger onderwijs

Algemeen

Op dit artikel zijn de verwachte uitgaven geraamd voor de volgende instituten en activiteiten:

- Open Universiteit Nederland
- Universiteit voor Humanistiek
- Katholieke Theologische Faculteit Tilburg
- Katholieke Theologische Universiteit Utrecht
- Katholieke Theologische Universiteit Nijmegen
- Theologische Universiteit der Gereformeerde Kerken in Nederland (Kampen)
- Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken (Apeldoorn)
- Nederlandse Hervormde Kerk
- Evangelisch-Lutherse Kerk
- Remonstrantse Broederschap
- Algemene Doopsgezinde Sociëteit
- Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland
- Oud Katholieke Kerk
- Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland
- Nederlands-Israëlitisch Genootschap
- Europees Universitair Instituut Florence
- Nederlandse deelneming aan studiecentra en commissies van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)
- Nederlands Vlaams Instituut Caïro
- Japan-Nederland Instituut
- Netherlands America Commission for Educational Exchange (NACEE)
- Stichting Handicap en Studie
- Stichting UAF Steunpunt (SUS) / UAF (Universitair Asiel Fonds)
- Liaison Comité
- Interstedelijk Studentenoverleg
- Landelijke Studenten Vakbond

De volgende wettelijke regelingen zijn van toepassing op de bekostiging van de instellingen van hoger en postacademisch onderwijs:

- voor de Open Universiteit Nederland de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, Stb. 1992, 593;
- voor de theologische opleidingen en voor de opleidingen vanwege kerkgenootschappen de nog gehandhaafde bepalingen uit de Wet op het wetenschappelijk onderwijs 1960, zoals gewijzigd bij Wet van 23 december 1988, Stb. 682, Rijksbijdrage wetenschappelijk theologisch en levensbeschouwelijk onderwijs.

Daarnaast is ook een aantal subsidies en bijdragen aan instellingen en commissies opgenomen die inhoudelijk nauw verwant zijn aan de onder artikel 22.03 vallende activiteiten.

Open Universiteit Nederland

De wijze waarop de rijksbijdrage aan de Open Universiteit Nederland wordt berekend, is neergelegd in hoofdstuk 4 van het Bekostigingsbesluit ter uitvoering van artikel 2.6 van de WHW. Het totaalbudget is als volgt samengesteld (bedragen in miljoenen guldens en gebaseerd op het salarisoniveau per 1 december 1998 en het prijsniveau 1997):

– Basisvoorziening	57,1
– Prestatiegebonden deel	14,3
– Wachtgelden	1,2
– Investerings	1,0
– Totaal	<u>73,6</u>

Universiteit voor Humanistiek en theologische opleidingen

De bekostiging van de Universiteit voor Humanistiek en de theologische opleidingen is gebaseerd op een overgangsmodel dat met de betrokken kerkgenootschappen en de Universiteit voor Humanistiek was overeengekomen. Voor het jaar 1999 wordt de uitkomst constant gehouden op het niveau 1998.

Ambtsopleidingen kerkgenootschappen

De bekostiging van de ambtsopleidingen van een aantal kerkgenootschappen verloopt deels via reguliere middelentoewijzing aan openbare universiteiten. Het restant wordt rechtstreeks aan de betrokken kerkgenootschappen toegekend. Met de Nederlandse Hervormde Kerk is een convenant gesloten over de bekostiging van de ambtsopleiding.

Deelname aan internationale instellingen

De bekostiging van de NACEE is gebaseerd op de Fulbrightovereenkomst van 1949 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika. Ook de bijdragen aan de OESO en het Europees Universitair Instituut Florence zijn gebaseerd op internationale afspraken. De subsidies aan het Nederlands Vlaams Instituut te Caïro en het Japan-Nederland Instituut worden via de Rijksuniversiteit Leiden verstrekt. Op deze instituten zijn subsidievoorwaarden van toepassing.

Stichting UAF Steunpunt (SUS) / UAF (Universitair Asiel Fonds)

Bij het opstellen van de meerjarenramingen van het UAF is van een stabilisatie in studentenaantallen uitgegaan. Het aantal vluchtelingstudenten dat echter een beroep doet op de SUS-regeling (WSF voor de leeftijd 27–30 jaar en tegemoetkoming studiekosten voor deeltijdstudenten) stijgt fors. Daarom is het budget voor het UAF in ieder geval vanaf 1999 structureel verhoogd met een bedrag van f 1 miljoen.

Interstedelijk Studentenoverleg (ISO) en Landelijke Studenten Vakbond (LSVb)

Met de ISO en de LSVb wordt jaarlijks overleg gevoerd over de hoogte van het budget dat betrekking heeft op de activiteiten van ISO en LSVb gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het hoger onderwijs. Van het bedrag dat maximaal beschikbaar is voor beide organisaties, is een klein gedeelte (circa f 25 000,-) bedoeld als reguliere subsidie ter bestrijding van de kosten van de organisatie en de reiskosten van vrijwilligers en kaderleden.

Uitkeringen na ontslag

In 1994 is voor de Open Universiteit Nederland als eerste instelling onder dit artikelnummer een budgettrek op het gebied van uitkeringen na ontslag aan de rijksbijdrage toegevoegd.

Met ingang van 1 januari 1998 zijn nu ook budgetreeksen voor het betalen van de kosten van uitkeringen na ontslag aan de subsidies van de Universiteit voor Humanistiek en de Theologische Universiteit der Gereformeerde kerken in Nederland toegevoegd (zie ook de toelichting bij artikel 22.04).

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		127 450	127 507	128 542	129 369	130 169	
Nieuwe mutaties		1 120	3 493	2 890	2 377	1 892	
Stand ontwerp-begroting 1999	125 946	128 570	131 000	131 432	131 746	132 061	132 861

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 22.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	1 120	4 012	3 927	3 935	3 947
1. Bijstelling uit aanvullende posten	1 109	1 109	1 110	1 111	1 112
2. Overboekingen (intern)	11	2 903	2 817	2 824	2 835
3. Beleidsmatige mutaties		- 519	- 1 037	- 1 558	- 2 055
1. RA: arbeidsproductiviteit		- 381	- 762	- 1 144	- 1 510
2. RA: budgettering incidenteel		- 138	- 275	- 414	- 545
Totaal	1 120	3 493	2 890	2 377	1 892

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Deze reeks betreft de verhoging van de subsidie voor het Universitair Asiel Fonds en de prijsbijstelling 1998.

1.2

De interne overboekingen hebben betrekking op:

- overboeking naar beleidsterrein 21 van f 832 000,- per jaar in verband met de stagevergoeding lerarenopleidingen;
- overboeking van beleidsterrein 21 van f 642 000,- in verband met de verhoging van de subsidie voor het Universitair Asiel Fonds in 1998;
- saldo van diverse mutaties binnen beleidsterrein 22, waaronder de toevoeging van budgetreeksen op het gebied van uitkeringen na ontslag ten laste van artikel 22.04.

3.1.

Voor deze maatregel wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 22.01.

3.2.

Voor deze maatregel wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 22.01.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 22.03	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Open Universiteit Nederland				72 800	73 525	73 602	43A	04.43
Universiteit voor Humanistiek				5 961	6 097	6 513	43A	04.43
Katholieke instellingen wetenschappelijk theologisch onderwijs				21 697	22 195	22 626	43A	443
Theologische universiteit der Gereformeerde Kerken in Nederland				7 153	7 317	7 657	43A	443
Theologische universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken				1 030	1 052	1 074	43A	443
Nederlandse Hervormde Kerk				6 008	6 073	6 190	43A	04.43
Evangelisch-Lutherse Kerk				250	257	264	43A	04.43
Remonstrantse Broederschap				136	140	143	43A	04.43
Algemene Doopsgezinde Sociëteit				117	120	124	43A	04.43
Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland		nvt		135	139	142	43A	04.43
Oud Katholieke Kerk				135	139	142	43A	04.43
Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland				135	139	142	43A	04.43
Nederlands-Israëlitisch Genootschap				240	245	253	43A	04.43
Europees Universitair Instituut Florence				1 849	2 324	2 423	43G	04.40
Von Karman Instituut Brussel				335	0	0	43G	04.40
Nederlandse deelneming aan studiecentra en commissies van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)				130	155	155	43A	04.40
Nederlands Vlaams Instituut Caïro				140	140	140	43A	04.40
Japan-Nederland Instituut				195	195	195	43A	04.40
Netherlands America Commission for educational exchange				850	850	850	43A	04.40
Stichting Handicap en Studie				644	658	673	43A	04.40
Stichting UAF Steunpunt (SUS)/UAF (Universitair Asiel Fonds)				5 525	6 537	5 279	43A	04.40
Liaison Comité				15	16	16	43A	04.40
Interstedelijk Studentenoverleg				181	181	181	43A	04.40
Landelijke Studenten Vakbond				285	200	200	43A	04.40
Overige					- 124	2 016	43A	04.40
Totaal				125 946	128 570	131 000		

Artikel 22.04 Rechtspositionele uitkeringen

Algemeen

Na budgettering van de kosten van uitkeringen na ontslag voor de universiteiten en academische ziekenhuizen (1 januari 1991), de Open Universiteit Nederland (1 januari 1994) en de Stichting Nederlandse Organisatie voor Internationale samenwerking in het Hoger Onderwijs NUFFIC (1 januari 1997), zijn met ingang van 1 januari 1998 deze uitgaven ook voor zes zogenoemde overige instellingen voor wetenschappelijk onderwijs gebudgetteerd. Daarmee zijn de instellingen zelf verantwoordelijk voor de financiering van deze uitgaven binnen hun totale subsidie. Behalve de drie Katholieke instellingen voor wetenschappelijk theologisch onderwijs (KIWTO's, Katholieke Theologische Universiteit Utrecht, Theologische Faculteit Tilburg en Faculteit der Godgeleerdheid bij de

Katholieke Universiteit Nijmegen) zijn nu alle instellingen voor wetenschappelijk onderwijs gebudgetteerd, voor zover het Besluit werkloosheid onderwijs-en onderzoekspersoneel (BWO) op (het personeel van) die instellingen van toepassing is.

De budgetreeks voor de KIWTO's zal pas in de uitvoering van de begroting 1999 aan de subsidies (artikel 22.03) worden toegevoegd omdat thans de verdeling over de drie instellingen nog niet bekend is.

Ten laste van dit begrotingsartikel worden nog de kosten van oude ontslaguitkeringsrechten betaald van ex-personeel van niet meer of niet meer rechtstreeks door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen gesubsidieerde instellingen.

Daarnaast komen ten laste van dit artikel onder andere ook nog de kosten van pensioenrechten van kerkelijke hoogleraren.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		17 776	17 759	17 711	17 719	17 719	
Nieuwe mutaties		- 2 095	- 3 962	- 3 464	- 3 064	- 2 364	
Stand ontwerp-begroting 1999	9 783	15 681	13 797	14 247	14 655	15 355	15 355

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 22.04	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 2 095	- 3 962	- 3 464	- 3 064	- 2 364
1. Overboekingen (intern)	- 2 095	- 3 962	- 3 464	- 3 064	- 2 364
Totaal	- 2 095	- 3 962	- 3 464	- 3 064	- 2 364

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Saldo van diverse mutaties binnen beleidsterrein 22, waaronder de toevoeging van budgetreeksen op het gebied van uitkeringen na ontslag ten gunste van de artikelen 22.02 en 22.03

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.43.

Artikel 22.05 Garantie voor rente en aflossing investeringen academische ziekenhuizen

Op dit artikel worden de verplichtingen van het Rijk geraamd voor garanties op leningen van investeringen in ruimtelijke voorzieningen van academische ziekenhuizen.

De garanties zijn aangegaan in de periode dat de Garantieregeling academische ziekenhuizen 1987 van kracht was. De regeling is met ingang van 15 april 1991 ingetrokken.

Overzicht risico-ontwikkeling met betrekking tot garantieovereenkomsten van het Rijk (x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	1 244 839	1 205 082	1 168 049	1 131 232	1 094 523	1 057 962	1 021 765
vervallen of te vervallen garanties	- 39 757	- 37 033	- 36 817	- 36 709	- 36 561	- 36 197	- 35 888
verleende of te verlenen garanties							
uitstaand risico per 31 december	1 205 082	1 168 049	1 131 232	1 094 523	1 057 962	1 021 765	985 877

Economische en functionele codering

De economische en functionele code is 63A respectievelijk 04.6.

Artikel 22.06 Overige uitgaven

De op dit artikel geraamde bedragen kunnen als volgt worden gespecificeerd (in miljoenen gulden).

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1. Universiteiten en academische ziekenhuizen							
a. Studeerbaarheidsfonds	56,0	56,0	55,5				
b. Jonge hoogleraren	10,0	10,0	10,0	10,0			
c. Adviseurs	0,2	1,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
d. Ontwikkelingsgeneeskunde	2,2	4,0					
e. Innovatiebudget wo	5,0	3,3	8,3	8,3	8,3		
f. Overige uitgaven	6,3	5,1	2,3	2,3	2,3	9,6	9,6
Totaal 1	79,7	79,4	76,2	20,7	10,7	9,7	9,7
2. Overige instellingen van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek							
a. Diverse instituten/commissies	0,1	0,1	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
b. Stimulering internationalisering	7,7	9,4	5,8	4,1	6,3	9,0	9,0
c. Beurzen en toelagen	0,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal 2	8,5	10,5	7,4	5,7	7,9	10,6	10,6
Totaal-Generaal	88,2	89,9	83,6	26,4	18,6	20,3	20,3

Ter toelichting dient het volgende.

1.a Studeerbaarheidsfonds

De hier opgenomen middelen dienen voor verdere ondersteuning van projecten gericht op verbetering van kwaliteit en studeerbaarheid.

1.b Jonge hoogleraren

Het betreft hier middelen voor de tijdelijke stimuleringsregeling voor aanstelling van jonge hoogleraren, uit te voeren door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Eind 1997 is de procedure gestart voor het toekennen van plaatsen op het terrein der geesteswetenschappen. Voor het derde en vierde jaar van de regeling is gekozen voor drie disciplines: psychologie en pedagogiek, biologie en werktuigbouwkunde.

1.c Adviseurs

Dit budget dient ter dekking van de kosten voor adviseurs, die adviseren over voorgestelde en in uitvoering zijnde investeringsprojecten van academische ziekenhuizen en die worden ingeschakeld voor incidentele onderzoeken.

1.d Ontwikkelingsgeneeskunde

Met ingang van 1999 is de directe financiële bijdrage ten laste van de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan het programma ontwikkelingsgeneeskunde beëindigd. Dit vindt in belangrijke mate plaats bij de academische ziekenhuizen.

1.e Innovatiebudget wo

In de ontwerp-begroting 1998 is aangekondigd dat voor een aantal actuele beleidsprioriteiten een innovatiebudget wo zou worden ingericht, waaruit snel en op maat nieuwe ontwikkelingen kunnen worden gestimuleerd. Om de bijdrage van het innovatiebudget aan de beleidsontwikkeling optimaal te laten zijn, zal de inzet van dit budget meerjarig worden vastgelegd. Uit het innovatiebudget worden in elk geval de volgende activiteiten gesubsidieerd:

- *dualisering*
Hierbij gaat het om de uitvoering van de ministeriële regeling stimulering experimenten duale opleidingen wo, waarin f 11,8 miljoen is opgenomen voor dergelijke experimenten (1998 f 2,8, 1999 f 4,5 en 2000 f 4,5 miljoen).
- *aansluiting tussen vwo en wo*
Voor de periode 1999–2001 ontvangen universiteiten hiervoor jaarlijks f 0,2 miljoen, onder voorwaarde dat zij een even grote eigen bijdrage leveren.

1.f Overige uitgaven

De geraamde budgetten zijn onder meer voor onvoorziene gebeurtenissen en risico's in het veld van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Tevens is in deze budgetten een bedrag van f 0,2 miljoen voorzien voor de financiering van schade van een grote omvang als gevolg van brand, storm en dergelijke voor de aangewezen instellingen van wetenschappelijk onderwijs en een bedrag van f 0,3 miljoen voor lasten van rente en afschrijving bij academische ziekenhuizen.

2.a Diverse instituten en commissies

Dit budget betreft de kosten van het ingevolge artikel 7.64 van de WHW ingestelde College van Beroep.

2.b Stimulering internationalisering

Deze middelen dienen ervoor om door middel van gerichte stimulerings-subsidies de internationale positie van Nederland en het Nederlands wetenschappelijk onderwijs verder te versterken. Hiertoe behoren onder meer de volgende activiteiten:

- Japan prijswinnaarsprogramma (een programma om de kennis over Japan bij leidinggevendenden in het bedrijfsleven te stimuleren): f 1,3 miljoen;
- grenslandenbeleid in het kader van de Regeling stimulering grensoverschrijdende samenwerking hoger onderwijs 1997–2000: f 3,3 miljoen in 1999 en f 3,0 miljoen in 2000;
- DUO-fellowship-programma met Noordrijnland-Westfalen: f 150 000,– per jaar gedurende de periode 1998–2000;
- «export ho» in het kader van de Stimuleringsregeling aantrekken buitenlandse studenten 1997–2000: f 1,3 miljoen per jaar voor de jaren 1999 en 2000.

2.c Beurzen en toelagen

Het begrote bedrag heeft betrekking op verplichtingen van beurzen en toelagen voor studenten aan het Europees Universitair Instituut te Florence en voor vertegenwoordigers van de organisaties in de Studentenkamer. Voor de laatste categorie is een bedrag van f 285 000,– beschikbaar.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.06	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		85 425	84 540	29 867	20 278	20 278	
Nieuwe mutaties		– 33 983	– 67 297	– 20 515	– 4 735	16	
Stand ontwerp-begroting 1999	130 284	51 442	17 243	9 352	15 543	20 294	20 294

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.06	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		85 425	84 540	29 867	20 278	20 278	
Nieuwe mutaties		4 426	– 993	– 3 536	– 1 735	16	
Stand ontwerp-begroting 1999	88 134	89 851	83 547	26 331	18 543	20 294	20 294

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 22.06	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	4 426	– 993	– 3 536	– 1 735	16
1. Bijstelling uit aanvullende posten	60	55	12	13	14
2. Overboekingen (extern)	116				
3. Overboekingen (intern)	4 250	– 1 048	– 3 548	– 1 748	2
Totaal	4 426	– 993	– 3 536	– 1 735	16

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1
Deze reeks betreft de prijsbijstelling 1998.

1.2

Overboeking van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer voor haar aandeel in de Hoger Onderwijs Milieuprijs 1998.

1.3

De interne overboekingen hebben betrekking op:

- een overboeking naar beleidsterrein 27 voor de bijdrage van f 1,8 miljoen per jaar gedurende de periode 1997–2000 in verband met het ondersteunen van projecten die tot doel hebben waardevolle collecties van cultuurhistorisch en/of wetenschappelijk belang bij wetenschappelijke instellingen te behouden (academisch erfgoed);
- een overboeking naar beleidsterrein 23 van f 95 000,- per jaar in verband met een gasthoogleraarschap aan de universiteit van Ann Arbor te Michigan in de Verenigde Staten van Amerika;
- een overboeking naar beleidsterrein 21 in verband met de bijdrage van f 1,8 miljoen per jaar gedurende de periode 1998–2001 in de financiering van het project «bèta-techniek» (stimulering van vernieuwing van de technische universiteiten en de bijdrage aan de Stichting Axis, die belast is met de uitvoering van het onderwijsbrede convenant bèta/techniek);
- een overboeking van beleidsterreinen 17 en 21 in verband met bijdragen van f 108 000,- in 1998 en f 56 000,- per jaar vanaf 1999 voor de structurele voorziening in de voortgang van het Informatiecentrum Richtlijnen Algemeen Stelsel (IRAS);
- een saldo van diverse mutaties binnen beleidsterrein 22, waaronder compensatie voor de ophoging in 1998 en 1999 van het budget «Stimulering internationalisering» ten laste van artikel 22.01.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 22.06	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Overige uitgaven universiteiten	100 533	23 627	11 860	71 600	70 450	73 767	43A	04.43
Overige uitgaven academische ziekenhuizen	2 443	7 000	400	2 443	7 000	400	43A	04.6
Beleidsgerichte onderzoeken	60			60			12	04.40
Diverse commissies en voorzieningen	27 248	20 815	4 983	14 031	12 401	9 380	43A	04.40
Totaal ¹	130 284	51 442	17 243	88 134	89 851	83 547		

¹ Hierin is begrepen voor Internationale Samenwerking: 300 1 300 1 300

Artikel 22.01 Ontvangsten wetenschappelijk onderwijs

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 22.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		3 470	3 220	3 220	3 220	3 220	
Nieuwe mutaties		0	– 800	– 800	– 800	– 800	
Stand ontwerp-begroting 1999	2 670	3 470	2 420	2 420	2 420	2 420	2 420

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 22.01	1998	1999	2000	2001	2002
2. Autonome mutaties		- 800	- 800	- 800	- 800
1. Diversen		- 800	- 800	- 800	- 800
Totaal	0	- 800	- 800	- 800	- 800

*Toelichting op de nieuwe mutaties***2.1**

Compensatie van de lagere ontvangstenraming ten laste van het uitgavenartikel 22.01.

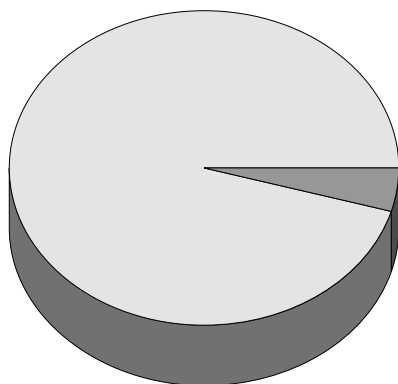
*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 22.01 ontvangsten		ontvangsten			codering	
		1997	1998	1999	econ.	funct.
Ontvangsten universiteiten	nvt	2 670	3 470	2 420	43A	04.43
Totaal¹		2 670	3 470	2 420		
¹ Hierin is begrepen voor internationale samenwerking		2 294	2 315	2 324		

Beleidsterrein 23 ONDERZOEK EN WETENSCHAPSBELEID

Artikelen binnen beleidsterrein 23 Onderzoek en Wetenschapsbeleid

Uitgaven owb f 1.360 mln.
Ontvangsten owb f 183 mln.

- 23.01 Inst. Ond.&Wetensch. f 1.303 mln.
- 23.04 Coördinatie Weten.beleid f 57 mln.

Artikel 23.01 Instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening

Algemeen

Met het budget voor instellingen voor onderzoek en wetenschapsbeoefening worden op basis van wetten, koninklijke besluiten, internationale verdragen en statuten een dertigtal grote(re) en kleinere instellingen van verschillend karakter bekostigd. Dit budget omvat f 1 303,0 miljoen voor 1999. In dit bedrag zijn de nog nader te verdelen ombuigingen voor het Regeerakkoord ten aanzien van de arbeidsproductiviteit collectieve sector en budgettering incidentele loonsomstijging opgenomen.

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Volgens de huidige NWO-wet is de primaire taak van de NWO het bevorderen van kwaliteit in het wetenschappelijk onderzoek. Dit zal ook in de toekomst een zeer belangrijke taak blijven. De laatste jaren is echter, zowel bij de organisatie zelf als bij het ministerie, de overtuiging gegroeid dat meer aandacht en middelen moeten worden besteed aan onderzoek dat gewenst is op basis van prioriteiten die vanuit de samenleving worden aangereikt. Die prioriteitsstelling komt tot stand op basis van het in 1992 ingezette verkenningproces.

De NWO heeft een hoofdrol bij de uitvoering van dit wetenschapsbeleid. Zoals op 21 april 1997 aan de Tweede Kamer is medegedeeld bestaat het voornemen om aan deze belangrijke taakuitbreiding van de NWO ook een wettelijke basis te geven door de huidige NWO-wet te wijzigen. Over de koerswijziging in de richting van meer maatschappelijk georiënteerd onderzoek bestaat overeenstemming tussen de minister en de NWO. Voor NWO als geheel is een bedrag van f 549,8 miljoen gereserveerd. Onderdelen van de organisatie ontvangen ook middelen uit de derde geldstroom. De zogenaamde stimuleringsmiddelen nemen daarbij een

bijzondere positie in. Oorspronkelijk had het ministerie deze middelen in eigen beheer, maar een aantal jaren geleden is het beheer van deze middelen overgedragen aan de NWO. Met deze middelen worden onderzoeksprogramma's opgezet op terreinen van grote maatschappelijke betekenis. De middelen worden aangevuld met bijdragen van andere departementen en van de NWO.

Koninklijke Nederlandse Academie van wetenschappen (KNAW)

De KNAW heeft een drievoudige taak. Zij is een internationaal forum voor de uitwisseling van gereputeerde geleerden, zij adviseert de regering over vragen van wetenschapsbeoefening en zij beheert een aantal onderzoeksinstellingen. Daarnaast financiert zij het succesvolle Academieonderzoekersprogramma. Verreweg het grootste deel van de KNAW-begroting (f 134,8 miljoen) is bestemd voor beide laatstgenoemde onderwerpen.

Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO)

In 1998 heeft TNO het strategisch plan 1999–2002 uitgebracht. Dit plan bevat de strategie van de organisatie voor de komende periode en de hoofdlijnen van de meerjarenprogramma's basis- en doelfinanciering. Het Kabinet heeft zijn standpunt over het plan ingenomen en het niveau voor de periode 1999–2002 vastgelegd.

(bruto bedragen x f 1 000, loon en prijsgevoelig)

Basisfinanciering	145 846
Doelfinanciering Defensie	99 227
Doelfinanciering EZ	83 140
Doelfinanciering velddepartementen totaal	48 974
Geoormerkt voor VROM	12 715
LNV	6 816
SZW	10 006
VenW	6 660
VWS	12 777
OCenW overig	2 379

Grote technologische instituten (gti's)

Uit de post gti's worden de bijdragen bekostigd aan de begrotingen van respectievelijk Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken voor het speurwerk van de Stichting Nationaal Luchtvaartlaboratorium in Amsterdam en voor de financiering van het achtergrondonderzoek van het Maritiem Research Instituut Nederland (MARIN) in Wageningen. Verder vallen hieronder de (rechtstreekse) bijdragen aan de Stichting Waterloopkundig Laboratorium en Grondmechanica Delft voor het instandhouden van het speurwerk van deze laboratoria.

Bibliotheken en informatieverzorging

Onder de categorie Bibliotheken en informatieverzorging, waarvoor in 1999 een budget van f 61,8 miljoen beschikbaar is, vallen als grootste posten de Koninklijke Bibliotheek (KB), de bibliotheek van de KNAW en de exploitatie van de landelijke functie van de centrale bibliotheek van de TU-Delft. Deze bibliotheken leveren als houder van centrale catalogi en/of leverancier van documenten – diensten in aanvulling op de basisvoorzieningen van wetenschappelijke bibliotheken in Nederland.

Instellingen voor alfa- en gamma-onderzoek

Het budget voor instellingen voor alfa- en gamma-onderzoek bedraagt f 13,4 miljoen. Hieruit worden onder meer bekostigd het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, de Stichting Parlementaire Geschiedenis en het instituut voor Nederlandse Lexicologie.

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Per 1 januari 1999 zal het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD) een instituut van de KNAW worden. Dit is het gevolg van de uitwerking van het Regeringsstandpunt over het advies «De toekomst van het RIOD» van de commissie Kossmann. Ter uitvoering van het nieuwe onderzoeksprogramma is de begroting structureel met f 1 miljoen verhoogd. Voor de geschiedschrijving van de terugkeer en opvang van Nederlandse oorlogsslachtoffers in Nederland als joden, zigeuners, ex-politieke gevangenen, Jehovahgetuigen, dwangarbeiders, Nederlands-Indische oorlogsslachtoffers en repatrianten uit Nederlands-Indië is de Stichting SOTO opgericht. Deze stichting zal voor 1 oktober 1998 een voorstel bij het Kabinet indienen voor de opzet van deze geschiedschrijving.

Stichting Parlementaire Geschiedenis

De Stichting Parlementaire Geschiedenis beheert een subsidie voor het centrum voor parlementaire geschiedenis van de Katholieke Universiteit Nijmegen. Het centrum beschrijft de parlementaire geschiedenis na 1945.

Instituut voor Nederlandse Lexicologie

De Nederlandse bijdrage aan het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) van f 2 miljoen wordt via de Taalunie verstrekt. Nu het Woordenboek der Nederlandse Taal voltooid is zal het INL een geïntegreerde taalbank van het Nederlands van de 8ste tot 21ste eeuw ontwikkelen. Tevens maakt het INL een begin met het woordenboek van het 20ste en vroeg 21ste eeuws Nederlands, dat in elektronische en grafische vorm beschikbaar zal komen.

Internationale Onderzoekinstellingen

Nederland is lid van de volgende Europese wetenschappelijke samenwerkingsorganisaties:

CERN:	Europese Organisatie voor Kern- en Hoge-Energiefysica
ESA:	Europese Ruimte-Agentchap
ESO:	Europese Organisatie voor Astronomisch onderzoek op het Zuidelijk Halfrond
EMBL:	Europees Moleculair Biologisch Laboratorium
EMBC:	Europese Moleculaire Biologie-Conferentie

CERN

De Nederlandse bijdrage van circa 4,5% van het totale beschikbare budget beloopt voor 1999 circa f 57 miljoen. Vanaf 1997 zijn de bijdragen van de 19 Europese lidstaten met ongeveer 10% verlaagd. Onder druk van de lidstaten worden bovenmatige gunstige secundaire arbeidsvoorwaarden ingeperkt. Dit vergt een taai onderhandelingsproces waarin de Nederlandse delegatie de leiding heeft.

De grootste versneller, de Large Electron Positron Collider, wordt in het jaar 2000 gesloten. De fysici krijgen in het jaar 2005 de beschikking over de nieuwe Large Hadron Collider. De kosten zijn ongeveer f 3750 miljoen die binnen het constante jaarbudget over 10 jaar gefinancierd moeten worden. CERN heeft de ambitie het topinstituut in de wereld op het gebied van de deelfysica te blijven; CERN heeft de reputatie uitstekend werkende versnellers binnen de gestelde tijd en het beschikbare budget te bouwen. Vanzelfsprekend zijn tegenvallers niet geheel uit te sluiten. Daarom zal de organisatie zich maximaal moeten inspannen om de reputatie waar te maken en de ambitie te vervullen.

ESA

De ESA-begroting voor 1999 bedraagt ongeveer f 5,7 miljard, waaraan Nederland bijdraagt met circa f 173 miljoen (3%). Het aandeel van OCenW

hierin is ongeveer f 57,7 miljoen, inclusief de middelen voor nationaal flankerend beleid en de OCenW bijdrage aan European Organisation for the exploitation of Meteorological Satellites. Binnen het Nederlandse ruimtevaartbeleid zal OCenW de komende jaren het geld met name inzetten voor het astronomische programma, de aardobservatie-programma's en het microzwaartekrachtprogramma van ESA.

ESO

De Nederlandse bijdrage aan de organisatie van 7,5% beloopt voor 1999 circa f 11,4 miljoen. Nederlandse sterrenkundigen maken goed gebruik van de faciliteiten van ESO in Chili. De bouw van de zogenaamde Very Large Telescope verloopt volgens schema. De eerste van vier eenheden is in mei 1998 succesvol getest. In 2001 zullen alle vier de telescopen operationeel zijn.

EMBL

Het EMBL in Heidelberg is een Europees onderzoeksinstituut voor moleculaire biologie. Het leidt talentvolle jonge onderzoekers uit Europa op tot toponderzoekers, ontwikkelt nieuwe apparatuur voor moleculair biologisch onderzoek en verzorgt de toegang tot en de aanpassing van faciliteiten die voor de ontwikkeling van dit onderzoeksterrein van belang zijn.

De bijdrage van OCenW bedraagt voor 1999 f 3,7 miljoen. Dit is 4,3% van de totale bijdrage van de lidstaten.

EMBC

Het EMBC budget bedraagt circa f 20,9 miljoen. De bijdrage van Nederland (4,3%) is f 0,9 miljoen. Het geld is bestemd voor opleidings- en trainingsprogramma's en de uitwisseling tussen landen van jonge onderzoekers in de moleculaire biologie. De activiteiten worden uitgevoerd door de leden van de European Molecular Biology Organization, een organisatie van vooraanstaande Europese moleculair biologen.

Adviesraden

Commissie van overleg sectorraden

Een bedrag van f 0,9 miljoen is bestemd voor programmeringsstudies, alsmede voor verkenningen en methodiekontwikkeling. Deze middelen zijn ondergebracht in het Coördinatiefonds Sectorraden. Verder wordt uit deze post het secretariaat van de Commissie van Overleg Sectorraden (COS) betaald. Conform de instellingsbeschikking dient de COS elke zes jaar te worden geëvalueerd inzake voortgang en voortzetting van de activiteiten. Hiertoe is in 1998 een externe commissie ingesteld onder voorzitterschap van drs. W.J. Deetman.

Publieksvoorlichting en maatschappelijke oordeelsvorming

Stichting Wetenschap en Techniek Nederland

De Stichting Wetenschap en Techniek Nederland (WeTeN) is een onafhankelijke organisatie die wordt gesubsidieerd door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Economische Zaken. De subsidie bedraagt f 6,8 miljoen per jaar, waarvan het OCenW-deel f 3 miljoen en het EZ-deel f 3,8 miljoen bedraagt. Het OCenW-aandeel is bijgesteld voor loonbijstellingsmaatregelen tot en met 1998. Een onderdeel van de subsidie betreft f 1,0 miljoen voor het fonds «De Voorziening», dat is bedoeld om kleinere onafhankelijke organisaties voor wetenschap- en techniekvoorlichting met een meerjarensubsidie van basissteun te voorzien. In 1998 wordt de relatie tussen de overheid en de stichting WeTeN op basis van de inwerkingtreding van de Wet overige

OCenW-subsidies formeel geregeld. Eind 1998 wordt de stichting WeTeN geëvalueerd waarvoor f 50 000,- op de begroting van OCenW is gereserveerd.

Rathenau Instituut

Het Rathenau Instituut richt zich op het maatschappelijk debat en op de oordeelsvorming met betrekking tot de maatschappelijke consequenties van ontwikkelingen in wetenschap en technologie ten behoeve van vooral het parlement. Het door het Rathenau Instituut verrichte en vooral uitgezette onderzoek heeft daarbij een ondersteunende functie. De taken van het platform Wetenschap en Ethiek zullen aan het Rathenau worden toegevoegd. Het budget van het Rathenau Instituut van f 3,9 miljoen is opgenomen in de begroting van de KNAW. In de tweede helft van 1998 zal het Rathenau Instituut worden geëvalueerd.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 23.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		1 237 155	1 251 934	1 258 394	1 262 547	1 266 734	
Nieuwe mutaties		39 744	52 527	47 269	42 070	37 091	
Begrotingsstand voor conversie	1 217 184	1 276 899	1 304 461	1 305 663	1 304 617	1 303 825	1 307 202
Overheveling i.v.m. conversie*			- 1 473	- 1 479	- 1 479	- 1 476	- 1 483
Stand ontwerp-begroting 1999	1 217 184	1 276 899	1 302 988	1 304 184	1 303 138	1 302 349	1 305 719

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 23.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	39 744	40 071	39 851	39 754	39 942
1. Bijstelling uit aanvullende posten	17 287	19 397	19 147	19 050	19 138
2. Desalderingen	30 539	28 756	28 766	28 766	28 766
3. Overboekingen (intern)	- 8 082	- 8 082	- 8 062	- 8 062	- 7 962
3. Beleidsmatige mutaties		12 456	7 418	2 316	- 2 851
1. RA: arbeidsproductiviteit		- 3 911	- 7 863	- 11 866	- 15 916
2. RA: budgettering incidenteel		- 1 061	- 2 147	- 3 246	- 4 363
3. Stelselwijziging rijkshuisvesting		17 428	17 428	17 428	17 428
Totaal	39 744	52 527	47 269	42 070	37 091

* In het kader van de herziening van de artikelstructuur voor apparaatskosten wordt het budget van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en technologiebeleid (AWT) voor zover dit betrekking heeft op de adviestaak, met ingang van 1999 van artikel 23.01 overgeheveld naar artikel 17.13.

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

In deze mutatie zijn opgenomen de bijstellingen voor een extra structurele loonsverhoging van 0,75% voor het onderwijspersoneel, wijzigingen premiebeeld, mutaties zkoo, seniorenbeleid, kabinetsbijdrage arbeidsvoorwaarden gepremieerde en gesubsidieerde sectoren en de bijstellingen van de uitgaven die gevoelig zijn voor de prijsontwikkeling van de materiële consumptieve overheidsuitgaven. Korthedshalve wordt voor een verdere toelichting verwezen naar beleidsterrein 26 (overige programma-uitgaven).

1.2

Deze desaldering betreft de bijstelling van de doelfinanciering van Economische Zaken en Defensie aan TNO met gelijktijdige verhoging van het ontvangstenartikel.

1.3

Deze mutatie bestaat uit:

- Overboeking van artikel 23.01 naar artikel 26.05 (internationale betrekkingen) van de bijdrage aan de Nederlandse Taalunie van rond f 5,2 miljoen in verband met een andere interne taakverdeling, waardoor de bijdrage onder de budgetverantwoordelijkheid van beleidsterrein 26 valt.
- Overboeking van artikel 23.01 naar diverse beleidsterreinen van in totaal f 3,2 miljoen in verband met de opheffing van de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs.
- Overbrenging van f 0,4 miljoen projectmatige bedragen uit artikel 23.04 en verwerking daarvan in de begroting van de Taalunie.

3.1

Betreft de ombuiging ingevolge het Regeerakkoord ten aanzien van de arbeidsproductiviteit collectieve sector.

3.2

Betreft de ombuiging ingevolge het Regeerakkoord ten aanzien van de budgettering incidentele loonsomstijging.

3.3

Per 1 januari 1999 wordt een nieuw stelstel voor de rijkshuisvesting ingevoerd. Daarom zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 23.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Nationale Onderzoekinstellingen				1 009 342	1 080 205	1 087 452	43A	04.6
Wetenschappelijke bibliotheekinstellingen				60 552	60 900	61 800	43A	04.40
RIOD				4 972	4 463	5 734	43A	04.6
EMBC				829	950	950	43G	04.6
EMBL		nvt		3 650	3 600	3 700	43G	04.6
CERN				52 232	55 500	57 000	43G	04.6
ESO				12 059	12 300	11 400	43G	04.6
ESA				64 934	57 700	57 700	43G	04.6
Nederlandse Taalunie				6 646	0	0	43A	04.0
Adviesraad Wetenschaps- en Technologiebeleid				1 968	1 281	0	12	04.6
Stelselwijziging rijkshuisvesting						17 252	12	13.9
Totaal				1 217 184	1 276 899	1 302 988		

Artikel 23.04 Coördinatie wetenschapsbeleid

Algemeen

Met het budget coördinatie wetenschapsbeleid geeft de Minister van OCenW invulling aan zijn rol van coördinerend minister voor weten-

schapsbeleid. Het geld wordt ingezet voor nationaal coördinerende activiteiten (f 6,2 miljoen) en voor internationale samenwerking. Het budget voor internationale faciliteiten is f 9,2 miljoen en voor bilaterale samenwerking f 19,2 miljoen. Verder bevat dit artikel het OCenW aandeel in het programma Economie Ecologie en Technologie. In het bedrag voor 1999 van afgerond f 57,0 miljoen is de ombuiging voor het Regeerakkoord ten aanzien van de arbeidsproductiviteit collectieve sector verwerkt.

Nationale coördinatie

Het geld voor nationale coördinatie wordt grotendeels ingezet voor de implementatie van voorstellen die mede gebaseerd zijn op de in opeenvolgende Wetenschapsbudgetten opgenomen beleidslijnen.

Internationale samenwerking

Voor de internationale samenwerking is in 1999 een bedrag beschikbaar van f 28,4 miljoen. Dit wordt onder meer ingezet voor internationale onderzoekfaciliteiten en voor bilaterale samenwerking.

Internationale onderzoekfaciliteiten

De doelstelling van het budget internationale onderzoekfaciliteiten is het ondersteunen van kansrijke initiatieven voor de vestiging van internationale onderzoeksinstituten in Nederland of van internationale initiatieven met een aanmerkelijk belang voor het Nederlands onderzoek. Het budget voor 1999 is f 9,2 miljoen. De conclusie uit een evaluatie van lopende projecten was dat deze initiatieven, zeker bij de toekenning van kleinere subsidies voor een beperkte tijd, vaak moeilijk blijvend te verankeren zijn in de bestaande infrastructuur en dat echte mede-investeringen van buitenlandse overheden moeilijk te realiseren zijn. Daarom is met de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek afgesproken voorlopig geen nieuwe voorstellen in behandeling te nemen. Het hier genoemde budget beslaat dan ook uitsluitend de bestaande verplichtingen van in eerdere jaren toegekende subsidies.

Bilaterale samenwerking

Bilateraal wordt vanuit OCenW samengewerkt met een beperkt aantal selectief gekozen landen en op gebieden van wederzijds belang. Het doel van deze selectieve, geconcentreerde aanpak is om structurele en langdurige samenwerking te bevorderen. Samengewerkt wordt met Frankrijk, met Hongarije en Rusland en met Indonesië en China, alsmede met de grenslanden (Vlaanderen, Duitsland en de Duitse Deelstaten). De bilaterale onderzoekssamenwerking is regelmatig punt van bespreking in het internationale beleidsoverleg van de grote onderzoekorganisaties met de departementen, alsmede in nationale stuurgroepen en bilaterale gemengde commissies. De samenwerkingsovereenkomsten met Rusland en Hongarije zijn in 1997 geëvalueerd, wat uitgemond is in nieuwe Memoranda of Understanding met betrokken landen.

Economie, ecologie en technologie

EET is een programma van Economische Zaken en OCenW, uit de gelden van «cluster 3» van het vorige Regeerakkoord (sociale woningbouw, economische infrastructuur, natuur en milieu). In dit programma worden projecten gesteund die op termijn voor doorbraken zorgen die zowel economisch rendabel als ecologisch gunstig of tenminste verantwoord zijn. Het gaat hierbij om het doorbreken van de paradox dat economische rentabiliteit leidt tot extra milieubeslag en ecologische doorbraken economisch onrendabel zouden zijn. Verkleining van het milieubeslag in grondstoffenverbruik en afval gaat in EET samen met versterking van de economie.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 23.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		53 108	55 078	52 074	52 218	50 418	
Nieuwe mutaties		- 1 626	48	- 228	- 412	- 598	
Stand ontwerp-begroting 1999	51 870	51 482	55 126	51 846	51 806	49 820	55 889

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 23.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		67 755	56 929	53 976	54 120	52 287	
Nieuwe mutaties		- 1 626	48	- 228	- 412	- 598	
Stand ontwerp-begroting 1999	59 775	66 129	56 977	53 748	53 708	51 689	55 889

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 23.04	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 526	235	135	135	135
1. Overboekingen (extern)	601				
2. Desalderingen	- 888				
3. Overboekingen (intern)	- 239	235	135	135	135
3. Beleidsmatige mutaties	- 1 100	- 187	- 363	- 547	- 733
1. EET	5 000				
2. Intertemporele compensatie	3 000				
3. RA: Arbeidsproductiviteit		- 187	- 363	- 547	- 733
4. TNO	- 4 100				
5. Temporiseren EET	- 5 000				
Totaal	- 1 626	48	- 228	- 412	- 598

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Voor het project Bodemonderzoek spoor 1 hebben VROM en LNV in totaal f 340 000 overgeboekt. Verder is een overboeking van f 260 000 van Financiën in het kader van Opvang oorlogsslachtoffers opgenomen.

1.2

De desaldering betreft uitgaven in het kader van het Fonds Economische Structuurversterking voor het project Kennisinfrastuur mainport Rotterdam. Onder het ontvangstenartikel is dezelfde verlaging opgenomen van f 0,9 miljoen.

1.3

Deze overboekingen zijn diverse kleine overboekingen onder meer voor projecten Taalunie zoals boven genoemd.

3.1

De mutatie betreft een eenmalige verhoging van de OCenW-bijdrage aan het programma Economie, ecologie en technologie in 1998.

3.2 + 3.4

Intertemporele compensatie in 1998 ten behoeve van 1997 in het kader van de uitvoering van het Wetenschapsbudget.

3.3

Betreft de ombuiging ingevolge het Regeerakkoord ten aanzien van de productiviteit collectieve sector.

3.5

Deze mutatie betreft de temporisering van de uitgaven in het kader van de departementale uitgavenplanning.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.6

Artikel 23.01 Ontvangsten onderzoek en wetenschapsbeleid

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerp-begroting (x f 1000)

Artikel 23.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerp-begroting 1998		168 375	154 421	153 989	153 989	153 989	
Nieuwe mutaties		30 012	28 756	28 766	28 766	28 766	
Stand ontwerp-begroting 1999	165 282	198 387	183 177	182 755	182 755	182 755	182 755

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 23.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	29 651	28 756	28 766	28 766	28 766
1. Desalderingen	29 651	28 756	28 766	28 766	28 766
2. Autonome mutaties	361				
1. Diversen	361				
Totaal	30 012	28 756	28 766	28 766	28 766

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Tegenover de genoemde gedesaldeerde ontvangsten staan de gedesaldeerde uitgaven op de artikelen 23.01 en 23.04. Voor de toelichting wordt daarnaar verwezen.

2.1

Bijstelling van de raming afrekening projecten in verband met de afwikkeling van de opheffing van de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 47A respectievelijk 04.6.

Beleidssterrein 24 HUISVESTING

Artikel 24.01 Huisvesting primair onderwijs

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de uitgaven voor voorzieningen in de huisvesting voor het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs.

De uitgaven voor het basisonderwijs geschieden op grond van de artikelen 64a t/m 91 van de Wet op het basisonderwijs (WBO), alsmede de daarvan afgeleide algemene maatregelen van bestuur, te weten het Huisvestingsbesluit WBO, het Bouwbesluit WBO, het Besluit oude eigendoms- en huurscholen WBO en het Bekostigingsbesluit WBO/OWBO.

De uitgaven voor het (voortgezet) speciaal onderwijs geschieden op grond van de artikelen 88i, 88j en 88k van de Interimwet speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (ISOVSO), alsmede de daarvan afgeleide algemene maatregelen van bestuur, te weten het Huisvestingsbesluit ISOVSO, het Bouwbesluit ISOVSO en het Huisvestingsbesluit ISOVSO/OISOVSO.

Op grond van de wijziging op de Wet op het basisonderwijs, de Interimwet op het (voortgezet) speciaal onderwijs, alsmede de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) in verband met de decentralisatie van huisvestingsvoorzieningen is de verantwoordelijkheid voor de huisvesting primair onderwijs ingaande 1 januari 1997 naar de gemeenten gedecentraliseerd. Uitgaven in verband met de nazorg voor het afrekenen van oude vergoedingsjaren en de afwikkeling van bezwaren en beroepen tegen deze afrekenbeschikkingen komen echter nog ten laste van het ministerie van OCenW op het onderhavige artikel.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		0	0	0	0	0	
Nieuwe mutaties		1 000	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 1999	20 857	1 000	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 24.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 5 000				
1. Overboekingen (intern)	- 5 000				
3. Beleidsmatige mutaties	6 000				
1. Intertemporele compensatie	6 000				
Totaal	1 000	0	0	0	0

Toelichting op de nieuwe mutaties

De nieuwe mutaties op het onderhavige artikel betreffen een intertemporele compensatie (kasschuif) van 1997 naar 1998 van f 6,0 miljoen in

verband met het verder afrekenen en afwikkelen van afrekenberoepen en een interne overboeking van f 5,0 miljoen naar artikel 24.02 op grond van een stringent begrotingsbeleid.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43C respectievelijk 04.2.

Artikel 24.02 Huisvesting voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Algemeen

De bekostiging van de huisvesting is nader uitgewerkt in het huisvestingsbesluit WVO/WCBO, bekostigingsbesluit WVO en de jaarlijks gepubliceerde programma's van eisen.

Op grond van respectievelijk de wijziging van de Wet op het basisonderwijs, de Interimwet op het (voortgezet) speciaal onderwijs, alsmede de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met de decentralisatie van huisvesting en de wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met decentralisatie van huisvestingsbeslissingen en vervallen van het economisch claimrecht is ingaande 1 januari 1997 de verantwoordelijkheid voor de huisvesting van het voortgezet onderwijs naar de gemeenten en voor de huisvesting van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie naar de bve-instellingen gedecentraliseerd. Uitgaven in verband met de nazorg voor het afrekenen van oude vergoedingsjaren vo/bve en de afwikkeling van bezwaren en beroepen bve komen echter nog ten laste van dit artikel.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		0	0	0	0	0	
Nieuwe mutaties		4 030	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 248	4 030	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 24.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	14 030				
1. Overboeking (extern)	0				
2. Desalderingen	9 030				
3. Overboeking (intern)	5 000				
2. Autonome mutaties	- 10 000				
1. Diversen	- 10 000				
Totaal	4 030	0	0	0	0

Toelichting op de nieuwe mutaties

De nieuwe mutaties op het onderhavige artikel betreffen toevoegingen van verkoop onroerend goed opbrengsten van f 9,0 miljoen en een interne overboeking van artikel 24.01 van f 5,0 miljoen in verband met uitgaven voor het afrekenen en afwikkelen van huisvestingsberoepen, alsmede een

verlaging van f 10,0 miljoen voor dekking van de uitgaven voor het informatie- en communicatietechnologie project.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43C respectievelijk 04.30.

Artikel 24.01 Ontvangsten huisvesting

Algemeen

Dit artikel heeft betrekking op de ontvangsten gerealiseerd in verband met het afrekenen van huisvestingsvoorzieningen en verkopen van onroerend goed geïnitieerd vóór 1 januari 1997.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 24.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		0	0	0	0	0	
Nieuwe mutaties		9 059	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 1999	28 045	9 059	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 24.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	9 030				
1. Desalderingen	9 030				
2. Autonome mutaties	29				
Totaal	9 059	0	0	0	0

Toelichting op de nieuwe mutaties

De nieuwe mutaties op het onderhavige artikel betreffen voor 1998 nog verwachte verkoop onroerend goed opbrengsten en gerealiseerde ontvangsten inzake het afrekenen vo.

Economische en functionele codering

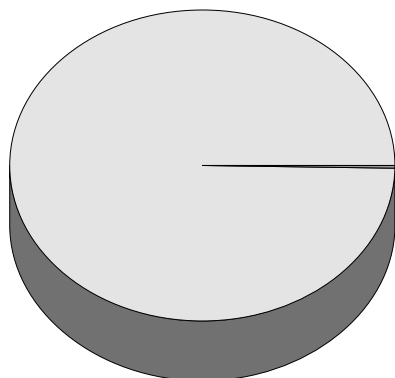
De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 24.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Teveel betaalde voorschotten bve	844	0	0	43A	04.4
Teveel betaalde voorschotten vo	4 664	29	0	43A	04.3
Verkoop onroerend goed	22 537	9 030	0	69A	04.44
Totaal	28 045	9 059	0		

Beleidssterrein 25 STUDIEFINANCIERINGSBELEID

Artikelen binnen beleidssterrein 25 Studiefinancieringsbeleid

Uitgaven sfb f 4.490 mln.
Ontvangsten sfb f 1.649 mln.

- 25.01 Studiefinanciering f 4.489,1 mln.
- 25.02 Garanties rentedr. lening. f 0,1 mln.

Artikel 25.01 Studiefinanciering

Algemeen

De uitgaven op dit artikel vloeien voort uit de Wet op de studiefinanciering (WSF) en de Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS). In de WSF-uitgaven zijn tevens de uitgaven ten behoeve van de reisvoorziening begrepen.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		4 303 756	4 119 259	4 004 948	3 831 108	3 854 353	
Nieuwe mutaties		138 799	370 700	560 200	636 380	696 240	
Stand ontwerpbegroting 1999	4 400 265	4 442 555	4 489 959	4 565 148	4 467 488	4 550 593	4 581 940

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 25.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	99 099	172 476	304 985	280 534	396 683
1. Bijstelling uit aanvullende posten	56 799	56 276	84 985	102 834	118 383
2. Overboekingen (extern)	42 300	116 200	220 000	177 700	278 300
2. Autonome mutaties	72 300	139 524	123 715	17 546	18 957
1. Diversen	32 000	85 964	67 655	56 286	45 597
2. Leerlingenkenmerken	42 300	73 600	81 300	- 19 300	- 12 300
3. Leerlingenvolume	- 2 000	- 20 040	- 25 240	- 19 440	- 14 340
3. Beleidsmatige mutaties	- 32 600	58 700	131 500	338 300	280 600
1. Deurwaarderstraject	- 3 000	- 3 000	- 3 000	- 3 000	- 3 000
2. RA: WTS		50 000	125 000	175 000	250 000
3. RA: aanvullende beurs uit p-beurs 1e jaars			40 000	100 000	10 000
4. RA: afstel prestatienormverhoging				10 000	28 000
5. RA: afstel pro rato lesgeel	- 29 600	- 33 300	- 34 900	- 36 900	- 36 900
6. RA: compensatie indexering collegegeel	2 000	3 000	3 000	6 000	6 000
7. RA: leeftijdsgrens inschrijving tot en met 25 jaar			5 000	5 000	10 000
8. RA: OV-kaart in prestatiebeurs	- 42 000	- 154 000	- 109 000	- 194 000	- 194 000
9. RA: verlenging OV-contract	99 000	130 000	155 000	171 000	171 000
10. RA: verblijfsduurakkoord			14 000	20 000	20 000
11. RA : compensatie herijking lesgeel in WTS		4 500	8 800	13 200	17 500
12. Uitstel ophoging prestatienorm			10 000	10 000	2 000
13. Uitstel pro rato lesgeel	- 29 600	- 22 200			
Totaal	138 799	370 700	560 200	636 380	696 240

1.1

De bijstelling uit aanvullende posten bevat de overboeking van de post prijsbijstelling van Financiën naar de begroting van OCenW. Dit zijn vergoedingen voor de prijsstijging 1998 voor zowel de relevante uitgaven (waaronder ook de OV-studentenkaart) als de niet relevante uitgaven (rentedragende leningen, waaronder de prestatiebeursuitgaven). Niet relevante uitgaven worden zo genoemd omdat ze niet relevant zijn voor het financieringstekort.

1.2

De externe overboekingen van Financiën zijn ten behoeve van de niet relevante uitgaven; deze zijn hoger dan geraamd. Dit komt ten eerste door hogere prestatiebeursuitgaven (circa f 66 miljoen in 1998). Dit bedrag is het saldo van lagere uitgaven basisbeurs als gevolg van lagere aantallen gerechtigden en hogere uitgaven aanvullende beurs als gevolg van een hoger gemiddeld bedrag per aanvullende beurs gerechtigde. Ten tweede zijn de uitgaven voor de normale rentedragende leningen lager dan in de begroting was opgenomen (f 40 miljoen in 1998). De normale rentedragende lening bestaat enerzijds uit de lening die de student kan afsluiten om zijn maanbudget aan te vullen; deze is ten opzichte van de oorspronkelijke begroting toegenomen. Anderzijds bestaat de lening uit het resultaat van de studievoortgangscontrole. Deze controle houdt in dat beursuitgaven worden omgezet in een rentedragende lening als studenten niet voldoen aan de temponorm (minimaal 50% van de studiepunten). Het aantal omzettingen naar een rentedragende lening is kleiner dan eerder werd begroot. Voorts zijn de niet relevante uitgaven verhoogd als gevolg van de maatregel Stoeb/ALR. Dit heeft betrekking op een verschuiving van relevante (beurs) naar niet-relevante (lening) uitgaven. In het kader van de Wet «student op eigen benen» kunnen studenten hun kortlopende schulden omzetten in een langlopende schuld. Omdat aflossingen op deze langlopende schulden als niet-relevante ontvangsten worden geboekt,

worden alle daarmee samenhangende uitgaven eveneens niet-relevant geboekt. De omzetting van kortlopend naar langlopende schuld is in 1998 f 16 miljoen meer dan verwacht.

Verder zijn in het Regeerakkoord 1998 een aantal voornemens geuit, die ook gevolgen hebben voor de niet relevante uitgaven studiefinanciering. Het gaat om de volgende maatregelen:

- afstel van de prestatienorm verhoging;
- wijziging van de leeftijdsgrens voor studiefinanciering;
- afschaffen van de prestatienorm voor de aanvullende beurs in het eerste jaar;
- compensatie van de verhoging van het collegegeld in de aanvullende beurs;
- OV-kaart onder de werking van de prestatiebeurs brengen;
- verhoging van het normbudget met f 100,- per maand via een uitbreiding van het leendeel.

Voor een toelichting bij elke maatregel afzonderlijk wordt verwezen naar de beleidsmatige mutaties.

Het effect op de niet-relevante uitgaven is weergegeven in onderstaande tabel

Maatregelen Regeerakkoord	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Prestatienormverhoging	0,0	0,0	0,0	- 10,0	- 28,0	- 28,0
Leeftijdsgrens 25 jaar	0,0	0,0	10,0	25,0	20,0	20,0
Aanvullende beurs p.regime	0,0	0,0	- 40,0	- 100,0	- 10,0	- 10,0
Compensatie collegegeld	0,0	4,0	9,0	15,0	18,0	22,0
OV-kaart in prestatiebeurs	0,0	42,0	154,0	109,0	194,0	258,0
Verhogen maximale rentedragende lening	0,0	30,0	72,0	72,0	72,0	72,0
Totaal niet-relevant	0,0	76,0	205,0	111,0	266,0	334,0

Tot slot heeft er een overboeking plaatsgevonden van - f 0,2 miljoen naar het Gemeentefonds ten behoeve van leerlingen in het voortgezet onderwijs afkomstig uit de waddengemeenten.

2.1

De post «diversen» bestaat ten eerste uit extra uitgaven ten behoeve van de indexering van de ov-kaart over 1998; een reeks van f 30 miljoen in 1998 tot f 17 miljoen in 2003.

Ten tweede is er in «diversen» een extra bedrag opgenomen voor de uitgaven lesgeldvoorschotten (voor mbo-studerenden van 18 jaar en ouder). De extra uitgaven zullen overigens leiden tot extra lesgeld-ontvangsten, zowel later dit jaar als volgend jaar.

Ten derde bevat «diversen» uitgaven voor het ontdekte achterstallig lager recht op de niet relevante uitgaven. Dit houdt in dat een deel van de niet relevante uitgaven ten onrechte zijn uitgekeerd. Deze uitgaven leiden tot een schuldopbouw bij studerenden. Op het moment dat de onterechte uitgaven worden ontdekt, wordt de uitgave die in eerste instantie als niet relevant in de boeken stond, omgezet in een relevante uitgave. Het totaal ontdekte achterstallig lager recht is groter dan oorspronkelijk was begroot; de relevante uitgaven zijn hierdoor gestegen.

Ten vierde is de mutatie het gevolg van het uitstel van de pro rato maatregel; kwartaalsgewijs invoeren van lesgeldplicht voor 16-jarigen. De maatregel zou oorspronkelijk niet alleen lesgeldontvangsten opleveren in

1998, maar ook meer uitgaven betekenen omdat een deel van de nieuwe lesgeldplichtigen lesgeldcompensatie zou ontvangen in de WTS. Nu de maatregel is uitgesteld, worden de daarmee samenhangende WTS uitgaven doorgeschoven naar 1999 (zie ook onder punt 3.5).

Tot slot is onder «diversen» een bedrag opgenomen ten behoeve van de reeks Stoeb/ALR (zie ook onder 1.2). De omzettingen van kortlopende naar langlopende schulden is voor 1998 hoger, dit betekent dus naast een verhoging van de niet-relevante uitgaven gelijktijdig een verlaging van de relevante uitgaven met eenzelfde bedrag: – f 16 miljoen.

2.2

De eerste ontwikkeling in leerlingen kenmerken komt voort uit de uitgaven aanvullende beurs. Gebleken is dat aanvullende beursgerechtigden een fors hoger gemiddeld bedrag krijgen uitgekeerd dan verwacht (f 25 miljoen in 1998). De ontwikkeling op de aanvullende beurs is structureel en zet zich door tot en met 2003.

Ook in de WTS doet zich een tendens voor in de leerlingenkenmerken. De uitgaven voor ts17- en voor vo18+ zijn in 1998 hoger dan begroot. In beide gevallen is dit voornamelijk het gevolg van een hoger bedrag per ts17- en vo18+ gerechtigde. De hogere uitgaven in 1998 lijken zich door te zetten in de komende jaren.

De uitgaven basisbeurs zijn f 10 miljoen lager dan verwacht. Dit komt door een lager aantal rechthebbenden die gemiddeld een iets hoger bedrag krijgen.

Tot slot is in 1998 een meevaller van f 10 miljoen op de studievoortgangscontrole opgetreden als gevolg van het pas in januari verwerken van een deel van de controle. In december 1997 was hierdoor een tegenvaller ontstaan.

2.3

In de leerlingenaantallen doen zich enkele ontwikkelingen voor. Ten eerste zijn er minder basisbeursgerechtigden dan verwacht. Dit leidt tot lagere uitgaven basisbeurs. Ten tweede is het aantal ts17- gerechtigden aanzienlijk hoger en zijn de gemiddelde WTS uitgaven per gerechtigde eveneens hoger dan verwacht. De aantallen vo18+ en tsd-gerechtigden (beide WTS) zijn lager, dit leidt tot minder WTS uitgaven. Tot slot is er een toenemend aantal EG-studerenden, dit zijn studenten uit het buitenland die voor hun studie in Nederland een collegegeldvergoeding krijgen. Deze extra uitgaven komen ten behoeve van de post «SF overig».

3.1

Deze verlaging is het gevolg van de overheveling van het budget voor deurwaarderskosten naar artikel 17.07.

3.2

In het regeerakkoord 1998 wordt een aantal maatregelen op het terrein van de studiefinanciering aangekondigd. De mutaties 3.2 tot en met 3.11 geven het financiële effect van deze maatregelen op de begroting van OCenW weer.

Mutatie 3.2 heeft betrekking op uitbreiding van de werking van de WTS naar inkomensgroepen met een besteedbaar inkomen van ca. f 60 000,-. Bovendien zal de tegemoetkoming in de overige studiekosten worden verhoogd.

3.3

Voor studerenden die onder de werking van de prestatiebeurs vallen zal de prestatienorm voor de aanvullende beurs in het eerste jaar afgeschaft

worden. Dit heeft tot gevolg dat de aanvullende beurs, die nu nog als voorwaardelijke lening wordt verstrekt, meteen in de vorm van een beurs wordt verstrekt. Dit leidt tot een verschuiving van niet-relevante naar relevante ontvangsten. Ook bij deze mutatie geldt dat de niet-relevante tegenhanger van deze mutatie vermeld is in de tabel bij mutatie 1.2.

3.4

Deze mutatie geeft het besparingsverlies weer dat optreedt als gevolg van het niet doorgaan van de verhoging van de prestatienorm in het eerste jaar naar 28 studiepunten. De niet relevante tegenhanger van deze mutatie is vermeld in de tabel bij mutatie 1.2.

3.5

Als gevolg van het feit dat het wetsvoorstel pro rato lesgeld zal worden ingetrokken, vervalt ook de compensatie in de WTS. Dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van de uitgaven WTS.

3.6

In het Regeerakkoord is het voornemen de collegegelden te indexeren opgenomen. Verhoging van het collegegeld zal worden gecompenseerd in de aanvullende beurs. Dit leidt tot hogere uitgaven aanvullende beurs, die deels in de vorm van een voorwaardelijke lening uitgegeven worden (zie mutatie 1.2) en deels in de vorm van een beurs. De meeruitgaven aan beurs worden via deze mutatie verwerkt.

3.7

Het wijzigen van de leeftijdsgrens van de studiefinanciering leidt tot hogere uitgaven. Ook voor deze maatregel geldt dat dit enerzijds tot hogere uitgaven aan voorwaardelijke lening leidt (zie mutatie 1.2) en anderzijds tot hogere beursuitgaven. De meeruitgaven aan beurs worden via deze mutatie verwerkt.

3.8

Met ingang van studiejaar 1999/2000 komt de ov-kaart onder de werking van de prestatiebeurs. Dit leidt enerzijds tot hogere uitgaven aan voorwaardelijke lening (zie mutatie 1.2) en anderzijds tot lagere beursuitgaven. De lagere uitgaven aan beurs worden via deze mutatie verwerkt.

3.9

De ov-kaart blijft in zijn huidige vorm bestaan. Dat betekent dat studenten vrij blijven in de keuze van de week- of de weekend kaart, onafhankelijk van de woonsituatie. Continuering van de huidige vorm van de ov-kaart leidt tot meerkosten van gemiddeld f 90 miljoen per jaar gedurende de contractperiode.

Daarnaast zal het effect dat meer studerenden thuis zullen gaan wonen om op die manier in aanmerking te komen voor de hoger gewaardeerde thuiskaart zich niet voordoen. Naast de meerkosten van het contract leidt dit tot een besparingsverlies op de uitwonendentoeslag van ca. f 70 miljoen structureel.

3.10

In het Regeerakkoord is aangekondigd dat de doorstroom van mbo-afgestudeerden naar het hbo geen belemmeringen mag ondervinden. Hiervoor is f 20 miljoen gulden uitgetrokken.

3.11

Door de intensiveringen in het onderwijs die aangekondigd zijn in het Regeerakkoord, zal het lesgeld stijgen. Compensatie van deze stijging in de WTS leidt tot hogere uitgaven.

3.12

Bij Voorjaarsnota 1998 was er nog sprake van dat de verhoging van de prestatienorm voor het eerste jaar in het hoger onderwijs met nog een jaar uitgesteld zou worden (ingangsdatum 1 september 1999). Het daarbij behorende besparingsverlies voor de jaren 2000–2003 is weergegeven in deze mutatie. Zoals uit mutatie 3.4 blijkt is de verhoging van de prestatienorm nu volledig van de baan.

3.13

Het betalen van lesgeld vanaf de leeftijd van 16 jaar (pro rato) leidt naast extra ontvangsten ook tot extra uitgaven in de vorm van een lesgeld-vergoeding. Bij Voorjaarsnota 1998 was er nog sprake van uitstel van het wetsvoorstel naar het schooljaar 1999/2000. Hierdoor worden de kosten niet in 1998, maar (ten dele) in 1999 gemaakt. Zoals ook uit mutatie 3.5 blijkt wordt het wetsvoorstel pro rato ingetrokken.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 25.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
WSF relevant				2 145 656	1 697 922	1 772 029	41	04.4
WSF niet relevant				901 473	1 442 777	1 474 182	72E	04.4
OV-kaart				891 278	861 504	746 713	43D	04.4
WTS				451 988	425 352	480 460	41	04.4
Overig				8 870	14 000	15 575	41	04.4
Internationale samenwerking				1 000	1 000	1 000	43A	01.5
Totaal				4 400 265	4 442 555	4 489 959		

Artikel 25.02 Garanties rentedragende leningen

Algemeen

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd die het gevolg zijn van in het verleden afgegeven garanties op leningen studiefinanciering die bij private bankinstellingen zijn afgesloten.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		100	100	100	100	100	
Geautoriseerd totaal		100	100	100	100	100	
Stand ontwerpbegroting 1999	47	100	100	100	100	100	100

Toelichting

Op dit artikel doen zich geen mutaties voor. Jaarlijks wordt nog een klein bedrag gereserveerd voor beroepen op garanties die in het verleden zijn afgegeven op leningen. In 1997 is er f 47 000 uitgegeven aan garanties.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is respectievelijk 63D en 04.4.

Artikel 25.01 Ontvangsten studiefinanciering

Algemeen

De ontvangsten op dit artikel bestaan uit kortlopende en langlopende WSF-schulden. De kortlopende schulden bestaan uit ten onrechte uitbetaalde studiefinanciering in vorige jaren (achterstallig lager recht). Tot de categorie langlopende schulden behoren de aflossingen op renteloze voorschotten en rentedragende leningen en de rente-ontvangsten op rentedragende leningen.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f1000)

Artikel 25.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		828 300	813 400	788 100	722 400	686 100	
Nieuwe mutaties		44 500	61 912	64 525	18 600	16 900	
Stand ontwerpbegroting 1999	812 644	872 800	875 312	852 625	741 000	703 000	617 300

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 25.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	38 500	36 500	31 700	25 300	19 000
1. Overboekingen (extern)	38 500	36 500	31 700	25 300	19 000
2. Autonome mutaties	6 000	25 412	32 825	- 6 700	- 2 100
1. Diversen	6 000	25 412	32 825	- 6 700	- 2 100
Totaal	44 500	61 912	64 525	18 600	16 900

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

De externe overboekingen houden verband met fors hogere niet relevante ontvangsten. Dit zijn de hoofdsom-aflossingen op leningen die vanaf 1 januari 1992 zijn verstrekt. In tegenstelling tot de leningen die tót 1992 zijn verstrekt, zijn deze «nieuwe» leningen direct rentedragend op het moment dat het geld wordt opgenomen. De ontvangsten op de hoofdsom zijn daardoor niet relevant, de rente ontvangsten zijn wél relevant.

2.1

De opwaartse autonome bijstelling van de ontvangstenraming is het saldo van diverse ontwikkelingen. Ten eerste zijn de ontvangsten op de relevante rentedragende leningen lager. Dit zijn de oude leningen, verstrekt tot 1 januari 1992, die uitsluitend relevante ontvangsten opleveren. Uit de begrotingsuitvoering van 1997 en begin 1998 is gebleken dat met name de termijnontvangsten op de RL65 en voor een klein deel de extra ontvangsten flink zijn achter gebleven bij de raming (- f 88 miljoen).

Ten tweede zijn de ontvangsten op de kortlopende schulden aanzienlijk hoger dan begroot; f 94 miljoen in 1998. Vooral de ontvangsten als gevolg

van vorderingen op ten onrechte betaalde studiefinanciering (achterstallig lager recht) zijn gestegen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 25.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Ontvangsten kortlopende schulden	283 782	319 500	328 912	98	04.4
Ontvangsten langlopende schulden	528 862	553 300	546 400	82	04.4
Ontvangsten internationale samenwerking	0	0	0	43A	01.5
Totaal	812 644	872 800	875 312		

Artikel 25.02 Ontvangsten lesgeld

Algemeen

Op dit artikel worden de lesgeldontvangsten op grond van de Les- en cursusgeldwet geboekt.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 25.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		613 200	849 200	888 338	917 299	953 599	
Nieuwe mutaties		- 77 300	- 75 700	- 73 500	- 67 000	- 65 100	
Stand ontwerpbegroting 1999	733 197	535 900	773 500	814 838	850 299	888 499	906 099

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 25.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	10 500	10 500	10 500	10 500	10 500
1. Desalderingen	10 500	10 500	10 500	10 500	10 500
2. Autonome mutaties	- 29 900	30 000	- 4 700	- 7 500	- 13 500
1. Diversen		24 000	- 22 400	- 24 200	- 24 600
2. Leerlingenkenmerken	- 19 600	15 200	23 100	23 300	22 400
3. Leerlingenvolume	- 10 300	- 9 200	- 5 400	- 6 600	- 11 300
3. Beleidsmatige mutaties	- 57 900	- 116 200	- 79 300	- 70 000	- 62 100
1. RA: afstel bijdrage in administratiekosten gespreid betalen		- 4 000	- 4 000	- 4 000	- 4 000
2. RA: afstel pro rato lesgeld		- 53 900	- 101 600	- 105 500	- 110 600
3. RA: lesgeld indexatie		13 400	26 300	39 500	52 500
4. Uitstel pro-rato lesgeld	- 57 900	- 71 700			
Totaal	- 77 300	- 75 700	- 73 500	- 67 000	- 65 100

Toelichting op de nieuwe mutaties.

1.1

De mutatie «desaldering» heeft betrekking op extra lesgeldontvangsten van vavo-studerenden. Voorheen betaalden vavo-studerenden cursusgeld, met ingang van schooljaar 1998/1999 worden zij lesgeldplichtig. De extra

opbrengsten leiden tot extra uitgaven voor beroepsonderwijs en volwasseneducatie (bve): de onderwijsinstellingen worden door bve gecompenseerd voor het cursusgeld dat zij door de lesgeldplicht mislopen.

2.1

De autonome mutatie «diversen» bestaat uit twee mutaties. Ten eerste een mutatie in verband met de herijking van het lesgeld. In de begroting 1998 is een separate mutatie opgenomen door stijging van de onderwijskosten. Deze stijging is nu opgenomen in de herijking van het lesgeld zoals dit onder 2.2 «leerlingenkenmerken» wordt toegelicht.

De tweede autonome mutatie heeft betrekking op het uitstel van het wetsvoorstel pro rato. Deze mutatie is een aanvulling op de mutatie die onder punt 3.1 is opgenomen. In tegenstelling tot de beleidsmatige mutatie onder 3.1 betreft het hier een mutatie als gevolg van volume ontwikkelingen.

2.2

De mutatie leerlingenkenmerken heeft twee oorzaken. Ten eerste is er in de begroting 1998 uitgegaan van een lager lesgeldbedrag vanaf 1999. In dat jaar wordt het lesgeld herijkt en de nieuwe lesgeldnorm komt dit jaar hoger uit dan in de begroting 1998.

Ten tweede wordt er in de lesgeldraming vanuit gegaan dat de totale lesgeldontvangsten van een schooljaar over meerdere kalenderjaren worden ontvangen. Inzicht van de laatste jaren heeft geleerd dat het te ontvangen lesgeld voor het eerste kalenderjaar van een schooljaar iets lager is dan voorheen werd begroot. Dit is in de begroting 1999 bijgesteld waardoor er eenmalig een daling in de lesgeldontvangsten zichtbaar is.

2.3

De ontvangsten zijn naar beneden bijgesteld door een lager aantal lesgeldplichtigen dan geraamd.

3.1

Uit het Regeerakkoord 1998 valt af te leiden dat het wetsvoorstel vervroegen ingangsdatum lesgeldplicht (kortweg «pro rato lesgeld») zal worden ingetrokken (zie ook mutatie 3.2). Door dit wetsvoorstel zou tevens de bijdrage in de administratiekosten voor studerende die het lesgeld gespreid betalen geregeld worden. Aangezien dit niet doorgaat leidt dit tot minderontvangsten van f 4 miljoen structureel vanaf 1999.

3.2

Zoals ook vermeld bij mutatie 3.1 valt uit het Regeerakkoord af te leiden dat het wetsvoorstel «pro rato lesgeld» zal worden ingetrokken. Als gevolg hiervan treedt een besparingsverlies op bij de ontvangsten lesgeld.

3.3

Als gevolg van de intensiveringen in het onderwijs die voorzien zijn in het Regeerakkoord 1998, leidt herijking van het lesgeldbedrag aan de personele en materiële kosten tot een stijging van het lesgeld en derhalve tot hogere lesgeldontvangsten.

3.4

Bij Voorjaarsnota 1998 was er nog sprake van uitstel van het wetsvoorstel «pro rato lesgeld». Dit uitstel heeft geleid tot een verschuiving van de lesgeldontvangsten; voor 1998 en 1999 is de oorspronkelijk hogere

ontvangst afgeboekt. Zoals ook uit mutatie 3.1 en 3.2 blijkt, wordt het wetsvoorstel «pro rato lesgeld» ingetrokken.

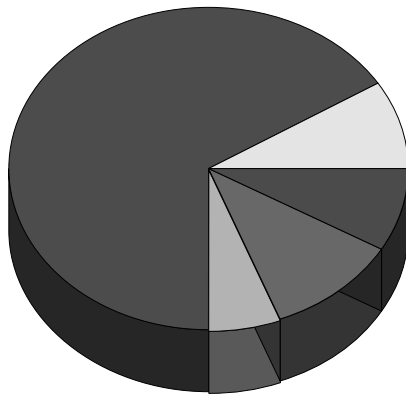
Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is respectievelijk 16 en 04.4.

Beleidssterrein 26 OVERIGE PROGRAMMA-UITGAVEN

Artikelen binnen beleidssterrein 26 Overige programma uitgaven

Uitgaven opu f 115,8 mln.
Ontvangsten opu f 0,2 mln.

- 26.01 Bemiddel. wachtgelders f 29 mln.
- 26.03 Vakbondsact. & Voorz. f 213 mln.
- 26.05 Internat. betrekkingen f 19 mln.
- 26.08 Centraal beh. middelen f 35 mln.
- 26.10 Asielzoekers f 26 mln.

* Artikelen met een stand van 0 (26.02, 26.07 en 26.09) of een negatieve stand (26.06) zijn niet in deze grafiek opgenomen.

Artikel 26.01 Bemiddeling wachtgelders

Algemeen

De maatregelen voor arbeidsbemiddeling en scholing van wachtgelders worden sinds 1 januari 1996 mede ontworpen en uitgevoerd door organisaties als het Participatiefonds, de Stichting Mobiliteitsfonds hbo en de Stichting SOFOKLES. De coördinatie is in handen van het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt.

Het Sectorbestuur verricht tevens adviestaken op het gebied van het arbeidsmarktbeleid en -informatievoorziening en verricht onderzoek naar de wachtgeldproblematiek. Het op dit artikel geraamde budget staat ten dienste van het totaal aan activiteiten van het Sectorbestuur en de sub-sectoren.

De voorziene uitgaven op dit artikel zijn bestemd voor:

- a. Externe ondersteuning ten behoeve van projectontwikkeling en informatievoorziening, onderzoek en beleidsadvisering; kosten voor arbeidsvoorzieningsorganisaties; kosten voor het Sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt;
- b. Additionele middelen voor een decentraal te ontwikkelen aanbod op het gebied van bemiddeling en scholing;

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		28 270	28 682	28 863	28 863	28 863	
Nieuwe mutaties		350	135	- 82	- 299	- 516	
Stand ontwerpbegroting 1999	20 994	28 620	28 817	28 781	28 564	28 347	28 347

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	350	350	350	350	350
1. Bijstelling uit aanvullende posten	350	350	350	350	350
3. Beleidsmatige mutaties		- 215	- 432	- 649	- 866
1. RA: arbeidsproductiviteit		- 158	- 317	- 476	- 635
2. RA: budgettering incidenteel		- 57	- 115	- 173	- 231
Totaal	350	135	- 82	- 299	- 516

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Deze mutatie betreft de loonbijstelling uit de aanvullende post van artikel 26.06 Loonbijstelling.

3.1

Deze mutatie betreft de doorwerking van het Regeerakkoord om de arbeidsproductiviteitsstijging jaarlijks met 0,55% af te romen.

3.2

De incidentele looncomponent wordt conform Regeerakkoord verlaagd naar 0,6% per jaar.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.05.

Artikel 26.02 Overige rechtspositionele uitkeringen*Algemeen*

Op dit artikel zijn bedragen geraamd van rechtspositionele uitkeringen die nog niet aan enig beleidsterrein zijn toegekend.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		200 310	209 026	243 208	290 708	290 708	
Nieuwe mutaties		200 310	209 026	243 208	290 708	290 708	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 204	0	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 162 084	- 191 847	- 190 041	- 194 063	- 169 063
1. Bijstelling uit aanvullende posten	- 162 084	- 191 847	- 190 041	- 194 063	- 169 063
2. Autonome mutaties	- 38 226	- 1 379	- 21 167	- 48 745	- 57 645
1. Diversen	- 15 300	1 500	500		
2. Wachtgelden	- 22 926	- 2 879	- 21 667	- 48 745	- 57 645
3. Beleidsmatige mutaties		- 15 800	- 32000	- 47 900	- 64 000
1. RA: budgettering incidenteel		- 200	- 400	- 600	- 800
2. RA: inverdieneffecten		- 15 600	- 31 600	- 47 300	- 63 200
Totaal	- 200 310	- 209 026	- 243 208	- 290 708	- 290 708

Toelichting op de nieuwe mutaties
1.1

De mutatie betreft uitdelingen naar diverse beleidsterreinen ter dekking van diverse rechtspositionele uitgaven:

- naar de beleidsterreinen po, vo en bve, waarmee de uitdeling de autonome wachtgeldraming van deze beleidsterreinen op het niveau brengt, dat is afgesproken naar aanleiding van het onderzoek «De jaren tellen»;
- naar het beleidsterrein vo voor het terugbrengen van de lessentaak tot 26 uur in 1998;
- naar de beleidsterreinen po, vo, bve, hbo, wo, en owb voor het te voeren seniorenbeleid;
- naar het beleidsterrein hbo ter dekking van de uitverdieneffecten bij het kunstvakonderwijs;
- naar de beleidsterreinen po, vo en bve en artikel 26.03 voor uitgaven in het kader van het Prick-experiment.

Tevens zijn in deze mutatie begrepen de verdeling van de taakstellingen Regeerakkoord wachtgelden en incidenteel die op dit artikel zijn geboekt (zie mutatie 3.1 en 3.2).

Onderverdeling technische mutaties naar categorie (exclusief verdeling taakstelling Regeerakkoord) (bedrag x f 1 mln)

Categorie	1998	1999	2000	2001	2002
Wachtgelden	74,2	98,1	110,1	128,6	124,7
Lessentaak vo (zie ook art. 26.06)	42,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Seniorenbeleid	39,7	95,0	95,0	95,0	95,0
Uitverdieneffecten	3,2	8,0	11,4	13,4	8,4
Prick-experimenten	3,0	6,5	5,5	5,0	5,0
Totaal	162,1	207,6	222,0	242,0	233,1

De verdeling over de beleidsterreinen is opgenomen in de onderstaande tabel.

Onderverdeling technische mutaties naar beleidsterrein (exclusief verdeling taakstelling Regeerakkoord)
(bedrag x f 1 mln)

Beleidssterrein	1998	1999	2000	2001	2002
Primair onderwijs	18,5	45,7	61,5	82,5	82,6
Voortgezet onderwijs	93,3	83,3	82,5	83,2	83,5
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	36,8	46,7	42,7	39,0	35,2
Hoger beroepsonderwijs	6,8	16,6	20,0	22,0	17,0
Wetenschappelijk onderwijs	5,3	12,7	12,7	12,7	12,7
Onderzoek en wetenschapsbeleid	0,9	2,1	2,1	2,1	2,1
Overige programma-uitgaven	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0
Totaal uitdeling	162,1	207,6	222,0	242,0	233,1

In de twee bovenstaande tabellen is de verdeling van de taakstelling regeerakkoord die op dit artikel geboekt zijn over de verschillende beleidsterreinen niet opgenomen. De bovenstaande uitdeling tezamen met de hierna volgende verdeling van de Regeerakkoord taakstellingen, tellen op tot de mutatie bijstelling aanvullende post.

De taakstelling Regeerakkoord betreft met name de vermindering van de wachtgelduitgaven die voortvloeien uit het Regeerakkoord. Op artikel 26.06 is ook een vermindering van de wachtgelden voorzien. Deze middelen tezamen zijn als volgt verdeeld over de beleidsterreinen primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie:

Verdeling wachtgeldmutaties naar beleidsterreinen (Regeerakkoord en andere intensiveringen) (bedrag x f 1 mln)

	1998	1999	2000	2001	2002
Artikel 26.02: onderdeel RA		- 15,8	- 32,0	- 47,9	- 64,0
Artikel 26.06: onderdeel wachtgelden			- 10,0	- 20,0	- 20,0
Totaal te verdelen over beleidsterreinen		- 15,8	- 42,0	- 67,9	- 84,0
Waarvan:					
Primair onderwijs		- 9,8	- 25,0	- 39,9	- 50,0
Voortgezet onderwijs		- 3,0	- 11,0	- 19,0	- 22,0
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie		- 3,0	- 6,0	- 9,0	- 12,0
Totaal uitdeling		- 15,8	- 42,0	- 67,9	- 84,0

2.1/2.2

Uit de gereserveerde middelen voor wachtgelden zijn de wachtgeldramingen op de diverse beleidsterreinen opgehoogd (zie mutatie 1.1).

3.1

De incidentele looncomponent wordt conform Regeerakkoord verlaagd naar 0,6% per jaar.

3.2

De voorgenomen intensiveringen uit het Regeerakkoord in het po, vo en bve leiden naar verwachting tot meer werkgelegenheid en daarmee tot een dalend aantal wachtgelders. De verwachte daling van de wachtgelduitgaven is in totaal f 63,2 miljoen.

De economische en functionele codering is 43A respectievelijk 04.9.

Artikel 26.03 CASO, vakbondsfaciliteiten en voorzieningen

Algemeen

Deelbudget Uitvoeringsinstelling sociale zekerheid voor overheid en onderwijs (USZO)

De middelen op dit deelbudget zijn bestemd voor de apparaatskosten van de werkloosheidsregelingen voor de sector Onderwijs en de sector Rijk. Deze regelingen worden voor OCenW door USZO uitgevoerd.

Door de nieuwe artikelindeling voor beleidsterrein 17 zijn de apparaatskosten van USZO met ingang van de begroting 1999 overgeboekt naar artikel 17.15 Zelfstandige uitvoerende organisaties.

Deelbudget CASO

De uitgaven voor 1999 worden begroot op f 9,3 miljoen. Dit bedrag is bestemd voor:

- de beleidsinformatie die OCenW aan het CASO-systeem ontleent;
- de personeelskosten van de beheerorganisatie CASO (die in 1995 is geprivatiseerd) en de kosten van de systeemaanpassingen als gevolg van wijzigingen in de arbeidsvoorwaardenregelingen en levering van beleidsinformatie aan het departement.

De technische en functionele opwaardering die in de afgelopen drie jaar heeft plaatsgevonden is binnen het budget en conform de planning afgerond. Het budget is daarom met de jaarlijkse kosten van die opwaardering, te weten f 5 miljoen verlaagd. Als gevolg van de opwaardering is rekening gehouden met een verlaging van de uitgaven met f 1 miljoen.

Deelbudget Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen

Deze middelen worden bestemd voor de volgende activiteiten:

- De Integrale Personeelstelling Onderwijspersoneel (IPTO);
- Projecten op het gebied lerarentekorten: om- en nascholing; instroom PABO's en instroom stille reserve en taakbelasting;
- Projecten op het gebied van kwaliteitsbevordering: vitaal leraarschap; loopbaanfasering en competentiebeoordeling; oprichting beroepsgroep en lerarenregister; startbekwaamheden en beroepsprofielen;
- Projecten op het gebied van invoering van een integraal personeelsbeleid op scholen
- De personele en logistieke kosten van het secretariaat van het georganiseerd overleg (GO) betreffende onderwijssector, ondergebracht bij het centrum voor arbeidsverhoudingen overheidspersoneel (CAOP);
- Facilitering van organisaties van onderwijspersoneel voor werkzaamheden voor het georganiseerd overleg en vakbondswerkzaamheden. Dit is gebaseerd op de Regeling georganiseerd overleg (GO) en vakbondsfaciliteiten (ca f 20 miljoen), alsmede een bijdrage aan cursorische activiteiten van werknemersorganisaties ten behoeve van het personeel (leden en niet-leden) in het kader van de Wet Medezeggenschap Onderwijspersoneel, conform de CAO 1995/1996 (f 2,5 miljoen);
- De regeling Ziektekostenvoorziening overheidspersoneel (zvo) werd voor wat betreft de in- en postactieven tot 1998 voor alle overheids-

sectoren uitgevoerd door Biza (dienst ZVO te Emmen); sinds 1998 is de regeling gesectoraliseerd. Programma- en apparaatskosten alsmede een budget voor aansprakenbelasting zijn verdeeld over de sectoren (sector O&W f 75 miljoen; vanaf 2000 f 93 miljoen). Kosten van de regeling Ziektekosten voor Onderwijs- en Onderzoekspersoneel (ZVOO; Staatsblad 1997, 357) worden uit dit deelbudget betaald. De apparaatskosten van de dienst ZVO zijn met ingang van de begroting 1999 overgeboekt naar het nieuwe artikel 17.15 Zelfstandige uitvoerende organisaties.

Deelbudget informatie- en communicatie technologie (ict)

Op het artikelonderdeel ict worden de uitgaven voor het ict-project verantwoord die nog niet aan de onderwijssectoren zijn toe te rekenen. Deze uitgaven hebben betrekking op de aanloop en opstartkosten van ict en de additionele bedragen op grond van het Regeerakkoord.

Samengevat ontstaat het volgende cijferbeeld van dit artikel:

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		83 999	78 877	75 885	72 885	72 885	
Nieuwe mutaties		125 366	179 583	303 338	351 017	398 224	
Begrotingsstand voor conversie	118 030	209 365	258 460	379 223	423 902	471 109	471 109
Overheveling naar 17.15			– 45 798	– 42 653	– 39 525	– 39 426	– 39 426
Stand ontwerpbegroting 1999	118 030	209 365	212 662	336 570	384 377	431 683	431 683

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		83 999	78 877	75 885	72 885	72 885	
Nieuwe mutaties		108 718	179 583	303 338	351 017	398 224	
Begrotingsstand voor conversie	151 779	192 717	258 460	379 223	423 902	471 109	471 109
Overheveling naar 17.15			– 45 798	– 42 653	– 39 525	– 39 426	– 39 426
Stand ontwerpbegroting 1999	151 779	192 717	212 662	336 570	384 377	431 683	431 683

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	89 658	139 591	159 941	159 896	159 396
1. Bijstelling uit aanvullende posten	1 778	1 781	1 801	1 756	1 256
2. Overboekingen (extern)		12 830	15 660	15 660	15 660
3. Overboekingen (intern)	87 880	124 980	142 480	142 480	142 480
2. Autonome mutaties	6 960				
1. Diversen	6 960				
3. Beleidsmatige mutaties	12 100	39 992	143 397	191 121	238 828
1. ICT	10 000				
2. Intertemporele compensatie	2 100				
3. RA: ICT exploitatie		40 300	144 000	192 000	240 000
4. RA: arbeidsproductiviteit		- 266	- 518	- 752	- 1 003
5. RA: budgettering incidenteel		- 42	- 85	- 127	- 169
Totaal	108 718	179 583	303 338	351 017	398 224

1.1

Deze mutatie heeft betrekking op de aan beleidsterrein 26 uitgedeelde loon- en prijsbijstelling en middelen ter dekking van de rechtspositionele uitgaven (zie toelichting op 26.02 , 26.06 en 26.07).

1.2

Dit is een overboeking afkomstig van het Ministerie van Binnenlandse Zaken inzake actualisatie programma-uitgaven Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel

1.3

Deze reeks betreft een saldo van diverse interne overboekingen:

- een overboeking van f 1,1 miljoen naar het begrotingsartikel 17.06 voor de uitgaven van Cfi voor IPTO (Integrale Personeelstelling Onderwijspersoneel);
- van artikel 26.06 is structureel een bedrag van f 3,3 miljoen voor het apparaatsdeel en f 71,7 miljoen in 1998 (oplopend tot f 89,2 miljoen in 2000) bestemd voor het programmadeel van de Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel overgeboekt.
- in het kader van ict is f 101 miljoen in 1998 en f 50 miljoen in 1999 en latere jaren overgeboekt van artikel 26.08 (centraal beheerde middelen) naar dit artikel. Daarnaast is in 1998 f 51 miljoen overgeboekt naar beleidsterrein 18 (po) respectievelijk f 35 miljoen naar beleidsterrein 19 (vo) voor de uitvoering van de subsidieregeling ict. Ter dekking van de uitgaven voor de informatica-opleiding vo is f 1 miljoen overgeboekt naar beleidsterrein 19 (vo).

2.1

Dit zijn ict-middelen die zijn doorgeschoven van 1997 naar 1998. Een bedrag van f 6 miljoen is bestemd voor de subsidieregeling ict voor de beleidsterreinen 18 (po) en 19 (vo). Het resterende bedrag ad f 1 miljoen is bestemd voor de opstart- en aanloopkosten ict.

3.1

De Stichting Computerbemiddeling die zorgdraagt voor de levering van «gebruikte» computers aan onderwijsinstellingen wordt voor een deel rechtstreeks gesubsidieerd door het Ministerie van OCenW. Het bedrag van f 10 miljoen bestaat voor een deel uit een bijdrage voor bureau- en salariskosten (f 0,6 miljoen). Het resterende bedrag bestaat uit een vergoeding voor het upgraden van de «gebruikte» computers.

3.2

Deze mutatie (intertemporele compensatie ad f 2,1 miljoen) betreft een restant van het liquidatiesaldo Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds dat van 1997 naar 1998 is doorgeschoven. Deze middelen zijn beschikbaar voor sociale partners in po, vo en bve voor activiteiten op het gebied van arbeidsmarkt en opleiding.

3.3

In het onderwijs dient men van jongsaf te leren spelen en werken met de moderne informatie- en communicatietechnologie. Dit om straks internationaal de boot niet te missen. Voor de exploitatielasten die het gevolg zijn van de opgebouwde ict-infrastructuur in het onderwijs wordt structureel een bedrag oplopend tot f 240 miljoen per jaar beschikbaar gesteld.

3.4

Deze mutatie betreft de doorwerking van het Regeerakkoord om de arbeidsproductiviteitsstijging jaarlijks met 0,55% af te romen.

3.5

De incidentele looncomponent wordt conform Regeerakkoord verlaagd naar 0,6% per jaar.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 26.03	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Vakbondsfaciliteiten en voorzieningen				29 621	29 103	28 189	43A	04.5
Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel								
– programma-deel					71 981	84 811	43A	01.1
– apparaatskosten					3 280	0	12	01.1
CASO		nvt		18 569	15 382	9 362	12	04.0
USZO				94 549	42 011	0	12	01.1
ICT				9 040	30 960	90 300	43A	04.0
Totaal				151 779	192 717	212 662		

Artikel 26.05 Internationale betrekkingen

Algemeen

Onder dit artikel zijn de uitgaven voor de internationale onderwijs-samenwerking opgenomen, zowel voor multilaterale als bilaterale samenwerking. Toegevoegd is het artikelonderdeel Nederlandse Taalunie. Daarnaast is het artikelonderdeel Internationalisering opgesplitst waarbij de programma-uitgaven zichtbaar worden gemaakt. Samenwerking met Midden en Oost Europa is een apart artikelonderdeel hiervan.

Ten laste van het artikelonderdeel bilaterale samenwerking zullen activiteiten worden uitgevoerd voor prioritaire landen en regio's, zoals die zijn weergegeven in de nota «Onbegrensd Talent». De volgende beleids-trajecten zijn onderdeel van het actieplan:

– *Leren in Nederland*

Om de leerlingen en studenten voor te bereiden op de internationale leef- en werkomgeving van de toekomst gaat de aandacht vooral uit naar de ontwikkeling van mobiliteit. Door middel van een mobiliteitsmonitor worden de ontwikkelingen op dit terrein gevolgd. Met de inrichting in 1998 van de nationale programma's voor stimulering in het po/vo en bve-veld is een hernieuwde impuls gegeven aan de internationalisering van deze onderwijsvelden.

– *Samenwerking in de grensregio's*

Het accent ligt op de intensivering van de samenwerking tussen hoger onderwijs instellingen op het gebied van informatie over planning (nieuwe) opleidingen en intensivering van de taalverwerving. Specifiek aandachtspunt is het bevorderen van mobiliteit.

– *Europese Unie*

Op de agenda van de Europese Unie staat in de eerste plaats de vormgeving van nieuwe generatie communautaire programma's voor onderwijs (Socrates) en opleiding (Leonardo) en het daarvoor beschikbare budget. Ook de bijdrage die onderwijs kan leveren aan de vergroting van de werkgelegenheid in de EU is onderwerp van overleg. Ook op de Nederlandse overheid doet de Europese Commissie, ten behoeve van de tien kandidaat-lidstaten uit Midden-Europa, een beroep om tot een intensieve samenwerking tussen overheidsinstellingen te komen om de aanpassing en toepassing van de regelgeving van de EU (onder meer het «acquis communautaire») te helpen tot stand te brengen. Nederland zal een antwoord op deze uitdaging moeten geven, hetgeen bijvoorbeeld betekent dat de betrokken Nederlandse diensten zich op passende wijze zullen moeten inrichten. Teneinde de coördinatie van de EU en de bilaterale inzet in de pre-accessieproces te verzekeren, vindt door Buitenlandse Zaken aangestuurd interdepartementaal overleg plaats.

– *Samenwerking buiten de Europese Unie*

De samenwerking richt zich op een aantal prioritaire landen. Een goede inbedding in het buitenlands beleid van de regering staat daarbij voorop. De middelen die in het kader van de culturele verdragen beschikbaar zijn worden daarvoor ingezet.

In het kader van het actieplan zijn ook budgetten geoormerkt op andere artikelen van de begroting van OCenW. Zie hiervoor de financiële paragraaf bij de nota.

Op het artikelonderdeel multilaterale samenwerking staan de uitgaven voor het OESO/INES-project «Students achievements» alsmede de bijdrage voor het Centrum voor Moderne Talen te Graz van de Raad van Europa en enkele kleinere projecten in het kader van de EU en de Unesco.

Ten laste van het artikelonderdeel internationalisering worden de volgende activiteiten gebracht die voortvloeien uit het actieplan «Onbegrensd Talent»: het ontwikkelen van een beleidsmonitor, de internationalisering van de bve-sector en het inzetten van «native speakers in de klas».

Het budget voor beurzen in het kader van culturele verdragen wordt jaarlijks per begrotingsmutatie overgeboekt van dit artikel, ten laste van de artikelonderdelen bilaterale en internationale samenwerking, naar artikel 22.02. De overboeking maakt de uitvoering van de beurzenprogramma's door de Nuffic mogelijk.

Van het artikelonderdeel Midden- en Oost-Europa zijn de apparaatskosten van CROSS overgeboekt naar het nieuwe artikel 17.10 Bestuursdepartement.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		13 471	14 163	14 162	14 162	14 162	
Nieuwe mutaties		7 343	5 823	5 900	5 896	5 793	
Begrotingsstand voor conversie	9 188	20 814	19 986	20 062	20 058	19 955	19 955
Overheveling naar 17.10			– 620	– 617	– 613	– 610	– 610
Stand ontwerpbegroting 1999	9 188	20 814	19 366	19 445	19 445	19 345	19 345

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		13 491	14 183	14 162	14 162	14 162	
Nieuwe mutaties		7 044	5 848	5 900	5 896	5 793	
Begrotingsstand voor conversie	10 325	20 535	20 031	20 062	20 058	19 955	19 955
Overheveling naar 17.10			– 620	– 617	– 613	– 610	– 610
Stand ontwerp begroting 1999	10 325	20 535	19 411	19 445	19 445	19 345	19 345

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.05	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	5 644	5 852	5 907	5 907	5 807
1. Bijstelling uit aanvullende posten	43	46	46	46	46
2. Overboekingen (intern)	5 601	5 806	5 861	5 861	5 761
2. Autonome mutaties	1 400				
1. Diversen	1 400				
3. Beleidsmatige mutaties		– 4	– 7	– 11	– 14
1. RA: arbeidsproductiviteit		– 4	– 7	– 11	– 14
Totaal	7 044	5 848	5 900	5 896	5 793

*Toelichting op de nieuwe mutaties***Verplichtingen**

Beleidsmatig is in de verplichtings sfeer een bedrag van f 0,324 miljoen gulden gemuteerd. Dit bedrag betreft een correctie op de stand van de meerjarige verplichtingen. Door wijzigingen op verplichtingen uit het jaar 1996 en door verplichtingen die in het jaar 1997 voor het jaar 1998 zijn aangegaan, is deze correctie noodzakelijk.

Uitgaven**1.1**

Deze mutatie betreft de loon- en prijsbijstelling voor het jaar 1998 en volgende jaren. De gelden zijn afkomstig uit de aanvullende posten van beleidsterrein 26.

1.2

Deze mutatie heeft betrekking op de volgende vier interne overboekingen:

- Een structurele overboeking in verband met de overdracht van de landenportefeuille van artikel 18.05 naar dit artikel van f 0,4 miljoen gulden per jaar, voor het jaar 1998 en volgende jaren. Het budget is bestemd voor de bilaterale samenwerking met Marokko, Turkije en Suriname.
- Een overboeking voor de jaren 1998 en 1999 van artikel 18.05 naar dit artikel. Het betreft het aandeel in het project Saba.
- Het budget voor de Nederlandse Taalunie (f 5,2 miljoen) is in 1998 structureel overgeboekt van artikel 23.01 naar dit artikel, omdat de directie Internationaal beleid met ingang van het jaar 1998 de budgetverantwoordelijkheid heeft. De begrotingsgelden zijn als apart artikelonderdeel binnen dit artikel zichtbaar.
- In het kader van emancipatie-activiteiten die voortvloeien uit de beleidsnota «Kristal van kansen» zijn structureel middelen van artikel 26.09 naar dit artikel overgeboekt.

2.1

Deze mutatie van f 1,4 miljoen gulden betreft de eindejaarsmarge van het jaar 1997 die wordt aangewend om de extra uitgaven, verbonden aan een tweetal activiteiten, in het jaar 1998 te kunnen financieren. Het betreft het OECD/INES-project «Students achievements», waarvoor f 0,9 miljoen gulden is geoormerkt en het samenwerkingsprogramma met Zuid-Afrika, voor de intensivering van dit programma is f 0,5 miljoen gulden geoormerkt.

3.1

Deze mutatie betreft de doorwerking van het Regeerakkoord om de arbeidsproductiviteitsstijging jaarlijks met 0,55% af te romen.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 26.05	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Bilaterale samenwerking	1 154	5 559	5 961	1 424	5 563	5 986	43A	04.0
Multilaterale samenwerking	3 637	1 350	488	3 733	1 408	508	43A	04.0
Emancipatie-activiteiten	- 24	208	209	16	208	209	43A	04.0
Nederlandse Taalunie	0	5 217	5 217	0	5 217	5 217	43A	04.0
Internationalisering	4 104	225	200	4 835	225	200	43A	04.0
Midden- en Oost-Europa	0	4 964	4 000	0	4 623	4 000	43A	04.0
Internationale samenwerking	317	3 291	3 291	317	3 291	3 291	43A	01.5
Totaal	9 188	20 814	19 366	10 325	20 535	19 411		

Artikel 26.06 Loonbijstelling

Algemeen

Het artikel loonbijstelling vervult dezelfde functie op de OCenW-begroting als de overeenkomstige zogenaamde aanvullende post op de Rijksbegroting. De bijstelling van de begroting voor de nominale loonontwikkeling wordt in eerste instantie geraamd op deze post. Na de vaststelling van de feitelijke loonontwikkeling per begroting worden de daarbij vastgestelde bedragen overgeheveld naar het artikel Loonbijstelling. Zolang de

verdeling van deze bedragen over de beleidsterreinen binnen de OCenW-begroting niet vaststaat, worden ze op dit artikel verantwoord.

De beginstand van dit artikel is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Het belangrijkste element uit deze stand zijn de reserveringen voor de Ziektekostenvergoeding Overheidspersoneel.

De belangrijkste elementen van de eindstand van dit artikel (negatief) zijn de bij Voorjaarsnota 1999 te ontvangen loonbijstelling 1999 van Financiën onder andere ter dekking van de koopkrachtreparatie in de onderwijs CAO '96-'98, de reservering voor incidentele loonsommutatie po vanaf 2002 en de middelen voor verbetering van de carrièreperspectieven van leraren in het onderwijs.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.06	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		114 931	130 253	167 895	183 485	274 858	
Nieuwe mutaties		- 95 902	- 335 569	- 266 157	- 283 021	- 258 003	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	19 029	- 205 316	- 98 262	- 99 536	16 855	90 870

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.06	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 281 470	- 409 988	- 420 046	- 444 310	- 443 670
1. Bijstelling uit aanvullende posten	- 206 490	- 333 639	- 337 566	- 371 830	- 371 190
2. Overboekingen (extern)		- 1 369			
3. Overboekingen (intern)	- 74 980	- 74 980	- 92 480	- 92 480	- 92 480
4. Verdeling wachtgeld			10 000	20 000	20 000
2. Autonome mutaties	- 7 291	- 13 570	- 16 809	835	- 22 674
1. Gemiddelde personeelslasten	- 7 291	- 3 570	3 191	20 835	- 2 674
2. Wachtgeld		- 10 000	- 20 000	- 20 000	- 20 000
3. Beleidsmatige mutaties	192 859	77 989	160 698	160 454	208 341
1. RA: budgettering incidenteel		- 111	- 302	- 546	- 1 459
2. RA: leraren		78 100	161 000	161 000	209 800
3. wachtgeld		10 000	10 000		
4. Verschuiving arb.voorw.ruimte	192 859				
Totaal	- 95 902	- 335 569	- 266 157	- 283 021	- 258 003

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Uit de aanvullende post van de Rijksbegroting is compensatie voor de loonbijstelling 1998 ontvangen, alsmede compensatie voor extra uitgaven ten gevolge van de wet Pemba. De samenstelling van de ontvangen bijstelling uit de aanvullende post is opgenomen in onderstaande tabel.

Onderverdeling ontvangen aanvullende post naar categorie	(bedrag x f 1 mln)				
Categorie	1998	1999	2000	2001	2002
Loonbijstelling	96,5	120,2	138,5	139,5	140,4
Pemba-compensatie	255,8	265,1	264,1	266,6	269,4
Totaal aanvullende post	352,3	385,3	402,6	406,1	409,8

Naar de verschillende beleidsterreinen zijn middelen uitgedeeld ter dekking van de gestegen loonkosten. Voor het jaar 1999 zijn deze middelen als volgt uitgesplitst:

Onderverdeling uitgedeelde aanvullende post naar categorie	(bedrag x f 1 mln)
Categorie	1999
Totaal v.d. bijstelling sector onderwijs en wetenschappen:	662,3
– Effecten Pemba	252,3
– Koopkrachtrepatrië	180,9
– Vermindering van de lessentaak in het vo (vanaf 1999)	90,6
– Vergoeding stijging ZKOO-regeling	73,0
– Vergoeding voor stijging premie vervangingsfonds	37,0
– Effecten van premiewijzigingen (OP/NP, FAOP, OT, Pseudopremies)	19,5
– Incidenteel PO	9,0
Loonbijstelling sector rijk	11,4
Loonbijstelling overige sectoren	45,2
Totaal	718,9

Onderverdeling uitgedeelde aanvullende post naar beleidsterrein (exclusief mutatie wachtgelden)	(bedrag x f 1 mln)				
Beleidssterrein	1998	1999	2000	2001	2002
Ministerie Algemeen	10,9	9,2	9,7	10,1	10,1
Primair onderwijs	225,3	254,9	296,9	335,0	336,6
Voortgezet onderwijs	106,6	219,5	203,3	204,1	205,6
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	63,4	70,0	68,7	68,6	68,9
Hoger beroepsonderwijs	34,7	38,7	36,8	36,1	35,9
Wetenschappelijk onderwijs	80,1	88,0	86,5	86,1	85,9
Onderzoek en wetenschapsbeleid	15,0	16,0	15,7	15,6	15,7
Overige programma-uitgaven	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2
Cultuur	21,5	21,3	21,4	21,1	21,1
Totaal uitdeling	558,8	718,9	740,2	777,9	781,0

De uitdeling uit de aanvullende post van de Rijksbegroting enerzijds, en de uitdeling naar de verschillende beleidsterreinen anderzijds leidt per saldo tot de gegeven mutatie:

	(bedrag x f 1 mln)				
	1998	1999	2000	2001	2002
Totaal ontvangen aanvullende post	352,3	385,3	402,6	406,1	409,8
Totaal uitdeling	558,8	718,9	740,2	777,9	781,0
Saldo bijstelling	– 206,5	– 333,6	– 337,6	– 371,8	– 371,2

Het saldo heeft betrekking op de nog te ontvangen loonbijstelling voor 1999 uit de aanvullende post van de Rijksbegroting.

1.2

Dit is een overboeking naar het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor het kwaliteitsbeleid voor ouderen in het kader van de CAO '96-'98.

1.3

De interne overboeking is onder te verdelen in een structureel bedrag van f 3,3 miljoen voor het apparaatsdeel van de Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel. Het resterende bedrag van f 71,7 miljoen in 1998, oplopend tot f 89,2 miljoen in 2000 is bestemd voor het programmadeel van de Ziektekostenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel. De bedragen zijn overgeboekt naar artikel 26.03.

1.4

Deze mutatie betreft de verdeling van de mutaties wachtgelden (mutaties 2.2 en 3.3) over de beleidsterreinen. De verdeling van de mutatie is toegelicht bij artikel 26.02.

2.1

De onder 1.1 genoemde, aan de beleidsterreinen uitgedeelde, loonbijstelling is in totaal iets lager uitgevallen dan de beschikbaar gekomen bedragen. Het artikel kan met deze bedragen worden verlaagd. Tevens is er een taakstelling op de incidentele loonsommutatie geboekt.

2.2

Bij Voorjaarsnota is een vermindering van de wachtgelduitgaven ingeboekt in verband de verwachte verruiming van de arbeidsmarkt in verband met de klassenverkleining in het po en de lessentaakvermindering in het vo. Zie ook mutatie 3.3.

3.1

De incidentele looncomponent wordt conform Regeerakkoord verlaagd naar 0,6% per jaar.

3.2

In het Regeerakkoord is een bedrag opgenomen oplopend tot f 209,8 miljoen structureel ter verbetering van de carrièreperspectieven van leraren in het onderwijs. Deze gelden zijn nog niet verdeeld en staan nu nog geparkeerd op dit artikel.

3.3.

In het Regeerakkoord is de verdere klassenverkleining voorzien per 1 augustus 2000. De reeds ingeboekte vermindering van de wachtgelden (zie mutatie 2.2) schuift daarmee een jaar op. De totale mutatie is verdeeld over de beleidsterreinen. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 26.02

3.4

Het bedrag dat in 1997 op dit artikel is bijgeboekt voor koopkracht-reparatie van in totaal f 192,9 miljoen is via de eindejaarsmarge doorgeschoven naar 1998, en in dat jaar ingezet voor de koopkrachtreparatie.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43Z respectievelijk 04.9.

Artikel 26.07 Prijsbijstelling

Algemeen

Dit artikel heeft dezelfde functie als het artikel loonbijstelling, maar dan voor de uitdeling van de prijscompensatie. De ontvangen prijsbijstelling uit de aanvullende post van de Rijksbegroting is uitgedeeld naar de beleidsterreinen. Het artikel is dus leeggeboekt.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.07	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		0	0	0	0	0	
Nieuwe mutaties		0	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	0	0	0	0	0	0

Het Kabinet heeft de prijsbijstelling bepaald op 25% van de feitelijke prijsontwikkeling.

(bedrag x f 1 mln)

	1998	1999	2000	2001	2002
Prijsbijstelling 1998	25,7	24,4	24,2	24,5	24,9

Binnen OCenW is dezelfde lijn gevolgd: aan elk beleidsterrein is 25% van de feitelijke prijsontwikkeling toegevoegd.

Onderverdeling uitgedeelde prijsbijstelling naar beleidsterrein

(bedrag x f 1 mln)

Beleidssterrein	1998	1999	2000	2001	2002
Ministerie Algemeen	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Primair onderwijs	4,0	4,1	4,2	4,2	4,2
Voortgezet onderwijs	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	3,4	3,5	3,3	3,3	3,3
Hoger beroepsonderwijs	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1
Wetenschappelijk onderwijs	5,8	5,7	5,7	5,7	5,8
Onderzoek en wetenschapsbeleid	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3
Studiefinancieringsbeleid	3,1	2,4	2,2	2,1	2,1
Overige programma-uitgaven	0,7	0,1	0,4	0,8	1,1
Cultuur	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Totaal uitdeling	25,7	24,4	24,2	24,5	24,9

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43Z respectievelijk 04.9.

Artikel 26.08 Centraal beheerde middelen*Algemeen*

Op dit artikel worden in de eerste plaats uitgaven geraamd die pas worden verdeeld over de artikelen als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Dit geldt voor de besteding van projectgelden bij het ministerie of de IB-Groep, waarbij in geval van extra uitgaven in de bedrijfsmatige en automatiseringssfeer als gevolg van beleidsontwikkelingen een onderbouwd bestedingsplan overlegd moet worden.

In de tweede plaats komt op dit artikel een aantal boekhoudkundige mutaties tot uitdrukking die veroorzaakt worden door het niet altijd synchroon lopen van bezuinigingen waartoe het kabinet besluit en de bedragen die door de feitelijk genomen maatregelen worden gegene-

reerd. Eventuele verschillen worden niet op de betrokken artikelen verwerkt (dat zou de kwaliteit van de raming aantasten), maar op dit centrale artikel bijgehouden.

Ook bezuinigingen die nog niet zijn ingevuld, worden eerst op dit artikel gezet.

Op dit artikel worden geen feitelijke uitgaven gedaan. Uitgaven zijn pas mogelijk nadat de benodigde bedragen via een suppletoire begroting zijn overgeboekt naar het van toepassing zijnde artikel.

Per ultimo 1998 bestaat dit artikel uit de f 110 miljoen voor de millenniumproblematiek dat uit de aanvullende post van de Rijksbegroting komt en nog centraal gereserveerd staat. Verder is er nog op dit artikel een taakstellende onderuitputting geparkeerd.

Voor 1999 en latere jaren zijn de middelen bestemd voor het Herontwerp IB-Groep en een bedrag van f 18 miljoen voor de leraren in opleiding.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.08	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		96 223	- 104 955	- 31 380	93 050	193 099	
Nieuwe mutaties		- 27 557	139 498	44 162	- 46 647	- 167 304	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	68 666	34 543	12 782	46 403	25 795	232 155

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.08	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 41 173	- 51 457	- 51 218	- 60 818	- 50 491
1. Bijstelling uit aanvullende posten	110 307	- 337	- 98	302	629
2. Overboekingen (extern)	- 1 480	- 1 120	- 1 120	- 1 120	- 1 120
3. Overboekingen (intern)	- 150 000	- 50 000	- 50 000	- 60 000	- 50 000
3. Beleidsmatige mutaties	13 616	190 955	95 380	14 171	- 116 813
1. ICT	32 500				
2. Lerarenopleiding (LIO's)		18 000	18 000	18 000	18 000
3. OV-kaart		126 000	90 000	39 000	38 000
4. Reservering WBC	1 900				
5. Taakstelling e.a.	- 20 784	45 255	3 680	- 29 229	- 148 113
6. RA: verschillenreeks		11 700	- 6 300	- 7 600	- 18 700
7. Dekking tekorten		- 10 000	- 10 000	- 6 000	- 6 000
Totaal	- 27 557	139 498	44 162	- 46 647	- 167 304

Toelichting op nieuwe mutaties

1.1

Deze mutatie bestaat uit de ontvangen prijscompensatie voor dit artikel. Tevens heeft er een bijstelling uit de aanvullende post van de Rijksbegroting van f 110 miljoen voor de millenniumproblematiek plaatsgevonden.

1.2

Dit is een overboeking naar het Ministerie van Justitie voor de wet bescherming persoonsgegevens.

1.3

De interne overboekingen hebben alle betrekking op informatie- en communicatietechnologie (ict). In 1998 is f 101,0 miljoen en in de jaren 1999 tot en met 2003 is f 50,0 miljoen van artikel 26.08 overgeboekt naar het ict-onderdeel van artikel 26.03. Het gaat hierbij om de ict-impuls en

een deel van de structurele kosten. Ook naar de beleidsterreinen bve en hbo zijn in 1998 bedragen overgeboekt voor ict (respectievelijk f 23,0 miljoen en f 26,0 miljoen). Een gemaakte reservering van f 10,0 miljoen ten behoeve van de problematiek bij cultuur is incidenteel in 2001 overgeboekt.

3.1

Deze mutatie betreft de f 30 miljoen aan ict-middelen die zijn doorgeschoven van 1997 naar 1998.

3.2

Deze mutatie betreft het continueren van het experiment met de leraren in opleiding.

3.3

Deze mutatie betreft de dekking van het tekort dat is ontstaan als gevolg van het nieuwe contract met de OV-bedrijven vanaf 1999. In de vorige begroting werd uitgegaan van een dekking uit meevallers. Deze hebben zich niet voorgedaan.

3.4

Het bedrag van f 1,9 miljoen is via de eindejaarsmarge gereserveerd voor de aankopen uit de Wet tot behoud van het cultuurbezit.

3.5

Belangrijke component van deze mutatie is de al in de Voorjaarsnota gemelde taakstellende onderuitputting van f 59,0 miljoen in 1998. Dekking van het totaal van bijstellingen van de begroting van OCenW in latere jaren leidt tot verlaging van deze stand van dit artikel. Ter vermindering van de tekorten in 1998, 1999 en 2000 zijn voorts bedragen die niet in 2001 en 2002 benodigd zijn, naar voren gehaald.

3.6

Het totaalbedrag van de bij het Regeerakkoord aan OCenW toegekende middelen komt niet geheel overeen met de optelsom van de verschillende prioriteiten. De verschilreeks is hier opgenomen.

3.7

Een tekort op de wachtgelden van f 10 mln in 1999 en 2000 en een bijstelling van de cultuurbegroting vanaf 2001 zijn gedekt op dit artikel.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43Z respectievelijk 04.9.

Artikel 26.09 Emancipatie-activiteiten

Algemeen

Op dit artikel worden middelen geraamd voor emancipatie-activiteiten. Het geld is bedoeld als «aanjaagpremie» om emancipatoir beleid te initiëren op de diverse beleidsterreinen. Jaarlijks wordt het beschikbare bedrag daartoe verdeeld.

Deze verdeling gaat in de vorm van co-financiering (50% regulier budget en 50% additionele middelen).

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.09	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		121	5 625	5 625	5 625	5 625	
Nieuwe mutaties		- 121	- 5 625	- 5 625	- 5 625	- 5 625	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	0	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.09	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 121	- 5 625	- 5 625	- 5 625	- 5 625
1. Bijstelling uit aanvullende posten	1	18	18	18	18
2. Overboekingen (intern)	- 122	- 5 643	- 5 643	- 5 643	- 5 643
Totaal	- 121	- 5 625	- 5 625	- 5 625	- 5 625

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Deze mutatie bestaat uit de ontvangen prijscompensatie voor dit artikel.

1.2

De interne overboeking vanuit dit centrale budget naar de artikelen van de beleidsterreinen is ten behoeve van de beleidsnota «Kristal van kansen». Daarmee wordt dit artikel leeggeboekt.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43Z respectievelijk 04.9.

Artikel 26.10 Asielzoekers*Algemeen*

Op dit artikel worden de uitgaven opgenomen voor de asielzoekers. Tot en met de begroting 1997 stonden de uitgaven voor asielzoekers geboekt op een afzonderlijke aanvullende post in de Rijksbegroting en werden de budgetten jaarlijks overgeboekt naar de OCenW begroting. Nu de raming een meer stabiel karakter heeft, wordt het budget meerjarig naar OCenW overgeboekt.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.10	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		17 441	85 676	73 888	70 434	70 434	
Nieuwe mutaties		- 1 141	- 59 947	- 55 484	- 56 357	- 58 697	
Stand ontwerpbegroting 1999	0	16 300	25 729	18 404	14 077	11 737	11 737

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.10	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 1 141	- 59 776	- 55 188	- 55 934	- 58 134
1. Bijstelling uit aanvullende posten	2 859	- 55 776	- 51 188	- 51 934	- 54 134
2. Overboekingen (extern)	- 4 000	- 4 000	- 4 000	- 4 000	- 4 000
3. Beleidsmatige mutaties		- 171	- 296	- 423	- 563
1. RA: budgettering incidenteel		- 171	- 296	- 423	- 563
Totaal	- 1 141	- 59 947	- 55 484	- 56 357	- 58 697

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Deze mutatie betreft een generale bijstelling in verband met gewijzigde aantallen van asielzoekers.

	(bedrag x f 1 mln)				
	1998	1999	2000	2001	2002
Aanvullende post	19,3	32,9	25,7	19,5	15,3

De verdeling van de aanvullende post over de beleidsterreinen is opgenomen in de onderstaande tabel.

Beleidssterrein	1998	1999	2000	2001	2002
Primair onderwijs	8,5	48,4	41,9	38,9	37,8
Voortgezet onderwijs	6,0	34,2	29,6	27,4	26,7
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,9	5,1	4,4	4,1	3,9
Wetenschappelijk onderwijs	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal uitdeling	16,4	88,7	76,9	71,4	69,4

1.2

Dit is een overboeking naar het Ministerie van Justitie voor het huisvestingscomponent in de kosten van asielzoekers in het basisonderwijs.

3.1

De incidentele looncomponent wordt conform Regeerakkoord verlaagd naar 0,6% per jaar.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 43Z respectievelijk 04.9.

Artikel 26.01 Overige programma-ontvangsten*Algemeen*

Het betreft de ontvangsten die niet aan één onderwijssoort kunnen worden toegerekend.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 26.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		219	219	219	219	219	
Nieuwe mutaties		8 000	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 1999	4 295	8 219	219	219	219	219	219

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 26.01	1998	1999	2000	2001	2002
2. Autonome mutaties	8 000				
1. Afrekeningen	8 000				
Totaal	8 000	0	0	0	0

*Toelichting op de nieuwe mutaties***2.1**

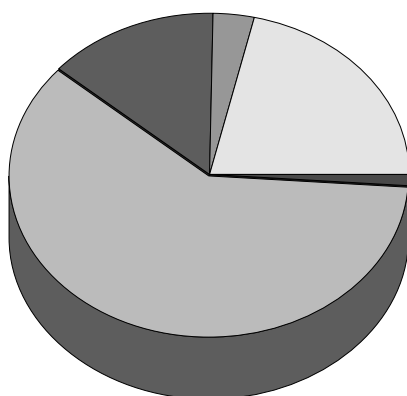
Het bedrag van f 8,0 miljoen heeft betrekking op in het verleden teveel betaalde faop-premies, welke nog met USZO worden verrekend.

*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikelonderdelen 26.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Ontvangsten nader te verdelen	219	219	219	06	13.9
Ontvangsten overige programmakosten	4 076	8 000		43A	04.0
Ontvangsten internationale samenwerking				43A	01.5
Totaal	4 295	8 219	219		

Beleidsterrein 27 CULTUUR

Uitgaven cultuur f 2.591 mln.
Ontvangsten cultuur f 1.715 mln.

- 27.01 Kunsten f 556 mln.
- 27.02 Biblioth., letteren & NTU f 89 mln.
- 27.03 Cultuurbeheer f 362 mln.
- 27.04 Media f 1.557 mln.
- 27.07 Overige uitgaven f 27 mln.

Artikel 27.01 Kunsten

Algemeen

De op dit artikel geraamde uitgaven zijn bestemd voor activiteiten en instellingen op het gebied van de podiumkunsten (muziek, opera, dans, toneel en mime), film, beeldende kunst, bouwkunst en vormgeving, amateurkunst en kunsteducatie. Verder worden uit dit artikel bijdragen verschaft aan bovensectorale subsidies op het terrein van de kunsten. Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 6) opgenomen.

Op grond van de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Stb. 1993, 193) en het Bekostigingsbesluit cultuuruitingen (Stb. 1994, 473) worden de uitgaven gedaan.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		101 444	91 733	91 972	508 046	507 927	
Nota van wijziging		10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Geautoriseerd totaal		111 444	101 733	101 972	518 046	517 927	
Nieuwe mutaties		- 2 238	16 393	19 008	22 450	16 030	
Begrotingsstand voor conversie	126 446	109 206	118 126	120 980	540 496	533 957	536 157
Overheveling naar 17.12			- 4 808	- 4 808	- 4 808	- 4 808	- 4 808
Stand ontwerpbegroting 1999	126 446	109 206	113 318	116 172	541 688	535 149	531 349

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		532 530	522 753	522 109	508 046	507 927	
Nota van wijziging		10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
Geautoriseerd totaal		542 530	532 753	532 109	518 046	517 927	
Nieuwe mutaties		9 150	27 781	30 396	22 450	16 030	
Begrotingsstand voor conversie	529 093	551 680	560 534	562 505	546 496	533 957	536 157
Overheveling naar 17.12			- 4 808	- 4 808	- 4 808	- 4 808	- 4 808
Stand ontwerpbegroting 1999	529 093	551 680	555 726	557 697	541 688	535 149	531 349

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	7 150	25 234	30 230	26 475	22 372
1. Bijstelling uit aanvullende posten	14 448	14 232	14 228	13 910	13 907
2. Overboekingen (extern)	- 10 000	8 200	13 200	14 600	10 500
3. Desalderingen		- 1 400	- 1 400	- 1 400	- 1 400
4. Overboekingen (intern)	2 702	4 202	4 202	- 635	- 635
3. Beleidsmatige mutaties	2 000	2 547	166	1 975	- 342
1. Arbeidstijdenwet	2 000	2 000	2 000		
2. Compensatie terugval budget				6 000	6 000
3. RA: arbeidsproductiviteit		- 2 386	- 4 767	- 6 958	- 9 275
4. Stelselwijziging rijkshuisvesting		2 933	2 933	2 933	2 933
Totaal	9 150	27 781	30 396	28 450	22 030

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit salarismaatregelen 1998 van f 14,0 miljoen voor de gepremieerde en gesubsidieerde sectoren en de prijsbijstelling 1998 van f 0,2 miljoen. Voor deze onderdelen wordt verwezen naar de toelichting op beleidsterrein 26.

1.2

Deze mutatie betreft een overboeking van het ministerie van Financiën voor het flankerend beleid van de Wet inkomensvoorziening kunstenaars (WIK).

1.3

Deze mutatie betreft het verlagen van zowel de uitgaven als de ontvangsten (zie ontvangstenartikel 27.03) tot een meer realistischer niveau van de terugontvangsten in het kader van de vaststelling van subsidies uit voorgaande jaren.

1.4

Overboekingen van beleidsterrein 18 primair onderwijs (f 1,5 miljoen), beleidsterrein 19 voortgezet onderwijs (eveneens f 1,5 miljoen), artikel 27.03 cultuurbeheer (f 1,0 miljoen) alsmede artikel 27.07 overige uitgaven cultuur (f 0,5 miljoen) voor het project «Cultuur en school». Daarnaast bestaat deze mutatie uit een bijdrage van f 313 000,- aan de Wet behoud cultuurbezit ten gunste van artikel 27.03, f 1,5 miljoen naar de

artikelen 27.02 en 27.04 voor de invulling van de motie Wolffensperger (1998) en een overboeking van f 15 000,- in verband met een subsidie-uitruil met de Gemeente Amsterdam ten laste van artikel 27.03.

3.1

De bijstelling van f 2,0 miljoen betreft een bijdrage uit artikel 26.08 in verband met het gedeeltelijk oplossen van de gevolgen van de per 1 januari 1996 gewijzigde Arbeidstijdenwet voor de sector podiumkunsten.

3.2

Met deze toevoeging uit het totaalbeeld wordt een deel van de daling van het kunstenbudget na 2000 ongedaan gemaakt.

3.3

Naar aanleiding van het Regeerakkoord wordt een arbeidsproductiviteitskorting van jaarlijks 0,55% (cumulatief tot en met 2002) toegepast.

3.4

Per 1 januari 1999 wordt een nieuw stelstel voor de rijkshuisvesting ingevoerd. Daarom zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 27.01	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Podiumkunsten	47 034	14 614	14 316	312 317	315 094	316 469	43 F	08.1
Film	680	809	809	26 488	26 896	33 594	43F	08.1
Beeldende kunst, vormgeving en bouwkunst	50 754	47 765	44 090	133 211	135 481	142 361	43F	08.1
Amateurkunst en kunsteducatie	12 759	6 490	10 990	37 986	36 539	37 533	43F	08.1
Overige subsidies kunsten*	15 219	39 528	43 113	19 091	37 670	25 769	43F	08.1
Totaal	126 446	109 206	113 318	529 093	551 680	555 726		

* incl. arbeidsproductiviteitskorting RA

Per 1 januari 1999 worden de uitgaven voor de Rijksakademie voor beeldende kunsten verantwoord op artikel 17.12.

Artikel 27.02 Bibliotheken, letteren en Nederlandse Taalunie

Algemeen

Op dit artikel treft men de uitgaven aan ten behoeve van de Friese taal en cultuur, het landelijk openbaar bibliotheekwerk, de nederlandstalige letteren en de Nederlandse Taalunie. De uitgaven zijn mede gebaseerd op de Wet op het specifiek cultuurbeleid (Stb. 1993, 193) en het Bekostigingsbesluit cultuuruitingen (Stb. 1994, 473).

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		31 124	31 445	84 745	88 354	88 354	
Nieuwe mutaties		511	– 700	– 230	777	454	
Stand ontwerpbegroting 1999	35 140	31 635	30 745	84 515	89 131	88 808	88 808

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		87 935	88 070	88 148	88 354	88 354	
Nieuwe mutaties		3 002	1 429	1 104	777	454	
Stand ontwerpbegroting 1999	85 824	90 937	89 499	89 252	89 131	88 808	88 808

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	2 502	1 753	1 753	1 741	1 741
1. Bijstelling uit aanvullende posten	1 752	1 753	1 753	1 741	1 741
2. Overboekingen (intern)	750				
3. Beleidsmatige mutaties	500	– 324	– 649	– 964	– 1 287
1. RA: arbeidsproductiviteit		– 324	– 649	– 964	– 1 287
2. Vertraging projecten	500				
Totaal	3 002	1 429	1 104	777	454

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit de loonbijstelling 1998 en de prijsbijstelling 1998.

1.2

De interne overboeking bestaat uit een overboeking van artikel 27.01 Kunsten in verband met de invulling van de motie Wolffensperger.

3.1

Naar aanleiding van het Regeerakkoord wordt een arbeidsproductiviteitskorting van jaarlijks 0,55% (cumulatief tot en met 2002) toegepast.

3.2

De vertraging projecten heeft betrekking op de in 1997 geplande verbouwing van 't Schrijvershuis, die eerst in 1998 zal plaatsvinden.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 27.02	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Nederlandse Taalunie*	2 785	1 589	1 656	1 609	1 589	1 656	31	08.2
Bibliotheken*	13 456	14 155	14 965	49 752	52 874	53 130	31	08.2
Letteren*	6 820	4 146	1 930	22 752	24 729	22 519	31	08.1
Rechtspositionele uitkeringen*	11 352	11 039	11 488	11 005	11 039	11 488	43F	13.9
Werkgelegenheids- en investeringsprojecten	727	706	706	706	706	706	43F	08.2
Totaal	35 140	31 635	30 745	85 824	90 937	89 499		

* incl. arbeidsproductiviteitskorting RA

Artikel 27.03 Cultuurbeheer*Algemeen*

Op dit artikel worden de uitgaven geraamd ten behoeve van de musea, de monumentenzorg, de archieven, de archeologie en de overige activiteiten op het gebied van cultureel erfgoed. Voor de te verstrekken subsidies, alsmede voor spoedaankopen geldt de Wet op het specifiek cultuurbeleid als basis voor de uitgaven.

Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 6) opgenomen.

De Monumentenwet (Stb. 1988, 638) dient als basis voor de uitgaven voor restauratie en onderhoud van aangewezen monumenten, alsmede voor uitgaven bestemd voor het vergoeden van schade als gevolg van beschermings- en opgravingswerkzaamheden van een monumententerrein.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		192 778	188 256	188 453	305 324	305 815	
Nieuwe mutaties		93 585	197 356	97 213	100 801	104 024	
Begrotingsstand voor conversie	252 532	286 363	385 612	285 666	406 125	409 839	409 839
Overheveling i.v.m. conversie			- 125 523	- 125 911	- 125 759	- 125 271	- 125 271
Stand ontwerpbegroting 1999	252 532	286 363	260 089	159 755	280 366	284 568	284 568

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		388 315	388 737	388 935	386 665	387 156	
Nieuwe mutaties		4 915	100 399	103 297	105 885	111 108	
Begrotingsstand voor conversie	393 684	393 230	489 136	492 232	492 550	498 264	498 264
Overheveling i.v.m. conversie			- 126 761	- 125 911	- 125 759	- 125 271	- 125 271
Stand ontwerpbegroting 1999	393 684	393 230	362 375	366 321	366 791	372 993	372 993

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 539	8 881	12 671	16 531	14 235
1. Bijstelling uit aanvullende posten	6 527	6 489	6 579	6 662	6 666
2. Overboekingen (extern)	- 6 689	1 893	5 593	5 593	5 593
3. Desalderingen	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237
4. Overboekingen (intern)	860	1 736	1 736	5 513	3 213
2. Autonome mutaties	1 200	1 700	1 700	1 700	500
1. Diversen	1 200	1 700	1 700	1 700	500
3. Beleidsmatige mutaties	4 254	89 818	88 926	87 654	96 373
1. Intertemporele compensatie	4 254				
2. RA: arbeidsproductiviteit		- 1 144	- 2 277	- 3 402	- 4 535
3. Stelselwijziging rijkshuisvesting		90 962	91 203	91 056	90 908
4. Wet tot behoud Cultuurbezit					10 000
Totaal	4 915	100 399	103 297	105 885	111 108

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit de aanvullende posten bestaat met name uit de middelen ter compensatie van de algemene salarismaatregelen 1998 en een budget voor prijscompensatie.

1.2

Deze bijstelling van in totaal -f 6,7 miljoen in 1998 wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een overboeking van f 7,7 miljoen naar het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer in verband met de uitvoering van de plannen in het kader van het Deltaplan voor het cultuurbehoud en het Energie efficiency programma rijkshuisvesting.

Van het Ministerie van Financiën wordt vanaf 1999 f 4,6 miljoen ontvangen voor de huurpenningen Naturalis. In 1999 is verder nog sprake van een overboeking naar het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer voor het Rijksarchief Zeeland (f 3,7 mln).

1.3

Als gevolg van minder uitgevoerde opdrachten door derden bij de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) wordt f 0,8 miljoen minder uitgegeven.

Door een afname van het aantal langdurig zieken bij de rijksdiensten vindt een bijstelling plaats van - f 0,5 miljoen. Het corresponderende ontvangstenartikel 27.01 is met het totaalbedrag van - f 1,2 miljoen bijgesteld.

1.4

Deze mutatie bestaat in hoofdlijnen uit de volgende bijstellingen:

- een verhoging van f 1,8 miljoen afkomstig van artikel 22.06 Overige uitgaven wetenschappelijk onderwijs voor de financiering van de behoudsprojecten universitaire collecties (tot en met 2000);
- een bijdrage van f 0,3 miljoen voor de Wet behoud cultuurbezit ten laste van artikel 27.01 Kunsten;
- overboeking van f 1,0 miljoen naar artikel 27.01 voor het project Cultuur en school, alsmede een bijdrage van f 15 000,- voor de Hollandsche schouwburg te Amsterdam;
- overboeking van f 0,8 miljoen naar artikel 17.09 Raad voor cultuur ten behoeve van eenmalige inrichtingskosten en tijdelijke tegemoetkoming in de reiskosten buitenland en een formatieplaats tot en met het jaar 2000.
- overboeking van f 0,3 miljoen van artikel 17.06 Personeel en materieel ministerie voor materieel Cultuurbeheer en personeel van de Rijksdienst Monumentenzorg (RDMZ).

2.1

Bijstelling van f 1,2 miljoen ten behoeve van het Energie efficiency programma rijkshuisvesting. Deze mutatie loopt tot en met het jaar 2001. Met ingang van 1999 wordt structureel f 0,5 miljoen bijgeboekt voor de Digitale duurzaamheid.

3.1

Deze beleidsmatige mutatie van f 4,3 miljoen bestaat uit intertemporele compensatie voor de Wet behoud cultuurbezit en Broekpolder.

3.2

Naar aanleiding van het Regeerakkoord wordt een arbeidsproductiviteitskorting van jaarlijks 0,55% (cumulatief tot en met 2002) toegepast.

3.3

Per 1 januari 1999 wordt een nieuw stelstel voor de rijkshuisvesting ingevoerd. Daarom zijn de middelen voor deze stelselwijziging toegevoegd aan de begrotingen van de departementen.

3.4

Verhoging van f 10,0 miljoen ten laste van artikel 26.08 waarvan f 8,0 miljoen bestemd is voor de Wet behoud cultuurbezit en f 2,0 miljoen voor het oplossen van knelpunten bij de rijksdiensten.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 27.03	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Materieel musea	21 716	44 632	40 619	15 230	15 488	12 881	12	08.1
Personeel Musea	7 250	8 658	0	7 678	8 090	0	11	08.1
Subsidies Musea	44 110	36 631	34 053	174 033	170 044	177 650	43A	08.1
Materieel RDMZ	5 530	4 973	0	10 913	5 283	0	12	08.1
Personeel RDMZ	12 516	15 590	0	14 797	14 867	0	11	08.1
Subsidies Monumentenzorg	111 927	112 700	116 287	98 609	101 549	99 826	6 3A	08.1
Materieel ROB	11 516	5 376	0	18 049	7 438	0	12	08.1
Personeel ROB	8 105	9 740	0	9 138	8 735	0	11	08.1
Subsidies Archeologie	72	301	301	390	247	1 302	43A	08.1
Materieel RAD	3 908	9 809	0	12 067	11 875	0	12	08.1
Personeel RAD	23 980	28 104	0	27 387	26 771	0	11	08.1
Subsidies Archieven	1 902	3 322	3 322	5 393	5 047	5 208	43A	08.1
Bijstellingen		964	963	0	9 626	964	01	08.1
Algemene Salarismaatregelen*		5 563	3 218	0	8 170	3 218	01	08.1
Stelselwijziging rijkshuisvesting			61 326			61 326	12	08.1
Totaal	252 532	286 363	260 089	393 684	393 230	362 375		

* incl. productiviteitskorting RA

Vanaf 1 januari 1999 worden de uitgaven voor de Inspectie cultuurbezit verantwoord op artikel 17.11.

De uitgaven voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en het Instituut Collectie Nederland worden verantwoord op artikel 17.12.

De uitgaven voor de Rijksarchiefdienst worden verantwoord op artikel 17.14.

Artikel 27.04 Media

Algemeen

Op dit artikel treft men de vergoeding aan ten behoeve van de omroep-instellingen (landelijk, regionaal en wereldomroep), de beheertaken, het muziekcentrum voor de omroep en de overige uitgaven op het terrein van de media. De uitgaven zijn gebaseerd op de Mediawet (Stb. 1987, 249) en voorzover het de aan de opbrengst rente omroepreserves gekoppelde subsidies mediabeleid betreft, de Wet op het specifiek cultuurbeleid.

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.04	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		1 487 421	1 517 246	1 559 294	1 594 424	1 594 424	
Nieuwe mutaties		22 330	40 030	24 482	20 952	45 452	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 486 118	1 509 751	1 557 276	1 583 776	1 615 376	1 639 876	1 665 876

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.04	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	22 115	39 745	24 197	20 667	45 167
1. Desalderingen	21 365	39 745	24 197	15 967	45 167
2. Overboekingen (intern)	750			4 700	
3. Beleidsmatige mutaties	215	285	285	285	285
1. Ruimte ten behoeve van subsidie European Journalism Centre	215	285	285	285	285
Totaal	22 330	40 030	24 482	20 952	45 452

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

Bijstelling als gevolg van hogere opbrengsten omroepbijdragen en hogere renteontvangsten op de algemene omroepreserve. Voor 1998 betreft het tevens een bijstelling van f 10,7 miljoen in verband met een onttrekking aan de algemene omroepreserve. Het corresponderende ontvangstenartikel 27.02 is met hetzelfde bedrag verhoogd.

1.2

De interne overboeking bestaat uit een overboeking van artikel 27.01 Kunsten in verband met de invulling van de motie Wolffensperger.

3.1

De ruimte voor het European Journalism Centre is afkomstig van artikel 26.08 Centraal beheerde middelen.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 16 respectievelijk 8.4.

Artikel 27.05 Garanties, rente en aflossing lening*Algemeen*

De verleende garanties hebben betrekking op aangegane leningen ten behoeve van de ontsluiting van het buitenmuseum van het Zuiderzeemuseum, de aankoop van panden voor de Nederlandse Operastichting en de Stichting het Nederlands Filmmuseum en ten behoeve van het Nederlands Bibliotheek- en Lectoriumcentrum.

Door een indenniteitsregeling van maximaal f 500 miljoen per jaar is het mogelijk de kosten van het verzekeren van enkele tentoonstellingen van uitzonderlijk belang in overwegende mate van overheidswege structureel gefinancierde museale instellingen omlaag te brengen.

De garanties worden verstrekt op grond van een ministeriële beschikking en de Welzijnswet.

De garanties volgens de indenniteitsregeling worden verstrekt op basis van de Subsidieregeling indenniteit bruiklenen (Stcrt. 16 januari 1996, nr.11).

In het kader van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten (BRRM) is een verlaging van het subsidie à fonds perdu met 10 procent voor alle monumentencategorieën voorzien. Teneinde het investeringsvolume op het terrein van de monumentenzorg constant te houden, heeft

het Rijk een garantie-overeenkomst afgesloten met het Nationaal Restauratiefonds (NRF) met een plafond van f 1,5 miljard. Hierdoor is het NRF in staat leningen met een lage rente te verstrekken, waardoor per saldo de financieringslasten voor eigenaren van monumenten niet zullen toenemen.

Met ingang van 1998 is de garantie vervallen, verstrekt op de aangegeven lening ten behoeve van de ontsluiting van het buitenmuseum van het Zuiderzeemuseum.

Overzicht garanties

Ontsluiting buitenmuseum Zuiderzeemuseum (bedragen x f 1000)

Artikel 27.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	115	0	0	0	0	0	0
Vervallen of te vervallen garanties	115	0	0	0	0	0	0
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	0	0	0	0	0	0	0

Indemniteitsregeling (bedragen x f 1000)

Artikel 27.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000
Uitstaand risico per 1 januari	0	28 500	0	0	0	0	0
Vervallen of te vervallen garanties	0	28 500	0	0	0	0	0
Verleende of te verlenen garanties	28 500	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	28 500	0	0	0	0	0	0

Nederlandsche Operastichting (bedragen x f 1000)

Artikel 27.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	2 773	2 427	2 081	1 734	1 388	1 041	694
Vervallen of te vervallen garanties	346	346	347	346	347	347	347
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	2 427	2 081	1 734	1 388	1 041	694	347

Bibliotheken (bedragen x f 1000)

Artikel 27.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	2 394	2 270	2 146	2 022	1 898	1 774	1 650
Vervallen of te vervallen garanties	124	124	124	124	124	124	124
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	2 270	2 146	2 022	1 898	1 774	1 650	1 526

Stichting Nederlands Filmmuseum**(bedragen x f 1000)**

Artikel 27.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	2 420	2 363	2 301	2 233	2 159	2 082	2005
Vervallen of te vervallen garanties	57	62	68	74	77	77	77
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	2 363	2 301	2 233	2 159	2 082	2005	1 928

Nationaal Restauratiefonds**(bedragen x f 1000)**

Artikel 27.05	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Garantieplafond	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 1 januari	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Vervallen of te vervallen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Verleende of te verlenen garanties	0	0	0	0	0	0	0
Uitstaand risico per 31 december	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 63Z respectievelijk 08.0.

Artikel 27.07 Overige uitgaven*Algemeen*

De op dit artikel geraamde uitgaven hebben betrekking op de beleids-uitgaven voor het gehele Directoraat-Generaal voor Culturele Zaken. Hieronder vallen onderzoeksopdrachten aan derden ten behoeve van de actuele beleidsvoering op het terrein van de cultuur.

Tot april 1997 werden uit dit artikel bijdragen verstrekt aan projecten ter bevordering van de werkgelegenheid in de cultuursector, alsmede participatie in (onderzoek naar) aanvullende financieringsconstructies voor culturele investeringsprojecten. Dit onderdeel is overgebracht naar artikel 27.03.

Tenslotte zijn uitgaven ten laste van dit artikel bestemd voor de uitvoering van het internationaal cultuurbeleid, zowel via culturele activiteiten en programma's in multilateraal verband (Raad van Europa, EU en UNESCO), als door veldorganisaties binnen het cultuurterrein.

Ook culturele voorlichting aan het buitenland valt onder dit artikel.

Voorzover op dit artikel subsidieregelingen aan de orde zijn, zijn deze in de subsidiebijlage (bijlage 6) opgenomen.

De Wet op het specifiek cultuurbeleid dient als basis voor de uitgaven.

Opbouw verplichtingen vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.07	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		12 106	12 107	12 106	16 090	16 090	
Nieuwe mutaties		- 5 250	9 651	24 736	41 040	58 030	
Stand ontwerpbegroting 1999	10 781	6 856	21 758	36 842	57 130	74 120	74 120

Opbouw uitgaven vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.07	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		12 118	12 119	12 118	16 090	16 090	
Nieuwe mutaties		- 1	14 486	29 476	41 040	58 030	
Stand ontwerpbegroting 1999	11 549	12 117	26 605	41 594	57 130	74 120	74 120

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.07	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 501	- 504	- 504	1 069	- 1 931
1. Bijstelling uit aanvullende posten	74	71	71	84	84
2. Overboekingen (extern)	- 75	- 75	- 75	- 75	- 75
3. Overboekingen (intern)	- 500	- 500	- 500	1 060	- 1 940
3. Beleidsmatige mutaties	500	14 990	29 980	39 971	59 961
1. Intertemporele compensatie	500				
2. RA: arbeidsproductiviteit		- 10	- 20	- 29	- 39
3. RA: intensivering		15 000	30 000	40 000	60 000
Totaal	- 1	14 486	29 476	41 040	58 030

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De bijstelling uit aanvullende posten bestaat uit de toedeling van loon- en prijsbijstelling (zie ook de uitgavenartikelen 26.06 en 26.07).

1.2

Overboeking naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken (BuiZa) in verband met de kosten voor lokaal personeel vakdepartementen. Als gevolg van de per 1 januari 1998 ingaande wijzigingen in de financiële rechtspositie van lokaal geworven personeelsleden, werkzaam op ambassades en consulaten-generaal in het buitenland, heeft BuiZa een module laten ontwikkelen. Deze module stelt dat ministerie in staat om op basis van de op de posten betaalde feitelijke lonen en andere betalingen te berekenen welke afdrachten er plaats moeten vinden aan loonbelasting en/of sociale premies en/of ziekenfondspremies.

1.3

Overboeking van f 0,5 miljoen naar artikel 27.01 ten behoeve van Cultuur en school, alsmede een bijstelling van f 1,9 miljoen als gevolg van de overname van de verantwoordelijkheid van het Bureau werkgelegenheid en investeringsprojecten naar artikel 27.03 (2001 en 2002). In 2001 wordt er aan dit artikel f 3,0 miljoen toegevoegd voor het project «Rotterdam culturele hoofdstad» ten laste van artikel 26.08.

3.1

Ten behoeve van de kosten van f 250 000,-, gemoeid met een renovatie-project in Suriname en die van het onderzoek «Evaluatie werkplan monumentenzorg» (eveneens f 250 000,-) is een bedrag van f 0,5 miljoen (via de eindejaarsmarge) doorgeschoven vanuit 1997.

3.2

Naar aanleiding van het regeerakkoord wordt een arbeidsproductiviteits-korting van jaarlijks 0,55% (cumulatief tot en met 2002) toegepast.

3.3

Verhoging als gevolg van de toevoeging van intensiveringsgelden, eveneens naar aanleiding van het Regeerakkoord. Deze gelden zullen via een nota van wijziging naar de desbetreffende artikelen worden overgeboekt.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikelonderdelen 27.07	verplichtingen			uitgaven			codering	
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	econ.	funct.
Emancipatiebeleid en Boekmanstichting	1 306	375	375	2 046	1 834	1 834	43D	08.2
Kosten van onderzoek	1 382	1 507	1 391	1 243	1 770	1 520	43Z	08.0
Internationaal cultuurbeleid	2 891	813	1 043	1 886	2 092	2 086	43A	08.0
	1 311	300	300	1 315	300	300	43G	08.0
	809	310	310	2 271	2 401	2 401	43Z	08.0
Internationale samenwerking	3 082	2 451	2 245	2 788	2 620	2 370	43A	01.5
Werkgelegenheids- en investeringsprojecten	0	0	0	0	0	0	43Z	08.2
Overige uitgaven*	0	1 100	16 094	0	1 100	16 094	43Z	08.0
Totaal	10 781	6 856	21 758	11 549	12 117	26 605		

* incl. arbeidsproductiviteitskorting en intensiveringsgelden RA

Artikel 27.01 Ontvangsten Cultuurbeheer

Algemeen

Op dit artikel worden geraamd de ontvangsten van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de overige rijksdiensten op het terrein van cultureel erfgoed.

De ontvangsten zijn gebaseerd op de begrotingswet.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.01	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		1 352	1 352	1 352	1 352	1 352	
Nieuwe mutaties		- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237	
Begrotingsstand voor conversie	11 409	115	115	115	115	115	115
Overheveling i.v.m. conversie			- 115	- 115	- 115	- 115	- 115
Stand ontwerpbegroting 1999	11 409	115	0	0	0	0	0

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.01	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237
1. Desalderingen	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237
Totaal	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237	- 1 237

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Als gevolg van minder uitgevoerde opdrachten door derden bij de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek wordt f 0,8 miljoen minder uitgegeven.

Door een afname van het aantal langdurig zieken bij de rijksdiensten vindt een bijstelling plaats van –f 0,5 miljoen.

Het corresponderende uitgavenartikel 27.03 is met het totaalbedrag van –f 1,2 miljoen bijgesteld.

Economische en functionele codering

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering

Artikel 27.01 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Musea	485	30	0	16	08.1
Monumentenzorg	897	60	0	16	08.1
Archeologie	10 027	25	0	16	08.1
Archieven				16	08.1
Totaal	11 409	115	0		

Vanaf 1 januari 1999 worden de ontvangsten van de Inspectie cultuurbezit, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en het Instituut Collectie Nederland en de Rijksarchiefdienst verantwoord op ontvangstenartikel 17.01.

Artikel 27.02 Ontvangsten media

Algemeen

Op dit artikel worden de ontvangsten geraamd ter dekking van de uitgaven op het gebied van de media. Het betreft opbrengsten uit omroepbijdragen, radio- en televisiereclame, rente en overige ontvangsten. De ontvangsten zijn gebaseerd op de Mediawet.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.02	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		1 643 730	1 518 555	1 560 603	1 595 733	1 595 733	
Nieuwe mutaties		– 133 635	194 745	24 197	15 967	45 167	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 491 725	1 510 095	1 713 300	1 584 800	1 611 700	1 640 900	1 666 900

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.02	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties	21 365	39 745	24 197	15 967	45 167
1. Desalderingen	21 365	39 745	24 197	15 967	45 167
3. Beleidsmatige mutaties	-155 000	155 000			
1. Uitstel verkoop NOB	- 155 000	155 000			
Totaal	- 133 635	194 745	24 197	15 967	45 167

*Toelichting op de nieuwe mutaties***1.1**

De desalderingen betreffen bijstellingen als gevolg van hogere opbrengsten omroepbijdragen en hogere rente-ontvangsten op de algemene omroepreserve; voor 1998 betreft het tevens een bijstelling van de onttrekking aan de algemene omroepreserve (-f 10,7 miljoen). Het corresponderende uitgavenartikel 27.04 is met hetzelfde bedrag verhoogd.

3.1

Het ingeboekte bedrag van f 155 miljoen uit de verkoop van het Nederlands Omroepproductie Bedrijf (NOB) is doorgeschoven van 1998 naar 1999.

*Economische en functionele codering***De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1000) en de economische en functionele codering**

Artikel 27.02 ontvangsten	ontvangsten			codering	
	1997	1998	1999	econ.	funct.
Onttrekking algemene omroepreserve	41 924	2 395	0	16	08.4
Opbrengst omroepbijdragen	1 032 000	1 144 000	1 184 000	16	08.4
Opbrengst radio- en tv-reclame	336 000	350 000	363 000	16	08.4
Opbrengst rente	18 600	13 700	11 300	26	08.4
Overige ontvangsten media	63 201	0	155 000	16	08.4
Totaal	1 491 725	1 510 095	1 713 300		

Artikel 27.03 Overige ontvangsten*Algemeen*

Op dit artikel worden verantwoord de middelen die worden ontvangen als gevolg van afrekeningen van in voorgaande jaren te hoog verstrekte subsidievoorschotten en de gelden die worden ontvangen en als zodanig niet plaatsbaar zijn op enig ander onderdeel.

De ontvangsten zijn gebaseerd op de Wet op het specifiek cultuurbeleid.

Opbouw ontvangsten vanaf de vorige ontwerpbegroting (x f 1000)

Artikel 27.03	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Stand ontwerpbegroting 1998		2 830	2 830	2 830	2 830	2 830	
Nieuwe mutaties		0	- 1 400	- 1 400	- 1 400	- 1 400	
Stand ontwerpbegroting 1999	1 236	2 830	1 430	1 430	1 430	1 430	1 430

Specificatie nieuwe mutaties (x f 1000)

Artikel 27.03	1998	1999	2000	2001	2002
1. Technische mutaties		- 1 400	- 1 400	- 1 400	- 1 400
1. Desalderingen		- 1 400	- 1 400	- 1 400	- 1 400
Totaal	0	- 1 400	- 1 400	- 1 400	- 1 400

Toelichting op de nieuwe mutaties

1.1

Deze mutatie betreft een bijstelling van de ontvangsten, onder gelijktijdige verlaging van de uitgaven (zie artikel 27.01), tot een meer realistisch niveau van de terugontvangsten in het kader van de vaststelling van subsidies uit voorgaande jaren.

Economische en functionele codering

De economische en functionele codering is 06 respectievelijk 13.9.

WETSARTIKEL 3 AGENTSCHAPPEN

AGENTSCHAP Centrale Financiën Instellingen (Cfi) (x f 1000)

art.	omschrijving	1999
1	Agentschap Centrale Financiën Instellingen (Cfi)	
	Totale baten	90 365
	Totale lasten	90 365
	Saldo van baten en lasten	0
	Totale kapitaalontvangsten	5 500
	Totale kapitaaluitgaven	9 465

Algemeen

Opgedragen werkzaamheden

Sinds 1 januari 1996 is Cfi het agentschap van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen dat;

- de rechtmatige en doelmatige distributie verzorgt van de financiële middelen aan de door de Minister van OCenW bekostigde instellingen voor onderwijs, onderzoek en verzorging, op basis van wet- en regelgeving,
- instellingsgerelateerde gegevens verzamelt, beheert en beschikbaar stelt, ten behoeve van de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid,
- overige opgedragen taken uitvoert zoals de comptabele functie voor de apparaatsuitgaven van het Bestuursdepartement.

Evaluatie agentschap

In 1998 wordt door het bestuursdepartement een evaluatie uitgevoerd over de eerste twee jaren van Cfi als agentschap waarbij onder meer aandacht zal worden geschonken aan de eis dat Cfi als agentschap aantoonbaar doelmatiger is gaan werken. Vooruitlopend op deze evaluatie zijn Cfi en de secretaris-generaal zich opnieuw aan het oriënteren op de wijze waarop Cfi zich verantwoordt over de prestaties. Het product-assortiment zoals dat in de Organisatieregeling Cfi is vastgelegd, wordt opnieuw geformuleerd opdat de naamgeving van de producten beter aansluit bij de praktijk. Hierbij wordt tevens aandacht geschonken aan de ontwikkeling van nieuwe prestatie-indicatoren met een betere meet-methode om zodoende de transparantie te vergroten in de voortgang en kwaliteit van de productie. De nieuwe producten en prestatie-indicatoren worden opgenomen in de begroting 2000. De baten voor dit nieuwe productassortiment worden berekend met het kosteninformatiemodel dat in 1997 is ontwikkeld. Mede ten gevolge van de evaluatie en het nieuwe productassortiment wordt onderzocht in hoeverre het model verder kan worden ontwikkeld.

Begroting van baten en lasten van het agentschap Cfi (x f 1000)

Omschrijving	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Codering econ	funct.
Baten									
Opbrengst:									
moederdep.	89 100	88 760	87 465	84 425	84 546	84 546	84 546		
tweeden en derden	2 621	2 800	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600		
rentebaten	594	100	300	300	300	300	300		
bijzondere baten	563								
Totale baten	92 878	91 660	90 365	87 325	87 446	87 446	87 446		
Lasten									
personeel	47 653	45 632	47 100	47 100	47 100	47 100	47 100	11	04.0
materieel	33 334	40 445	37 765	34 725	34 846	34 846	34 846	12	04.0
afschrijvingen	5 665	5 583	5 500	5 500	5 500	5 500	5 500	15	04.0
Dotatie aan voorzieningen	2 043	0	0	0	0	0	0		
Totale lasten	88 695	91 660	90 365	87 325	87 446	87 446	87 446		
Saldo van baten en lasten	4 183	0	0	0	0	0	0		

Toelichting op de begroting van baten en lasten**Algemeen**

Uitgangspunt bij de begroting is dat de baten de lasten volledig dekken. Investerings in toekomstige jaren zullen vanuit de financiële reserves of liquide middelen die ontstaan uit de jaarlijkse afschrijvingen, op basis van de aanschaffingsprijs incl. BTW) worden betaald.

De volgorde in de toelichting op de begroting van baten en lasten is gelijk aan de gepresenteerde volgorde in de rekening van baten en lasten.

Baten

De baten van Cfi vallen uiteen in de volgende categorieën:

- **Opbrengst moederdepartement**

Een toelichting op de baten van het moederdepartement is verderop in de begroting opgenomen in de tabel «aansluiting begroting Cfi en begroting OCenW»

- **Opbrengsten tweeden en derden**

De opbrengst van derden bestaat uit diverse componenten. Cfi ontvangt van het Participatiefonds een vergoeding van f 2,4 miljoen voor de uitvoering van de instroomtoets. Daarnaast ontvangt Cfi conform de WOB onkostenvergoedingen voor verstrekte informatie van f 0,2 miljoen. Het betreft hier informatie die op verzoek beschikbaar wordt gesteld aan externe organisaties als scholen, onderzoeksinstituten, gemeenten en dergelijke. De opbrengsten voor tweeden worden verkregen voor de werkzaamheden die Cfi verricht in verband met de helpdesk inburgering voor de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

- **Rentebaten**

De rentebaten zijn berekend op basis van het gemiddelde verwachte saldo op de rekening courant bij Financiën en de vergoeding daarvoor in de vorm van creditrente. Gegeven de huidige en de toekomstige liquiditeitspositie van Cfi (zie ook de begroting van kapitaaluitgaven en ontvangsten) verwacht Cfi een rente baten van f 0,3 miljoen.

Lasten

• Personeel

De stijging van de personele lasten van 1998 op 1999 wordt veroorzaakt door de inzet van vast personeel op een aantal grote projecten zoals invoering onderwijsnummer, euro en millennium. De continuïteit van de primaire processen wordt gewaarborgd door de inzet van tijdelijk personeel. De behaalde efficiency-voordelen op automatisering worden geïnvesteerd in een kwaliteitsverbetering van het vaste personeel. Hierdoor komen de personele lasten op een structureel hoger niveau te liggen.

• Materieel

Het merendeel van de lasten heeft betrekking op beheer en exploitatie van systemen. Daarnaast bevat deze post de kosten van onderhoud van hardware, meubilair en overige inventaris.

De daling van de geraamde materiële exploitatiekosten in 2000 ten opzichte van 1999 wordt veroorzaakt door het definitief buiten gebruik stellen van oude systemen.

• Afschrijvingen

Inventarisatie van de vaste activa heeft geresulteerd in een berekening van een verwachte lineaire afschrijving van gemiddeld f 5,5 miljoen in 1999. De relatief hoge uitgaven voor overige kapitaalgoederen in 1998, 1999 en 2000 worden gefinancierd uit de niet bestede afschrijvingsgelden van 1997 en eerdere jaren.

Aansluiting baten en lastenbegroting Cfi en begroting OCenW

Cfi voert een begroting op basis van het baten en lastenstelsel, het moederdepartement voert een begroting op basis van het kasstelsel. Door dit verschil in uitgangspositie kan de begroting van baten en lasten van Cfi verschillen met de begroting van Cfi in de apparaatskostenbegroting van het ministerie van OCenW op kasbasis. Het verschil in 1999 is te herleiden naar de aflossing van de vordering Flankerend Beleid. Deze vordering betreft de voorziening die in 1994 is getroffen voor de verwachte uitgaven aan de decentralisatie van de huisvestingstaken. De vordering is opgenomen op de beginbalans van Cfi. Het bovenstaande kan als volgt worden samengevat:

Omschrijving	1999
Baten moederdepartement	87 465
Aflossing vordering Flankerend beleid	700
Kasstroom OCenW	88 165

Begroting van kapitaaluitgaven en kapitaalontvangsten Cfi (x f 1000)

De kapitaaluitgaven zijn gebaseerd op een meerjarenraming van de vervangingsinvesteringen. Het relatief hoge bedrag voor geplande investeringen in 1999 hangt samen met de reeds toegelichte intensivering bij afschrijvingen.

Omschrijving	1997 (Slotwet)	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Liquide middelen 1 januari	17 608	25 447	21 790	18 525	17 100	17 860	18 110
1a. Saldo van baten en laten	4 183	0	0	0	0	0	0
1b. Gecorrigeerd voor afschrijvingen/mutaties voorzieningen	696	5 583	5 500	5 500	5 500	5 500	5 500
1c. Gecorrigeerd voor mutatie in het werkkapitaal	4 274	700	700	600	300	400	
1. Kasstroom uit operationele activiteiten	9 153	6 283	6 200	6 100	5 800	5 900	5 500
2a. Uitgaven onroerende zaken							
2b. Uitgaven overige kapitaalgoederen		- 9 940	- 9 465	7 525	- 5 040	- 5 650	- 3 900
2c. Gecorrigeerd voor desinvesteringen	- 2 038						
2. Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 2 038	- 9 940	- 9 465	7 525	- 5 040	- 5 650	- 3 900
3a. Opname leningen van moederdepartement							
3b. Investeringsbijdrage van het departement	724	0	0	0	0	0	0
3c. Aflossingen langlopende leningen							
3. Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	724	0	0	0	0	0	0
Liquide middelen 31 december	25 447	21 790	18 525	17 100	17 860	18 110	19 710

RELATIE PRODUCTCATEGORIE EN KWALITEIT

De kwaliteit van functioneren van Cfi wordt gemeten door per product-categorie prestatie-indicatoren te benoemen die te normeren zijn en waarvan de ontwikkeling is te monitoren. De ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan met de prestatie-indicatoren hebben geleid tot een kwaliteitsslag op het gebied van herkenbaarheid, stuurbaarheid en meetbaarheid. Hierdoor is de set met prestatie-indicatoren die in de begroting 1998 en eerder was opgenomen, in deze begroting enigszins gewijzigd. Bij de productcategorie Uitvoering van regelingen wordt bij indicator «verloren beroepen/bezwaren» het aantal verloren beroepen vanaf 1998 niet meer gemeten. Door de bezwaarschiffencommissie toe te voegen in de procesgang worden deze beroepen over het algemeen via een schikking op het bezwaarschrift afgehandeld. Bij de productcategorie Informatievoorziening (aan het onderwijsveld) zijn nieuwe indicatoren ontwikkeld waardoor een beter inzicht wordt gekregen in de telefonische en mondeling dienstverlening aan het onderwijsveld. Tevens is de meetmethodiek verbeterd zodat de transparantie in de voortgang en kwaliteit van de productie is vergroot. In overleg met het bestuursdepartement worden deze prestatie-indicatoren het komende jaar nog verder aangevuld. Hiervoor wordt onder andere gebruik gemaakt van de resultaten die voortkomen uit de evaluatie van het agentschap Cfi.

Te leveren productcategorie	Prestatie-indicator	Realisatie 1997	Doel 1999
1. Uitvoering van regelingen: reguliere vergoedingen, aanvullende vergoedingen en niet bekostigingsbeslissingen)	– tijdig afgehandelde beslissingen – verloren bezwaarschriften	70% 0,61%	100% 0,35%
2. Informatievoorziening: – aan onderwijsveld	– aantal afhakers – tijdig afgehandelde telefoongesprekken – tijdig afgehandelde informatiebrieven	10% > 95% 70%	< 10% > 95% 100%
– Aan ministerie	– tijdige levering conform protocollen	70%	80%
3. Overige productcategorieën: – compt. functie voor apparaatsuitgaven ministerie – werken voor tweeden en derden	– positieve managementletter – het werken voor tweeden en/of derden moet nut en/of toegevoegde waarde hebben voor de minister van OCenW als primaire opdrachtgever, kan alleen als nevenproduct van een bij Cfi belegde taak, en mag niet concurrentievervalsend zijn.	ja ja	ja ja

Productcategorieën en hun kosten

Met ingang van de begroting 1999 neemt Cfi het kosteninformatiemodel (kim) in gebruik ter vervanging van het huidige kostprijsmodel. Hierdoor is een trendbreuk zichtbaar t.o.v. de kostprijzen in 1998. De belangrijkste doelstellingen van kim zijn:

- Het vergroten van het inzicht in de lasten ter verbetering van de efficiency.
- Het vervaardigen van kosteninformatie voor het opstellen van begrotingen.
- Het vergroten van de transparantie van de kostentoerekening aan de agentschapsproducten.
- Het verbeteren van de interne kostenbeheersing.

Onderstaand overzicht maakt zichtbaar op basis van welk produktie-volume en kosten per produktcategorie het bestuursdepartement en Cfi afspraken maken over de uit te voeren taken.

Productcategorie

(bedragen in mln.)	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Volumekenngetallen
Reguliere bekostiging	43,3	45,6	44,6	42,6	42,7	42,7	42,7	
	(74 107) (8 678)	(87 000) (7 500)	(87 000) (7 500)	(87 000) (7 500)	(87 000) (7 500)	(87 000) (7 500)	(87 000) (7 500)	<i>aangegane verplichtingen correspondentie</i>
Niet-reguliere bekostiging	16,2	16,5	11,1	10,8	10,8	10,8	10,8	
	(56 120) (2 463)	(41 000) (1 800)	(41 000) (1 800)	(41 000) (1 800)	(41 000) (1 800)	(41 000) (1 800)	(41 000) (1 800)	<i>aangegane verplichtingen correspondentie</i>
Niet-bekostigingsbeslissingen	12,4	10,6	15,5	15,1	15,1	15,1	15,1	
	(493) (1 493) (586)	(350) (1 600) (700)	(350) (1 600) (700)	(350) (1 600) (700)	(350) (1 600) (700)	(350) (1 600) (700)	(350) (1 600) (700)	<i>beroepen bezwaarschriften correspondentie</i>
Informatievoorziening aan bestuursdepartement	6,5	4,8	8,8	8,6	8,6	8,6	8,6	
	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	(10)	<i>afnemende directies</i>
Informatievoorziening aan veld	8,5	8,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	
	(86 262) (39)	(85 000) (45)	(85 000) (45)	(85 000) (45)	(85 000) (45)	(85 000) (45)	(85 000) (45)	<i>telefoongesprekken gele katernen</i>
Informatie/gegevenslevering aan derden	2,7	2,6	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8	
	(842)	(400)	(400)	(400)	(400)	(400)	(400)	<i>leveringen</i>
Uitvoering regelingen «derden»	2,4	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	
	(4 217) (168) (400)	(3 750) (150) (400)	(3 750) (150) (400)	(3 750) (150) (400)	(3 750) (150) (400)	(3 750) (150) (400)	(3 750) (150) (400)	<i>instroomtoetsen bezwaarschriften correspondentie</i>
Comptabele functie APK bestuursdepartement	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
	(43 966)	(40 000)	(40 000)	(40 000)	(40 000)	(40 000)	(40 000)	<i>betalingen</i>
TOTAAL	92,9	91,8	90,4	87,3	87,4	87,4	87,4	(kosten in mln.)

Legenda:

Vetgedrukte getallen zonder haakjes: bedragen in miljoenen guldens, overige getallen tussen haakjes: aantallen verplichtingen, brieven enz.

AGENTSCHAP Rijksarchiefdienst

1. Taken en ambities

Het agentschap Rijksarchiefdienst heeft op grond van artikel 25 van de Archiefwet 1995 drie kerntaken:

1. Het toezicht op het beheer van de nog niet naar een rijksarchiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden van de rijksadministratie;
2. Het beheer van de in een rijksarchiefbewaarplaats berustende archieven;
3. De voorbereiding en uitvoering van de archiefwetgeving.

Deze kerntaken voert de Rijksarchiefdienst uit conform het beleidsplan 1997–2000 «De muren geslecht». Daarin presenteert de dienst zich als een instelling, die anticipeert op de ontwikkelingen inzake het archief- en informatiebeheer bij de rijksoverheid. Sleutelwoorden hierbij zijn: doelmatigheid, digitalisering en bestuurlijke samenwerking. De uitvoering in 1999 van de drie bovengenoemde kerntaken wordt in deze begroting nader toegelicht.

Ad 1. Toezicht

Sedert medio 1997 wordt het toezicht op het archiefbeheer van de rijksadministratie door een centrale afdeling Rijksarchiefinspectie te 's-Gravenhage uitgevoerd. Daardoor zijn de functies van inspecteurs bij de onderscheiden rijksarchieven in de provincie komen te vervallen. Deze oplossing is niet alleen efficiënt, maar leidt ook tot meer effectiviteit in het toezicht. Per 1 januari zal de formatie bestaan uit 5 formatieplaatsen, opgebracht uit de formatie van de twaalf rijksarchieven. Het doel van het toezicht is om ervoor te zorgen dat er een regelmatige instroom plaats vindt van archieven en dat de kwaliteit ervan, zowel in materiële zin als in toegankelijkheid, voldoende is.

De Rijksarchiefinspectie tracht dat niet alleen te bereiken door gerichte inspecties, waarbij de zorgdragers op eventuele tekortkomingen in het archiefbeheer worden gewezen, maar ook door het ontwikkelen van kwaliteitssystemen op dit gebied. De affaires inzake de LiRo-archieven en de archieven van de inlichtingendiensten hebben de alertheid vergroot op de gevolgen van nalatigheid in de archiefzorg. Van de Rijksarchiefinspectie wordt verwacht dat ze misstanden op dit gebied tijdig signaleert. De Rijksarchiefinspectie zal zich daarom het komend jaar inzetten om de invoering van een kwaliteitsborgingssysteem bij de zorgdragers te bevorderen. Een dergelijk systeem houdt in dat iedere zorgdrager voor zichzelf formuleert waaraan een goed archiefbeheer binnen zijn eigen organisatie dient te voldoen. Dat doet niet alleen recht aan de eigen verantwoordelijkheid en zal bij juiste toepassing ongetwijfeld leiden tot kwaliteitsverbetering, maar het heeft tevens tot gevolg dat het toezicht door de Rijksarchiefinspectie zich kan concentreren op de naleving van de kwaliteitseisen. Een meer marginale toetsing derhalve. De introductie van dit kwaliteitssysteem bij de rijksadministratie zal samen met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden uitgevoerd.

Ad 2. Beheer

Onder beheer verstaat de Rijksarchiefdienst het bewaren, bewerken en ter beschikking stellen van de archieven, die in een rijksarchiefbewaarplaats berusten. Het beheer wordt uitgevoerd door het Algemeen Rijksarchief en de rijksarchieven in de provincies.

Bewaren

In het kader van het programma Deltaplan Cultuurbehoud heeft de Rijksarchiefdienst zich tot doel gesteld om in het jaar 2000 al zijn archieven (ruim 170 kilometer) goed verantwoord verpakt en geconserveerd te hebben. Daarmee is echter nog geen einde gekomen aan de behoudsactiviteiten. Om gebruiksslijtage tegen te gaan – en uit oogpunt van zekerheid – is het nodig dat de belangrijkste bestanden worden gereproduceerd op andere dragers, zoals microfilms en digitale media. Een bestandopname in 1997 en 1998 heeft voorts alle materiële schade aan de informatiedragers in beeld gebracht zonder dat dit nog heeft geleid tot een herstel daarvan.

Om dit laatste efficiënt aan te pakken is in 1998 begonnen met de reorganisatie van de restauratiecapaciteit binnen de Rijksarchiefdienst, waarbij gestreefd wordt naar één landelijk restauratieatelier, dat voor alle rijksarchieven werkzaamheden zal verrichten. Een dergelijke oplossing is niet alleen efficiënt maar ook effectief, omdat daardoor er meer mogelijkheden zijn voor specialisaties. Over de reorganisatievoorstellen zal in 1999 definitief worden beslist.

Een bijzonder bewaarprobleem vormen de digitale archieven. Het is noodzakelijk dat de Rijksarchiefdienst voldoende kennis bezit om in de toekomst digitale archieven te beheren.

De afgelopen jaren heeft de dienst zich op dit terrein, zowel nationaal als internationaal, geprofileerd. Samen met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het programma Digitale Duurzaamheid gestart. Aan de organisatie van de zogeheten internationale DLM-fora – symposia waarbij op Europees niveau kennisuitwisseling plaatsvond – heeft de dienst steeds een zeer belangrijke bijdrage geleverd.

Met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (het coördinerend ministerie voor overheidsinformatie) zijn in 1998 nadere afspraken gemaakt over ieders taak op het gebied van de digitalisering van de overheidsinformatie. De Rijksarchiefdienst zal zich met de rest van het archiefveld in het bijzonder bezig houden met het ontwikkelen van een digitaal depot, het samenstellen van regels met betrekking tot het beheer van digitale archieven en zal samen met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties kwaliteitssystemen ontwikkelen inzake digitale archieven.

Voor dit doel blijft de dienst participeren in het Europese project Nedlib, een samenwerkingsverband met de grote Europese nationale bibliotheken. Een project dat bijdraagt aan de ontwikkeling van een depot voor elektronische uitgaven en archieven. Naast dit onderdeel van het digitale depot zal de Rijksarchiefdienst tegelijkertijd ook samen met de grote gemeenten verder bouwen aan andere aspecten van het digitale depot.

Bewerken

In een systeem, waarin de rijksadministratie verplicht wordt zijn archieven in goede, geordende en toegankelijke staat te bewaren, behoeven de archieven die aan de Rijksarchiefdienst worden overgedragen, niet meer intensief bewerkt te worden. Bewerking in de vorm van archiefinventarissen is nog nodig voor achterstanden in de eigen bewaarplaatsen en voor particuliere archieven, voor zover deze ongeordend worden overgedragen. De bewerking van archieven verschuift door de toenemende vraag naar snelle en digitale informatie, naar het maken van databanken en het verzenden van historische informatie on-line. De Rijksarchiefdienst werkt sinds enige jaren aan het meest prestigieuze project in zijn 200-jarig bestaan: «de digitale Sleutel tot de familiegeschiedenis». Dit project voorziet in een geautomatiseerde index op alle huwelijksakten van de burgerlijke stand over de periode 1811–1922. Via het Internet zal het waarschijnlijk in 1999 mogelijk zijn om vele honderd-

duizenden namen uit het verleden thuis op te vragen. In het project wordt gebruik gemaakt van de diensten van honderden vrijwilligers. In 2002 wordt dit project afgerond.

Ter beschikking stellen

Hét loket bij uitstek om de informatie in archieven op te vragen blijft nog steeds de studiezaal van de rijksarchieven. In het beleidsplan van de dienst is gekozen voor een gebruikersgerichte strategie. Derhalve is besloten om de studiezalen minimaal 40 uur per week open te laten zijn, waarvan tenminste acht uren buiten de reguliere kantooruren. Bovendien nopen de groeiende bezoekersaantallen tot een nieuwe visie op het front-office-concept, waarmee beoogd wordt de noodzakelijke bezetting van de studiezalen kwalitatief en kwantitatief optimaal ten nutte van de gebruiker te laten komen. Realisatie van dit concept kan doelmatig plaatsvinden daar waar nieuwbouw tot stand komt, zoals bij het rijksarchief in Zeeland of een verbouwing bij het Algemeen Rijksarchief. Op andere plaatsen zullen de noodzakelijke aanpassingen in het gebouw worden afgewogen tegen de kosten en meerwaarde. Daarnaast bereidt de Rijksarchiefdienst zich voor op de informatieverstrekking on-line.

Op diverse gebieden is de Rijksarchiefdienst bezig digitaal naar buiten te treden met de door de dienst beheerde informatie. De eigen website zal in 1999 verder worden uitgebreid, waarmee de geïnteresseerde burger steeds meer de mogelijkheid krijgt om via het scherm informatie thuis op te zoeken. Wil men in 1999 weten, wélk archief wáár ligt, dan is weldra de kans groot om dat via het web te traceren. Het is echter vooral nog toekomstmuziek om de ruim 170 strekkende kilometer papieren archief, waarover de twaalf rijksarchieven gezamenlijk beschikken, via netwerken beschikbaar te stellen. Wel zal de dienst zich in toenemende mate inspannen om zodanige toegangen op veel geraadpleegde archieven te maken dat het gebruik daardoor eenvoudiger wordt.

Een belangrijk speerpunt in de beschikbaarstelling van het materiaal is het onderwijs. De Rijksarchiefdienst beheert een indrukwekkende verzameling informatie en vindt dat deze zeer goed gebruikt kan worden binnen het onderwijs. Het betreft een schier onuitputtelijke bron voor zowel oppervlakkige als diepgravende onderzoeken zoals bedoeld in het voortgezet onderwijs. Of het nu (inter)nationaal of regionaal materiaal betreft, de rijksarchiefdienst en zijn partners zijn in staat om specifieke informatie te leveren. In 1998 zijn de eerste stappen gedaan met onder meer een project Archief in de Klas in Friesland, waarbij voorouderonderzoek aan de hand van de burgerlijke stand is gedaan. In 1999 gaat de Rijksarchiefdienst op deze weg verder, waarbij steeds samenwerking wordt gezocht met andere instellingen. Zo zal worden meegewerkt aan het eindexamenpakket voor 2002 (VOC).

Ad 3. Wetgeving

Aan de Rijksarchiefdienst is ook opgedragen om mee te werken aan de regelgeving op het gebied van het archiefbeheer. Dit wordt in nauw overleg met het ministerie (in het bijzonder de directie Wetgeving & Juridische Zaken) uitgevoerd. In 1999 moet de laatste tranche van de uitvoeringsbesluiten inzake de eisen van goede en geordende staat zijn beslag krijgen. Begin 1999 bereiken de beheersregels voor digitale archivering het Staatsblad.

Samenwerkingsverbanden

In toenemende mate wil de Rijksarchiefdienst zijn doelstellingen realiseren door met andere instellingen nauw samen te werken. Ze is hierin gestimuleerd door de Cultuurnota «Pantser of ruggengraat», en hierin bevestigd door de brief van de staatssecretaris van Cultuur aan de Tweede Kamer van 19 maart 1998 (TK 1997–1998, 25 013, nr. 21) over samenwerking tussen archieven. De meest verregaande samenwerking is die, waar een fusie tussen een rijks- en gemeentearchief wordt beoogd. Dat is een betrekkelijk nieuw fenomeen. Op lokaal niveau slaan gemeenten en/of waterschappen al veel langer de handen ineen op het gebied van archiefbeheer. De eerste keer dat een rijksarchief samenwerking aanging met een lokale archiefdienst was in Groningen in 1997. Daar was toen een nieuwe huisvesting voor zowel het gemeente- als het rijksarchief nodig. Men heeft toen echter niet gezocht naar een organisatorische samenwerking, maar slechts de publieksruimten willen integreren. Niet veel later stevende men in Utrecht direct af op een volledige bestuurlijke en organisatorische integratie van rijks- en gemeentearchief. Het bijbehorende bestuursconvenant noemt als voornaamste doel van de samenwerking «met een zo efficiënt mogelijke inzet van de middelen een zo effectief mogelijk beheer en gebruik van de aanwezige historische informatie mogelijk te maken.» Een openbaar lichaam Het Utrechts Archief geeft sinds 1 mei 1998 vorm aan deze samenwerking. Na Utrecht zijn in Zeeland en Overijssel soortgelijke processen gestart die in 1999 vorm zullen krijgen. Samenwerking in Friesland, Limburg en Gelderland behoort eveneens tot de mogelijkheden.

Een andere vorm van samenwerking wordt de federatie van het Nederlands archiefwezen die naar verwachting begin van 1999 zijn intrede zal doen. De Rijksarchiefdienst voorziet grote mogelijkheden en heeft een actieve inbreng in zijn ontstaansgeschiedenis.

Wat de Rijksarchiefdienst denkt te bereiken met de bestuurlijke vernieuwing is een doelmatiger beheer van de collectie en een verbetering in de presentatie naar de gebruiker, aangezien de beheerde informatie beter en efficiënter kan worden aangeboden. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het beleid om door samenwerking tot een sterker archiefwezen te komen.

Huisvesting

De Rijksarchiefdienst kent een twaalfstal vestigingen verspreid over provinciehoofdsteden van het land. Daarvan zijn in die Limburg en Groningen in respectievelijk 1996 en 1997 opnieuw gehuisvest. In Groningen zijn gemeente- en rijksarchief nu samengebracht in één gebouw. Voor het rijksarchief in Zeeland wordt de oplevering van een nieuw gebouw voorzien begin 2000. Hier zullen ook de gemeente-archieven van Middelburg en Veere in worden gehuisvest.

2. Begroting 1999

Het financieel kader van de Rijksarchiefdienst voor de periode 1997 – 2000 is op hoofdlijnen vastgesteld in het managementcontract 1997–2000 met het departement.

De begroting van baten en lasten van het agentschap Rijksarchiefdienst (bedrag x f 1 000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Codering econ.	funct.
Totale baten	43 821	43 684	44 084	43 777	43 777	43 777	43 777	12.3	08.1
opbrengsten departement	39 876	39 734	40 084	39 777	39 777	39 777	39 777		
opbrengsten derden	3 921	3 950	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000		
rente	24	0	0	0	0	0	0		
buitengewone baten	0	0	0	0	0	0	0		
Totale lasten	45 252	43 684	44 084	43 777	43 777	43 777	43 777		
apparaatskosten									
* personeel	29 351	29 350	29 350	29 350	29 350	29 350	29 350	16.1	08.1
* materieel	12 466	10 934	11 234	10 827	10 727	10 627	10 527		
rente	0	0	0	0	0	0	0		
afschrijvingen									
* materieel	3 294	3 400	3 500	3 600	3 700	3 800	3 900		
* immaterieel	0	0	0	0	0	0	0		
dotaties aan voorzieningen	0	0	0	0	0	0	0		
buitengewone lasten	141	0	0	0	0	0	0		
Saldo van baten en lasten	- 1 431	0	0	0	0	0	0		

Toelichting per post

Baten

Opbrengsten van het moederdepartement

Het moederdepartement betaalt voor de in managementcontract gemaakte resultaatafspraken over te leveren producten en diensten. De afspraken hebben betrekking op de bijdrage van de Rijksarchiefdienst aan de realisatie van het in de cultuurnota «Pantser of ruggengraat» vastgelegde cultuurbeleid.

Opbrengsten van derden

In de volgende tabel is het aandeel in de baten dat verkregen wordt van derden toegelicht.

Opbrengsten van derden (bedragen x f 1000) agentschap Rijksarchiefdienst

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Opbrengsten diensten archiefbeheer	2 568	2 560	2 600	2 600	2 600	2 600	2 600
Opbrengsten dienstverlening studiezaal	574	580	580	580	580	580	580
Opbrengsten toegankelijk maken	91	110	110	110	110	110	110
Opbrengsten educatieve activiteiten	104	110	110	110	110	110	110
Opbrengsten faciliteiten	584	590	600	600	600	600	600
Totale opbrengsten van derden	3 921	3 950	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000

De opbrengsten van derden vertoonden in 1996 en 1997 een stijgende lijn. Deze lijn kan waarschijnlijk niet worden voortgezet. Voorzover het inkomsten uit de publieksdienstverlening betreft, zullen zij blijven stijgen. Waar het echter om inkomsten uit het ter beschikking stellen van diensten gaat, kan dit vanwege de aanscherping van het rijksbrede beleid wellicht minder worden. De inkomsten uit vrije depotruimte zullen de komende jaren verminderen door de toenemende instroom van archiefmateriaal. De gebruikte tarieven zijn gebaseerd op de werkelijke kosten zoals deze in

de administratie van de Rijksarchiefdienst zijn opgenomen. Zij worden sinds 1997 jaarlijks geëvalueerd en aangepast aan autonome prijsontwikkeling.

Voorts zijn er inkomsten uit de bezoekersfaciliteiten in de gebouwen en uit de studiezalen, publicaties en educatieve activiteiten. Hierbij speelt de wettelijk verplichte kosteloze raadpleging een grote rol. Er worden slechts in additionele zin middelen gegenereerd.

Lasten

Personeelskosten

Dit betreft de salarissen en sociale lasten van de formatieve medewerkers. Deze kosten zijn gebaseerd op de bezetting van de formatie in 1998, prijspeil 1997. Aanpassing van de begroting zal nog plaatsvinden voor de compensatie voor de loonontwikkeling in 1998 en 1999.

Vanwege de verkorting van de overbrengingstermijn hevelen alle ministeries, de Eerste en Tweede Kamer, de Raad van State en de Algemene Rekenkamer formatieplaatsen (in totaal 20,5 fte over de periode 1994–2001) over. De begroting zal in die gevallen worden bijgesteld.

In de volgende tabel is de prognose van de personeelsbezetting van de Rijksarchiefdienst in de periode 1997–2003 opgenomen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen formatieve en niet-formatieve full time equivalenten (fte's).

Overzicht personeelssterkte agentschap Rijksarchiefdienst

	Werkelijke bezetting	Personeelsomvang						
	1-4-1998	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Taakomschrijving								
* lager personeel	112	116	116	116	116	116	116	116
* middelbaar personeel	143	151	151	153	155	157	159	159
* hoger personeel	59	61	61	61	61	61	61	61
	314	328	328	330	332	334	336	336
Projectplaatsen Deltaplan en PIVOT	15	16	16	16	16	16	0	0
Niet-formatief personeel	102	100	95	95	95	95	95	95
Totaal	431	444	439	441	443	445	431	431

Materiële kosten

De materiële kosten bestaan uit de directe lasten van de verschillende producten en diensten. De huisvestingskosten gaan over de kosten van exploitatie en klein onderhoud van de gebouwen.

Afschrijvingen

De ontwikkeling van de afschrijvingslasten bepalen de noodzakelijke investeringen in vernieuwing en de eerste inrichting als gevolg van nieuwbouw. Deze investeringen laten bij de afschrijvingslasten de komende jaren een stijgende lijn zien.

De volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd:

	aantal jaren
Kantoormeubilair	10
Automatiseringsapparatuur	3
Software	3
Depotinrichting: vaste stellingen	25
verrijdbare stellingen	15
Apparatuur verfilming en fotografie	5
Apparatuur conservering en restauratie	10
Readers en readerprinters	5
Inrichting studiezaal	10

Rente

Deze post is «pm» opgenomen.

Kapitaaluitgaven

De kapitaaluitgaven richten zich op investeringen in de vervanging van de huidige exploitatie, ten gevolge van eerste inrichting, in stellingmateriaal en voor de vernieuwingen op het gebied van de informatietechnologie. De investeringen die als gevolg van nieuw- en verbouw moeten worden gedaan gaan over de eerste inrichting en niet over investeringen in de gebouwen zelf. Deze laatste zijn in de begroting van het Ministerie van VROM, onderdeel Rijksgebouwendienst, opgenomen.

Kapitaalontvangsten

De kapitaaluitgaven worden gefinancierd vanuit een toevoeging aan de liquide middelen voor de afschrijvingen. In 1999 wordt een investeringsbijdrage van het departement ontvangen voor de eerste inrichting in het Rijksarchief Zeeland.

De begroting van kapitaaluitgaven en -ontvangsten van het agentschap Rijksarchiefdienst (bedrag x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totale kapitaaluitgaven	2 118	3 400	4 057	3 600	3 700	3 800	3 900
Uitgaven onroerende goederen	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven overige kapitaalgoederen	2 118	3 400	4 057	3 600	3 700	3 800	3 900
Aflossingen							
Totale kapitaalontvangsten	3 294	3 400	4 057	3 600	3 700	3 800	3 900
Investeringsbijdrage departement	0	0	557	0	0	0	0
Leningen departement	0	0	0	0	0	0	0
Toevoeging aan liquide middelen	3 294	3 400	3 500	3 600	3 700	3 800	3 900

In het volgende overzicht, het kasstroomoverzicht, wordt de samenhang tussen de staat van baten en lasten en de staat van kapitaaluitgaven en -ontvangsten weergegeven:

Toelichting op de begroting van kapitaaluitgaven en -ontvangsten van het agentschap Rijksarchiefdienst
Kasstroomoverzicht (bedragen x f 1000)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Liquide middelen 1 januari	1 136	1 220	1 220	1 220	1 220	1 220	1 220
Saldo van baten en lasten	- 1 431	0	0	0	0	0	0
Afschrijvingen/mutaties voorzieningen	3 004	3 400	3 500	3 600	3 700	3 800	3 900
Mutaties werkkapitaal	629	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	2 202	3 400	3 500	3 600	3 700	3 800	3 900
Uitgaven onroerende goederen	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven overige kapitaalgoederen	3 045	3 400	4 057	3 600	3 700	3 800	3 900
Desinvesteringen	- 927	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	2 118	3 400	4 057	3 600	3 700	3 800	3 900
Investeringsbijdrage departement	0	0	557	0	0	0	0
Leningen departement	0	0	0	0	0	0	0
Aflossingen	0	0	0	0	0	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0	557	0	0	0	0
Liquide middelen 31 december	1 220	1 220	1 220	1 220	1 220	1 220	1 220

3. Prestaties en kengetallen

Bij de Rijksarchiefdienst wordt gewerkt met een planning & controlcyclus die inzicht geeft in de kosten en prestaties van de twaalf rijksarchieven. De afgelopen jaren is gebleken dat een aantal van de verzamelde gegevens om diverse redenen minder betrouwbaar zijn dan ze lijken. De ontwikkeling van een nieuwe versie van het archiefbeheersysteem, alsmede ontwikkelde geautomatiseerde hulpmiddelen voor de bepaling van werkvoorraden materieel beheer zullen er nog in 1998 aan bijdragen dat de nauwkeurigheid voor een aanzienlijk onderdeel zodanig vergroot wordt dat een goede vergelijking tussen de verschillende dienstonderdelen in 1999 mogelijk is.

Voor de kostentoerekening wordt de inzet van medewerkers met een projectadministratie, ondersteund door tijdregistratie, bewaakt. Deze inzet wordt over de hoofdgroepen van producten en diensten verdeeld. Daarmee is het ook mogelijk de totale personele en directe materiële lasten toe te rekenen aan de diverse hoofdgroepen van producten en diensten.

Kengetallen producten en diensten agentschap Rijksarchiefdienst

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Indicatoren resultaten producten en diensten							
Collectievorming							
Netto instroom archiefbescheiden in m	3 500	7 200	7 200	9 000	12 000	12 000	12 000
Materieel Beheer							
Depotruimte in m	254 300	275 600	275 600	287 000	287 000	287 000	287 000
Bezettingsgraad	71	74	76	73	75	77	77
Verpakken archief in m	14 282	15 000	15 000	15 000	2000	2000	2000
Verfilmen archief in m	425	1 000	1 000	1 100	1 100	1 100	1 100
Conservering in stuks	7 100	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000
Toegankelijkheid							
Toegankelijk maken in m	6 900	7 800	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500
Dienstverlening							
Aantal bezoekers	33 030	35 000	36 000	36 000	36 000	36 000	36 000
Aantal bezoeken	139 500	142 000	144 000	144 000	144 000	144 000	144 000
Aantal bezoeken op afstand (internet)	3 500	50 000	60 000	60 000	70 000	70 000	70 000
Aantal uren openstelling	1 987	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totale lasten toegerekend aan producten							
<i>Directe lasten</i>							
Toezicht	300 600	447 100	446 700	445 500	445 200	444 800	445 100
Collectievorming	1 195 300	1 194 600	1 193 400	1 189 500	1 481 800	1 480 500	1 481 300
Materieel beheer	6 346 200	6 624 200	6 523 400	6 216 500	5 822 300	5 721 400	5 788 600
Toegankelijk maken	4 868 800	4 892 600	4 587 000	4 550 100	4 538 000	4 525 800	4 533 900
Dienstverlening	5 774 600	5 732 800	5 705 100	5 620 500	5 886 400	5 858 700	5 877 200
Educatie	1 038 700	1 152 700	1 438 400	1 414 900	1 700 700	1 692 900	1 698 100
Beleidsvorming en onderzoek	6 457 200	6 163 500	6 663 500	6 663 500	6 370 000	6 370 000	6 370 000
<i>Indirecte lasten</i>							
Bedrijfsondersteuning	5 870 200	5 576 500	5 576 500	5 576 500	5 283 000	5 283 000	5 283 000
Huisvesting	4 050 508	4 050 000	4 100 000	4 150 000	4 200 000	4 250 000	4 050 000
Organisatie	5 589 775	4 100 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
Afschrijvingen	3 294 000	3 400 000	3 500 000	3 600 000	3 700 000	3 800 000	3 900 000
Faciliteiten	325 122	350 000	350 000	350 000	350 000	350 000	350 000
Totaal	45 111 005	43 684 000	44 084 000	43 777 000	43 777 400	43 777 100	43 777 200

Toelichting*Toezicht*

Voor toezicht zijn nog geen kengetallen geformuleerd, de functie is eind 1997 van start gegaan en nog beperkt van omvang.

Collectievorming

Om de gevolgen van de verkorting van de overbrengingstermijn op te kunnen opvangen is de afgelopen jaren het toezicht functioneel van de collectievorming gescheiden. Sedert eind 1997 wordt de collectievorming voor het rijksbrede deel landelijk aangestuurd. Hiermee verwacht de Rijksarchiefdienst van zijn kant afdoende maatregelen te hebben genomen om zonder verhoging van de kosten zijn taken uit te kunnen voeren. De verkorting uit zich in een toenemende instroom van papieren archieven.

De toenemende kosten voor de collectievorming zijn gerelateerd aan de verwachte overdracht van fte's door ministeries in het kader van de verkorting van de overbrenging.

Materieel beheer

Vanwege het gereedkomen van de nieuwbouw in Zeeland wordt de opslagcapaciteit in 2000 hoger. De bezettingsgraad geeft aan in hoeverre de bergingscapaciteit/huisvesting op macroniveau toereikend is. Zij wordt beïnvloed door de in- en uitstroom van archieven, herverpakking/inventarisatie, typen stellingen en nieuwbouw. Bezettingsgraad en depotruimte in strekkende meters zijn een verbijzondering van het kengetal kosten per meter in beheer.

Tot in 2000 wordt herverpakt in zuurvrije dozen. Dan zal de collectie van ruim 170 km vrijwel volledig verpakt zijn. Na 2000 zal alleen nog in het kader van het normaal beheer worden verpakt. Het betreft dan ca. 2 km per jaar.

Permanent worden delen van de collectie verfilmd enerzijds om het raadplegen voor de klant te vergemakkelijken en anderzijds om het verval door frequente raadpleging te verminderen. Naast «mechanische» conserveringsmethoden als de verpakking en verfilming van archieven is er de – relatief arbeidsintensieve – restauratie/conservering van individuele archiefstukken. De raming van de productie in stuks voor deze activiteit is lastig omdat individuele behandelingen sterk verschillen. In 1998 rondt de dienst een gestandaardiseerde opmeting van de materiële staat van de beheerde collectie af. In 1999 zal dan een uniform en gekwantificeerd beeld bestaan van wat er nodig is om de bestanden die de Rijksarchiefdienst beheert voor de komende 100 jaar zeker te stellen.

Toegankelijk maken

Een deel van de collectie is in het verleden ongestructureerd overgedragen. Jaarlijks wordt een deel van deze collectie uitgedrukt in strekkende meters – toegankelijk gemaakt. Van belang is daarbij de relatie met de vraag vanuit de samenleving. De exacte omvang van de achterstand is door verschillende meetmethoden onduidelijk. In 1999 zal dit uniform worden gemaakt zodat effectief en efficiënt gepland kan worden. De dienst houdt verder via het archievenoverzicht het zicht op de totale collectie archieven bij.

Naast het voorgaande wordt een deel van de capaciteit gebruikt om vraaggerichte toegangen te fabriceren.

Dienstverlening

Raadpleging van archiefbescheiden in het licht van de openbaarheid en cultuurparticipatie vindt hoofdzakelijk plaats op de studiezalen in de twaalf dienstonderdelen. Deze zijn hiertoe jaarlijks minimaal 2000 uur open. De druk op de studiezalen wordt uitgedrukt in aantallen bezoekers en bezoeken. In toenemende mate wordt de collectie op afstand – via Internet – benaderbaar. Het streven is om hiermee nieuwe groepen gebruikers te bereiken. In de prognose voor aantallen bezoekers/bezoeken is met een bescheiden groei rekening gehouden.

Beleidsvorming en onderzoek

De bijdrage van het departement is met ingang van 1999 structureel verhoogd met een bedrag van f 0,5 miljoen voor nader onderzoek en ontwikkeling van systemen naar de problematiek van de digitalisering.

Daarnaast blijft er een hoge inspanning nodig om de systemen te kunnen ontwikkelen op het gebied van archiefbeheer en -benutting.

Indirecte lasten

De indirecte lasten zijn afzonderlijk zichtbaar in deze begroting. Het aandeel in de totale kosten ligt nog net onder de 40%. Het forse beslag van de twaalf vestigingen en daarbij horende gebouwen en bedrijfsinventaris, bijna 15 % van de totale kosten, wordt hiermee zichtbaar. De kosten van bedrijfsondersteuning en organisatie, ongeveer 25%, zijn hiervan afgeleid. De raming gaat er vanuit dat het aandeel van de indirecte kosten in de totale kosten gelijk blijft.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
L. M. L. H. A. Hermans

Afkortingen

ABP	Algemeen burgerlijk pensioenfonds
adv/bapo	arbeidsduurverkorting/bevordering arbeidsparticipatie ouderen
afb	aanvullend formatiebeleid
aio's	assistenten in opleiding
AMvB	algemene maatregel van bestuur
anw	algemene natuurwetenschappen
ATC	Accountability, toezicht en controle
aob	adviesbureau voor opleiding en beroep
APS	algemeen pedagogisch studiecentrum
ASC	Stichting Afrika studiecentrum
avo	algemeen voortgezet onderwijs
AWT	adviesraad voor het wetenschaps- en technologiebeleid
bbl	beroepsbegeleidende leerweg
Biza	(Ministerie van) binnenlandse zaken
bol	beroepsopleidende leerweg
BRMM	besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten
bsm	bekostigingssysteem materieel
Buiza	(Ministerie van) buitenlandse zaken
bve	beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
bwoo	besluit werkloosheid onderwijs en onderzoekpersoneel
CAO	collectieve arbeidsovereenkomst
CAOP	centrum voor arbeidsverhoudingen overheidspersoneel
CBS	centraal bureau voor de statistiek
CCC	cross-curriculaire vaardigheden
CERN	Europese organisatie voor kern- en hoge energiefysica
CEVO	centrale examencommissie vaststelling opgaven
CFI	Centrale Financiën Instellingen
CINOP	Centrum voor Innovatie van opleidingen
CITO	centraal instituut voor toetsontwikkeling
cjp	cultureel jongerenpaspoort
Committ	Committee on Multimedia In Teacher Training
COB	commissie opgaven basisvorming
COLO	centraal orgaan van de landelijke opleidingsorganen
COS	commissie van overleg sectorraden
DCE	Directie cultureel erfgoed
DZVO	dienst ziektekostenvoorziening overheidspersoneel
ECHO	Expertisecentrum voor allochtonen in het hoger onderwijs
ECN	Expertisecentrum Nederlands
EER	Europese Economische Ruimte
EET	economie, ecologie en technologie
EMBC	Europese moleculaire biologie conferentie
EMBL	Europees moleculair biologisch laboratorium
EMU	Europese monetaire unie
ESA	Eurpese ruimte agentschap
ESO	Europese organisatie voor astronomsich onderzoek op het zuidelijk halfrond
EU	Europese unie
EZ	(Ministerie van) economische zaken
Faop	fonds arbeidsongeschiktheidsverzekering overheidspersoneel
fbs	formatie budgetsysteem
FES	Fonds economische structuurversterking
fte	fulltime equivalent
gpl	gemiddelde personeelslasten
GOA	Wet gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
gti's	grote technologisch instituten
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
hgis	homogene groep internationale samenwerking
HOOP	hoger onderwijs en onderzoek plan
HOR	Harmonisatienota onderwijsretributies
IB-Groep	Informatie beheergroep
ICES	interdepartementale commissie voor de economische structuur
ICN	instituut collectie Nederland
ico	intercultureel onderwijs
ict	informatie- en communicatietechnologie
IHE	International institute for infrastructural, hydraulic and environmental engineering
IHS	Institute for housing and urban development studies
ilk	intercultureel leren in de klas

INL	Instituut voor Nederlandse lexicologie
iobk	in hun ontwikkeling bedreigde kinderen
ipto	integrale personeelstelling
IRAS	informatiecentrum richtlijnen algemeen stelsel
ISO	Interstedelijk studentenoverleg
ISOVSO	interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs
ISS	Institute of social studies
ITC	Internationaal instituut voor lucht- en ruimtekaartering en aardkunde
KB	koninklijke bibliotheek
kim	kosteninformatiemodel
KIWTO	Katholieke instelling voor wetenschappelijk onderwijs
KLS	Kortlopende schulden
KNAW	Koninklijke Nederlandse academie van wetenschappen
kse	kwalificatiestructuur educatie
LCW	Les- en cursusgeldwet
LDC	Landelijk diensten centrum
Igf	leerlinggebonden financiering
lio's	leraren in opleiding
LNV	(Ministerie van) landbouw, natuurbeheer en visserij
lob's	landelijke organen beroepsonderwijs
LOBO	Landelijke oudervereniging voor het bijzonder onderwijs op algemene grondslag
lom	(kinderen met) leer- en opvoedingsmoeilijkheden
lpc	landelijke pedagogische centra
LSEM	Landelijke stichting educatie Molukkers
LSVb	Landelijke studenten vakbond
LUW	Landbouwwuniversiteit Wageningen
MARIN	maritiem research instituut Nederland
mavo	middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
mlk	moeilijk lerende kinderen
MSTC	maritiem simulator trainings centrum Terschelling
MUB	modernisering universitaire bestuursorganisatie
NACEE	Netherlands America commission for educational exchange
NIDI	Nederlands interdisciplinair demografisch instituut
NKO	Nederlandse katholieke ouderorganisatie
nme	natuur- en milieu-educatie
NOB	Nederlands omroepproductie bedrijf
NOS	Nederlandse omroepstichting
not	nederlands
np	nabestaandenpensioen
NRF	nationaal restauratiefonds
NT2	Nederlands als tweede taal
ntc	Nederlandse taal en cultuur
NTU	Nederlandse taalunie
Nuffic	Netherlands Universities Foundation for International Cooperation
NWO	Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek
OALT	Wet onderwijs in allochtone levende talen
oda	official development assistance
OECD	organisation for economic cooperation and development
OESO	organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling
oetc	onderwijs in eigen taal en cultuur
okf	omgekeerde kapitaal financiering
OOW	overheidspersoneel onder de werknemersverzekeringen
op	ouderdomspensioen
OVSK	OV-studentenjaarkaart
owb	onderzoek en wetenschapsbeleid
pabo	pedagogische academie basisonderwijs
pba	planning van het bouwvolume academische ziekenhuizen
pemba	premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen
PF	participatiefonds
pisa	programme for international student assessment
pmb	prestatie bekostigingsmodel
pml	procesmanagement lerarenopleidingen
pmpo	projectmanagement primair onderwijs
pmvo	projectmanagement voortgezet onderwijs
po	primair onderwijs
PROMITT	commissie programme on multi media in teacher training
PWT	publieksvoorlichting over wetenschap en techniek
RABK	Rijksakademie van beeldende kunsten
RAD	Rijksarchiefdienst
rba	regionaal bureau arbeidsvoorziening

R&D	research en development
RDMZ	rijksdienst voor de monumentenzorg
rmc	regionale meld- en coördinatiefunctie
RIOD	Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie
ROA	researchcentrum voor onderwijs en arbeidsmarkt
ROB	Rijksdienst oudheidkundig bodemonderzoek
roc's	regionale opleidingscentra
RVB/MSM	Stichting Maastricht school of management
rvc's	regionale verwijzingscommissies
SAIL	Samenwerkingsverband instituten internationaal onderwijs en LUW
sbd's	schoolbegeleidingsdiensten
SBO	sectorbestuur voor de onderwijsarbeidsmarkt
SCP	sociaal cultureel planbureau
sf	Studiefinanciering
SLO	Instituut voor leerplanontwikkeling
so	speciaal onderwijs
SOC	Strategische overwegingen component
sprs	studieplanning en registratiesysteem
Stoeb/ALR	Student op eigen benen / Achterstallig lager recht
SUS	Stichting UAF steunpunt
svo	speciaal voortgezet onderwijs
SVO	Stichting voor onderzoek van het onderwijs
SZW	(ministerie van) sociale zaken en werkgelegenheid
TIMSS	Third international mathematics and science study
TNO	Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek
T&B	Toerusting en bereikbaarheid
TSD	Tegemoetkoming deeltijdstuderenden
tu	technische universiteit
TWAO	tijdelijke wet arbeidsbemiddeling onderwijs
UAF	Universitair asiel fonds
ulo's	universitaire lerarenopleidingen
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
UNU	United nations university Maastricht
USZO	Uitvoeringsinstelling sociale zekerheid overheid en onderwijs
vavo	voortgezet algemeen volwassenen onderwijs
VAZ	Vereniging academische ziekenhuizen
vbo	voorbereidend beroepsonderwijs
VF	vervangingsfonds
VHTO	Stichting vrouwen en hoger technisch onderwijs
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VNG	vereniging Nederlandse gemeenten
vo	voortgezet onderwijs
voa	voorbereidende en ondersteunende activiteiten
VROM	(Ministerie van) volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu
VSNU	vereniging samenwerkende Nederlandse universiteiten
vso	voortgezet speciaal onderwijs
V&W	(Ministerie van) verkeer en waterstaat
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS	(Ministerie van) volksgezondheid, welzijn en sport
WAGW	Wet arbeid gehandicapte werknemers
WBC	Wet tot behoud van cultuurbezit
WBO	Wet op het basisonderwijs
WCBO	Wet op het cursorisch beroepsonderwijs
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
WEC	Wet op de expertisecentra
WeTeN	Stichting Wetenschap en Techniek Nederland
WEV	Wet inzake evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in leidinggevende functies in het onderwijs
WGR	Wet gemeenschappelijke regio's
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
WIK	Wet inkomensvoorziening kunstenaars
Wis	Wachtgeld informatie systeem
WMO	Wet medezeggenschap onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs
WOB	Wet openbaarheid bestuur
WPO	Wet op het primair onderwijs
WRR	wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid
WSF	Wet studiefinanciering
WSLOA	Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten
wsns	weer samen naar school
WTS	Wet tegemoetkoming studiekosten
WVO	Wet op het voortgezet onderwijs
wvoi	werkgeversvereniging van de onderzoeksinstituten

zbo	zelfstandig bestuursorgaan
zml	zeer moeilijk lerende (kinderen)
zvo	ziektelastenvoorziening onderwijs en onderzoekspersoneel
ZVVO	Regeling ziektekosten voor onderwijs- en onderzoekspersoneel